ΙΛΙΣΟΣ

ΕΤΟΣ
ΔΕΚΑΤΟΝ
ΑΡΙΘ. 37-38

*

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ
ΤΟΥ
ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΧΡ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ

ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Γιὰ σκεφθῆτε παρακαλῶ!
65 ο)ο τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων στοὺς ΤΥΧΕΡΟΥΣ!!

ΔΩΡΟΝ 5.000.000 Δρχ.

σὲ κάθε Ἔκδοσιν!!

300.000.000 Δρχ.

συνολικὰ μοιράζει κάθε χρόνο στοὺς

ΤΥΧΕΡΟΥΣ

Καὶ τὸ καταπληκτικώτερο:

Ἀπὸ τοὺς ἀγοραστὰς 45 ο)ο θὰ κερδίσουν ὁπωσδήποτε

ΓΙΑ ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΗΣ ΟΜΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΓΟΡΑΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΛΑΧΕΙΟ !!

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

★

1965
ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ

★

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ ★ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΦΥΛΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ ★ ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ★ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΒΙΑΣ

★

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ॐ
ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

ΙΛΙΣΟΣ

Ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῶν ἐπιταγῶν:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6, ΑΘΗΝΑΣ

Πρὸς τὸ Δέκατον Ἔτος

Μὲ τὴν ἀγάπην τῶν συνδρομητῶν του, ποὺ αὐξάνουν σταθερά, εἰσέρχεται ὁ ΙΛΙΣΟΣ εἰς τὸ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΤΟΣ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσίν του, γίνεται ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΣ ἀπὸ τοῦ 1965. Ἡ ἐτησία συνδρομὴ γίνεται, κατ' ἀνάγκην, 60 δρχ. Ἀλλά, ὅπως ἤδη ἀνηγγείλαμεν εἰς τὸ προηγούμενο τεῦχος, ἡ αὔξησις ΔΕΝ θὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ τοὺς ΠΑΛΑΙΟΥΣ συνδρομητάς. Τοὺς παρακαλοῦμεν μόνον νὰ στείλουν ΧΩΡΙΣ ΑΛΛΗΝ ΑΝΑΒΟΛΗΝ τὴν συνδρομήν των, διότι μὲ τὴν πύκνωσιν ἐκδόσεως τοῦ τεύχους πρέπει ν' ἀντιμετωπισθοῦν ηὐξημένα ἔξοδα.*

Ἐξ ἄλλου, ἀκολουθοῦντες καθιερωμένας εἰς τὸ ἐξωτερικὸ μεθόδους περὶ «φιλικῆς ὑποδοχῆς» τῶν νέων συνδρομητῶν, ἀπεφασίσαμεν νὰ προσφέρωμεν ΕΚΠΤΩΣΙΝ 50ο/ο εἰς τοὺς ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ, οἱ ὁποῖοι, ὅμως, θὰ ἐγγραφοῦν ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας. Τὴν προθεσμίαν αὐτὴν παρατείνομεν ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ. Ὅσοι λοιπὸν ἐκ τῶν ἤδη καλῶν μας φίλων θὰ μπορέσουν νὰ ἐγγράψουν νέους συνδρομητάς, καὶ ὅσοι νέοι συνδρομηταὶ θὰ θελήσουν νὰ ἐγγραφοῦν ἀπ' εὐθείας, πρέπει νὰ λάβουν ὑπὸ σημείωσιν ὅτι Η ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ δι' αὐτὰς τὰς περιπτώσεις συνδρομὴ εἶναι ΜΟΝΟΝ 30 ΔΡΑΧΜΑΙ. Θὰ ἐγγραφοῦν διὰ τὸ 1965 μόνον μὲ 30 δρχ. ὅσοι ἐμβάσουν τὴν συνδρομήν των αὐτὴν μέχρι τέλους Ἀπριλίου. Ἐλπίζομεν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν θ' ἀποφασίσουν νὰ γίνουν συνδρομηταί, καθὼς καὶ ὅτι οἱ ἤδη συνδρομηταὶ θὰ ἐργασθοῦν ἀποδοτικώτερον διὰ τὴν προσέλκυσιν νέων συνδρομητῶν. Ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπαθείας αὐτῆς θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ περαιτέρω πρόοδος τοῦ περιοδικοῦ.

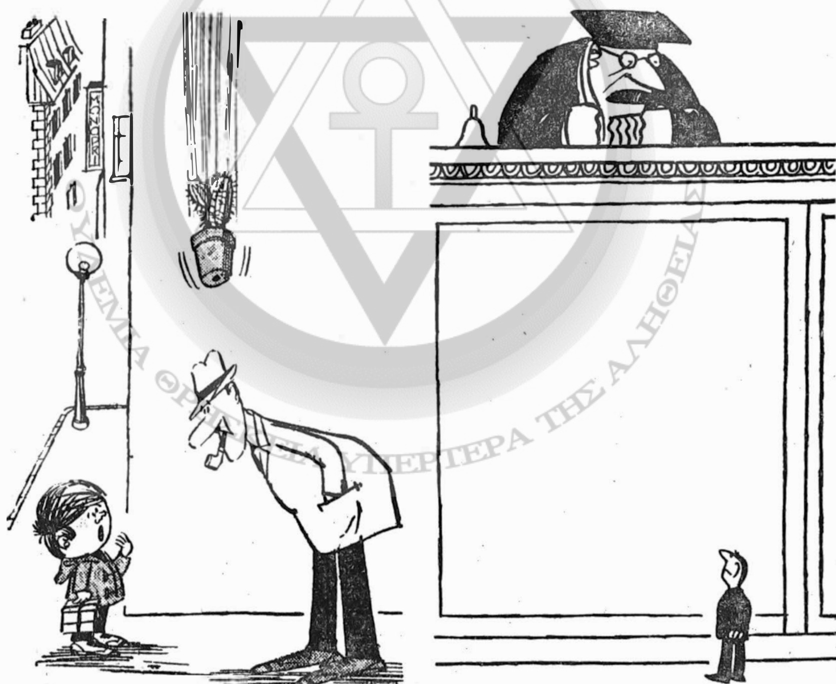
Ἐξ ἄλλου, μὲ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ 10ον ἔτος, ἐπειδὴ πολλοὶ συνδρομηταὶ διετύπωσαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑποδείξεις καὶ εὐχὰς περὶ κάποιας διευρύνσεως τῆς ὕλης τοῦ περιοδικοῦ, ἐγκαινιάζομεν μερικὰς νέας στίλας, ὅπως τὸ ἀπάνθισμα δημοσιευμάτων τοῦ ἀθη-

---

** Τὸ παρὸν τεῦχος εἶναι διπλοῦν (Ἰανουαρίου-Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου-Ἀπριλίου) μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν σελίδων.*

ναϊκοῦ τύπου, τὰ ἱστορικὰ ἀνέκδοτα, τὰ εὔθυμα σκίτσα, τὰ μαθηματικὰ προβλήματα καὶ ψυχοπνευματικὰ πειράματα, τὰ ὁποῖα ἐλπίζομεν νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας εὐρυτέραν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἐξελίξεων, ἀλλὰ καὶ τὴν καλῶς νοουμένην ψυχαγωγίαν. Πρόκειται περὶ ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΣ καὶ ἀναμένομεν τὴν κριτικὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας, ὅποια καὶ ἂν πρόκειται νὰ εἶναι. Κατὰ βάσιν ὁ ΙΛΙΣΟΣ παραμένει ἀμετακίνητος εἰς τὸ πρόγραμμά του νὰ εἶναι ἕνα περιοδικὸν καλλιεργείας τῆς ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ καὶ διαδόσεως τῆς ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, φύλου, χρώματος ἢ τάξεως.

Προχωροῦμεν εἰς τὸ δέκατον ἔτος τῆς προσπαθείας μας μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εἶναι ΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΣΟΝ ΕΚΔΗΛΩΣΙΝ τῆς συνδρομῆς τῶν φίλων μας ἕνας σταθμὸς προόδου διὰ τὸ περιοδικὸν καὶ τὰ ἰδεώδη, ποὺ ὑπηρετεῖ.

—Ἤθελα νὰ σοῦ πῶ «χρόνια πολλά», ἀλλὰ τώρα...

—Καὶ πῶς μπόρεσες νὰ μπῇς στὴν Τράπεζα ἀπαρατήρητος;

ΕΥΧΟΜΕΘΑ ΑΓΑΠΗΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ

'Αθηναγόρας
Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης
Χρυσόστομος
'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν

'Ο οἰκουμενικὸς πατριάρχης κ. 'Αθηναγόρας καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν κ. Χρυσόστομος, ἀπηύθυναν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Νέου Ἔτους πανηγυρικὰ μηνύματα χάριτος, εἰρήνης καὶ ἐλέους πρὸς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Τὸ μήνυμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, μεστὸν θείων παραινέσεων καὶ ἐννοιῶν, περιλαμβάνει, μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Οὐδέποτε παρουσιάσθη ὡς σήμερον διὰ τὸν πολιτισμὸν ἐποχὴ ἀπόψεων τόσον λαμπρῶν ὅσον καὶ σκοτεινῶν. Παράδοξος βεβαίως διαπίστωσις. 'Αλλ' ἂς μελετήσωμεν ἐπισταμένως τὴν κατάστασιν. Πληθυσμὸς τῆς γῆς παρ' ὅλας τὰς κασταστροφὰς ἀλματωδῶς πολλαπλασιασθείς, ἔκτακτος οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, θαυμασία πρόοδος εἰς τὴν ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν ἐν εὐρεῖ κύκλῳ τῆς ἀτομικῆς ἐπιστήμης. Οὐδέποτε ἡ πρόοδος ὑπῆρξε τόσον γόνιμος καὶ τόσον ἐπιβλητικὴ ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως. Ἂν δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ κόσμος τώρα εὐτυχής, τί ἄλλο περιμένει νὰ καταστῇ εὐτυχέστερος;

»Ζῶμεν ὑπὸ τὸ κράτος φόβου. 'Η πολιτεία κατήντησε νὰ εἰσχωρῇ βαθμηδὸν καὶ δὴ ὑπερμέτρως εἰς τὸν δημόσιον βίον, νομοθεσίαι δὲ ἐπὶ νομοθεσιῶν τόσον δαψιλεῖς, καταντῶσαι ἀνεφάρμοστοι. 'Αλλὰ καὶ οἱ συνασπισμοὶ τῶν ἐθνῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο, πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν σκοπὸν ἅγιον, τὴν χειραφέτησιν δηλαδὴ καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν λαῶν, κατήντησαν οἱ χειρότεροι τύραννοι αὐτῶν καὶ ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτῶν εἶναι διαγωγὴ καὶ πολιτικὴ ὄχι τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης, ἀλλὰ πολιτικὴ προπαρασκευῆς ἐξοντωτικῶν πολέμων. Κατέπεσεν ἐπικινδύνως ἡ ἠθικότης, λόγῳ τῶν πολέμων, τῶν ἀχαλινώτων βιαιοτήτων καὶ βαρβαροτήτων κατὰ τοὺς πολέμους τούτους, τῶν κοινωνικῶν ἐχθροτήτων καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων. Ἔναντι τοιούτου καταντήματος παρατηρεῖται γενικὴ ἀπάθεια, ἐγωισμός, πνευματικὴ μείωσις, ἐκβιομηχανισμὸς τῶν θελήσεων καὶ ὑποδούλωσις εἰς τὴν μηχανήν. Τὸ χείριστον, ὅμως, κατάντημα τῆς συγχρόνου κοινωνίας εἶναι ἡ στάσις ταύτης, ἔναντι τῆς θρησκείας. 'Η ὑπονομευτικὴ κατ' αὐτῆς ἐργασία τῶν φιλοσόφων τοῦ δεκάτου ὀγδόου καὶ ἡ ὑπερκριτικὴ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶ-

νος, συνεπληρώθη διὰ τῶν συγχρόνων ἀντιθρησκευτικῶν διωγμῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

»Ἀλλὰ πλὴν τούτων, ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ζῇ ἐν μέσῳ ποικίλων φόβων. Ὁ φόβος μᾶς παρακολουθεῖ καὶ μᾶς κρατεῖ ἐν ἀγωνίᾳ καὶ κυριαρχεῖ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεών μας. Καί, φοβούμεθα δυστυχῶς τὸ πᾶν, τὸν πόλεμον, τὴν ἀτομικὴν βόμβαν, τὸν πόλεμον τῶν βακτηρίων. Φοβούμεθα αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν. Φοβούμεθα τὸν βάρβαρον ὑλισμόν, φοβούμεθα τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιῶν καὶ ἐν γένει φοβούμεθα ὅτι θὰ χάσωμεν πᾶν ὅ,τι δίδει ἀξίαν εἰς τὴν ζωήν. Τέλος δὲ φοβούμεθα καὶ αὐτὴν τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, πρόοδον, ἡ ὁποία εἶναι πραγματικῶς ὑπεύθυνος τοῦ συγχρόνου χάους. Φοβούμεθα τὸ παρόν, καὶ ἀκόμη περισσότερον τὸ μέλλον. Καὶ ἐνώπιον τῆς γενικῆς ἀταξίας, φοβούμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ νὰ λάβωμεν πρωτοβουλίαν καὶ οὕτω καθήμεθα περίλυποι καὶ μοιρολάτραι, ἀναμένοντες τὰ θαῦμα.

Τὶ πρέπει νὰ γίνῃ; Ἂς ἀναζητήσωμεν τὰ μέσα διὰ νὰ ἐπαναφέρωμεν τὰς ἠθικὰς ἀξίας, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρηθοῦν καὶ νὰ ἐπιζήσουν καὶ αἱ πλέον τολμηραὶ μεταρρυθμίσεις. Μετ' ἐκπλήξεως τότε θὰ ἴδωμεν, ὅτι θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου....

. . . .

Καὶ ἂς ζητῶμεν παρ' αὐτοῦ πάντοτε τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ ὁδηγοῦν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ναί, Κύριε, ὅτι «παρὰ Σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτὶ Σου ὀψόμεθα φῶς». Ἀμήν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος ἀπηύθυνε ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει τὸ ἀκόλουθον μήνυμα:

«Κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν σταθμεύομεν εἰς σταθμὸν τοῦ χρόνου καὶ μετ' ἀπορίας προσβλέπομεν εἰς τὸ ἀνατέλλον Νέον Ἔτος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτενίζομεν μετ' ἀγωνίας εἰς τὸ μέλλον, ἀπευθύνομεν ἐγκαρδίους εὐχὰς πρὸς τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἀρχιεπισκοπῆς, ὅπως ὁ Κύριος εὐλογήσῃ τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ καὶ ἀνοίξῃ τὰ σπλάχνα τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν πιστῶν καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος ἡμῶν καὶ στρέψῃ τὰς καρδίας πάντων εἰς τὴν ἀγάπην καὶ πρὸς Αὐτόν.

»Αἱ ζοφεραὶ ἡμέραι τῆς λιποψυχίας καὶ ἀπογοητεύσεως, τὰς ὁποίας φοβούμεθα ὅτι θὰ ἀντικρύσωμεν κατὰ τὸ ἀρχόμενον Νέον Ἔτος, προκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν ἀσφαλῆ ἄγκυραν σωτηρίας. Καὶ τοιαύτη ἄγκυρα σωτηρίας μία καὶ μόνη εἶναι, ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡ ἀγάπη ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον. Ἡ ἀμοιβαία αὕτη ἀγάπη εἶναι ὁ ποθητὸς λιμὴν τῶν κλυδωνιζομένων ἐν τῷ τρικυμιώδει πελάγει τῶν ἀνθρωπίνων ἀθλιοτήτων καὶ ματαιοτήτων, ἡ σκέπη καὶ ὁ σιδηροῦς θυρεὸς πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν παντοίων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν μας ἐχθρῶν, ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῆς ἐλπίδος, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «οὐ καταισχύνει» ἡ ἐμπνέουσα τὴν ἀδάμαστον καρτερίαν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἡμῶν συμφοραῖς.

»Τὴν τοιαύτην λοιπὸν ἀμοιβαίαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀγάπην νὰ ἀποκτήσωμεν οὕτως ὥστε πάντοτε μὲ θάρρος νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν ἄμαχον καὶ ἀκατανίκητον χάριν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ λέγωμεν πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ Προφητάνακτος: «Ἀγαπήσω Σέ, Κύριε, ἡ ἰσχύς μου Κύριος στερέωμά μου καὶ καταφυγή μου καὶ ρύστης μου».

Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

'Από τὴν στήλη αὐτή, σὲ κάθε τεῦχος, θὰ παρουσιάζωμε τὰς πλέον ἀξιολόγους περικοπὰς δημοσιευμάτων τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, σχετικῶν μὲ τὸ ἐν γένει πνεῦμα τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ἀποβλέπει στὴν καλλιέργεια τῆς ἐλευθέρας σκέψεως, τῆς ἀδελφότητος μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς εἰρήνης.

Κάθε φανατισμὸς εἶναι καθαρὴ βλακεία

Καημὸ ἀγιάτρευτο τὸ ἔχουν οἱ 'Αρμένηδες, ποὺ τὸ 'Αραρὰτ εἶναι ἀκόμα τουρκοκρατούμενο. Πάντως, ὁ ἐπίσημος ἐθνικὸς θυρεὸς τῆς Σοσιαλιστικῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τῆς 'Αρμενίας ἀπεικονίζει, πρὸς μέγιστον σκανδαλισμὸν τῶν Τούρκων, τὶς δίδυμες κορφὲς τοῦ θρυλικοῦ βουνοῦ.

Στὴ Μόσχα, ὁ ἐλληνορθόδοξος 'Εγγλέζος φίλος μου, ὁ Κλαίη, μοῦ εἶχε διηγηθῆ, σχετικὰ μὲ τὸν ἀρμενοτουρκικὸ καυγᾶ γύρω ἀπ' τὸ 'Αραράτ, τὴν ἀκόλουθη ἱστορία:

Κάποτε, δὲν εἶναι πολὺς καιρός, συνῆλθε στὴ Γενεύη μιὰ διεθνὴς διάσκεψις μὲ συμμετοχὴ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς 'Αρμενίας. 'Η αἴθουσα συνεδριάσεων εἶχε διακοσμηθῆ μὲ τὶς σημαῖες καὶ τὰ ἐθνικὰ ἐμβλήματα ὅλων τῶν κρατῶν ποὺ ἀντιπροσωπεύονταν στὴ διάσκεψι. Εἶδε ὁ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος τὸν ἀρμενικὸ θυρεὸ καὶ ἔγινε ἔξω φρενῶν. Δήλωσε πὼς ἂν δὲν ξεκρεμοῦσαν ἀμέσως τὸ προκλητικὸ καὶ ἀπαράδεκτο γιὰ τὸ τουρκικὸ φιλότιμο ἔμβλημα, αὐτὸς θὰ ἀποχωροῦσε ἀπ' τὴ διάσκεψι. Ζήτησε τὸ λόγο ὁ 'Αρμένης ἀντιπρόσωπος καὶ ἠρεμώτατος, παρακάλεσε τὸν Τοῦρκο νὰ ἐξηγήση γιατὶ τὸν ἐνοχλοῦσε ὁ θυρεὸς τῆς 'Αρμενίας. «Γιατί, ἁπλούστατα, ἔχει ὡς σύμβολο τὸ ὄρος 'Αραράτ, πού, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος ξέρει, δὲν ἀνήκει στὴν 'Αρμενία, ἀλλὰ στὴν Τουρκία», φώναξε ὁ Τοῦρκος. Καὶ ὁ 'Αρμένης ἀποκρίθηκε· «Μά, ἐξοχώτατε, ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ἐπίσης πὼς τὸ φεγγάρι δὲν ἀνήκει στὴν Τουρκία. Ὡστόσο οἱ Τοῦρκοι τὸ ἔχουν ὡς ἐθνικὸ τους ἔμβλημα, χωρὶς ποτὲ κανεὶς νὰ σκεφτῆ νὰ διαμαρτυρηθῆ».

Καθὼς τὸ αὐτοκίνητό μας ἔτρεχε πρὸς τὸ 'Ετσμιατζίν, εἶπα τὸ ἀνέκδοτο στὸν 'Αντρέι. 'Η Μπεατρὶς τὸ εἶχε ξανακούσει.

— 'Ο σωβινισμὸς τῶν Τούρκων ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς βλακείας, εἶπε. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀπόλυτα πιστευτὴ ἡ ἱστορία αὐτή.

— 'Ο σωβινισμός, ὅπως καὶ κάθε φανατισμός, εἶναι παντοῦ καὶ πάντα καθαρὴ βλακεία, ἀποκρίθηκα.

Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

«ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» 3 'Ιαν.

Μορφὴ σαδισμοῦ ἢ ἐσχάτη τῶν ποινῶν;

Οἱ ἀντίπαλοι τῆς θανατικῆς ποινῆς ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι ἀνακριβὴς ἡ ἀντίληψις περὶ ἀνασχετικῆς ἐπιδράσεώς της. Αἱ ἐγκληματολογικαὶ στατιστικαὶ τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει καταργηθῆ ἡ θανατικὴ ποινή, δὲν μαρτυροῦν αὔξησιν τῆς βαρείας ἐγκληματικότητος. Καὶ ἡ κοινὴ συνείδησις τάσσεται ὁλονὲν περισσότερον ἐναντίον της. 'Επίσης· Δὲν ἐπιβάλλεται ὁμοιομόρφως καὶ τοῦτο δημιουργεῖ αἴσθημα μεγάλης ἀδικίας. 'Εθεσπίσθη διὰ τὰς περιπτώσεις ἀνθρωποκτονίας

ἐκ προθέσεως ὅταν δὲν ὑπῆρχον φυλακαί, ὡς αἱ σημεριναί, δημιουργοῦσαι ἐλπίδας σωφρονισμοῦ τῶν ἐγκληματιῶν. Ἀποτελεῖ ἐνέργειαν λανθάνοντος κοινωνικοῦ σαδισμοῦ. Εἶναι βάρβαρος ἐξαγριωτικὴ καὶ ἀνεπανόρθωτος — ἐνῶ πάντοτε ὑπάρχει πιθανότης δικαστικῆς πλάνης.

Ἡ θανατικὴ ποινὴ οὔτε ἀπὸ τοὺς θιασώτας της ἀντιμετωπίζεται μὲ ψυχικὴν ἄνεσιν. Προκαλεῖ πάντοτε κάποιαν φρικίασιν, ὄχι ἀδικαιολόγητον καὶ ἀνεξήγητον. Αἰτία τῶν ἀντιδράσεων αὐτῶν εἶναι τὸ «προμελετημένον» της. Μία σύγχρονος ἐκτέλεσις καταδίκου εἰς θάνατον ἔχει τὸν χαρακτῆρα μεθοδικῆς, ἐπισήμου καὶ ψυχρᾶς ἐξοντώσεως μιᾶς ἀνθρωπίνης ζωῆς — ἀδιάφορον ποίας. Εἶναι ἐλάχιστα τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα διαπράττονται τόσον ἐν ψυχρῷ ὅσον ἐν ψυχρῷ ἐκτελεῖται ἕνας κατάδικος.

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«ΕΙΚΟΝΕΣ» 15 Ἰαν.

Ποιμένες καὶ ποίμνιον

Τὴν δημιουργίαν στενωτέρων πνευματικῶν δεσμῶν μεταξὺ Λαοῦ καὶ Ἐκκλησίας ἐπιδιώκει ἡ Πολιτεία καὶ δι' αὐτὸ εἰσηγεῖται σήμερον τὴν λῆψιν μέτρων ποὺ προορισμὸν ἔχουν νὰ ἀναθερμάνουν τὰς σχέσεις τῶν Ποιμένων μὲ τὸ Ποίμνιον καὶ νὰ κρατήσουν τὸν ἀνώτερον Κλῆρον εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς του. Ἡ συγχώνευσις καὶ κατάργησις Μητροπόλεων, ἡ πλήρωσις τῶν χηρευουσῶν μητροπολιτικῶν ἑδρῶν, δι' ἐκλογῆς, ἡ συμμετοχὴ καὶ τοῦ λαικοῦ στοιχείου εἰς αὐτήν καί, τέλος ἡ φανερὰ καὶ ἠτιολογημένη ψηφοφορία ἀποτελοῦν τὰς τέσσαρας βασικὰς διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἤδη νὰ μελετᾶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν συγχώνευσιν τῶν Μητροπόλεων, θὰ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ Μητροπόλεις ἐν συνόλῳ, ἀνέρχονται σήμερον εἰς 67, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωνται αἱ ὀκτὼ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Δωδεκανήσου, καὶ ὅτι ΟΥΔΕΜΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΩΡΩΝ ΕΧΕΙ ΤΟΣΟΝ ΜΕΓΑΛΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ. Καὶ ὁ μέγας οὗτος ἀριθμός, ὄχι μόνον ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν δυσκολίαν πρὸς ἐξεύρεσιν ἑκάστοτε καταλλήλων ὑποψηφίων, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Μοναδικὴν εὐκαιρίαν συγχωνεύσεως παρέχει ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν χηρευουσῶν Μητροπόλεων, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν ἤδη τὰς 14. Ἡ Πολιτεία, ἐπὶ πλέον, ζητεῖ ὅπως ἡ χηρεύουσα ἕδρα πληροῦται διὰ χειροτονίας νέου Ἀρχιερέως. Ἡ ἄποψις εἶναι ὀρθοτάτη. Διότι τὸ μεταθετὸν τῶν Μητροπολιτῶν ἔχει καταργηθῆ διὰ τοῦ νόμου 3952 τοῦ 1959, ἐπειδὴ ἐγένετο κακὴ χρῆσις τοῦ λεγομένου «φιλαδέλφου» τῶν Ἀρχιερέων. Ἀπὸ τῆς καταργήσεως, ὅμως τοῦ μεταθετοῦ παρατηρεῖται συστηματικὴ ἀπροθυμία πρὸς πλήρωσιν τῶν κενουμένων ἑκάστοτε Μητροπόλεων καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς ἔχουν κηρύξει ἀπεργίαν «πληρώσεως». Τὸ «φιλάδελφον» τούτων, ἀσκηθὲν προσφάτως ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟΝ ΑΝΤΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ, παρουσιάζεται ἐξυπηρετοῦν μόνον τὰ προσωπικὰ συμφέροντα τῶν Ἀρχιερέων, καὶ δι' αὐτὸ ἐμβάλλει εἰς ἀνησυχίας τόσον τὴν Κυβέρνησιν, ὅσον καὶ τὴν Κοινὴν Γνώμην.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» 19 Ἰαν.

Ὁ θαυμάσιος 20ὸς Αἰὼν

Ὁ εἰκοστὸς αἰώνας — ἐδῶ καὶ 64 χρόνια — εἰσῆλθε στὴν «ἱστορικὴ σκηνὴ» γεμᾶτος ἐλπίδες καὶ βεβαιότητες. Εἰσῆλθε περήφανος καί, ὡς ἕνα σημεῖο, ξένοιαστος. Ἡ ἀνθρωπότης εἶχε λησμονήσει τὸν φόβο. Παντοῦ, σ' ὅλες τὶς περιοχές, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τῆς τεχνικῆς, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐτυχίας, εἶχαν συντελεσθῆ ἅλματα προόδου — καὶ τὸ αἴσιο μήνυμα — ὅλα προοιώνιζαν τὴν ἴδια ὡραία πορεία.

Τώρα πού ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ ἀτενίζωμε ἀναδρομικῶς πρὸς τὶς 23.370 περίπου ἡμέρες τοῦ παρελθόντος τοῦ αἰῶνα μας, μποροῦμε νὰ βροῦμε καὶ νὰ λογαριάσουμε τὶς διαψευσμένες ἐλπίδες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσύλληπτα ὁράματα. Σκεφθῆτε μόνο πῶς σὲ μιὰ ὥρα — τότε — μποροῦσες μὲ τὸ ταχύτερο μέσον νὰ βρεθῇς ἀπὸ τὴν γωνιά σου, σὲ ἀπόσταση 40 ἢ 50 χιλιομέτρων καὶ σήμερα σὲ μιὰ ὥρα νὰ διανύσῃς πάνω ἀπὸ 1.000 χιλιόμετρα. Σκεφθῆτε μόνο πώς — τότε — καταδυνάστευαν οἱ ἀρρώστιες τὸν ἄνθρωπο, ἡ ἀμάθεια, ἡ πεῖνα κι' ἡ ἐγκατάλειψις, ἐνῶ σήμερα οἱ «μεγάλες αἰτίες» τείνουν νὰ ἐξαφανιστοῦν. Σκεφθῆτε μόνο πώς, τότε, τὰ 45 χρόνια ἦταν ὁ μέσος ὅρος ζωῆς κι' ἔφθασαν σήμερα τὰ 68.

Μὲ τὶ δὲν ἐγέμισαν τὰ 64 παρελθόντα χρόνια! Μὲ δυὸ παγκόσμιους κατακλυσμούς, μὲ σεισμικὲς ἀνακατατάξεις. Οἱ γονεῖς μας κι' οἱ παπποῦδες μας, σίγουρα εἶχαν ἀποκλείσει κι' ἀπὸ τὰ ὄνειρά τους ἀκόμη, τὰ ὅσα ἔμελλε νὰ δοῦν καὶ νὰ ζήσουν στὴν πραγματικότητα. Ἡ ἱστορία δὲν θ' ἀρνηθῇ τὴν εὐγνωμοσύνη της στὸν 20ὸν αἰῶνα. Σίγουρα ὅμως δὲν θ' ἀρνηθῇ καὶ τὴν αὐστηρή της κρίσι. Πολὺ μᾶς ἐβασάνισε. Μᾶς ἔφερε ὡς τὸ χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ. Εἴδαμε τὸ χάος. Ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε νὰ κρατᾶ στὰ χέρια του τὸ συντριπτικώτερο μέσο τῆς καταστροφῆς του.

Ἡ φωτιὰ δημιουργεῖ — κάπως ἔτσι τὴν ἔβλεπε ὁ Προμηθέας — ἀλλὰ κι' ἡ φωτιὰ καίει.

Λοιπόν, ἐμεῖς γιατὶ κρατᾶμε στὰ χέρια μας τὴν φωτιά;

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα, πού μπορεῖ — καὶ πρέπει — νὰ θέσῃ ὁ καθένας στὸν ἑαυτό του, μπροστὰ στὸν νέο χρόνο.

Σὰν μέλος μιᾶς οἰκογενείας φροντίσατε ὥστε οἱ ἐνέργειές σας νὰ συνταιριαστοῦν μὲ τὶς ἐνέργειες τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας σας, ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ εἶναι — λίγο ἢ πολὺ — αὐτὸ πού ἡ οἰκογένεια ἐπροσδοκοῦσε; Ναί! Κέρδος σημαντικώτερο πού γίνεται πιὸ βαθὺ καὶ πιὸ εὐρὺ ὅταν τὸ τάξουμε μέσα στὴν κοινωνικὴ ὁμάδα, στὴν Ἐθνικὴ ὁμάδα, στὴν ἀνθρώπινη ὁμάδα. Τότε εἶναι σίγουρη ἡ προκοπή. Ἀτομική, οἰκογενειακή, ἐθνική, ἀνθρώπινη.

«ΠΕΙΡΑΪΚΗ—ΠΑΤΡΑΪΚΗ»
ἀρ. 111

Ἡ εὐτυχία

Ποίημα τοῦ **Karl Sandburg**

(μετάφρ. Δημήτρη Σφήκα)

Ρώτησα καθηγητὲς πού διδάσκουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς νὰ μοῦ ποῦν τὶ εἶναι εὐτυχία.
Πῆγα καὶ σὲ διευθυντὲς περίφημους πού διευθύνουν τὴ δουλειὰ χιλιάδων ἀνθρώπων.
Ὅλοι κούνησαν τὰ κεφάλια τους καὶ σὰ νὰ χαμογέλασαν, λὲς κι' ἤθελα νὰ τοὺς περιγελάσω.
Καὶ τότε —
Κάποιο Κυριακάτικο ἀπομεσήμερο περιπλανιώμουν (στὸ ποτάμι — στὴν ὄχθη τοῦ Ντὲλ - Πλαίνζ).
Εἶδα μιὰ παρέα Οὐγγαρέζους κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα μὲ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους
κι' ἕνα βαρελάκι μπύρα καὶ μιὰ φυσαρμόνικα.

«ΒΡΑΔΥΝΗ»

Ὅλαι αἱ Γραφαὶ μιλοῦν γιὰ τὴν Ὁδὸ τοῦ Πόνου, πού ὁδηγεῖ στὴν Τελειοποίησι. Γι' αὐτό, μὴν χάνετε τὸ θάρρος σας.

Χένρυ Στὴλ Ὅλκοτ

—Ἡ μαμᾶ λέει δὲν ἔχει φροῦτο, ἂν δὲν φάω ὅλο τὸν πουρέ...

—Δὲν ἔχω ἀντίρρηση, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἔχομε... δημοκρατία! Κοιμᾶσαι στὸ γραφεῖο τὴν ὥρα τῆς δουλιᾶς, καλά, εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ ροχαλίζῃς;

Ἐνδιαφέρον ψυχοπείραμα

ΕΙΣΘΕ ΦΙΛΕΡΙΣ ἢ ΔΙΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ;

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀρέσκονται εἰς τὰς φιλονεικίας καὶ τοὺς διαπληκτισμούς. Προσπαθοῦν πᾶσαν συζήτησιν νὰ τὴν μετατρέψουν εἰς λογομαχίαν, ὀξύνοντες αὐτὴν χωρὶς σοβαροὺς λόγους καὶ προκαλοῦντες, οὕτω, ταραχὴν καὶ ἀνωμαλίας. Εἰς τὰς ἐνεργείας των αὐτὰς προβαίνουν ἁπλῶς, διότι αὐτὸ τοὺς εὐχαριστεῖ καὶ ἱκανοποιοῦν ὡρισμένας ἀνεξηγήτους ἐπιθυμίας των. Ἄλλοι ἄνθρωποι, ἔχουν ἐντελῶς διαφορετικὴν νοοτροπίαν καὶ ἀντίθετον χαρακτῆρα. Προσπαθοῦν νὰ ἀποφύγουν τοὺς διαπληκτισμοὺς καὶ τὰς φιλονεικίας, ἐὰν δὲ παρασυρθοῦν, προσπαθοῦν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν γαλήνην.

Ἀπαντήσατε εἰς τὰς κατωτέρω ἐρωτήσεις, διὰ νὰ ἐξακριβώσετε εἰς ποίαν ἐκ τῶν δύο κατηγοριῶν ἀνήκετε:

	«ΝΑΙ»	«ΟΧΙ»
1) Ὅταν ἀποκτήσετε ἕνα πλεονέκτημα, προσπαθεῖτε νὰ ἀποκτήσετε καὶ ἄλλα;		....
2) Σᾶς ἀρέσουν αἱ συζητήσεις;		....
3) Προσπαθεῖτε νὰ ὑπερβάλετε τὰς μέχρι τοῦδε ἀτομικάς σας ἐπιδόσεις;		....
4) Σωματικῶς, εἶσθε μᾶλλον ἀδύνατος;		....
5) Τάσσεσθε, πάντοτε, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀδυνάτων;		....
6) Προσπαθεῖτε, πάντοτε, νὰ διαχωρίσητε τυχὸν συμπλεκομένους;		....
7) Ἀπομακρύνεσθε ἀπὸ τὰ σημεῖα ὅπου γίνονται ταραχαὶ καὶ ὑπάρχουν ἀνωμαλίαι;		....
8) Πιστεύετε ὅτι ὁ συζυγικὸς βίος εἶναι μιὰ πραγματικὴ συμφωνία;		....
9) Νομίζετε ὅτι ἡ ὑπομονὴ φέρει πάντοτε κέρδος;		....
10) Εἶσθε ὑπὲρ τῆς ἀμέσου ἀντιδράσεως, εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις;		....
11) Εἰς τὰς στάσεις τῶν λεωφορείων, ἐπιμένετε εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως;		....
12) Ἀγαπᾶτε περισσότερον ἀπ' ὅλα τὴν ἡσυχίαν σας;		....
13) Προσπαθεῖτε νὰ εἶσθε πάντοτε πρῶτος, εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις;		....
14) Ἔχετε λάβει ποτὲ μέρος εἰς συμπλοκάς;		....
15) Ἕνας κακὸς διακανονισμὸς εἶναι προτιμότερος ἀπὸ μίαν καλὴν δίκην;		....

Σημειώσατε ἕνα σταυρόν, ἐὰν ἀπαντήσετε «ΝΑΙ» εἰς τὰς ὑπ' ἀριθμὸς 1,2,3,5, 6,10,11,13 καὶ 14 ἐρωτήσεις. Ἐπίσης, σημειώσατε ἕνα σταυρὸν ἐὰν ἀπαντήσετε «ΌΧΙ», εἰς τὰς ὑπ' ἀριθμὸν 4,6,7,9,12, καὶ 15 ἐρωτήσεις. Προσθέσατε τοὺς σταυρούς. Ἐὰν συγκεντρώσετε περισσοτέρους τῶν δέκα σταυρῶν, ἀγαπᾶτε τὰς λογομαχίας, διαπληκτισμούς, ἀνωμαλίας. Προσέξατε μὴ παρασυρθῆτε εἰς σοβαρὰ σφάλματα. Ἐὰν συγκεντρώσετε μεταξὺ πέντε καὶ δέκα σταυρῶν, γνωρίζετε νὰ κάμνετε ἐπίδειξιν δυνάμεως εἰς τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ ἀποφεύγετε τὰς συγκρούσεις μὲ τοὺς ἰσχυρούς. Ἐὰν συγκεντρώσετε ὀλιγώτερους τῶν πέντε σταυρῶν, εἶσθε φιλήσυχος καὶ ἤρεμος ἄνθρωπος.

ΣΚΙΤΣΑ ΤΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ

—᾽Απὸ πότε ἄρχισες νὰ νιώθης ὅτι σοῦ ἄρεσε τὸ ῥετσινόλαδο;

—Τὰ ἴδια ὑποφέρω κ᾽ ἐγώ... Καὶ δὲν μοῦ λές, τί κάνεις;

ΤΑ "ΤΡΟΜΕΡΑ" ΠΑΙΔΙΑ

—Ὄχι, εὐχαριστῶ, δὲν ἤθελα νὰ ταξιδέψω. Μόνο λιγάκι βενζίνη στὸν ἀναπτῆρα μου, παρακαλῶ!

—Μανοῦλα, κύττα! Ἔκαμα ἀνταλλαγὴ τοῦ μπέμπη μας μὲ δύο κουνελάκια!

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΩΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

«Βολιδοσκοπήσεις - Βυθομετρήσεις Λαοῦ»

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ τοῦ Ὀργανισμοῦ ΒΟΒΥΛΑ (Βολιδοσκοπήσεις-Βυθομετρήσεις Λαοῦ) ζάρωσε τὰ φρύδια του, καθὼς ἐξήταζε τὴν ἔκθεσι τοῦ Πράκτορος Α-5 ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπιφορτισθῆ μὲ τὴν ἔρευνα κατανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ σὲ μιὰ ὡρισμένη συνοικία τῆς πρωτευούσης. Ὁ Πράκτωρ Α-5 ἀνέφερε:

—Ὑπάρχουν γονεῖς πλείονες τῶν τέκνων.
—Κάθε ἀγόρι ἔχει ἀδελφή.
—Ὑπάρχουν περισσότερα ἀγόρια, παρὰ κορίτσια.
—Δὲν ὑπάρχουν ἄτεκνα ζευγάρια.
Ἀναφορικῶς μὲ τὸ πρωινὸ ρόφημα τοῦ μέσου πολίτου ἀνέφερε:
—Ἀριθμὸς ἐρωτηθέντων 100
—Πόται καφὲ 78
—Πόται τσαγιοῦ 71
—Πόται καφὲ καὶ τσαγιοῦ 48

Ὁ κ. Γενικὸς Διευθυντὴς ἐμουρμούρισε:

—Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ πράκτωρ μας ἔπεσε σὲ λάθος.

Φωνάζει τὸν προϊστάμενο τοῦ τμήματος καὶ τοῦ δίδει τὴν ἀναφορά. Ἐκεῖνος, τὴν διαβάζει προσεκτικά. Σκέπτεται λίγο. Καὶ ἀποφαίνεται:

—Βεβαίως, ὁ πράκτωρ μας ἔπεσε σὲ λάθος. Καὶ ὄχι μιὰ φορά. Δύο φορές. Ἀμφότεραι αἱ ἀναφοραὶ εἶναι λανθασμέναι.

—Μμ... δὲν μποροῦμε ἔτσι νὰ ἑδραιώσουμε τὴν φήμη τοῦ Ὀργανισμοῦ ΒΟΒΥΛΑ (Βολιδοσκοπήσεις-Βυθομετρήσεις Λαοῦ)... Νὰ ἐπιστήσετε τὴν προσοχή του, ἂν δὲν θέλει νὰ τὸν εὐχαριστήσωμε γιὰ τὶς ἕως τώρα—μμμ... ἀμφίβοβολες—ὑπηρεσίες του! ∎

(Μπορεῖτε, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, νὰ βρῆτε τὰ λάθη; Ἂν δυσκολευθῆτε ἢ θέλετε νὰ ἐλέγξετε, κυττάξετε στὴ σελ. 16).

Ἐλέχθη τὸ 1964

Θὰ ἀγωνισθῶ νὰ οἰκοδομήσω τὸ εἶδος τοῦ ἔθνους ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὁ Πρόεδρος Ρούζβελτ ἤλπισεν, ὁ Πρόεδρος Τρούμαν εἰργάσθη καὶ ὁ Πρόεδρος Κέννεντυ ἐθυσιάσθη.

Πρόεδρος ΤΖΟΝΣΟΝ

Ὁ ἐξτρεμισμὸς εἰς τὴν ἄμυναν τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶναι ἐλάττωμα. Ἡ μετριοπάθεια εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι ἀρετή.

Μπάρρυ Γκολντγουῶτερ

Ἔχω ὀκτὼ παιδιὰ καὶ τρῶμε ψάρι κάθε Παρασκευή. Ἀπὸ ἐδῶ κ' ἐμπρὸς θὰ τρῶμε ψάρι δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα. Θὰ τὸ κάνωμε γιὰ νὰ βοηθήσωμε τὴν ἁλιευτικὴ βιομηχανία τῆς Νέας Ὑόρκης.

Μπόμπ Κέννεντυ

Μοῦ εἶπαν ὅτι κάποτε σοῦ προσέφερα μιὰ ὑπηρεσία, ἀλλὰ ἔχω ξεχάσει τὶ ἦταν.

Στρατηγὸς ΝΤΕ ΓΚΩΛ
(σὲ μιὰ γυναίκα, ποὺ βοήθησε κατὰ τὸν πόλεμο)

Πράγματι, ἡ Ντάουνιγκ Στρὴτ στερεῖται χώρου γιὰ τὸ ἅπλωμα τῆς μπουγάδας.

Κυρία Οὐΐλσων (πρωθυπουργοῦ)

Προσπαθῶ ν' ἀποφεύγω τὴν κατάθεσι θεμελίων λίθων, διότι συνήθως χάνονται, ἐγκαταλείπονται ἢ κλέπτονται.

Δοὺξ τοῦ Ἐδιμβούργου

Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ ποὺ μερικοὶ ἄνθρωποι ἐφώναζαν «μπόϋ» τοὺς Ἀφρικανούς.

Γιόμο Κενυάτα

Ἐκφράζω τὴν λύπην μου διὰ τὸν ἐκ μέρους τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ χαρακτηρισμὸν τοῦ βουλευτοῦ τῆς περιφερείας Σμέθουϊκ ὡς «κοινοβουλευτικῶς λεπροῦ», ὡς πρᾶξιν ἀνοικείως θίγουσαν τοὺς λεπρούς.

Τὸμ Ντράϊμπεργκ

Ὁ Σάρτρ οὐδέποτε ἀποδέχεται βραβεῖα, οὔτε καὶ ἂν εἶναι τόσο σπουδαῖα ὅσο ἕνα σακκὶ πατάτες.

Ὁ ἐκδότης του

Ἡ λύσις τοῦ μαθηματικοῦ προβλήματος (σελ. 14)

Η ΣΕΙΡΑ τῶν συλλογισμῶν γιὰ τὴν ἀνεύρεσι τῶν σωστῶν ἀπαντήσεων εἶναι ἡ ἑξῆς:

—Ἐὰν πράγματι, δὲν ὑπάρχουν ἄτεκνα ζευγάρια καὶ κάθε ἀγόρι ἔχει ἀδελφή, θὰ πρέπει σὲ κάθε οἰκογένεια νὰ ὑπάρχουν τουλάχιστον δύο τέκνα. Αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα γονεῖς καὶ τέκνα νὰ εἶναι ἰσάριθμοι. Ἀλλὰ ὁ ἐρευνητὴς βεβαιώνει ὅτι ὑπάρχουν περισσότερα ἀγόρια, παρὰ κορίτσια, ποὺ σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν οἰκογένειες μὲ ἕνα μόνον κορίτσι (ὥστε κάθε ἀγόρι νὰ ἔχῃ ἀδελφὴ) καὶ περισσότερα ἀγόρια ἔχοντα τὴν ἴδια ἀδελφή. Ὅμως, στὴν περίπτωσι αὐτή, τὸ σύνολον τῶν τέκνων ξεπερνάει τὸν ἀριθμὸ τῶν γονέων, πρᾶγμα ποὺ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν ἕτερον ἰσχυρισμὸν ὅτι ὑπάρχουν περισσότεροι γονεῖς, παρὰ τέκνα. Ἐξ ἄλλου, ἂν οἱ γονεῖς εἶναι, πράγματι, περισσότεροι ἀπὸ τὰ τέκνα, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκριβὴς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι κάθε ἀγόρι ἔχει ἀδελφή. διότι στὴν καλύτερη περίπτωσι ὁ ἀριθμὸς γονέων καὶ τέκνων εἶναι ἴσος. Ἢ δὲν εἶναι τ᾽ ἀγόρια πιὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ κορίτσια ἢ δὲν εἶναι ἄτεκνα ὅλα τὰ ζευγάρια ἢ δὲν ἔχουν ἀδελφὴ ὅλα τ ἀγόρια... Κάτι δὲν πάει καλὰ σ᾽ αὐτὴ τὴν ἔκθεσι.

Λάθος περιλαμβάνει καὶ ἡ δεύτερη ἀναφορὰ σχετικὰ μὲ τὸ πρωινό. Ἰσχυρίζεται ὁ ἐρευνητὴς ὅτι ἐρώτησε 100 πρόσωπα. Ἀλλὰ ἐάν, ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν 78 ποὺ πίνουν καφέ, ἀφαιρέσουμε τοὺς 48 ποὺ πίνουν καφὲ καὶ τσάι, μένουν 30 ποὺ πίνουν μόνον καφέ. Ἐν συνεχείᾳ, ἂν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 71 ποὺ πίνουν τσάι ἀφαιρέσωμε τοὺς 48 ποὺ πίνουν τσάι καὶ καφέ, μᾶς μένουν 23 ποὺ πίνουν μόνον τσάι. Τώρα, προσθέτοντας τοὺς 30 ποὺ πίνουν μόνον καφέ, τοὺς 23 ποὺ πίνουν μόνον τσάι καὶ τοὺς 48 ποὺ πίνουν καὶ τσάι καὶ καφέ, ἔχομε ἄθροισμα ...101. Ὁ ἐρευνητὴς εἶπε ὅτι ἐρώτησε μόνον 100. Κάπου ἔκαμε λάθος...

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Δραγατσανίου 6 (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 10ον ★ Ἰανουάριος - Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος - Ἀπρίλιος ★ ΤΕΥΧΟΣ 37 - 38

Ἡ ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον

Τοῦ κ. Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Ἡ κοινωνία ἀποτελεῖ τὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖο ἀναπτύσσεται καὶ ἐξελίσσεται ἡ ἀνθρώπινη ψυχή.

Κάθε ἀνθρώπινον ὄν εἶναι ἡ ἐκδήλωση, σὲ καθωρισμένο χρόνο, μιᾶς ψυχῆς ποὺ ἀκολουθεῖ μιὰ ἀνοδικὴ πορεία ἐξελίξεως, σὲ ἀπεριόριστο χρονικὸ διάστημα.

Ἡ ἀνθρώπινη ψυχή, κατὰ τὴ μακρὰ διαδρομὴ τῆς ἐξελίξεώς της, ἐκδηλώνεται μὲ διάφορες ἀλληλοδιάδοχα μορφὲς στὸν ὑλικὸ κόσμο.

Σκοπὸς τῶν περιοδικῶν αὐτῶν ἐκδηλώσεων εἶναι ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο καὶ ἡ ἀπ' αὐτὴν προσκόμιση πείρας, τὴν ὁποία ἐπεξεργάζεται καὶ ἀφομοιώνει ἡ ψυχὴ στὸ ἀναμεταξὺ δύο ὑλικῶν ἐμφανίσεών της χρονικὸ διάστημα. Ἔτσι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ πλουτίζεται σὲ ἐμπειρία καὶ προοδεύει σὲ ἐξέλιξη.

Ἡ ψυχὴ δὲν προσβάλλεται ἀπὸ τὶς περιπέτειες τῆς μορφῆς, μὲ τὴν ὁποία ἐκδηλώνεται στὸν ὑλικὸ κόσμο. Καλὰ καὶ κακά, εὐχάριστα καὶ δυσάρεστα, ἔρχονται καὶ παρέρχονται, χωρὶς νὰ θίγουν τὴν ψυχή. Προσβάλλουν μονάχα τὴν ὑλικὴ μορφή της.

Γιὰ τὴν ψυχὴ δὲν ὑπάρχει καλὸ καὶ κακό, μὲ τὴ συνηθισμένη τους ἔννοια, ὅπως ἀντιλαμβάνεται τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ ὁ συνηθισμένος ἄνθρωπος. Καλὸ εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ ἐκεῖνο ποὺ βοηθεῖ καὶ συντελεῖ στὴν ἐξέλιξή της. Κακὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ παρεμποδί-

ζει καὶ ἀναστέλλει τὴν ἐξέλιξη. Τὴν ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς. Ὄχι τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Ἡ κοινωνία δὲν ἀποτελεῖ ἄθροισμα ψυχῶν, ἀλλὰ τὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖο κινοῦνται καὶ ἐξελίσσονται οἱ ψυχὲς κατὰ τὴν ὑλική τους ἐκδήλωση.

Τὸ περιβάλλον ἔχει ἐνδιαφέρουσα σημασία, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιδράσεως ποὺ ἐξασκεῖ στὶς ψυχές, οἱ ὁποῖες ἀναγκαστικὰ δέχονται τὴν ἐπιρροή του.

Κάθε ἄνθρωπος, ποὺ συνειδητὰ καὶ ὑπεύθυνα σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ, πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται ἀπεριόριστα γιὰ τὶς ψυχές, θεωρώντας πρωταρχικὸ ἀνθρώπινο καθῆκον καὶ σημαντικὴ ἐργασία νὰ συντελῆ ἐνεργητικὰ στὴν ἐξέλιξή τους, κατὰ τὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη γι᾿ αὐτὸν πρωταρχικὸ ἐνδιαφέρον ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας, ὅσον ἡ ἐξέλιξη τῶν ψυχῶν.

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συντελέση κανεὶς στὴν ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς ἑνὸς ἄλλου, γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἀποτελεῖ, παρὰ ἕνα μικρὸ κομμάτι τοῦ δευτερευούσης σημασίας περιβάλλοντός της;

Δὲν ὑπάρχει, παρὰ ἕνας καὶ μοναδικὸς τρόπος. Νὰ προσπαθήση νὰ ὑποβοηθήση στὴν ἀφύπνιση τῶν ψυχῶν. Νὰ προσπαθήση νὰ ἀφαιρέση τὰ ἐμπόδια, ποὺ δυσκολεύουν τὴν ψυχὴ νὰ ἀντιληφθῆ τὰ πράγματα καθαρά, ἔτσι ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ νὰ κατανοήση τὴ σημασία τους. Νὰ προσπαθήση νὰ διαλύση τὰ σύννεφα, ποὺ ἐμποδίζουν τὸν ἥλιο τῆς κατανοήσεως νὰ λάμψη μὲ ὅλη του τὴ λαμπρότητα.

Ἀπελευθερωτική, λοιπόν, πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς ἐπιδράσεως ἐπάνω στὴν ψυχή, καὶ ὄχι καθοδηγητική. Σὲ καμμιὰ περίπτωση δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταδυναστεύεται ἡ ψυχή.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστήση κανεὶς ὁμαλὸ τὸν δρόμο τοῦ ἄλλου. Εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ἀνάψη ἕνα φῶς, γιὰ νὰ διαπεράση τὰ βαθειὰ σκοτάδια. Ἀπ᾿ αὐτὴ καὶ μόνο τὴν ἄποψη ἔχει σημασία ἡ κοινωνικὴ δράση καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς κοινωνίας.

Ἡ κοινωνία πρέπει νὰ ἀποτελῆ τὸ κατάλληλο φυσικὸ περιβάλλον γιὰ τὴν ἐλεύθερη διαμόρφωση τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ κάθε ψυχὴ θὰ βαδίση μονάχη της τὸν δικό της δρόμο.

Τὸ κοινωνικὸ ἰδανικὸ πρέπει νὰ εἶναι ἡ φυσιολογικὴ διαμόρφωση τοῦ περιβάλλοντος, γιὰ τὴν ἀνεμπόδιστη ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς. Νὰ γιατὶ ὁ συνειδητὰ σκεπτόμενος ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀπεχθάνεται κάθε μορφὴ βίας καὶ καταδυναστεύσεως.

Ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει πατρίδα, οὔτε κοινωνικὴ τάξη. Δὲν ἔχει προνόμια, παρὰ μονάχα ἐκεῖνα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν τυχὸν ὑψηλὸ βαθμὸ τῆς ἐξελίξεώς της.

Ἡ ἐξελιγμένη ψυχὴ δὲν παρασύρεται ἀπὸ ἰδανικὰ ποὺ ἄλλους τοὺς συγκινοῦν βαθύτατα, ὅπως ὁ ἐθνικισμός, ἡ θρησκευτικὴ ῥοπή, ἡ πολιτικὴ διαμόρφωση τῆς κοινωνίας, τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα.

Ἡ ἐξελιγμένη ψυχὴ δὲν εἶναι ἐχθρικὴ πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ

ἔθνους. Ἀλλὰ δὲν ἀποδίδει ἐξαιρετικὴ σημασία στὸ γεωγραφικὸ τόπο ὅπου γεννιέται ὁ ἄνθρωπος σὲ μιὰ φάση τῆς μακρᾶς ἐξελικτικῆς σταδιοδρομίας τῆς ψυχῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ εὐημερία ἑνὸς τόπου ἀποτελεῖ οὐσιώδη παράγοντα γιὰ τὴ διαμόρφωση ἑνὸς κατάλληλου περιβάλλοντος γιὰ τὴν ἐκδήλωση μιᾶς καλλιεργημένης ψυχῆς. Καὶ μιὰ καλλιεργημένη ψυχὴ ἐπιδρᾶ κατὰ τρόπον ἀνυπολόγιστα ἀγαθοποιὸ στὶς νεώτερες ἀδελφές της ψυχές. Ἡ ὑποδούλωση ἑνὸς ἔθνους καὶ τὰ ὀλέθρια δεινά, ποὺ συνοδεύουν πάντοτε τὴν ἐθνικὴ ὑποδούλωση, ὁδηγοῦν σὲ ἀπρόσφορο περιβάλλον, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιφέρη ἀκόμη καὶ τὴ διαστρέβλωση τῆς ψυχῆς. Ἑπομένως μιὰ ἐξελιγμένη ψυχὴ ἐκτιμᾶ βαθύτατα τὸ ἰδανικὸ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀπεχθάνεται ὅμως τὸ σωβινιστικὸ πνεῦμα, ποὺ γεννάει τὸν ἐθνικὸ φανατισμὸ καὶ προετοιμάζει—ὑλικὰ καὶ ἰδεολογικὰ—τὸν πόλεμο.

Ἡ ἐξελιγμένη ψυχὴ δὲν εἶναι ἐχθρικὴ πρὸς τὴν ἔννοια τῆς θρησκείας. Εἶναι ὅμως ἐχθρικὴ πρὸς τὸν θρησκευτικὸ φανατισμό, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖ στοὺς ἀνθρώπους παρωπίδες καὶ χαλκεύει δεσμὰ στὶς συνειδήσεις, διαστρεβλώνοντας τὶς ψυχές. Οἰκτείρει τὴ δεισιδαιμονία, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ μορφή της, διότι ἐμποδίζει τὴν ἐλεύθερη σκέψη καὶ ὑποδουλώνει τὸν ἄνθρωπο στὸν φόβο καὶ στὴ συνήθεια, στὴ νωθρὴ καὶ ἀδρανῆ σκέψη. Μιὰ ἐξελιγμένη ψυχὴ ἐκτιμᾶ βαθύτατα τὴν ἀγαθοποιὸ ἐπίδραση ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχη στὴν ψυχὴ τὸ ἁγνὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα.

Ἡ ἐξελιγμένη ψυχὴ δὲν παραμένει ἀδιάφορη γιὰ τὴν πολιτικὴ μορφὴ τῆς κοινωνίας καὶ εἶναι ἐχθρικὴ γιὰ κάθε ἀνελεύθερο καθεστώς, ποὺ χαλκεύει δεσμὰ στὴ σκέψη καὶ ἐμποδίζει τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐλεύθερη ἐκδήλωση τῶν τάσεων τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ δὲν συμμετέχει σὲ πολιτικὲς ὀργανώσεις καὶ κόμματα, διότι ἀποστρέφεται τὴν ἀγελαία σκέψη καὶ τὶς ποικιλόμορφες δεσμεύσεις. Δὲν θεωρεῖ τὰ πολιτικὰ προγράμματα καὶ τὶς πραγματοποιήσεις τους σὰν πανάκεια γιὰ τὴ θεραπεία τῶν κοινωνικῶν πληγῶν, διότι ἡ ριζικὴ θεραπεία εἶναι ἀνέφικτη, χωρὶς τὴν ἀνάλογη ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς.

Ἐξ ἄλλου, ἡ δημιουργία καταλλήλου περιβάλλοντος γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἐκδήλωση τῶν τάσεων τῆς ψυχῆς, χωρὶς προσβολὴ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερία τῶν ἄλλων, πρὸς τὸ Δίκαιον καὶ τὴν Ἠθική, εἶναι πρωταρχικῆς πάντοτε σπουδαιότητος.

Ἡ ἁρμονία τῆς κοινωνίας βασίζεται στὴν ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου καὶ στὸν σεβασμὸ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων. Στὸν σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, ποὺ εἶναι ἡ χωρὶς προκαταλήψεις καὶ φανατισμοὺς ἐνατένιση τοῦ ὑποκειμενικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐλεύθερη συναγωγὴ συμπερασμάτων. Ἀκόμη, ὅμως, καὶ ἡ πρόθυμη ἀποδοχὴ νὰ τροποποιηθοῦν αὐτὰ τὰ συμπεράσματα, ὅταν καὶ ἄλλες ὄψεις τῆς πολύεδρης Ἀλήθειας φωτισθοῦν καὶ πέσουν στὴν ἀντίληψη τοῦ σκεπτομένου ἐρευνητοῦ.

ΣΟΦΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟ

Ἀπὸ τοὺς παπύρους Ἀνάνα τοῦ Γραφέως

Κιονόκρανον ἀρχαίου Αἰγυπτιακοῦ ναοῦ

Πάπυρος ἀρχαῖος Αἰγυπτιακός, τοῦ ἔτους περίπου 1320 π.Χ. γραμμένος ἀπὸ τὸν Ἀνάνα, ἀρχιγραμματέα καὶ σύμβουλον στὸν Φαραὼ Σέτι τὸν Β' (Σέθωσι τῶν Ἑλλήνων) ἀναφέρει:

«Πρόσεξε, δὲν εἶναι γραμμένο σ' αὐτὸν τὸν ρόλλο; Διάβασε, σὺ ποὺ θὰ βρεθῇς στὶς ἀγέννητες ἡμέρες, ἂν σὲ προικίσουν οἱ θεοὶ μὲ εὐφυία. Διαβᾶστε, ὦ τέκνα τοῦ μέλλοντος, καὶ διδαχθῆτε τὰ μυστικὰ τοῦ παρελθόντος, ποὺ εἶναι τόσο μακρυνὰ γιὰ σᾶς, μὰ τόσο κοντὰ στὴν ἀλήθεια.

»Οἱ ἄνθρωποι δὲν ζοῦνε ἅπαξ καὶ δὲν φεύγουν ἀπὸ τὴ γῆ γιὰ πάντα. Ζοῦνε πολλὲς ζωὲς σὲ πολλοὺς τόπους, ἂν καὶ ὄχι πάντα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἀνάμεσα σὲ κάθε ζωὴ πέφτει ὁ πέπλος τοῦ σκοταδιοῦ.

»Στὸ τέλος θ' ἀνοίξουν οἱ πύλες καὶ θὰ μᾶς δείξουν ὅλα τὰ δωμάτια, ὅπου ἐπλανήθηκαν τὰ βήματά μας ἀπὸ τὸ ξεκίνημα. Ἡ θρησκεία μας διδάσκει ὅτι ζοῦμε αἰώνια. Ἡ αἰωνιότης, μὴ ἔχοντας τέλος, δὲν ἔχει οὔτε ἀρχή. Εἶναι ἕνας κύκλος. Ὥστε, ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς εἴμαστε τώρα ζωντανοί, ἀλήθεια εἶναι καὶ ὅτι πάντα ζούσαμε.

»Στὰ χρόνια τὰ πρωτινά, προτοῦ οἱ ἱερεῖς νὰ παγώσουν τὶς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου σὲ ὀγκόλιθους καὶ μ' αὐτοὺς νὰ χτίσουν ναοὺς σὲ χίλιους θεούς, πολλοὶ ἄνθρωποι θεωροῦσαν ἀληθινὸν αὐτὸν τὸν συλλογισμό, καθὼς ἐπίσης ἐπίστευαν ὅτι Ἕνας Θεὸς ὑπάρχει. Στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεὸς ἔχει πολλὲς μορφὲς καὶ ὁ καθένας ὁρκίζεται ὅτι αὐτὴ ἡ μία μορφὴ ποὺ βλέπει αὐτὴ εἶναι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός. Ἀλλὰ σφάλλονται ὅλοι, γιατὶ ὅλοι εἶναι ἀληθινοί. Ἡ ψυχή μας, ποὺ εἶναι ὁ ἐσωτερικός μας ἑαυτὸς μᾶς δείχνει τοὺς Θεοὺς σὲ ποικίλους τρόπους. Ἀντλώντας ἀπὸ τὴν ἄπειρη πηγὴ τῆς σοφίας ποὺ μένει κρυμμένη στοὺς ἀνθρώπους, δίδει

ἀναλαμπὲς τῆς ἀλήθειας, ὅπως μᾶς δίδουν οἱ διδαγμένοι, δύναμι νά ἐπιτελοῦμε θαύματα. Τὸ πνεῦμα δὲν πρέπει νά κρίνεται ἀπὸ τὸ σῶμα του, οὔτε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν οἶκο του.

»Μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων τὸ σκαθάρι, ὁ Σκαραβαῖος δὲν εἶναι Θεός, ἀλλά ἔμβλημα τοῦ Δημιουργοῦ, διότι κυλάει ἀνάμεσα στὰ πόδια του μιὰ σφαῖρα λάσπης καὶ ἀφήνει τ' αὐγά του πρὸς ἐπώασιν. Σὰν τὸν Δημιουργὸ κυλάει τὸν κόσμο, ποὺ φαίνεται στρογγυλὸς καὶ τὸν ἑτοιμάζει γιὰ παραγωγὴ ζωῆς.

»Ὅλοι οἱ Θεοὶ στέλνουνε στὴ γῆ τὸ δῶρο τῆς ἀγάπης τους, χωρὶς τὴν ὁποία θὰ ἔπαυε νὰ ὑπάρχη. Ἡ πίστις μου πιθανὸν νὰ μὲ διδάσκη καθαρώτερα ἀπὸ τὴ δική σας, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν τερματίζεται μὲ τὸν θάνατο, ἑπομένως ὅτι ἡ ἀγάπη, σὰν ψυχὴ τῆς ζωῆς, πρέπει νὰ διαρκῆ κι' αὐτὴ παντοτεινά. Ἡ δύναμις τοῦ ἀόρατου τούτου δεσμοῦ θὰ δένη μαζὶ τὶς ψυχὲς καὶ μετά τὸν θάνατο τοῦ κόσμου.

»Ἐὰν χάσης ἕνα πολυαγαπημένο σου, παρηγορήσου. Ὁ θάνατος εἶναι τροφὸς ποὺ τὸν βάζει γιὰ ὕπνο, ὄχι γιὰ περισσότερο, καὶ τὸ πρωΐ θὰ ξυπνήση ξανά, νὰ ταξιδέψη σὲ ἄλλη ἡμέρα μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ τὸν ἐσυντρόφεψαν ἀπὸ τὸ ξεκίνημα. Ἡ αἰωνιότης δὲν ἔχει τέλος, ἑπομένως οὔτε καὶ ξεκίνημα, ἄρα ἡ αἰωνιότης εἶναι κύκλος. Ἐφόσον ζοῦμε, θὰ συνεχίσουμε γιὰ πάντα, ἑπομένως ὁ ἄνθρωπος, σὰν τὸν κύκλο καὶ τὴν αἰωνιότητα, δὲν ἔχει ξεκίνημα.

»Ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ ὕπαρξι πολλὲς φορές, ἀλλ' ἀγνοεῖ τὰ πάντα γιά τὶς προγενέστερες ζωές του. Σπανίως, ἕνα ἡμεριάτικο ὄνειρο ἢ μιά σκέψις τὸν μεταφέρει πίσω σὲ περιστατικὰ προηγούμενης ἐνσαρκώσεως. Ὡστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ ξεκαθαρίση ἂν αὐτὸ κάποτε τοῦ συνέβη ἢ τὸ νομίζει. Στὸ τέλος, ὅμως, τά πάντα ἀπὸ τὶς περασμένες του ζωὲς θ' ἀποκαλυφθοῦν.

»Τὰ πνεύματα ἢ ψυχὲς ἑκάστης ἐνσαρκώσεως πιθανῶς συναντῶνται πάλι σὲ ἄλλη ἐνσάρκωσι καὶ ἕλκονται ἀμοιβαίως ἀπὸ μαγνήτη, ἀλλὰ γιὰ ποιὸ λόγο κανεὶς δὲν ξέρει».

* * *

Οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθερος ἕως ὅτου γίνουν ἐλεύθεροι ὅλοι.

Χέρμπερτ Σπένσερ

Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινον πρόβλημα ἄλυτον, διότι ἡ λύσις εὑρίσκεται πάντοτε ἐντός μας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξεύρεσίν της ἀπαιτεῖται προσπάθεια ἔντονος καὶ παραγωγικὴ — προσπάθεια συνειδήσεως.

Ἀλφρέδος Σωβὺ

Ἴσως δὲν εἶναι πράγματι νεκρὸς ὁ πολιτισμός μας, ἀλλὰ διψᾶ δι' ὄνειρα.

Ἀρθοῦρος Καίστλερ

Μόνον ἐκεῖνο ποὺ εἶναι οἰκουμενικὸν καὶ μᾶς προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον δι' ὅλας τὰς ὑπάρξεις, μᾶς συνδέει ἀληθινὰ μὲ τὸ Σύμπαν.

Ἀλβέρτος Σβάϊτσερ

Εἶμαι εὐγνώμων...

Εἶμαι εὐγνώμων ποὺ ζῶ ἀνάμεσα στὶς παροῦσες περιπλοκὲς τῆς ζωῆς, καὶ γιὰ τὸ προνόμιο νὰ παρακολουθῶ τὶς συγκρούσεις συμφερόντων, τοπικῶν, ἐθνικῶν καὶ διεθνῶν, ἐπίσης στὸ ἐπίπεδο τῆς οἰκονομίας, τῆς κοινωνιολογίας, τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θρησκείας.

Εἶμαι εὐγνώμων γι' αὐτὸ τὸ παλιρροϊκὸ κῦμα τῆς ἀνησυχίας ποὺ χτυπάει στὶς ὄχθες τοῦ καθεστῶτος.

— γιὰ τὸ θάρρος, ποὺ ἐπιδεικνύουν τὰ ἀνοικτὰ πνεύματα σὲ πολλὲς περιοχὲς τῆς σκέψεως.

— γιὰ τὴν συντελούμενη πρόοδο πέραν ἀπὸ τὰ παληὰ σχέδια καὶ θεωρίες καὶ τοὺς κούφιους ἀκαδημαϊσμούς.

— γιὰ τοὺς νέους ὁρίζοντες ποὺ ξανοίγουν ψηλότερα ἀπὸ τὰ στενὰ σύνορα τοῦ δραστηρίου αἰῶνα μας.

Εἶμαι εὐγνώμων, ἐπίσης, γιὰ τὶς προσπάθειες πρὸς τὴν ἑδραίωσι ἑνὸς σωστοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἀνάμεσα στὰ ἔθνη, πνευματικὰ καὶ οἰκονομικά.

— γιὰ τὴν αὔξουσα ἀναγνώρισι τοῦ ὅτι οἱ λαοὶ ὅλων τῶν φυλῶν ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

— γιὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης στὸ διάστημα, στὴν ἀρχαιολογία, στὴ βιοχημεία, ποὺ συνθέτουν μιὰ εὐρύτερη κατανόησι τοῦ παρελθόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ σημαδεύουν τὶς ἀπεριόριστες δυνατότητές του γιὰ τὸ μέλλον.

— γιὰ τὴ νέα φιλοσοφία τῆς ζωῆς ποὺ γεννιέται μέσα ἀπὸ τὶς ὠδῖνες τῆς ἐποχῆς μας καὶ φέρνει τὴν ἄρνησι συμβιβασμοῦ ἀρχῶν.

— γιὰ τοὺς ἱερεῖς πολλῶν πίστεων, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν νὰ γκρεμίσουν τὰ τείχη τῆς φρασεολογικῆς φυλακῆς ὥστε νὰ ἐλευθερωθῆ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῆς καλωσύνης.

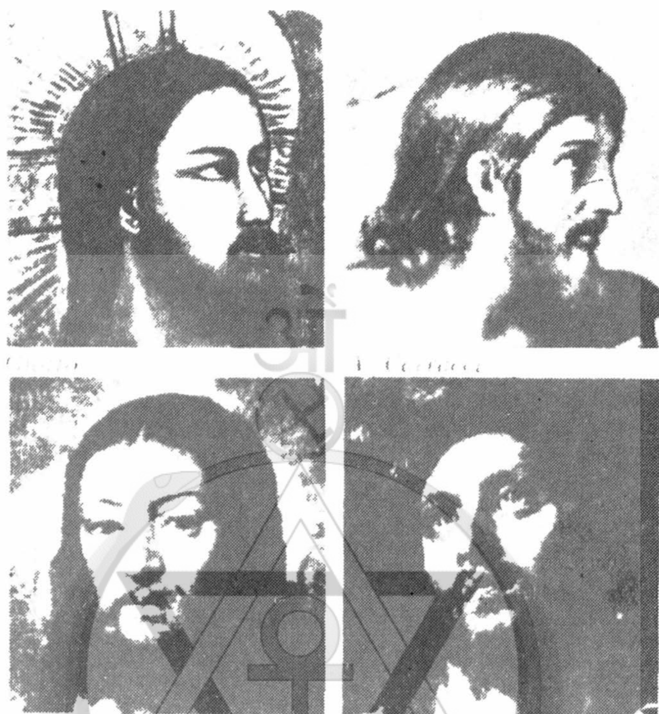
Εἶμαι εὐγνώμων γιὰ τὴ βαθμιαία ἀποσύνθεσι τῆς φιλοσοφίας τοῦ φόβου, ποὺ συντελεῖται στὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων.

— γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸ μέλλον ποὺ χτίζεται πάνω στὴ γνῶσι, ἀντὶ τῆς ἀμαθείας, πάνω στὴν ἀξιοπρέπεια τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἀντὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι γεννηθήκαμε ἁμαρτωλοί.

— γιὰ τὴν διευρυνόμενη ἀποδοχὴ τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ ἄνθρωπος πράγματι ἐπλάσθη καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Ὑψίστου καὶ μὲ ὅλες τὶς ὕψιστες ἱκανότητες αὐτοῦ.

Ναί, εἶμαι εὐγνώμων ποὺ ζῶ σ' αὐτὰ τὰ μεσάνυχτα τοῦ αἰῶνος μας, μὲ ὅλους τοὺς ἐφιάλτες του, διότι ἡ αὐγὴ θὰ ροδίση καὶ τὸ φῶς μιᾶς ἄλλης ἡμέρας θὰ φέρη νέο ὅραμα καὶ ὥριμη ἐλπίδα γιὰ τὸν ἡλικιούμενο πολιτισμό μας.

Frank P. Boucher

ΔΙΑΤΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΔΕΝ ΜΕΙΔΙΑ;

ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

ΓΙΑΤΙ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐμφανίζεται ποτὲ μειδιῶν; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἐτέθη ἀπὸ ἀναγνώστην ἰταλικοῦ περιοδικοῦ. Ὁ Ἰησοῦς— ἔγραφε — ἔφερε στὸν κόσμο τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅμως στὶς προσωπογραφίες εἴκοσι αἰώνων ποτὲ δὲν μειδιᾶ — γιατί;

Ἀλλὰ οὔτε καὶ στὰ Εὐαγγέλια ἐμφανίζεται ποτὲ μειδιῶν ὁ Ἰησοῦς. Ἀγανακτισμένος ναί, ἀλλ' ὄχι ὠργισμένος, αὐστηρὸς μὲ τοὺς ὑποκριτάς, «τάφους κεκονιαμένους», σκληρὸς μὲ τοὺς φαρισαίους, «γενεὰ ἐχιδνῶν». Μὲ τοὺς μαθητάς του, ἄλλοτε σοβαρὸς παραινέτης καὶ ἄλλοτε γαλή-

νιος διδάσκαλος. Πάντοτε στοργικὸς πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς, ἀλλὰ οὐδέποτε μειδιῶν, οὔτε καὶ πρὸς τὰ παιδάκια. «Ἄφετε τὰ παιδία ἐλθεῖν πρός με». Ὡστόσο δὲν ἀναγράφεται ὅτι τὰ ὑπεδέχθη μὲ χαμόγελο στὰ χείλη. Τοὐναντίον, ἐμφανίζεται δύο φορὲς ὁ Ἰησοῦς νὰ δακρύζη: γιὰ τὸν θάνατο τοῦ φίλου του Λαζάρου καὶ γιὰ τὴν τύχη τῆς πόλεως τῆς Ἱερουσαλήμ. Δὲν γελᾶ ποτέ, οὔτε καὶ χαμογελᾶ. Ὥστε μπορεῖ νὰ ὑποθέση κανεὶς ὅτι οἱ ζωγράφοι θέλησαν κατὰ τὴν ἀπεικόνισι τοῦ Ἰησοῦ νὰ μείνουν πιστοὶ στὰ δεδομένα τῆς Γραφῆς, ἀσχέτως ἂν σ' ἄλλες περιπτώσεις στηρίχθηκαν σὲ ἄλλες πηγές, πλέον ἐντυπωσιακές, ὅπως τὰ Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια.

Στὶς ἀπόκρυφες ἀφηγήσεις περὶ τῶν παιδικῶν του χρόνων ὁ Ἰησοῦς μειδιᾶ, μάλιστα καὶ γελᾶ, μὰ γελᾶ ἄσχημα, σχεδὸν σὰν χαμίνι. Ὁ Ἰωσὴφ τὸν στέλνει στὸ σχολεῖο κάποιου Ζακχαίου καὶ χλευάζει τὸν δάσκαλό του, λίαν ἀμαθῆ ἀπέναντί του. Ὠιμέ! φωνάζει τότε ὁ Ζακχαῖος, «δὲν ξέρω πιὰ τὶ νὰ κάμω ὁ συφοριασμένος ἐγὼ μὲ τέτοιον μαθητὴ ποὺ μοῦ ἔτυχε, γιὰ ντροπή μου». Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἔδιναν συμβουλὲς στὸν Ζακχαῖο, ὁ Ἰησοῦς σκάει τὰ γέλια: «Τώρα μᾶς φώτισες». Μιὰ ἄλλη φορά, περνώντας ἀπὸ μιὰ πλατεῖα, βλέπει ἕναν δάσκαλο νὰ διδάσκη τοὺς μαθητάς του. Σὲ λίγο πέφτουν ἐπάνω τους καμμιὰ δωδεκαριὰ διαβάτες. Ὁ Ἰησοῦς πάλι σκάει τὰ γέλια. Ὁ δάσκαλος τὸν πιάνει ἀπὸ τ' ἀφτὶ καὶ ρωτάει: «Τὶ εἶδες καὶ γελᾶς, ἔ;». Καὶ τοῦ ἀπαντᾶ: «Δάσκαλε, ἐγώ, νά, τοὺς ἔδειξα τὸ χέρι μου γεμᾶτο στάρι καὶ αὐτοὶ πέσαν χάμω». Τέτοια περιστατικὰ ἀσεβοῦς ἔναντι διδασκάλων γέλιου, ἔστω καὶ ἀπὸ ἕνα παιδάκι, δὲν μποροῦσαν νὰ ἐμπνεύσουν τοὺς ζωγράφους γιὰ τὴν ἀπεικόνισι τοῦ Ἰησοῦ-Παιδιοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς καὶ ὡς παιδὶ ἐμφανίζεται στὰ γόνατα τῆς Παναγίας πάντοτε σοβαρός. Σὲ μερικὰ ἔργα ἐμφανίζονται ἄγγελοι μ' ἕνα ἐλαφρότατο μειδίαμα, ἀλλ' ὄχι ὁ Ἰησοῦς. Μάλιστα σὲ μιὰ «Γέννησι» τοῦ Τζιόττο ὑπάρχει μιὰ ρεαλιστικὴ καὶ ἐμπιστευτικὴ λεπτομέρεια, προφανῶς ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὰ Ἀπόκρυφα, ὅπου ἡ μαμή, μετὰ τὸ μπανιάρισμα τοῦ νεογεννήτου, τοῦ χαϊδεύει τὴ μυτοῦλα γιὰ νὰ τὸ κάμη νὰ γελάση, μὰ δὲν φαίνεται νὰ τὸ πετυχαίνη. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν καμμιὰ ἀπεικόνισις τοῦ Ἰησοῦ-Παιδιοῦ μὲ μειδίαμα. Πολὺ λιγώτερο ὡς ἐφήβου. Γιατί;

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν λόγο τῆς συμμορφώσεως στὰ ἐπίσημα Εὐαγγέλια, πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ ἄλλος λόγος. Ὁ Ἰησοῦς, σὲ κάθε πρᾶξι τῆς ζωῆς του, εἶχε συνείδησι τῆς θυσίας ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο νὰ ἐπιτελέση. Στὴ συμπεριφορά του διαφαινόταν ὁ πόνος του γιὰ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴ γαλήνη του ἄνθιζε τὸ προαίσθημα τοῦ δικοῦ του πάθους. Ἡ σκιὰ τοῦ Γολγοθᾶ ἁπλωνόταν ἤδη στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ. Τὸ μειδίαμα λοιπὸν (γιὰ νὰ μὴ γίνη διόλου λόγος περὶ γέλιου) πρέπει νὰ ἐθεωρεῖτο σὰν κάτι τὸ ἐφήμερο καὶ διαβατικό,

ἀταίριαστο στὸν αἰώνιο Ἄνθρωπο, γαλήνιο ναί, ἀκόμη καὶ χαρούμενο, ἀλλὰ μὲ μιὰ ἐσωτερικὴ καὶ βαθειὰ εὐφροσύνη, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἐκφρασθῆ φυσικὰ σὲ σύσπασι τῶν χειλέων. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἰησοῦ «ἔλαμπε σὰν τὸν ἥλιο καὶ τὰ ἱμάτιά του ἦσαν λευκὰ σὰν τὸ χιόνι».

Ὅσοι ἔγραψαν γι᾽ αὐτὸν (καὶ ὅσοι τὸν εἰκονογράφησαν) ἤξεραν ὅτι ὑπῆρξε τὸ πιὸ ὑψηλὸ καὶ ὑπέροχο πρόσωπο τῆς ἱστορίας. Δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν φαντασθοῦν μειδιῶντα. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν ἔχομε εἰκόνες χαμογελαστὲς καὶ ἄλλων μεγάλων ἀνδρῶν, ἂν καὶ ἀσύγκριτα κατωτέρων του, τοῦ Δάντη παραδείγματος χάριν, τοῦ Λεονάρδου ἢ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἢ τοῦ Γκαῖτε.

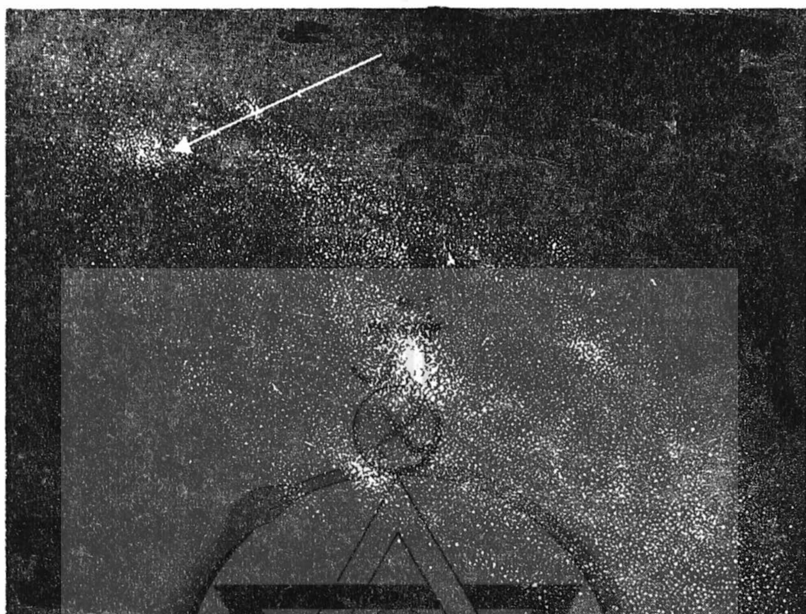
Ἐξ ἄλλου, ὁ Χριστὸς στὴν τέχνη δὲν εἶχε ποτὲ φυσιογνωμικὴ ἔκφρασι, ἀλλὰ εἶχε πάντα ἕναν ἐμβληματικὸ χαρακτῆρα: Σωτὴρ στὴν παλαιοχριστιανικὴ τέχνη, νομοθέτης καὶ κριτὴς στὴν ρωμανικὴ τέχνη, βασιλεὺς στὴν βυζαντινή, θῦμα στὴν γοτθική, παρηγορητὴς στὴν οὑμανιστική, ἔνδοξος στὴν τέχνη τῆς Ἀναγεννήσεως, ὕψιστος ρυθμιστὴς στὴν νεοκλασική, πονῶν στὴ σύγχρονη.

Δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κανένα στάδιο στὴν χριστιανικὴ εὐλάβεια, σὰν παρένθεσις στὴν ἀπόλυτη γαλήνη καὶ σοβαρότητα τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ δικαιολογῆ εἰκονογράφησι μειδιάματος, ἑνὸς Ἰησοῦ χωρὶς πάθος καὶ Σωτῆρος ξένου πρὸς τὴν θυσία καὶ τὸν πόνο.

Piero Bargellini

Καθαρὴ ζωή, ἀνοιχτὸ μυαλό, ἁγνὴ καρδιά, φωτισμένος νοῦς, ἀπροκατάληπτο πνεῦμα, ἀδελφικότης σὲ ὅλους, προθυμία χορηγήσεως καὶ ἀποδοχῆς συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν, νομιμοφροσύνη πρὸς τὸν Διδάσκαλο, καρτερία στὴν προσωπικὴ ἀδικία, θαρραλέα διακήρυξις τῶν ἀρχῶν, γενναία ὑπεράσπισις τῶν ἀδίκως πλησσομένων, παρακολούθησις τῶν προόδων τῆς ἀνθρωπότητος — ἰδοὺ τὰ χρυσᾶ σκαλοπάτια, ποὺ ἀνεβάζουν τὸν μαθητὴ πρὸς τὸ Ναὸ τῆς Θείας Σοφίας.

Ἕλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ

῾Η πιθανὴ μορφὴ τοῦ Γαλαξία μας: Τὸ τόξο δείχνει τὴ θέση τῆς Γῆς, μέσα σὲ μιὰ μᾶζα ἀπὸ 100 δισεκατομμύρια ἄστρα. Μιὰ ἀκτῖνα φωτός, ἂν καὶ ταξιδεύοντας μὲ ταχύτητα 300.000 χιλιομέτρων στὸ δευτερόλεπτο, ἂν ξεκινοῦσε ἀπὸ ἕνα μακρυνὸ ἄστρο, στὰ κράσπεδα τοῦ ἡλιακοῦ σύμπαντος, θὰ χρειαζόταν 100.000 ἔτη φωτὸς γιὰ νὰ φθάση στῆ γῆ μας! Καὶ τὸ ἡλιακὸ σύμπαν δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀσήμαντο κομμάτι τοῦ Σύμπαντος...

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΚΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

Πότε καὶ πῶς ἄρχισε; ῾Η ἔννοια τῆς βαρύτητος. ῾Η παγκόσμιος ἕλξις καὶ ἡ παγκόσμιος ἑνότης. Τὸ μέλλον τῶν καθεστώτων.

Τοῦ Ἄγγλου ἀστρονόμου ΦΡΕΝΤ ΧΟΫΛ

Καθηγητοῦ τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῆς Πειραματικῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καΐμπριτζ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐκύτταζε τὸν οὐρανὸ μὲ ἀπορία. Σήμερα ἐξακολουθητικὰ κάνομε ὑποθέσεις.

῾Η δική μου ὑπόθεσις, ποὺ διετύπωσα τὸν τελευταῖο καιρό, μὲ τὴν συνδρομὴ τοῦ συνεργάτου μου νεαροῦ Ἰνδοῦ μαθηματικοῦ Τζαγιὰντ Βισνοὺ Νερλικάρ, εἶναι ὅτι ἀφάνταστη ἑνότης ἐπικρατεῖ στὸ Σύμπαν. Τὰ πάντα προσδιορίζονται στὸ Σύμπαν σὰν σύνολο. Ἔτσι, ἡ μᾶζα ὁποιουδή-

ποτε σώματος εἶναι συνάρτησις τοῦ συνολικοῦ περιεχομένου τοῦ Σύμπαντος. Ἡ μᾶζα τοῦ Ἥλιου μας καὶ τῆς Γῆς μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν γαλαξιῶν ποὺ κυκλοφοροῦν, σ' ὁλόκληρο τὸν Κόσμο. Λόγου χάριν, τὸ βάρος μας θὰ γινόταν διπλάσιο, ἂν οἱ μισοὶ γαλαξίες τοῦ μακρυνοῦ διαστήματος ἐξηφανίζοντο χωρὶς νὰ ἀντικατασταθοῦν.

Ἐπίσης, ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Γῆ καὶ οἱ ἄλλοι πλανῆτες θὰ εἶχαν πολὺ διαφορετικὴ συμπεριφορά, ἂν τὰ μακρυνότερα μέρη τοῦ Σύμπαντος ἀπεμακρύνοντο περισσότερο. Ὁ Ἥλιος μας θὰ ἐγίνετο πολὺ λαμπρότερος καὶ ἡ ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἐψηνόταν σὰν πατατάκια. Ὅμως, ὑπάρχει ἡ ἑνότης τοῦ Σύμπαντος, ποὺ ἐπεμβαίνει ρυθμιστικά. Τὸ «πεδίον βαρύτητος» ἔχει πρὸ πολλοῦ τεράστια διευρυνθῆ ἀπὸ τὴν παληὰ ἀντίληψι τοῦ Νεύτωνος. Πέρασαν 300 χρόνια ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή, ποὺ ἔπεφτε τὸ μῆλο στὸ κεφάλι τοῦ διασήμου φυσικοῦ καὶ ἀστρονόμου Ἰσαὰκ Νεύτωνος, γιὰ νὰ ὁδηγηθῆ στὴ διατύπωσι τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος καὶ τῆς ἕλξεως, χωρὶς ἀκόμη νὰ πῆ τὴν τελευταία λέξι της ἡ Ἐπιστήμη. Κατὰ τὸν Νεύτωνα, ἡ μᾶζα εἶναι βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ὕλης σὲ κάθε της ἐκδήλωσι, ἀπὸ τοὺς πλανῆτες ἕως τά... μῆλα ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὶς μηλιές. Δύο μᾶζες ἀσκοῦν ἐπ' ἀλλήλων ἑλκτικὴ δύναμι. Ἡ ἔντασις τῆς βαρύτητος μπορεῖ νὰ μετρηθῆ, κατὰ τὸν Νεύτωνα, ἂν πολλαπλασιάσωμε τὶς δύο μᾶζες (π.χ. τῆς γῆς καὶ τοῦ μήλου) καὶ διαιρέσωμε τὸ γινόμενον διὰ τοῦ τετραγώνου τῆς ἀποστάσεως ποὺ χωρίζει τὰ κέντρα μάζης τῶν δύο σωμάτων. Κατὰ τὸν Ἀινστάιν, ἡ βαρύτης εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δομῆς τοῦ σύμπαντος, ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος συναποτελοῦν ἕνα τεράστιο πεδίον, τὸ χωροχρονικὸν συνεχές, ποὺ μοιάζει μὲ τὸ μαγνητικὸν πεδίον καὶ ἀσκεῖ τὴν ἐπίδρασί του (τὴν βαρύτητα) ἄσχετα μὲ τὴν παρουσία ὑλικῶν σωμάτων. Ἀλλὰ ἡ ἰδέα, ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρξη αὐθύπαρκτος βαρύτης χωρὶς τὴν παρουσία ὑλικοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ ἐνεργῆ, δὲν στέκεται λογικά. Μᾶλλον πρέπει νὰ γυρίσωμε πίσω στὴν θεωρία τοῦ Νεύτωνος, μάλιστα νὰ τὴν ἐπεκτείνωμε στὶς διαστάσεις τοῦ σύμπαντος, διότι ἡ βαρύτης δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μόνον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σχέσεως δύο σωμάτων. Κατὰ τὴν θεωρία μας, ἡ βαρύτης ποὺ συγκρατεῖ τὶς στοιχειώδεις μᾶζες σταθερὲς πρὸς ἀλλήλας καὶ ποὺ καθιστᾶ δυνατὴ τὴν ὕπαρξι τοῦ σύμπαντος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀλληλεπίδρασι τῶν πεδίων, ποὺ προκαλοῦν τὰ κεχωρισμένα σώματα τοῦ σύμπαντος, ἤτοι οἱ πλανῆτες, οἱ δορυφόροι των, οἱ ἀστέρες καὶ οἱ γαλαξίες. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ βαρύτης μετατρέπεται σ' ἕνα πελώριο περίπλοκο δίκτυο, ποὺ συνδέει τὸ κάθε σῶμα τοῦ Σύμπαντος μὲ ἅπαντα τὰ λοιπά, ὥστε καὶ ὁ πλέον ἀπομακρυσμένος ἀόρατος ἀστέρας νὰ ἀσκῆ μιὰ ἕλξι πάνω στὸ μῆλο τοῦ Νεύτωνος. Ἄσχετα ἀπὸ λεπτομέρειες λανθασμένων διαπιστώσεων, ὁ ἴδιος ὁ Ἀινστάιν ἀσχολήθηκε μὲ τὴν θεωρία αὐτὴ τῆς παγκοσμίου ἀλληλεπιδράσεως τῆς βαρύτητος. Ἔτσι, ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβάλλεται ἡ μᾶζα τῆς γῆς λόγῳ μεταβολῆς τῆς ἀποστάσεως της ἀπὸ τὸν ἥλιο, κατὰ τὶς διάφορες φάσεις τῆς περιφορᾶς, μένει ἡ ἴδια, διότι τόσον ἡ γῆ, ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα ὑφίστανται συνεχεῖς ἀλληλεπιδράσεις, ποὺ ἐκμηδενίζουν τὶς ἐπιδράσεις εἰδικὰ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ἑνότης τοῦ Σύμπαντος.

Ὅσο γιὰ τὴν προέλευσι τοῦ Σύμπαντος, φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνύπαρκτη. Τὸ λογικό, καθὼς νομίζομε, συμπέρασμα τῶν μελετῶν μας εἶναι ὅτι τὸ Σύμπαν δὲν ἔχει ἀρχή. Εἶναι ἀέναο. Ὕλη δημιουργεῖται τοπικῶς, πάντοτε μὲ τὸν ρυθμὸ ποὺ ἐξαφανίζεται. Τὸ Σύμπαν εἶναι σταθερό, μὲ διηνεκῆ ἐπέκτασι καὶ διηνεκῆ δημιουργία. Ἂν ἀνατρέξωμε στὸ χρόνο, ὄχι μόνον δεκαπέντε δισεκατομμύρια χρόνια πίσω ἀλλὰ ἑκατὸ δισεκατομμύρια, οἱ γαλαξίες θὰ ἦσαν διαφορετικοὶ ἀλλὰ θὰ εἴχαμε τὴν ἴδια θέα τοῦ Σύμπαντος. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχη τοπικῶς μιὰ ἐξέλιξι, ἀρχὴ καὶ τέλος, στὴν κλίμακα τῶν ἀστέρων καὶ τῶν γαλαξιῶν. Ἀλλὰ παγκοσμίως τὸ Σύμπαν βρίσκεται σὲ διηνεκῆ ἰσορροπία.

Εἶναι περιττὸ νὰ φαντασθοῦμε ὅτι τὸ σύνολο τοῦ Σύμπαντος πέρασε ἕνα στάδιο ὑψίστης συμπυκνώσεως, γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε τὴν δημιουργία τῶν βαρέων στοιχείων. Τὸ στάδιο

αὐτὸ πραγματοποιεῖται τοπικῶς, κάθε στιγμή. Οἱ περιοχὲς ὅπου σχηματίζονται τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ σήμερα καὶ πάντοτε, εἶνα: οἱ ἀστέρες. Οἱ ἀναγκαῖες θερμοκρασίες ἐπιτυγχάνονται ἀπὸ τὸν συνδυασμὸ δύο φαινομένων: τῶν δυνάμεων τῆς βαρύτητος καὶ τῶν θερμοπυρηνικῶν ἀντιδράσεων. Κάθε ἀστὴρ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς του περνᾶ ἕνα κύκλο διαδοχικῶν μακροχρονίων καταστάσεων ἰσορροπίας καὶ βραχυχρονίων καταστάσεων ἀσταθείας.

Ὑπάρχουν ἀστέρες ποὺ φθάνουν στὸ «τέλος». Ἐνῶ δημιουργοῦνται μυριάδες ἄλλων. Ἀδιάκοπη εἶναι ἡ δημιουργία. Ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ τὸ πεδίον τῆς δημιουργίας. Οἱ φυσικοὶ γνωρίζουν πολλὰ πεδία, ὅπως τὸ μαγνητικό, τὸ βαρυτικό, τὸ ἠλεκτρικό, τὸ πυρηνικὸ καὶ θὰ ἀνακαλύψουν μερικὰ ἀκόμη. Ἡ δική μου θεωρία βασίζεται στὴν ὕπαρξι ἑνὸς φυσικοῦ πεδίου ὅπου δημιουργεῖται νέα ὕλη. Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἐπαναστατικὸ στὴν ἰδέα αὐτή, ἀφοῦ ὅλα τὰ γνωστὰ πεδία ὑπάρχουν στὴν ἀπαρχὴ τῆς ὕλης, λόγου χάριν οἱ ἀκτῖνες γάμμα μποροῦν νὰ παραγάγουν ἠλεκτρόνια. Τὸ πεδίο αὐτὸ ὑπάρχει παντοῦ στὸ Σύμπαν καὶ προκαλεῖ τὸν σχηματισμὸ σωματιδίων τὰ ὁποῖα γεννοῦν τὴν ὕλη ὑπὸ τὴν ἁπλούστερη μορφή της, δηλαδὴ ἄτομα ὑδρογόνου. Πρὸ δύο χρόνων, πιστεύαμε ὅτι τὸ Σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπὸ γαλαξίες, ἀστέρια καὶ πλανῆτες. Ἀλλὰ ἡ ραδιοαστρονομία ἀνεκάλυψε τοὺς «οἱονεὶ ἀστέρες», ποὺ δὲν εἶναι οὔτε ἀστέρια οὔτε γαλαξίες. Ἴσως εἶναι γαλαξίες κατὰ τὴν γέννησί τους ἢ κατὰ τὸν θάνατό τους, ὅπως ἦσαν πρὸ ἑπτὰ δισεκατομμυρίων ἐτῶν, διότι τόσον χρόνο ἐχρειάσθη τὸ φῶς τους γιὰ νὰ φθάση ἕως ἐδῶ. Οἱ ἀστρονόμοι τοὺς ἔβλεπαν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία ἀνακάλυψι καὶ τοὺς θεωροῦσαν πυκνὰ ἀστέρια, σὲ ἀπόστασι μόνον ἑπτακοσίων ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός. Ἀλλὰ ἡ ἀνάλυσι τῶν φασμάτων τους, ἔπειτα ἀπὸ παρατηρήσεις τοῦ ραδιοτηλεσκοπίου, ἀπεκάλυψε ὅτι ἡ ἀπόστασίς τους εἶναι δεκαπλασία καὶ ἡ δύναμίς τους χιλιαπλασία. Ὅλα αὐτὰ σᾶς τὰ λέγω γιὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι, τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀνεκαλύψαμε ἀκόμη κάποιο πρᾶγμα, δὲν σημαίνει ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι ἀνύπαρκτο.

Θέτω τώρα τὸ ζήτημα τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς ἄλλους πλανῆτες. Εἶναι σχεδὸν βέβαιο ὅτι μπορεῖ νὰ γίνη. Μὲ ἕνα εἶδος μεγάλου ραδιοτηλεσκοπίου, ἱκανοῦ νὰ δέχεται καὶ νὰ ἐκπέμπη σήματα, νομίζω ὅτι θὰ μπορέσωμε νὰ ἐκπέμψωμε νοητὰ μηνύματα πρὸς μίαν ἀκτῖνα ποὺ περιλαμβάνει ἕνα ἑκατομμύριο ἀστέρας. Κάπου μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ὁ γείτονας ποὺ ζητοῦμε.

Ἂν εἴχαμε πυραύλους μὲ ταχύτητα δεκαπλασία τῶν σημερινῶν, θὰ ἐχρειαζόμεθα μυριάδες χρόνια γιὰ νὰ φθάσωμε στὰ πλησιέστερα ἀστέρια καὶ ἕνα ἑκατομμύριο χρόνια γιὰ νὰ ἀνακαλύψωμε τὸν πλησιέστερο κατοικούμενο πλανήτη. Ἀλλὰ ἡ ἀνταλλαγὴ ραδιομηνυμάτων μὲ τὸν πλησιέστερο κατοικούμενο πλανήτη θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιτευχθῆ σὲ λίγους αἰῶνες.

Ἂν ὑπάρχουν σὲ ἄλλους πλανῆτες πλάσματα ποὺ ἐπέρασαν ἤδη τὸν δύσκολο δρόμο ποὺ πρόκειται νὰ περάσωμε ἐμεῖς, θὰ ἦταν τεράστια ὠφέλεια νὰ μάθωμε ἀπὸ αὐτὰ ἀκριβῶς τοὺς κινδύνους ποὺ μᾶς καραδοκοῦν. Ὑποπτεύομαι ὅτι ἄφθονες πληροφορίες ὑπάρχουν ἐκεῖ πέρα, στὴν «γαλαξιακὴ βιβλιοθήκη», γιὰ νὰ μᾶς δείξουν τί πρόκειται νὰ μᾶς συμβῆ ἂν ὁ κόσμος ἐπιμείνη ν' ἀκολουθῆ τὶς τωρινὲς πολιτικὲς γραμμές. Θὰ μάθωμε, λόγου χάριν, ποιὰ πολιτικὴ ὁδηγεῖ στὸν πυρηνικὸ πόλεμο καὶ ποιὰ τὸν ἀποσοβεῖ.

Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἐνδεχομένως ἀνώτερη τῆς δικῆς μας σοφίας τοῦ Διαστήματος, τολμῶ νὰ σᾶς δυσαρεστήσω, λέγοντας ὅτι τὸ περιλάλητο θέμα «κομμουνισμὸς καὶ ἀντικομμουνισμὸς» δὲν εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ζητήματα ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἐπηρεάσουν τὸ μέλλον τοῦ κόσμου σὲ μεγάλο βαθμό. Βλέπω τὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν δύο στρατοπέδων, κομμουνιστικοῦ καὶ ἀντικομμουνιστικοῦ, ὅπως βλέπω τὸ φαινόμενο τῆς ἐπιδείξεως μεταξὺ τῶν πουλιῶν, κάτι σὰν διεθνῆ ἐπίδειξι μόδας. Τὰ πραγματικὰ ζητήματα, νομίζω, πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὅτι ἀποκλείεται ἕνα εὐνοϊκὸ μέλλον γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐφ' ὅσον παρα-

μένουν τόσο μεγάλες διαφορὲς ἐπιπέδου ἀναπτύξεως μεταξὺ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς. Μακροχρονίως, εἶναι ἀδύνατον νὰ περιμένωμε ζωὴ εὐημερίας καὶ πολυτελείας σὲ λίγες εὐνοημένες χῶρες, ἐνῶ παντοῦ ἀλλοῦ ὑπάρχει φτώχεια καὶ πεῖνα.

Τὰ ζητήματα, ποὺ πραγματικὰ θὰ ἐπηρεάσουν τὸ μέλλον εἶναι τὸ τί θὰ κάνωμε γιὰ τὸν κόσμο σὰν σύνολο, τὶ θὰ κάνωμε γιὰ τὴν ἰλιγγιώδη αὔξησι τοῦ ἀνθρώπινου πληθυσμοῦ. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε τὶ νὰ κάνωμε γιὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ γι' αὐτὸ τὰ ἀπομακρύνομε ἀπὸ τὴν σκέψι μας καὶ στρεφόμεθα πρὸς ἄλλα ζητήματα, ἀμεσώτερα καὶ εὐκολώτερα, ὅπως εἶναι τὸ θέμα τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀντικομμουνισμοῦ.

Στὴν ἐπιστήμη, προχωροῦμε κατὰ τὸν ἴδιο περίπου τρόπο. Λύομε τὰ προβλήματα ἐκεῖνα ποὺ εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ λύσωμε καὶ ποὺ συνήθως δὲν εἶναι ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἠθέλαμε νὰ λύσωμε. Πολλοὶ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι, γιὰ νὰ κάμη κανεὶς ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἀρκεῖ νὰ εἶναι καλὸς πειραματιστής, ἢ νὰ γνωρίζη πολλὰ μαθηματικὰ καὶ νὰ κλεισθῆ στὸ ἐργαστήριο. Ἀλλὰ χρειάζονται ἄλλες ἱκανότητες. Ἰδίως χρειάζεται ἡ κρίσις γιὰ τὸ ποῖα προβλήματα εἶναι ὥριμα νὰ λυθοῦν, καὶ γιὰ τὸ πότε ἀξίζει νὰ ἐπανεξετασθῆ τὸ παλαιὸ ἔδαφος καὶ νὰ ξανασυζητηθοῦν προβλήματα ποὺ ἄλλοτε ἐφαίνοντο πολὺ δύσκολα.

Ὁ σπουδαιότερος παράγων τοῦ περιβάλλοντός μας εἶναι ἡ διανοητική μας κατάστασις.

Εἴμεθα ὅλοι «ρυθμισμένοι» ἀπὸ τὶς συμβατικὲς ἰδέες καὶ συνθῆκες τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὁποία ζοῦμε. Καὶ ἡ τεχνολογία εἶναι τμῆμα τοῦ ὅλου πλέγματος ποὺ ρυθμίζει τὴ σκέψι μας. Ἔτσι, φθάνω σὲ μιὰ πολὺ διαδεδομένη πλάνη περὶ τοῦ ρόλου τῶν ἐπιστημόνων στὴ σύγχρονη ζωή. Εἶναι ἐσφαλμένη ἡ ἀντίληψις ὅτι οἱ ἐπιστήμονες κατευθύνουν τώρα τὴν ἀνθρωπότητα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἐπιστήμονες παράγουν τὴν τεχνολογία, ἀλλὰ τὸ κάνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τῆς κοινωνίας. Δὲν ἐλέγχουν. Εἶναι καὶ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι τοῦ ἴδιου πλέγματος σκέψεων ποὺ εἶναι καὶ τὸ διανοητικὸ πλέγμα τῶν μὴ ἐπιστημόνων.

Λοιπόν, ποιὸς κατευθύνει τὴν ἐξέλιξι;

Οἱ κυβερνήσεις δὲν τὴν κατευθύνουν, διότι δὲν παράγουν τὴν τεχνική. Οὔτε οἱ ἐπιστήμονες τὴν κατευθύνουν. Κανεὶς δὲν κατευθύνει τὴν πορεία τῶν γεγονότων. Ταξιδεύομε μέσα εἰς ἕνα ὄχημα ποὺ κατευθύνεται μόνο του, ἀκριβῶς ὅπως τὸ εἶδος μας προέκυψε ἀπὸ μιὰν ἐξελικτικὴ διαδικασία καὶ ὡδηγήθη μόνο του διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Πιστεύω ὅτι τίποτε δὲν ἄλλαξε. Δὲν ἐλέγχουμε τὴ μοῖρα μας.

Ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ ἡ ἐξέλιξις; Ποιὸς εἶναι ὁ δρόμος μας;

Ἕνας σπουδαῖος λόγος τῆς ἀναδείξεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξε ἡ ὄρθια στάσις του, ποὺ ἀπελευθέρωσε τὰ χέρια του καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ μεταποιῆ ἄψυχα ὑλικὰ σὲ ἐργαλεῖα. Ἀλλὰ ἡ μετακίνησις πραγμάτων ἀπαιτεῖ ἐνέργεια. Ὅταν μετακινοῦμε πράγματα μὲ τὰ χέρια μας, ἡ ἐνέργεια παρέχεται ἀπὸ τὴν τροφὴ ποὺ τρῶμε. Ἡ πρόοδος πέρα ἀπὸ τὶς χειρωνακτικὲς ἐργασίες ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐλεγχομένη χρῆσι ἐνεργείας.

Οἱ πρῶτοι πολιτισμοὶ ἐβασίσθηκαν στὴν χρῆσι τῆς θερμότητος γιὰ τὴν παραγωγὴ μετάλλων. Τὰ ξύλα τῶν δένδρων ἔδιναν ἐπαρκῆ ἐνέργεια. Καὶ μὲ τὸ καύσιμο αὐτό, ὁ πολιτισμὸς ὑψώθη στὸ ἐπίπεδο τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων. Οὔτε ἡ Ἑλλάδα, οὔτε ἡ Ἰταλία ἔχει γαιάνθρακα καὶ πετρέλαιο. Ἂν εἶχαν, ἡ ἱστορία θὰ ἦταν διαφορετική. Χωρὶς πετρέλαιο καὶ ἄνθρακα, ἦταν ἀδύνατο νὰ προχωρήσουν περισσότερο.

Πόσο κάρβουνο καὶ πετρέλαιο μποροῦμε νὰ βροῦμε σὲ ὁποιονδήποτε πλανήτη ἢ ἀστέρα, σὲ ὁποιονδήποτε γαλαξία; Νομίζω, ὄχι πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅσο βρίσκομε στὴ Γῆ. Ἴσως δεκαπλάσιον. Διότι τὸ κάρβουνο καὶ τὸ πετρέλαιο εἶναι ἀσταθέστατα ὑλικά, ἀναφλέγονται, καὶ ἕνας πλανήτης παραφορτωμένος ἀπ' αὐτὰ θὰ ἦταν ἀσταθής. Συνεπῶς, τὰ λογικὰ ὄντα ὁποιουδήποτε πλανήτη θὰ ἔχουν τὰ ἴδια προβλήματα ἐξαντλήσεως τοῦ ἄνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσωμε κι' ἐμεῖς μετὰ

ἕνα ἢ δύο αἰῶνες. Ἐμεῖς γνωρίζομε ἤδη ὅτι πρέπει νὰ στραφοῦμε πρὸς τὴν πυρηνικὴ ἐνέργεια.

Ἐπραγματοποιήσαμε ὅλτ αὐτὴ τὴν ἐξέλιξι, ἀπὸ τὸ πρωτόγονο χυτήριο μὲ ξύλα ἕως τὸν ἀτομικὸ ἀντιδραστῆρα, σὲ διάστημα ἕξη περίπου χιλιάδων ἐτῶν, μάλιστα ἕνα πολὺ μεγάλο ποσοστὸ τῆς πορείας ἐπραγματοποιήθη σὲ δύο ἢ τρεῖς αἰῶνες. Σὲ μία τόσο ἀπότομη ἀνύψωσι ἀπὸ τὶς πρωτόγονες συνθῆκες ἕως τὶς πολύπλοκες, δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς χρόνος γιά νὰ γίνη μέσα μας μιά ριζικὴ ἀλλαγή.

Εἶμεθα σήμερα στὴν ούσία πρωτόγονα πλάσματα, πού ἀγωνιζόμεθα νά προσαρμοσθοῦμε σὲ τρόπο ζωῆς ξένον πρὸς τὴν μακρυνὴ ἱστορία τοῦ εἴδους μας, δηλαδὴ πρὸς τὶς μυριάδες ἐτῶν τῆς ἐξελίξεώς μας. Ἡ μακροχρόνια ἐκείνη ἐξέλιξις προσδιώρισε τά φυσικά καὶ ψυχολογικά χαρακτηριστικά μας. Σήμερα δὲν ζοῦμε οὔτε στὴν πρωτόγονη ἐποχὴ οὔτε στὸ καλύτερο προσαρμοσμένο μέλλον τῆς εὐημερίας. Καὶ ἐπειδὴ ζοῦμε στὴν εἰδικὴ αὐτὴ μεταβατικὴ φάσι, ἀντιμετωπίζομε κοινωνικὲς δυσκολίες, πιέσεις καὶ καταστάσεις πού δὲν ὑπακούουν στὴν ἁπλῆ λογική. Δὲν ἔχομε πραγματικὴ ἐπαφὴ μὲ τὶς δυνάμεις πού διαμορφώνουν τὸ μέλλον.

Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι φερόμεθα ἀπὸ τὴν παλίρροια τῶν γεγονότων, σὰν βάρκα στά κύματα. Ἀλλά οἱ ἰδέες ἀλλάζουν, καθὼς κατανοοῦμε περισσότερα πράγματα γιά τὸν ἄψυχο κόσμο καὶ γιά τὸν ἑαυτό μας. Προκύπτουν δυνατότητες πού δὲν ὑπῆρχαν πρίν. Τώρα ἔχομε συνείδησι τῶν κινδύνων. Καὶ ἀναζητοῦμε νέες ἀντιλήψεις. Κατά τὶς ἑπόμενες δεκαετίες, εἶναι πιθανὸ ὅτι θά ἐπέλθουν πραγματικά μεγάλες ἀλλαγες, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν πίεσι τῶν πραγμάτων, ἀλλά καὶ ἀπὸ νέες ἰδέες, ἀπὸ τὴ διαφωνία καὶ τὴ συζήτησι.

Κάποιος δρόμος ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν φαινομενικά ἀδιαπέραστη ζούγκλα τοῦ μέλλοντος. Ἀλλά, μὲ τὸ νά ὑπάρχη δρόμος, δὲν ἕπεται ὅτι εἶναι εὔκολος. Θά περάσωμε δυσκολίες, κινδύνους. Τὶς χρωστᾶμε. Διότι ὑπάρχομε σήμερα ἐπειδὴ οἱ πρόγονοί μας— καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλά καὶ τά προηγούμενα πλάσματα—ὑπέφεραν ἀνείπωτες ἀγωνίες καὶ βασάνους. Οἱ ἀπόγονοί μας θά λέγουν ἴσως τὸ ἴδιο καὶ γιά μᾶς, ἂν ξεπεράσωμε τὴ δοκιμασία...

Τὸ θάρρος

στὰ κείμενα τῶν μεγάλων θρησκειῶν

Οὐδεμία θρησκεία ἀνωτέρα τῆς Ἀληθείας–αὐτὸ τὸ ἔμβλημα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι οὐδεμία θρησκεία δύναται νὰ ἀπολείσῃ τὰς ἄλλας, ὡς ἐκφράσεις καὶ φορεῖς τῆς Ἀληθείας, πᾶσαι δὲ αἱ θρησκεῖαι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν διαφόρων συντελεστῶν χρόνου καὶ τόπου, μεταδίδουν ἀκτίνας τῆς Ἀληθείας καὶ ἐν πολλοῖς ταυτόσημον ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐξετάσεως τῶν Ἱερῶν βιβλίων.

Εἰς τὸ παρὸν ἀπάνθισμα, τὸ ὁποῖον ἔρχεται ὡς συνέχεια προηγουμένων συναφῶν ἐργασιῶν(*), ἐκτίθενται αἱ διδασκαλίαι τῶν μεγάλων θρησκειῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ θ ά ρ ρ ο υ ς.

ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΣ

Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος δὲν φοβεῖται· Γνωρίζει τὴν δύναμίν του καὶ δὲν φοβεῖται. Ἐξ ἄλλου, γνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν του καὶ δὲν ἐπιχειρεῖ τὸ ἀδύνατον.

Σχετικῶς, ἡ Δ α μ α π ά δ α (ὁδὸς Ἀρετῆς), ἀναγνωρισθεῖσα τὸ ἔτος 240 π.Χ. ὑπὸ συμβουλίου συσταθέντος ἀπὸ τὸν μέγαν Ἰνδὸν μονάρχην Ἀσόκα, ὡς γνησία συλλογὴ ρηθέντων ἀπὸ τὸν Βούδδαν, ἀναφέρει εἰς τὸν στίχον 258:

«Δὲν φανερώνει σοφὸν ἡ πολυλογία. Σοφὸς εἶναι ὁ συγχωρῶν, ὁ φιλόφρων, ὁ ἄτρομος».

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ

Ἡ συνειδητοποίησις τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸ πᾶν εἶναι Θεός, δίδει θάρρος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν θὰ κλονισθῆ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπόσταγμα τῶν Ο ὐ π α ν ι σ ά ν τ, τῶν Ἱερῶν βιβλίων τῶν Ἰνδῶν, χρονολογουμένων ἀπὸ τῆς 6ης-8ης π.Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὴν Οὐπανισάντ Β ρ ι χ ά ν τ Ἀ ρ α ν υ ά κ α (4.4.15) ἀναφέρεται:

«Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος σαφῶς ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ Ἑαυτὸς εἶναι Θεὸς καὶ

(*) ΙΛΙΣΟΣ 1956 (σ. 33), 1960 (σ. 257).

ὅτι εἶναι καὶ θὰ καταστῆ ὁ κύριος τῶν πάντων (δηλ. ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετέχει τῆς θείας οὐσίας καὶ θὰ ἐπιστρέψη εἰς τὴν πηγήν του) τότε θὰ παύση πλέον νὰ εἶναι ἔμφοβος».

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Ἔσο θαρραλέος, διότι ὁ Θεὸς δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψη. Ὁ Θεὸς εἶναι εἰς τὸ πλευρὸν τῶν δικαίων. Δίδει εἰς τοὺς ἀνθρώπους δύναμιν ὅταν ἐπιστῆ ἡ στιγμὴ χρησιμοποιήσεως αὐτῆς. Σχετικῶς:

«Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλιάσης, μηδὲ πτοηθῆς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, διότι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτὸς εἶναι ὁ πορευόμενος μετὰ σοῦ· δὲν θέλει σὲ ἀφήσει οὐδὲ θέλει σὲ ἐγκαταλείψει». (Δευτερον. ΛΑ' 6).

«Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου· τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου· ἀπὸ τίνος δειλιάσω; Ἀνδρίζου καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου» (Ψαλμοὶ ΚΖ 1,14).

«Παῖς μου εἶ, ἐξελεξάμην σε καὶ ὅτε ἐγκατέλιπόν σε· μὴ φοβοῦ, μετά σοῦ γὰρ εἰμί· ἐλαιῶ, ἐγὼ γὰρ εἰμὶ ὁ Θεός σου ὁ ἐνισχύσας σε...Ὁ κρατῶν τὴν δεξιάν σου, ὁ λέγων σοι· μὴ φοβοῦ» (Ησ. ΜΑ' 9).

ΚΟΜΦΟΥΚΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ὁ ἔχων ἀρχὰς ἄνθρωπος εἶναι θαρραλέος. Γνωρίζει τὸ δίκαιον καὶ μάχεται ὑπὲρ αὐτοῦ ἀντὶ πάσης θυσίας. Εἰς τὸ πλευρόν του εἶναι ὁ Θεός. Ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης ἀντλεῖ θάρρος.

Ἡ Λοὺν Γιοὺ (συλλογὴ ἀναλέκτων τοῦ Κομφουκίου, γραφέντων περίπου 50 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διδασκάλου) ἀναφέρει:

2.24.1-2: Ὁ Κύριος εἶπεν, «Ὁ βλέπων τὸ ὀρθὸν καὶ μὴ πράττων αὐτό, ὑπολείπεται θάρρους».

14.5: Ὁ Κύριος εἶπεν, «Ὁ ἐνάρετος θὰ βεβαιοῦται ὅτι ἡ ὁμιλία του εἶναι ἄψογος, ἐνῷ δὲν εἶναι πάντοτε ἐνάρετοι οἱ καλῶς ὁμιλοῦντες. Οἱ ἔχοντες ἀρχὰς ἄνθρωποι δέον νὰ εἶναι τολμηροί, ἀλλὰ πάντες οἱ τολμηροὶ δὲν εἶναι πάντοτε ἄνθρωποι ἀρχῶν».

ΜΩΑΜΕΘΑΝΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὸ Κοράνιον, ὁ Θεὸς ὁδηγεῖ τοὺς καλούς. Ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ ἔχουν φόβον. Αὐτὸς θὰ τοὺς ἐξαγάγη ἀπὸ τὰς τραχείας ἀτραποὺς τῆς ζωῆς. Γίνεται λόγος περὶ θάρρους εἰς δύο «σουρὰ» (κεφάλαια) τοῦ ἱεροῦ βιβλίου τῶν μουσουλμάνων:

2.36: Εἴπομεν, «ἔλθετε πάντες καὶ ὅσοι ἀκολουθήσουν τὴν ὁδήγησίν μου, αὐτοὶ δὲν θὰ ἔχουν φόβον, οὐδὲ θλῖψιν».

2.106: Ὅσοι μετ' αὐταπαρνήσεως στρέψουν τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Θεοῦ, πράττοντες τὸ ὀρθόν, θὰ ἔχουν ἐν Κυρίῳ τὴν ἀνταμοιβήν. Φόβος δὲν θὰ ἔλθη πρὸς αὐτούς, οὔτε καὶ θλῖψις.

2.264: Ὅσοι δαπανοῦν τὸν πλοῦτον των διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς καὶ νὰ θλίβωνται διὰ τοῦτο, θὰ ἔχουν ἐν Κυρίῳ τὴν ἀνταμοιβήν των. Φόβος δὲν θὰ ἐπέλθη ἐπ' αὐτούς, οὔτε καὶ θὰ περιπέσουν εἰς θλῖψιν.

7.33: Ὦ τέκνα τοῦ Ἀδάμ! Θὰ ἔλθουν πρὸς ὑμᾶς Ἀπόστολοι ἀνὰ μέσον ὑμῶν, ποιοῦντες πρὸς σᾶς τὰ σημεῖα μου. Καὶ ὅσοι ἐν φόβῳ Θεοῦ πράττουν τὸ καλόν, δὲν θέλουν ἐμπέσει εἰς φόβον, οὐδὲ εἰς θλῖψιν.

ΣΙΚΙΣΜΟΣ

Ἡ μικρὰ αὐτὴ εἰς Ἰνδίαν θρησκεία (μὲ περίπου 4 ἑκατομμύρια πιστῶν) ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Νανάκ, ζήσαντος μεταξὺ 1469-1538 μ.Χ. καὶ ἐπιχειρήσαντος νὰ συνδυάση Ἰνδουισμὸν καὶ Μουσουλμανισμόν. Εἰς τὴν συλλογὴν ὕμνων Ραχίρας, συντεθέντων ἀπὸ διαφόρους Γκουροὺ (Διδασκάλους) καὶ ψαλλομένων τὸ δειλινόν, ἀναφέρονται:

«Ὦ ψυχή μου, ἵνα τὶ ἐκλονίσθης, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἐπιμέλειάν σου; Αὐτὸς ἐτοποθέτησε τροφὴν ἔμπροσθεν τῶν ἐντόμων τὰ ὁποῖα ἔπλασεν εἰς βράχους καὶ λίθους.

Οὐδεὶς δύναται νὰ στηριχθῆ εἰς μητέρα, πατέρα, φίλους, τέκνα ἢ συζύγους. Ὁ Θεὸς προμηθεύει εἰς πάντα τὴν ἐπιούσιον τροφήν. Διατί, ὦ Ἄνθρωπε, νὰ φοβεῖσαι; Τὸ πουλὶ πέταξε

ἑκατοντάδες μίλια μακρυά, ἀφήνοντας πίσω τὰ μικρά του. Ποιὸς τὰ ἔθρεψε; Ποιὸς τοὺς ἔδωσε ψιχουλάκια; Τὸ σκέφθηκες; Ὁ Θεὸς κρατᾶ στὴν παλάμη τοῦ χεριοῦ Του ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ τὶς 18 ἀνώτερες φυσικὲς δυνάμεις...»

ΤΑΟ·Ι·ΣΜΟΣ

Ἡ ἀρχαιότερη ἀπὸ τὶς Κινεζικὲς θρησκεῖες, ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τὸν φιλόσοφον Λάο-Τσέ, κατὰ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος συνέλεξε πολλὰ ἀρχαιότερα ἀποφθέγματα, ἀρχικὰ ἦταν μόνον ἕνα σύστημα ἠθικῆς διδασκαλίας. Ἀντικείμενόν της ἦταν τὸ Τ α ό, ἡ θεῖα Ὁδός.

Ὁ φιλόσοφος ἄνθρωπος, διδάσκει ὁ Ταοϊσμός, δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ ἔπαινον ἢ ψόγον. Γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν φοβεῖται, ἀδιαφόρως τοῦ τὶ τοῦ συμβαίνει σ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

«Ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου ἡ σοφία εἶναι ἐπαρκὴς πρὸς ἁρμονικὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός του, εἴς τινα θέσιν, δὲν θὰ ἐντείνη τὴν προσπάθειάν του ὑπὸ τὸν ἔπαινον ἑνὸς ὁλοκλήρου κόσμου, οὔτε θὰ καμφθῆ ἐὰν ἀντιμετωπίση τὴν καταδίκην ἑνὸς ὁλοκλήρου κόσμου. Μένει ἀδιάφορος μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ (κρίσεως ἑαυτοῦ) καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ (κρίσεως τῶν ἄλλων). Μένει ἐξ ἴσου μακρὰν καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς δυσμενείας. Ὁ Τέλειος δὲν σκέπτεται τὸ ἐγώ, ὁ Πνευματικὸς οὔτε τὴν τιμήν, ὁ Σοφὸς οὔτε τὴν φήμην». Τὸ μέγα Ταὸ δὲν δέχεται ἐξύμνησιν. Ἡ μεγάλη Συζήτησις δὲν χρειάζεται λέξεις. Ἡ μεγάλη Εὐμένεια δὲν θέλει ἐπίδειξιν. Ἡ μεγάλη Ἀνιδιοτέλεια δὲν δέχεται προβολήν. Τὸ μέγα θάρρος δὲν συναντᾶται εἰς τὴν ἰσχυρογνώμονα γενναιότητα».

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεένῃ· οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου(*) πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν Γῆν ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε. (Ματθ. 10:28-31).

Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέεναν· ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε· οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται· μὴ οὖν φοβεῖσθε... (Λουκ. 12:4-7).

Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ·μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. (Ἰω. 14:27).

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. (Ἐφεσ. 6:10).

Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. (Β' Τιμοθ. 1:7).

Ὥστε θαρροῦντες ἡμᾶς λέγειν· Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; (Ἑβρ. 13:6).

Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. (Α' Ἰω. 4:17-18).

(*) Χαλκοῦν νόμισμα τῶν Ρωμαίων, ἀρχικῶς βάρους μιᾶς λίτρας, ὑποδιαιρούμενον εἰς δώδεκα οὐγγίας, ἔχον ἔκτυπον τὴν μορφὴν βοὸς ἢ ταύρου, προδήλως εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν τὰ ζῶα εἶχον ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν. Δέκα ἀσσάρια ἰσοῦντο πρὸς ἓν ἀργυροῦν δηνάριον.

Τὸ περιβόλι τοῦ Θεοῦ

Τῆς κ. ΛΙΛΙΚΑΣ ΝΑΚΟΥ
ἀπὸ τὴ «Γῆ τῆς Βοιωτίας»

Τὸ γυναικεῖο μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδος ἦταν χτισμένο στοὺς πρόποδες τοῦ Παρνασσοῦ. Εἶχε παληὰ βυζαντινὴ ἐκκλησία, καὶ ὁ θρύλος ἔλεγε πὼς κάποια αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου τὸ εἶχε χτισμένο, ὅταν γιὰ ἕνα διάστημα εἶχε τραβηχτῆ ἐκεῖ μέσα.

Τὴν ἄνοιξι πολλοὶ περιηγητὲς ἔρχονταν καὶ θαύμαζαν τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς παληᾶς ἐκκλησίας, ὅπως καὶ τὰ μωσαϊκά, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν Ὅσιο Λουκᾶ ἦταν ἀληθινὰ ἀριστουργήματα τέχνης.

Κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἁπλωνόταν ἕνας ἀνθώνας μὲ λεβάντες καὶ τριανταφυλλιὲς καὶ μοσχοβολοῦσε ὁ τόπος.

Τὸν κῆπο αὐτὸν τὸν περιποιοῦνταν οἱ καλόγριες μὲ τὰ χέρια τους καὶ τὸν εἶχαν γιὰ νὰ βόσκουν οἱ μέλισσες... Ἔβγαζε τὸ μοναστήρι μέλι ξακουστό. Τὸ μέλι τοῦ Παρνασσοῦ... Οἱ καλόγριες μόνες τους περιποιοῦνταν τὰ μελίσσια... αὐτὴ ἦταν ἡ δουλειά τους. Ὕφαίνανε ἀκόμα στοὺς ἀργαλειοὺς κουβέρτες καὶ ὑφάσματα... Δέχονταν πα-

ραγγελίες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ ὅ,τι κέρδιζαν ἦταν πρὸς ὄφελος τοῦ μοναστηριοῦ, ποὺ εἶχε πολλὴ φτώχεια τὰ τελευταῖα χρόνια.

●Ἱ περισσότερες καλόγριες, καμμιὰ τριανταριά, ἦταν ἁπλοϊκὲς γυναῖκες τοῦ λαοῦ. Εἶχε καὶ μερικὲς γραμματισμένες ἀπὸ διάφορες πολιτεῖες τῆς Ρούμελης. Ἡ ζωὴ ποὺ κάνανε ἦταν εὐχάριστη. Ἡ καλογερική τους δὲν ἦταν βαρειά, μόνο ποὺ χειμῶνα καὶ καλοκαίρι ξυπνοῦσαν στὶς τρεῖς τὸ πρωΐ, «πολλὰ πρωί». Πηγαίνανε στὴν ἐκκλησία ὥς στὶς ἕξι καὶ προσεύχονταν γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Ὕστερα πηγαίνανε στὴ μεγάλη κουζίνα, πίνανε τὸν καφέ τους, καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἡ κάθε μιὰ τραβοῦσε στὴ δουλειά της. Μόνο ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα ἦταν ἐλεύθερη νὰ κάνη ὅ,τι ἤθελε. Ὁ Δεσπότης τῆς εἶχε δώση ἄδεια, καθὼς καὶ ὁ γιατρὸς ποὺ κάποτε εἶχε ἐξετάση τὴν ἀδελφὴ Τιμοθέα καὶ εἶχε πεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ στενοχωριέται καθόλου. Εἶχε τὸ νευρικό της σύστημα, ἐξήγησε, διαφορετικό, πιὸ λεπτεπίλεπτο ἀπ' τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἔτσι τὴν ἄφιναν πιὰ ἐλεύθερη νὰ μπαινοβγαίνη καὶ νὰ κάνη ὅ,τι δουλειὰ τῆς ἄρεσε. Κάποτε εἶχε πολὺ ὑποφέρη ἀπὸ δύσπνοιες, προτοῦ τὴν κυριέψη ὁ οἶστρος τῆς προφητείας.

Ὅλες οἱ καλόγριες μέσα στὸ μοναστήρι κοίταζαν τὴν ἀδελφὴ Τιμοθέα σὰν δῶρο τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἡ ἀνώτερη δύναμη κάποτε τὴν φώτιζε καὶ τῆς χάριζε γιὰ λίγο τὸ δῶρο τῆς διπλῆς ὁράσεως.

Ἦταν μιὰ φλογερὴ ψυχή, ὅλο πάθος, νέα ἀκόμα, ὑγιὴς στὸ σῶμα, μὲ ἀγάπη καὶ τρυφερότητα γιὰ καθετὶ ποὺ ζῆ. Εἶχε τὸ πρόσωπο ἑλκυστικό, θλιμμένο ὅμως καὶ μελαχροινό, σὰν τὶς παληὲς βυζαντινὲς θλιμμένες Παναγίες... Χαρακτηριστικό της ἀκόμα ἦταν ἡ μεγάλη της ἀγάπη στὴν καθαριότητα καὶ στὴ δραστηριότητα. Ποτὲ δὲν καθόταν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, ὅλο κάτι ἔκανε, ἐκτὸς βέβαια ὅταν τὴν κυρίευε ἡ «Ἀνωτέρα Δύναμις».

Οἱ ἄλλες καλόγριες τὴν περιποιοῦνταν, τὴν σέβονταν χωρὶς ὅμως καὶ πάντα νὰ καταλαβαίνουν τὶ ἤθελε νὰ πῆ, σὰν τὴν κυρίευε ὁ οἶστρος τῆς προφητείας. Ἦταν, ὅπως εἴπαμε, σχεδὸν ὅλες τους ἁπλὲς γυναῖκες, καὶ τὰ λόγια τῆς Τιμοθέας συχνὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ ἐξηγήσουν, μόνο ποὺ σὰν ἄρχιζε νὰ προφητεύη σταυροκοπιόνταν καὶ γονάτιζαν. Ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα ὕστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς προφητεῖες ἔπεφτε ἐξαντλημένη. Τὸ στόμα της στέγνωνε, διψοῦσε, τὰ μάτια της ἔκαιγαν σὰν νὰ εἶχε μέσα της μιὰ φλόγα τοῦ Θεοῦ ποὺ τῆς πυρπολοῦσε τὰ σωθικά.

Καὶ στ' ἀλήθεια, ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα, σὰν προφήτισσα, ξερακιανὴ καθὼς ἦταν, ὅταν ἀνασήκωνε ψηλὰ τὸ κεφάλι μὲ τὰ μάτια καφτερὰ σὰν ἀναμμένα κάρβουνα, γινόταν ἡ ἴδια λὲς μιὰ ζωντανὴ φλόγα, ἢ ἀκόμα νόμιζες πὼς θὰ ἔβλεπες πάνωθέ της νὰ χοροπηδοῦν πύρινες γλῶσσες, ὅπως κανεὶς τὶς βλέπει πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν Ἀποστόλων σὲ πίνακες τοῦ Γκρέκο.

Μὰ τὰ λόγια της ἦταν πύρινα, ὅπως καὶ ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης ποὺ ἔκαιγε μέσα της. Καμμιὰ φορὰ ὅμως ἡ γλῶσσα της γινόταν ἀπὸ τὴν ἀγανάχτησι φλογερή, καυστική, ὅταν ἤθελε νὰ καυτηριάση τὴ σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων. Τότε ὀρθωνόταν ἡ Τιμοθέα πάνω στὸ στασίδι ποὺ καθόταν, καὶ δὲν φοβόταν κανένα γιὰ νὰ πῆ τὴν ἀλήθεια. Δὲν προφήτευε βέβαια μέσα στὴν ἐκκλησία, αὐτὸ τῆς τὸ εἶχαν ἀπαγορεύση, ἀλλὰ πήγαινε μέσα σὲ μιὰ σπηλιὰ σ᾽ ἕνα βράχο κοντὰ στὸ παρεκκλήσι, κρατοῦσε στὸ ἕνα χέρι τὸ σταυρό, στὸ ἄλλο ἕνα μαντῆλι λευκὸ μὲ τὸ ὁποῖο σκούπιζε συχνὰ τὸν ἱδρῶτα ποὺ ἔτρεχε στὸ πρόσωπό της... τόση ἦταν ἡ ἀγωνία της... καὶ σὰν ἀρχαία Πυθία, μὲ τὸ στόμα ὀρθάνοιχτο, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα σ᾽ ἕνα σημεῖο, πετοῦσε λόγια σκληρά, ὅταν ἔπρεπε, σὲ ὅσους εἶχαν ἔρθη ἐπίτηδες στὸ μοναστήρι γιὰ νὰ τὴν συμβουλευθοῦνε. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ ὁδηγός, ἡ ὁρμηνεύτρια τοῦ λαοῦ τῆς Ρούμελης, ποὺ τὴν τιμοῦσε σὰν Ἁγία.

«Καταραμένοι νἆναι ὅσοι τρῶνε καὶ κοιμοῦνται χορτάτοι χωρὶς νὰ νοιάζουνται τὸ φτωχό».

«Καταραμένο τὸ χρυσάφι ποὺ φέρνει τὴ διαμάχη στοὺς λαούς, καθὼς καὶ στ᾽ ἀδέλφια ἀνάμεσά τους».

«Καταραμένος ὁ φιλάργυρος, μαύρη κι ἄραχνη εἶναι ἡ ψυχή του, ὅπως ὁλονῶν ὅσοι κατακρατᾶν τὸ χρῆμα».

Ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα ἀπ᾽ ὅλα τὰ ἐλαττώματα στὸν ἄνθρωπο, αὐτὸ ποὺ κάκιζε τὸ πιὸ πολὺ ἦταν ἡ τσιγκουνιά, ποὺ κάνει σκληρὴ τὴν καρδιά.

Εἶχε πεῖ, λένε, σ᾽ ἕναν χωρικό, ἕνα γέρο φιλάργυρο, ποὺ δὲν διορθωνόταν μὲ τίποτε, πὼς ἔτσι θὰ πέθαινε μοναχὸς καὶ θὰ τὸν ἔτρωγαν ἄθαφτον τὰ σκουλήκια... καὶ ἔτσι ἔτυχε νὰ γίνη. Ἔτσι τὸν βρήκανε. Κλεισμένον, νεκρό, μέσα σ᾽ ἕνα ἀπὸ τὰ σπίτια του ποὺ εἶχε σ᾽ ἕνα κτῆμα. Καὶ ὅλοι οἱ χωριάτες εἶχαν νὰ κάνουν μ᾽ αὐτὴν τὴν προφητεία τῆς ἀδελφῆς Τιμοθέας.

Ὅταν ὁ παππούς καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ ζύγωναν στὸ μοναστήρι, ἡ Τιμοθέα δὲν ἦταν καθόλου στοὺς οἴστρους της. Λέγανε μάλιστα οἱ καλόγριες, πὼς καιρὸ εἶχε νὰ τὴν πιάση τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. Λέγαν ἀκόμα πὼς αὐτὸ εἶναι σὰν τὸν ἄνεμο. Φυσᾶ ὁλοῦθε, ὅποτε θελήσει καὶ σὲ ὅποιον θέλει.

Κανείς, λοιπόν, δὲν ξεχώριζε τὴν ἀδελφὴ Τιμοθέα ἀπὸ τὶς ἄλλες καλόγριες, σὰν πρωτοέμπαινε στὸ μοναστήρι. Τὸ μόνο ποὺ θὰ παρατηροῦσε, ἦταν πὼς ἀκόμα ἦταν πιὸ ταπεινὴ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ γύρευε τὶς πιὸ καταφρονεμένες δουλειὲς καὶ πὼς μιλοῦσε δυνατὰ μοναχή της ἐνόσῳ δούλευε.

— Μοῦ ἀρέσει νὰ ὑπηρετῶ ὅλους, ἔλεγε, ὅπως τὸ θέλει ὁ Χριστός μας.

Τοῦτο τὸ πρωΐ, ποὺ ὁ παππούς καὶ τὰ παιδιὰ ἔφθασαν στὸ μοναστήρι, ἡ Τιμοθέα περιποιόταν τὰ μελίσσια μοναχή της. Ὅ,τι τὰ

εἶχε καθαρίσει, καὶ στὸ ἕνα της χέρι κρατοῦσε ἀκόμα τὴν προσωπίδα ἀπὸ τέλι καὶ τὰ γάντια. Μιλοῦσε δυνατὰ στὶς μέλισσες. Τοὺς ἔλεγε: «Καλὲς νοικοκυράδες, φτερωτὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, εὐλογημένες νὰ εἶστε... σᾶς καθάρισα τὰ σπιτάκια σας, ἐγὼ ἡ ταπεινὴ σας δούλη... σύρτε τώρα μέσα, ἀφοῦ βοσκήσατε πιὰ στὶς λεβάντες καὶ στὰ λουλούδια τοῦ Θεοῦ... χαρῆτε, μέλισσές μου, τὸν ἥλιο ποὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς ἀπὸ λύπησι στὰ πλάσματά τους, γιὰ νὰ μὴν εἴμαστε βουτηγμένοι μὲς τὰ σκοτάδια... ὕστερα μέλισσές μου, φτιάξτε μέλι καλὸ νὰ γλυκάνετε τὸ στόμα τῶν δόλιων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ λένε τόσα ψέματα καὶ ποὺ πληρώνουνε τὶς ἁμαρτίες τους κάτω ἐδῶ, σὲ τούτη τὴ γῆ. Γλυκάνετε τὸ στόμα τους... γιὰ νὰ γλυκάνουν τὰ λόγια τους νὰ μὴ βλαστημᾶνε, νὰ μὴν τοξεύουν λόγια φαρμακερὰ ἀνάμεσά τους...».

Αὐτὰ ἔλεγε ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα δοσμένη στὴ δουλειά της. Ἦταν μεσημέρι. Μοσχοβολοῦσε ὁ τόπος ἀπ' τὶς λεβάντες, τὶς πικροδάφνες καὶ τὶς τριανταφυλλιές... Τὰ μελίσσια βούϊζαν στὸ περιβόλι, καὶ τὸ ἀεράκι τὸ δροσερό, ποὺ κατέβαινε ἀπ' τὸν Παρνασσό, μοσχομύριζε ἐλάτι καὶ σὲ ἀναζωογονοῦσε... μιά γαλήνη θεϊκιὰ ἦταν ἁπλωμένη σ' ἐκείνη τὴ γωνιὰ τῆς γῆς, σὰν νὰ τὴν εἶχε εὐλογήση ὁ Θεός· καὶ τὸ φῶς, τὸ μεστὸ τοῦ μεσημεριοῦ λάμπρυνε τὰ πάντα, ἐνῶ ἡ γῆς ἀνάδινε μιὰ θερμότητα ὑγρὴ καὶ μυρωμένη.

Χαρὰ Θεοῦ ἦταν ἐκεῖ ἀπάνω... πέρα ψηλά, ὁ γέρο Παρνασσός, μὲ τὸ ἀσπροσκούφι στὴν κορφή του ἀπ' τὰ ἄλυωτα χιόνια, κοίταζε σὰν γίγας καλὸς γύρω τὰ πλάσματά του... Κάτι μικρὰ ἄσπρα συννεφάκια παίζανε κοντὰ στὴν κορφή του.

— Θεέ μου, τὶ μέρα ὄμορφη! ξέφυγε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θανάση, σὰν πλησιάζανε κατὰ τοὺς κήπους τοῦ μοναστηριοῦ, καὶ τὸν κτύπησε κατὰ πρόσωπο ὁ ἀέρας ποὺ μοσχοβολοῦσε...

— Χαρὰ Θεοῦ, εἶναι στ' ἀλήθεια! εἶπε κι ὁ παππούς, βαθιὰ ἀνασαίνοντας, σὰν ξεπέζεψε ἀπ' τὸ ἄλογό του. Κατέβασε καὶ τὴν ἐγγονή του ἀπὸ τὴ σέλα καὶ τὴ ρώτησε μὲ στοργή: «Μήπως κουράστηκες Βαρβάρα;»

— Ἄχ! εἶμαι τόσο χαρούμενη! πῶς νὰ κουραστῶ; τοῦ ἀπάντησε ἡ παιδούλα, κοιτάζοντας ὅλα γύρω της εὐχαριστημένη.

Ἀπὸ μέσα οἱ καλόγριες πῆραν εὐθὺς εἴδησι τοὺς ἐπισκέπτες. Ἡ γριὰ θυρωρὸς ἀναγνώρισε τὸν παππού, ἂν καὶ εἶχε πολλὰ χρόνια νὰ τὸν δῆ, κι' ἔτρεξε νὰ εἰδοποιήση τὴν ἡγουμένη πὼς ἡ ἀφεντιά του ὁ κὺρ Πέτρος ἀπὸ τὴ Λειβαδιά, μὲ τὴν ἐγγονή του, φτάσαν στὸ μοναστήρι.

Εὐχαριστήθηκε ἡ ἡγουμένη μὲ τὴν ἐπίσκεψι αὐτή. Εἴπαμε πὼς ἡ οἰκογένεια τοῦ κὺρ Πέτρου ἦταν γνωστὴ στὸν τόπο. Ἔπειτα ὁ τάφος τῆς ἀδελφῆς του, φτιαγμένος ἀπὸ ἕναν περίφημο τεχνίτη τῆς Τήνου, ἦταν κι' αὐτὸς ἕνα στολίδι μέσα στὸν κῆπο τοῦ μοναστηριοῦ.

— Θὰ ἦρθε νὰ προσκυνήση τὸν τάφο τῆς ἀδελφῆς του, σκέφτηκε ἡ γριὰ ἡγουμένη... ποιὸς ξέρει τί ὄνειρο θὰ εἶδε... ὁμολόγησε ἀργότερα ἡ ἴδια στὸν παππού...

Γίνηκε λοιπὸν νταβαντούρι μέσα στὸ μοναστήρι μὲ τὴν ἄφιξι τοῦ παπποῦ. Ἡ ἡγουμένη διέταξε εὐθὺς τὶς ἀδελφὲς νὰ στρώσουν τραπέζι καὶ κρεββάτια στὸν ξενῶνα καὶ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ξένους.

— Χρόνια ἔχεις, κὺρ Πέτρο, νὰ μᾶς ἔρθης... εἶπε τέλος ἡ ἡγουμένη στὸν παππού... γεράσαμε κι' ἐμεῖς, ἀλλὰ καὶ τοῦ λόγου σου... ὅμως ἐσὺ κρατιέσαι καλά... ὁ Θεὸς νὰ σ' ἔχη πάντα καλὰ τοῦ λόγου σου καὶ τὰ ἐγγονάκια σου.

Τὰ παιδιὰ πῆγαν καὶ τῆς φίλησαν τὸ χέρι μὲ σεβασμό, ὕστερα ὁ παππούς χαιρέτησε ὅσες καλόγριες ἔτυχε νὰ συναντήση ποὺ δουλεύανε στοὺς κήπους. Μὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα ζήτησε νὰ πάη στὸν τάφο τῆς ἀδελφῆς του.

— Βαρβάρα τὴν λέγαν καὶ τὴ συχωρεμένη, ὅταν ἦταν στὸν κόσμο, πρὶν μπῆ στὸ μοναστήρι, γύρισε καὶ εἶπε ὁ παπποὺς στὴν ἐγγονή του.

Εἶχε βγάλει τὸ μαῦρο του σκοῦφο, τὸν κρατοῦσε στὸ χέρι, καὶ τὰ κατάλευκα μαλλιά του ἀνέμιζαν στὸν ἀέρα, καθὼς πήγαινε μὲ τὴν ἀψηλὴ κορμοστασιά του. Τὰ παιδιὰ ἀκολούθησαν, λιγάκι ζαλισμένα ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ τὸν ἀέρα...

Ἀφοῦ προσκύνησαν τὸν τάφο τῆς ἀδελφῆς τοῦ παπποῦ, ξεκίνησαν νὰ πᾶνε πίσω στὸ ξενῶνα νὰ ξεκουραστοῦν. Μὰ στὸ δρόμο, ἐκεῖ ποὺ πήγαιναν, ἀνάμεσα στὸν ἀνθῶνα, συνάντησαν τὴν Τιμοθέα, ποὺ πάσχιζε τώρα, μ' ἕνα τσαπὶ στὸ χέρι, ν' ἀνοίξη ἕνα αὐλάκι γιὰ νὰ τρέξη τὸ νερὸ καὶ νὰ ποτίση ὁλοῦθε. Ἦταν σκυμμένη, καὶ οἱ ξένοι δὲν μπόρεσαν ἀμέσως νὰ δοῦν τὸ πρόσωπό της. Ἡ θυρωρὸς τότε γύρισε καὶ τοὺς εἶπε ἐμπιστευτικὰ καὶ μὲ κάποιο καμάρι στὴ φωνή.

— Νὰ ἡ ἀδελφή μας ἡ Τιμοθέα... θὰ ἔχετε ἀκουστὰ στὴν περιφέρεια νὰ μιλᾶνε γι' αὐτήν, γιὰ τὴν ἁγιοσύνη της καὶ γιὰ τὰ καλὰ λόγια ποὺ τῆς λέει ἡ Ἀνωτέρα Δύναμις... σταθῆτε νὰ σᾶς τὴν γνωρίσω... νά, λίγο πρὶν νὰ 'ρθῆτε μιλοῦσε μὲ τὶς μέλισσές της, ἔτσι μιλάει σ' ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ... Μιλάει ἀκόμα καὶ σ' αὐτὰ ποὺ νομίζουμε ἐμεῖς πὼς εἶναι ἄψυχα. Μὰ ἡ Τιμοθέα λέει πὼς καὶ αὐτὰ ἔχουν μέσα τους ζωή... νά, θὰ δῆτε σὲ λίγο θὰ μιλήση στὸ ρυάκι.

Ἡ θυρωρὸς στάθηκε, κοίταξε ξανὰ τὴν Τιμοθέα, ποὺ δὲν τοὺς εἶχε ἀκόμα ἀντιληφθῆ, ἀναστέναξε καὶ εἶπε: «Ἄχ, αὐτὴ εἶναι ποὺ θὰ μᾶς σώση ὅλες μας, ἁμαρτωλὲς γυναῖκες ποὺ εἴμαστε...» ἔκανε μὲ ἁπλοικότητα καὶ πίστη ἡ θυρωρός. Ὕστερα γύρισε καὶ τῆς μίλησε. Μὰ ἡ Τιμοθέα πάλι δὲν ἄκουσε, ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴ δουλειὰ ποὺ εἶχε καταπιαστῆ. Τότε τῆς ἄγγιξε τὸ χέρι. Ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα ἀνασηκώθηκε καὶ κοίταξε γύρω της σὰν νὰ ἦταν σαστισμένη. Ἡ θυρω-

ρὸς τὴν ἔπιασε τώρα ἀπὸ τὸ χέρι, κάτι τῆς εἶπε στὸ αὐτί. Ἴσως νὰ χαιρετήση τὸν παπποῦ καὶ ποιὸς ἦταν αὐτός. Ἄργησε νὰ καταλάβη ἡ Τιμοθέα. Στὸ τέλος γυρίζει καὶ δυνατά:

— Νὰ μὲ συμπαθᾶτε ... δὲν σᾶς κατάλαβα, ὥστε τοῦ λόγου σου εἶσαι ὁ ἀδελφὸς τῆς συχωρεμένης μας ἀδελφῆς Εὐσεβίας; εἶπε: «Ἄχ ναί, καλὰ εἶναι ἡ ἀδελφὴ Εὐσεβία ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται! Εἶναι σὲ τόπους χλοεροὺς καὶ ὄμορφους... εἶναι στὰ περιβόλια τοῦ Θεοῦ, ὅπου τίποτα ἀπὸ ὅ,τι βλέπετε ἐδῶ γύρω δὲν πλησιάζουν τὶς ὀμορφιὲς ἐκεῖνες... Μιὰ φορὰ τὴν εἶδα στ' ὄνειρο, ἦταν πολὺ χαρούμενη...» Καὶ ἡ Τιμοθέα ἐξακολούθησε νὰ λέη, γυρίζοντας τὸ κεφάλι κατὰ τὸν παππού: «Καὶ τοῦ λόγου σου, σὰν ἔρθη ἡ ὥρα σου μὴ φοβηθῆς, τὸ νοιώθω ἔχει καλὸ ἀντιφέγγισμα τὸ κορμί σου καὶ θὰ πᾶς καὶ σὺ σὲ τόπο καλό, ὅπου αὐτὴ σὲ περιμένει...»

Τὸ πρόσωπο τῆς ἀδελφῆς Τιμοθέας, καθὼς ἔλεγε τὰ λόγια αὐτά, ἦταν φωτεινὸ καὶ χαρούμενο. Αὐτὴ ἡ χαρὰ ποὺ φώτιζε τὸ πρόσωπό της, ἔκανε ἐντύπωσι σὲ ὅσους πρωτοβλέπανε τὴν ἀδελφὴ Τιμοθέα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ χαρά, ποὺ τὴν ἔδειχνε τόσο διαφορετικὴ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες καλόγριες, ἔκανε εὐθὺς ἐντύπωση καὶ στὸν παππού καὶ στὰ παιδιά. Αὐτὸ τὸ ἤξερε κι' ἔλεγε συχνὰ στὶς καλόγριες.

— Ἀδελφοῦλες μου, μὴ μὲ παρεξηγῆτε, σᾶς παρακαλῶ, γι' αὐτὴ τὴ χαρὰ ποὺ νοιώθω μέσα μου... Μά, ἀδελφοῦλες μου, κάθε μέρα ποὺ ξυπνῶ κι' ἀνοίγω τὰ μάτια μου, χαίρουμαι, γιατὶ μοῦ φαίνεται σὰν νὰ βλέπω γιὰ πρώτη φορὰ τὶς ὀμορφιὲς τοῦ κόσμου — τὰ βουνά, τὰ σύννεφα, τὰ δέντρα...

Ἡ ἀδελφὴ Τιμοθέα, ἄξαφνα γύρισε καὶ κοίταξε τὴν Βαρβάρα.

— Χαρῶ το! ἔκανε. Καὶ σὺ ὄμορφη ψυχούλα ἔχεις... νά! βλέπω ὁλόγυρα ἀπὸ τὸ κορμάκι σου τὸ ἀντιφέγγισμά της... εἶναι ὁλοκάθαρο... Καλὸ παιδί! καλὴ ψυχούλα, γεμάτη ἀγάπη. Πρόσεχε κόρη μου — σκύβει μ' ἀγάπη καὶ λέει στὸ παιδὶ —νὰ μὴ χαλάσης ποτὲ μὲ φθόνο, μὲ κακίες τὴν ὄμορφη ψυχούλα. Ἔτσι ὁλοκάθαρη μιὰ μέρα νὰ τὴν παραδώσης στὸν Θεό... Ἐγὼ βλέπω τὸ ἀντιφέγγισμά της... Νά, ὁλόγυρά σου εἶναι ἕνας κύκλος λαμπερός. Γιατὶ παραξενεύεσαι κυρά μου, καὶ μὲ τηρᾶς ἔτσι; Νομίζεις πὼς ὅ,τι βλέπουμε μὲ τὰ μάτια μας, μόνο αὐτὸ ὑπάρχει στὸν κόσμο;

~~~~~~
~~~~~~

ΡΟΤΑΡΥ:

ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Ὁμιλία τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑ Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ
Διοικητοῦ τῆς 197ης περιφερείας

ΤΟ ΡΟΤΑΡΥ στὴν Ἑλλάδα ἀριθμεῖ ζωὴν 36 ἐτῶν. Ἱδρύθη τὸ ἔτος 1928. Ἀλλὰ τὸ παγκόσμιο Ρόταρυ ἱδρύθη πρὶν ἀπὸ 60 χρόνια, τὸ 1905, στὴν Ἀμερική. Ἕνας νέος, καλὸς κ' ἀγαθὸς δικηγόρος, ὁ Πὼλ Χάρρις, εἶχε τὴν πρωτοβουλία ἱδρύσεως αὐτῆς τῆς ὀργανώσεως, ποὺ σήμερα εἶναι ξαπλωμένη σ' ὅλον τὸν κόσμο καὶ ἐργάζεται μὲ λαμπρὴ ἀκτινοβολία.

Ἀναζητώντας δυνατότητα ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός του, στὸ Σικάγο, μακρυὰ ἀπὸ τὴν γενέτειρά του, διψᾶ γιὰ ἐξασφάλισι φιλίας μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Μαζὶ μὲ τρεῖς ἄλλους φίλους του σχηματίζει τὸν πρῶτο Ροταριανὸ Ὅμιλο.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ Σικάγο ζῆ σὲ ἀτμόσφαιρα ἠθικῆς ἀναρχίας. Ἐξ ἄλλου ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐκδηλώνεται. Ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τόπο σὲ τόπο γίνεται μόνον μὲ χερσαῖα καὶ θαλάσσια μέσα. Ὁ Ὄρβιλ Ράϊτ εἶχε πετάξει τὸ 1903, μὲ μιὰ πρωτόγονη πτητικὴ μηχανή, μόνον σὲ ἀπόστασι 260 μέτρων καὶ τὸ 1905 ὁ ἴδιος κατώρθωσε νὰ διανύση 32 χιλιόμετρα.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1905 μία ἄλλη ἀκόμη κοσμοϊστορικὴ θεωρία, ἡ τῆς ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΟΣ διατυποῦται ἀπὸ τὸν Φυσικὸν Ἐπιστήμονα Ἀϊνστάϊν.

Συμπίπτει συνεπῶς, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, ἡ ἵδρυσις τοῦ πρώτου Ροταριανοῦ Ὁμίλου τῶν τεσσάρων καλῶν φίλων, μὲ τὸ ξεκίνημα τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ 20οῦ αἰῶνος πρὸς ἔρευναν, ἀνακάλυψιν καὶ κατάκτησιν τῶν μυστικῶν τῆς Φύσεως καὶ τῶν Νόμων τοῦ Σύμπαντος.

Καὶ ὄντως, κατὰ τὰ 60 αὐτὰ ἔτη αἱ ἔρευναι καὶ αἱ ἀνακαλύ-

ψεις τοῦ ᾿Ανθρώπου σ᾿ ὅλους τοὺς κλάδους τῶν Θετικῶν, ἰδίᾳ, ᾿Επιστημῶν ὑπῆρξαν καταπληκτικαί, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ἐνίοτε καὶ ἀπροσδόκητοι.

᾿Αλλά, τὸ κατὰ τὸ 1905 ἱδρυθὲν νήπιον Ρόταρυ, ἀποβλέπον κατὰ τὴν γέννησί του μόνο στὴν ἐξασφάλισι φιλίας καὶ ψυχικῆς ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν μελῶν του, παρέμεινε ἔκτοτε ἀδρανὲς καὶ καὶ ἀπέβλεψε μονάχα στὴ φιλία μεταξὺ τῶν μελῶν του;

῾Η ἀπάντησις δίδεται ἐκ τῆς πραγματικότητος τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ρόταρυ. Βαθμηδὸν τὸ Ρόταρυ ξαπλώνεται σ᾿ ὅλον τὸν ἐλεύθερο Κόσμο, γεφυρώνει θάλασσες, ἑνώνει ᾿Ηπείρους καὶ εὑρίσκεται σήμερα εἰς 126 Χώρας καὶ Γεωγραφικὰς Περιοχὰς ὅπου 11.850 Ροταριανοὶ ῞Ομιλοι μὲ 560.000 Μέλη, πιστεύουν, καλλιεργοῦν καὶ πραγματοποιοῦν τὰ βαθμιαίως ἀναπτυχθέντα μεγάλα ἐκεῖνα ἰδεώδη τοῦ Ρόταρυ, τῆς ἀνιδιοτελοῦς ἐξυπηρετήσεως τοῦ ἄλλου, τῆς συναδελφώσεως, τῆς ἐν ἀρετῇ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος, τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Πόλιν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ βιοῦντας, καί, τέλος, τῆς Παγκοσμίου κατανοήσεως καὶ φιλίας.

Σχετικὰ μὲ τὸ Ρόταρυ καὶ τὴν ἐποχή μας, ὁ Ροταριανὸς κ. ᾿Ανδρέας Κ. Γεωργαλᾶς, Διοικητὴς τῆς περιφερείας 197 τοῦ Διεθνοῦς Ρόταρυ, μίλησε στὸν Ροταριανὸ ῞Ομιλο ᾿Αθηνῶν, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεώς του. ᾿Απὸ τὴν ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία του μεταφέρομε στὶς στῆλες μας τὸ μεγαλύτερο μέρος, πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ:

«῾Η ἐποχή μας χαρακτηρίζεται καὶ θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ῾Ιστορίαν τῆς ᾿Ανθρωπότητος ὡς ἡ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ.

Καταπληκτικαὶ εἶναι αἱ πρόοδοι τῶν τεχνολογικῶν ᾿Επιστημῶν.

Μᾶς ἀνεκούφισαν ὅμως, ἢ μᾶς ἀπήλλαξαν αὗται ἀπὸ τὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον τῆς ᾿Ανθρωπότητος καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ αὐτῆς;

᾿Αρκεῖ ἡ ἰσχὺς τῆς ΜΗΧΑΝΗΣ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν ῎Ανθρωπον καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀτενίσεως καὶ ἀπολαύσεως τῆς ζωῆς;

῎Ας ἐρευνήσωμεν, κάπως ἀναλυτικώτερον, ποῖαι αἱ ἀνησυχίαι διὰ τὸ μέλλον τῆς ᾿Ανθρωπότητος, ὡς αὗται δημιουργοῦνται εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχήν, καὶ ποῖαι αἱ προσπάθειαι τοῦ Ρόταρυ πρὸς ἀποτροπὴν κατὰ τὸ δυνατὸν τῶν ἐκ τῶν ἀνησυχιῶν ἀπειλουμένων κινδύνων.

᾿Ανησυχεῖ λοιπὸν ὁ σύγχρονος ῎Ανθρωπος καὶ διαβλέπει τοὺς κινδύνους τοῦ μέλλοντος:

—εἰς τὴν μείωσιν ἢ καὶ τὴν πλήρη εἴς τινας λαοὺς ἀπώλειαν τῆς θρησκευτικῆς πίστεως,

—εἰς τὴν ἐπικράτησιν περισσοτέρων γεννήσεων εἰς τὰς ὀλιγώτερον προηγμένας τάξεις τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος,

—εἰς τὴν παρατηρουμένην εἴς τινας χώρας ὑποαπασχόλησιν καὶ

τὴν ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης πιθανώτατα διαπιστουμένην αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος τῆς Νεολαίας, —εἰς τὴν ἐπαναστατικοῦ τόνου ἀξίωσιν τῶν Νέων ὅπως χειραφετηθοῦν ἀπὸ τῆς παρακολουθήσεως τῶν Γονέων, καὶ τέλος:

—εἰς τὸν φόβον τῆς κακοποιοῦ χρήσεως τῆς τεραστίως ἀναπτυχθείσης κατὰ τὴν ἐποχήν μας ὑλικῆς δυνάμεως.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι καὶ εἰς τὸν σημερινὸν Κόσμον διαπιστοῦνται αὐτοαντιφάσεις. Ὁ Κόσμος μας ἀπαιτεῖ αὔξουσαν ἀναλογίαν νοημόνων ὑπευθύνων προσώπων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶναι πλήρης ἐπιρροῶν ἐχθρικῶς διακειμένων πρὸς τὴν νοήμονα ὑπευθυνότητα.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι χάσμα ὑπάρχει μεταξὺ φιλοδοξιῶν καὶ ἱκανοτήτων, ὁραματισμῶν καὶ πραγματοποιήσεων. Πλὴν ἐκ τοῦ χάσματος τούτου ἐκπηγάζουν ὅλαι, αἱ μόνον τὸν Ἄνθρωπον διακρίνουσαι ἐπιδιώξεις καὶ δραστηριότητες, δηλαδή: ἡ ἔνθεος ἔφεσις πρὸς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία, αἱ φιλοσοφικαὶ σκέψεις. Ὅλων τούτων ὑπόβαθρον εἶναι ἡ ἀποκτωμένη ἐμπειρία ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς Ἱστορίας ὑπὸ ἀντικειμενικὴν καὶ καλοπροαίρετον διάθεσιν.

Πράγματι, ἀπὸ τοῦ λυκαυγοῦς τῆς Ἱστορίας, ἡ Ἀνθρωπότης διῆλθε δι' ὅλων τῶν προηγουμένως ἐκτεθεισῶν ἀνησυχιῶν καὶ κινδύνων.

Ὅλαι αἱ πνευματικαὶ κεφαλαὶ τοῦ Μεσαιῶνος ὑπῆρξαν καταπληκτικῶς στεῖραι, καὶ γενικῶς ἡ ἑκάστοτε διαθέσιμος ΥΛΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ἐχρησιμοποιήθη, καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ Ἱστορικοῦ παρελθόντος, κατὰ τὸν πλέον ἐγωϊστικὸν τρόπον, συχνάκις δὲ μὲ κτηνώδη κακότητα.

Παρ' ὅλα τ' ἀνωτέρω ἡ Ἀνθρωπότης ἐπετέλεσε καὶ συνεχῶς ἐπιτελεῖ προόδους.

Καὶ ἡ Ἱστορικὴ ἐμπειρία εἶναι ταὐτοχρόνως ἡ αἰτία τῆς ἀπελπισίας ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ τὸ κίνητρον διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἀνθρώπου ἀφ' ἑτέρου. Ἀπελπισία μὲν διότι τὰ ἑκάστοτε ἐπιτεύγματά του συνεχῶς ὑπολείπονται τῶν προσδοκιῶν του, δόξα του δὲ διότι εἰς τὰς ἀποτυχίας καὶ τὸ σκότος τούτων εὑρίσκει τὸ Θεῖον κίνητρον καὶ τὴν δύναμιν πρὸς περαιτέρω ἔρευναν καὶ μάθησιν.

Καὶ τότε ἕνα ἐκ Θεοῦ Φῶς, ἀρχίζει νὰ φέγγῃ διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ ἐκ νέου τὴν Ἀνθρωπότητα εἰς τὰ πεδία τοῦ Καλοῦ, τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς ἐν γένει ψυχικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀνατάσεως.

Ἂς ἴδωμεν ἤδη τὴν διαδρομὴν τῆς ζωῆς τῶν 60 ἐτῶν τοῦ Ρόταρυ. Ὑπῆρξε στατική; ἢ ἀντιθέτως παρηκολούθησε καὶ προσεπάθησε νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπάμβλυνσιν καὶ ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους προηγουμένως διεγράψαμεν;

Τὸ Ρόταρυ ἤρχισε μὲ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς φιλίας μεταξὺ τῶν μελῶν του, ἐκπροσωπούντων ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀξιοπρεπῆ ἐπαγγέλματα τῆς Κοινότητος, ἐζήτησεν ἀμέσως κατόπιν τὴν ἐξύψωσιν καὶ ἐνάρετον ἐξάσκησιν κάθε ἀξιοπρεποῦς ἐπαγγέλματος καὶ ἀπασχολήσεως, ὑπὸ τῶν ἐκ-

προσωπούντων ταῦτα ροταριανῶν.

Καὶ ἓξ μόλις ἔτη ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ πρώτου Ροταριανοῦ Ὁμίλου, εἰς μίαν σύνοδον τῶν 16 τότε ὑπαρχόντων ἐν ὅλῳ Ροταριανῶν Ὁμίλων καθιεροῦνται τὰ δύο θεμελιώδη συνθήματα τοῦ Ρόταρυ:

«Ἐξυπηρέτει τὸν ἄλλον ἀνιδιοτελῶς»
καὶ «Πλείονα ὠφελεῖται ὁ καλύτερα ἐξυπηρετῶν».

Καὶ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις καὶ ἐπέκτασις τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ρόταρυ συνεχίζεται πρὸς τὴν λεωφόρον τῆς φιλοπόλιδος δράσεως καὶ τέλος τῷ 1922 ὁλοκληροῦται ὁ φωτεινὸς πίναξ τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Ρόταρυ διὰ τῆς τετάρτης Λεωφόρου τῶν Διεθνῶν σχέσεων.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Ρόταρυ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν θεωρητικὴν διατύπωσιν καὶ διαδασκαλίαν τῶν ἰδεωδῶν του. Δὲν ἀρκεῖ ὁ κάθε Ροταριανὸς νὰ ἔχῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ρόταρυ, πρέπει αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο!

Καὶ πράγματι οἱ βαθμηδὸν δημιουργούμενοι Ὅμιλοι πραγματοποιοῦν δραστηριότητας πρὸς πολλαπλᾶς κατευθύνσεις.

Δημιουργοῦν αἰθούσας καὶ γήπεδα διὰ τὴν ἀναψυχὴν τῶν παιδιῶν, βοηθοῦν θύματα πλημμυρῶν, προσφέρουν παντὸς εἴδους βοήθειαν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πρώτου παγκοσμίου Πολέμου, ἀπὸ τοῦ 1917 ἐκδηλώνει τὸ Ρόταρυ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ ἱδρύματα τῶν Ἀναπήρων Παίδων, θέτει τὸ θεμέλιον διὰ τὸ μετέπειτα Ἵδρυμα τῶν Ροταρ. ὑποτροφιῶν, ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τὰ θύματα τοῦ τρομεροῦ σεισμοῦ τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὸ 1923, καὶ βραδύτερον τῷ 1939 τῶν ἰσχυρῶν σεισμῶν τῆς Χιλῆς, ὀργανώνει τὴν παροχὴν βοηθείας εἰς τοὺς Ροταριανοὺς καὶ τοὺς ἐγκλείστους εἰς τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῶν καταβληθεισῶν ἀπὸ τὰς Δυνάμεις τοῦ Ἄξονος Χωρῶν, ὡς καὶ διὰ τοὺς ἐκ Γαλλίας καὶ Βελγίου εἰς τὴν Ἑλβετίαν καταφυγόντας πρόσφυγας.

Τῷ 1942 Ροταριανοὶ θέτουν τὰς πρώτας βάσεις τῆς μετέπειτα ὀργανώσεως ΟΥΝΕΣΚΟ.

Καὶ συνεχίζεται ἡ περίθαλψις διὰ τὰ Ὀρφανὰ τοῦ 2ου Παγκοσμίου Πολέμου.

Τῷ 1945 οἱ Ροταριανοὶ Ὅμιλοι τῶν Η.Π.Α. βοηθοῦν τὴν ὀργάνωσι ●ΥΝΡΡΑ εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐνδυμάτων εἰς τὰς ἐρημωθείσας ἐκ τοῦ Πολέμου Χώρας.

Καὶ συνεχίζεται ἡ ἀγαθοποιὸς δρᾶσις τοῦ συνεχῶς ἀνδρουμένου Ρόταρυ διὰ συνεργασίας εἰς τὸν Ὀργανισμὸν Ἡνωμ. Ἐθνῶν, τὴν ἵδρυσιν τοῦ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΡΟΤΑΡΥ καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ παροχὴν ὑποτροφιῶν.

Τέλος πρὸ δύο ἐτῶν ὀργανοῦνται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ παρακολούθησιν τῶν Ροτ. Ὁμίλων, εἰδικοὶ Ὅμιλοι, μέλη τῶν ὁποίων εἶναι μαθηταὶ ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων τάξεων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1958 καθιεροῦται κατὰ Μάρτιον εἰδικὴ συνεστίασις τῆς Ἑβδομάδος τῆς Παγκο-

σμίου Κατανοήσεως μὲ πρόγραμμα ὁμιλιῶν ἀποβλέπον εἰς τὴν ἔμφασιν τῆς ἀνάγκης κατανοήσεως καὶ καλῆς θελήσεως πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Παγκοσμίου Εἰρήνης.

Τέλος, ὁ προηγούμενος Πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς Ρόταρυ Κάρ. Μίλλερ ἔθεσε ὡς πρόγραμμα τῆς θητείας του τὴν ἀνάπτυξιν σχέσεων μεταξὺ μιᾶς περιοχῆς καὶ τῶν Ὁμίλων της μὲ μιὰ ἄλλη μεμακρυσμένη περιοχὴ καὶ τοῦτο πρὸς μεγαλυτέραν καλλιέργειαν τῆς φιλίας, κατανοήσεως καὶ καλῆς θελήσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων Λαῶν.

Ἰδοὺ ἐν ἄκρᾳ συντομίᾳ, τὶ ἔπραξε καὶ πράττει τὸ Ρόταρυ πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων καὶ ἀνυσυχιῶν τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Ὡς Ροταριανοὶ δικαιούμεθα νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι διότι ἀνήκομεν εἰς τὴν Παγκόσμιον, τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου, Ὀργάνωσιν αὐτήν, πλὴν ὅμως κάθε Ροταριανὸς ὀφείλει νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς φυσικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ρόταρυ.

Φιλία, συναδέλφωσις, εἰλικρίνεια, ἀγάπη, προστασία τοῦ ἀδυνάτου, κατανόησις τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης ὅπως ἡ Ἀνθρωπότης εὕρῃ τὸν δρόμον διὰ νὰ ἐπιζήσῃ. Καὶ ὄχι ἁπλῶς νὰ ἐπιζήσῃ ὀπισθοδρομοῦσα εἰς τὸν πρωτογονισμὸν καὶ λησμονοῦσα τὴν θεϊκὴν φλόγα καὶ ἐντολὴν τῆς συνεχοῦς προόδου διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν Θρησκείαν, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ χρησιμοποιήσεως τῶν ἐπιτευγμάτων της συμφώνως πρὸς τὰς αἰωνίας καὶ ἀκαταλύτους ἐκείνας φιλοσοφικὰς ἀξίας, τὰς ὁποίας ἡ Θρησκεία μας καὶ πλειὰς σοφῶν ὑπέδειξαν καὶ ὑποδεικνύουν.

Μεγάλοι στρατιωτικοὶ κατακτηταὶ διῆλθον ἀπὸ τὸ στερέωμα τῆς Ἱστορικῆς Ἀνθρωπότητος καὶ αἱ πράξεις των βαθέως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ἑπομένων γενεῶν.

Ἀλλά, τὸ καθόλου ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως ταύτης συρρικνοῦται εἰς ἀσήμαντον ποσότητα, ὅταν συγκριθῇ μὲ τὴν καθολικὴν μεταβολὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἐθίμων καὶ συνηθειῶν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοοτροπίας, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησε καὶ ἐπέτυχε ἡ πλειὰς ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων τῆς ΣΚΕΨΕΩΣ, ἀνθρώπων ἀτομικῶς μὲν ἕκαστος ἀνισχύρων, πλὴν τελικῶς ἀληθῶν ἡγητόρων καὶ καθοδηγητῶν τοῦ Κόσμου.

Καὶ κορωνὶς τοῦ πνευματικοῦ οἰκοδομήματος τούτων εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ, καὶ ἡ πεμπτουσία ταύτης εἶναι:

Ὁ ἐξευγενισμὸς τῆς Ἀνθρωπότητος διὰ τῆς φιλίας, τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἐξοβελισμοῦ τοῦ μίσους καὶ τῶν πάσης φύσεως μισαλλοδοξιῶν, διὰ νὰ δημιουργήσωμεν ἕνα Κόσμον, ὅπου ἡ τάξις, ἡ προσφορὰ ὑπηρεσίας εἰς τὸν συνάνθρωπον καὶ ἡ ΕΙΡΗΝΗ θὰ βασιλεύσουν τελικῶς.»

Ἀνακοίνωσις τῆς Ἑνώσεως Ζωοφίλων

Ἐπιθυμοῦμε νὰ κάνουμε εὐρύτερα γνωστὴ τὴν ὕπαρξη τοῦ σωματείου μας «Ἕνωσις τῶν Ζωοφίλων» (ὁδὸς Ἀσκληπιοῦ 19, τηλ. 624.014—11—1 π.μ.), μιᾶς ὀργάνωσης ποὺ βρίσκεται στὸ ξεκίνημά της καὶ χρειάζεται τὸ ἐνεργὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ὑποστήριξη κάθε ζωοφίλου, γιὰ νὰ μπορέση νὰ προχωρήση στὴν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ της.

Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι, παράλληλα πρὸς τὴ διάδοση τῆς ἰδέας τῆς ζωοφιλίας, καὶ ἡ δημιουργία ἀσύλου γιὰ τὰ ἤδη ἐγκαταλειμένα ζῶα (ἄλογα, γαιδουράκια, γάτες, σκύλους).

Χάρις στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ γενναιοδωρία ἑνὸς ἀπὸ τὰ ἰδρυτικά της μέλη, ἕνα τέτοιο ἄσυλο βρίσκεται κιόλας στὰ πρῶτα του βήματα κι' ἕνας μικρὸς ἀριθμὸς τετραπόδων — κυρίως γάτων καὶ σκύλων — βρῆκε σ' αὐτὸ περίθαλψη. Ἀλλ' ἂς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι κανένα ἄσυλο δὲν θὰ μπορέση ν' ἀνταποκριθῆ στὸ σκοπό του, ἂν δὲν σταματήσει ἡ συνήθεια νὰ πετιοῦνται ἀθρόα, ἢ νὰ ἐγκαταλείπωνται στὴν μοῖρα τους, τὰ ζῶα αὐτά.

Ἡ συνήθεια αὐτὴ ἔχει ἐπικρατήσει καὶ ἀπὸ ἀδιαφορία γιὰ τὰ ζῶα, κυρίως ὅμως ἀπὸ τὴν εὐρύτατα διαδομένη δεισιδαιμονία ὅτι εἶναι ἁμαρτία νὰ δοθῆ ἡ εὐθανασία στὰ ζῶα αὐτά, ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι νεογέννητα, ἐνῶ κατὰ παράδοξο τρόπο ἀντιλήψεως, δὲν εἶναι καθόλου ἁμαρτία νὰ τὰ πετάξης καὶ νὰ βροῦν τὸ θάνατο μόνα τους ἤ, καὶ τὸ συνηθέστερο, νὰ γίνουν θύματα σαδιστικῶν ἐνστίκτων.

Ἐρχόμενοι σὲ συνεργασία καὶ μὲ ἄλλους ζωοφίλους ἢ ὀργανώσεις, ἀκόμη καὶ μὲ μαθητὲς σχολείων, ὅπως γίνεται ἀλλοῦ, — καὶ ποὺ ἔτσι θὰ παύουν νὰ γίνωνται οἱ βασανιστὲς καὶ οἱ δήμιοι ἐγκαταλειμένων ζώων, ὅπως τώρα συμβαίνει, καθόλου σπάνια — μὲ τὴ δημιουργία ἐθελοντικοῦ σώματος ζωοφίλων ποὺ θὰ μπορεῖ νὰ ἐπεμβαίνη ἐνεργὰ ὅπου θὰ εἶναι ἀναγκαῖο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ συμπαράσταση τῆς ἀστυνομίας, θὰ μπορέσουμε νὰ κάνουμε νὰ ἰσχύση ὁ ἤδη ὑπάρχων νόμος καὶ οἱ σχετικὲς ἀστυνομικὲς διατάξεις περὶ προστασίας τῶν ζώων. Μὲ συνθήματα καὶ πινακίδες ποὺ μπορεῖ νὰ τοποθετηθοῦν τόσον ἀπ' τὶς Δημοτικὲς ἀρχές, ὅσον καὶ ἀπ' τὴν ὑπηρεσία Τουρισμοῦ, σὲ διάφορους δημοσίους χώρους, ἴσως μὲ τὸν καιρὸ νὰ ἐξαλειφθῆ ἡ ἀθλιότητα αὐτὴ ποὺ τόσο πληγώνει τὰ αἰσθήματα τοῦ κάθε πολίτη, σὲ κάθε στιγμὴ καὶ σὲ κάθε του βῆμα.

Δυστυχῶς, ἡ κοινὴ γνώμη στὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς ἀπὸ μία μικρὴ μειοψηφία, ὑπῆρξε μέχρι σήμερα, ἢ τελείως ἀδιάφορη πρὸς τὸ θέμα αὐτό, ἢ

ἁπλῶς εἰρωνικὴ καὶ δηκτική. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, ὅτι ἡ ἀπὸ ἐτῶν ὑπάρχουσα «Ἑταιρεία Προστασίας Ζώων» δὲν μπόρεσε ἕως τώρα νὰ προχωρήση ἱκανοποιητικά. Ὁσάκις, κατὰ καιρούς, τὸ θέμα τῆς ζωοφιλίας ἐθίγη ἀπὸ τὸν Τύπο, ἐπιστρατεύθηκαν πάντα, ὡς ἐπιχειρήματα, γιὰ τὸν στιγματισμό της, παραδείγματα μεμονωμένων ἀτόμων, ἢ σνόμπ κυριῶν, οἱ ὁποῖες τρέφουν ζῶα ράτσας γιὰ τὴν προσωπική τους ἱκανοποίηση, παραδείγματα, ἐντούτοις, ἄσχετα μὲ τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς ζωοφιλίας.

Ὅσο γι᾽ αὐτοὺς ποὺ ἀνησυχοῦν, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ ζῶα, μπορεῖ νὰ σημαίνει ἀδιαφορία γιὰ τὸν ἄνθρωπο θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν, ὅτι ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὰ ζῶα δὲν σημαίνει ἀναγκαστικὰ καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Διερωτώμεθα γιατὶ ἡ «Ἑταιρεία Προστασίας Ζώων» δὲν ἔκανε μέχρι τώρα γνωστὸ διὰ τοῦ τύπου, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδεσπότων σκυλιῶν ποὺ ἐκτελεῖ κάθε χρόνο, ἀνέρχεται σὲ **12—14** χιλιάδες (ὅπως πληροφορούμεθα, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς διπλασιάσθηκε τελευταῖα), ὅτι γιὰ τὴ δυσάρεστη αὐτὴ ἀσχολία ἀπασχολεῖται προσωπικό, χρησιμοποιοῦνται μεταφορικὰ μέσα καὶ μηχανήματα, ξοδεύονται τέλος χρήματα, τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καλλίτερα.

Οἱ παραπάνω ἀριθμοί, τί ἄλλο μαρτυροῦν, παρὰ ὅτι σὲ εὐρύτατη κλίμακα, μαζὶ μὲ τὸ αἴσθημα ζωοφιλίας ἀπουσιάζει καὶ τὸ αἴσθημα εὐθύνης ἀπέναντι στοὺς συνανθρώπους μας, ποὺ τοὺς ἐκθέτει στὸν τρομερὸ κίνδυνο τῆς λύσσας.

Δὲν γνωρίζουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν λυσσοδήκτων ποὺ ὑποβάλλονται κάθε χρόνο, στὴν ἐπώδυνη ἀντιλυσσικὴ θεραπεία, ἀλλὰ θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ τὸν μάθουμε.

Δυστυχῶς, τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ἀδιαφορίας, ἢ τῆς εἰρωνικῆς στάσεως τῆς πλειοψηφίας, ἀπέναντι τοῦ προβλήματος τῶν ἀτυχῶν ζώων, δὲν ἐμποδίζει μονάχα τὴν ἰδέα τῆς ζωοφιλίας νὰ ἀναπτυχθῆ καὶ στὸν τόπο μας, ἀλλὰ ὑποθάλπει καὶ τὴ συνήθεια τοῦ ἀδικαιολογήτου βασανισμοῦ τους. Μποροῦμε νὰ κατονομάσουμε κεντρικὰ Παντοπωλεῖα καὶ Ταβέρνες τῆς Πρωτευούσης, ὅπου ἀνυπεράσπιστα αἰλουροειδῆ θανατώνονται μὲ βραστὸ νερό, ἢ ἐπιζοῦν ἐπὶ ἡμέρες μὲ τὴ ράχη θρυμματισμένη καὶ στουπώνονται μισοζώντανα ἢ καὶ ζωντανὰ καὶ ὁλόγερα, στοὺς τενεκέδες τῶν ἀπορριμμάτων.

Ὅσο γι᾽ αὐτοὺς ποὺ δυσαρεστοῦνται καὶ μόνον στὸ ἄκουσμα ὅτι τὰ ζῶα μπορεῖ νὰ ἔχουν δικαιώματα στὸν οἶκτο μας καὶ τὴν προστασία μας, μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὑπάρχει τόση ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ἀθλιότης — ὡσὰν νὰ εὐθύνονται γι᾽ αὐτὴν τὰ δυστυχισμένα ζῶα — θὰ ἀπαντήσουμε:

Πολλὰ μένει νὰ γίνουν στὸν πλανήτη μας γιὰ νὰ γίνη ὁ κόσμος ἀνθρωπινώτερος. Ἡ Ζωοφιλία δὲν εἶναι κάτι ποὺ θὰ τὸ ἐμποδίση.

❋

Νὰ ἔχετε κάπου ἕνα ἀστέρι, βγαλμένο μέσ᾽ ἀπὸ βιβλία, ἀπὸ τὴν φύσι, ἀπὸ πρόσωπα, ἀπὸ φιλοσοφίες, θρησκεῖες, ἐπιστῆμες. Νὰ ἔχετε ὁπωσδήποτε ἕνα ἀστέρι καὶ ν᾽ ἀποβλέπετε σ᾽ αὐτό. Βαθμηδὸν ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ μικροῦ ἀστεριοῦ θὰ φθάσετε στὸ παγκόσμιο φῶς.

Γ. Ἀρανταίηλ

Ὁ πόνος τοῦ ἄγνωστου ἀδελφοῦ μας

Τοῦ εἰς Ἀμερικὴν (Mansfield, Ohio) Ὀρθοδόξου ἱερέως αἰδ. Ζάνου Γουγούτα

Στὰ μέρη τῆς εὐθυμίας συχνὰ συναντοῦμε καὶ τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Στενάζει. Ζητάει τὴ βοήθειά μας. Ἀλλά, ἐμεῖς, θέλοντας ν' ἀπαλλάξωμε τὸν ἑαυτό μας ἀπὸ τὸ καθῆκον, λέμε «δὲν φωνάζει ἐμᾶς».

Πρὸ ἡμερῶν, γιὰ μιὰ ὑπόθεσι τῆς Κοινότητος, εὑρέθηκα σὲ μιὰ ταβέρνα. Μόλις ἄνοιξα τὴν πόρτα, βλέπω μία γυναίκα ποὺ φαινόταν σὰν γιαγιὰ καὶ ὄχι μητέρα, νὰ χορεύη μονάχη της, χωρὶς νὰ τὴν προσέχη κανείς. Ἡ ἀφοσίωσίς της στὸ χορὸ μ' ἔκαμε νὰ τὴν πλησιάσω. Ἐχόρευε καὶ ἔκλαιγε... Φαινόταν μεθυσμένη, θυμωμένη, καὶ χόρευε μὲ τέτοιο πάθος, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ξεσχίση τὴν καρδιά της. Πηδοῦσε καὶ στριφογύριζε σὰν φίδι πάνω στὴν ὥρα του ν' ἀλλάξη δέρμα.

Ὁ χορός, ψυχολογικὰ ἑρμηνευόμενος, μπορεῖ νὰ εἶναι τραγούδι ἢ προσευχή, κραυγὴ πόνου ἢ μίσους. Στὸ χορὸ ὁ ἄνθρωπος μιλάει μὲ τὰ πόδια του. Ἀλλὰ πόσοι καταλαβαίνουν αὐτὴ τὴν γλῶσσα;

Ἡ γυναίκα ἐκείνη χόρευε, γιατὶ ἤξερε πὼς ἂν ἄνοιγε τὸ στόμα της νὰ πῆ τὸν πόνο της, δὲν θὰ ἤθελε νὰ τὴν ἀκούση κανείς, μὰ κανείς...

Ὅταν σταμάτησε νὰ χορεύη, τὴν ἐπλησίασα καὶ τῆς εἶπα: «Χορέψατε ὡραῖα. Συγχαρητήρια». Καὶ αὐτὴ μὲ θυμὸ μοῦ ἀπαντᾶ: «Ὅταν κάνει κανεὶς ἐμετό, δὲν θέλει συγχαρητήρια, ἀλλὰ συμπάθεια. Ἐγώ, μὲ τὸν χορὸ ἐξέρασα τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου».

«Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ πόνος σου;»

«Ἔστειλαν τὸ παιδί μου σήμερα φυλακὴ γιὰ δέκα χρόνια καὶ μὴ ρωτᾶς γιατί».

«Καὶ γιατὶ δὲν πηγαίνεις στὴν ἐκκλησία γιὰ βοήθεια καὶ παρηγοριά;» «Γιὰ μένα, ἡ ταβέρνα εἶναι καθεδρικὸς ναός, ποὺ κάνει θαύματα».

Κτύπησε κάτω τὸ πόδι της, κι' ἔπτυσε στὸ πάτωμα. Τῆς λέγω, δὲν βλέπεις τὴν πινακίδα; «Μὴ πτύετε κατὰ γῆς». Μοῦ πετάει λίγες τελευταῖες λέξεις, καθὼς ἔφευγε γιὰ τὸ μπάρ: «Φτύσιμο θέλει ὅλος ὁ πολιτισμός μας».

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ μὲ βασανίζει τὸ ἐρώτημα, πόσον ὑπεύθυνος εἶμαι ἐγὼ — μὰ καὶ σύ, ἀναγνῶστα μου, γιατὶ ὄχι; — γιὰ τὸ κατάντημα μιᾶς πλησίον μας οἰκογενείας... Πόσον;

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΜΟΙΡΑΣ

Ἄνθρωποι, θέλω τὴ χαρὰ μαζί σας νὰ τὴ νιώθω,
σὰν τὸ κοπάδι νἄρχεται λευκῶν περιστεριῶν,
ποὺ νὰ σκορπάη μέσ᾽ στὴν ψυχὴ τὸν ἴδιο σ᾽ ὅλους πόθο
καὶ νὰ μᾶς δένη ἀγγελικά μὲ σμίξη τῶν χεριῶν.

Ἄνθρωποι, θέλω μιὰ φωνή, μιὰ σκέψη νὰ μᾶς δένη
μιὰ ἀνώτερη κ᾽ εὐγενικιὰ νὰ πλάθουμε ζωή,
σὰν ἄτομα ἔτσι φεύγουμε, ποὺ δὲ μᾶς περιμένει
καμμιᾶς ἐλπίδας ἄνθισμα στοῦ χρόνου τὴ ροή.

Φεύγουμε, πᾶμε χωριστά, βαθιὰ μέσ᾽ στὰ σκοτάδια
τοῦ παγεροῦ κι ἀτέλειωτου χειμῶνα τῆς θανῆς
τὶ κρῖμα, ἂν ἔτσι παύουμε, λυωμένα ἀπολιφάδια,
νὰ ζοῦμε κι οὔτε σκέφτεται τὸ τέλος μας κανείς.

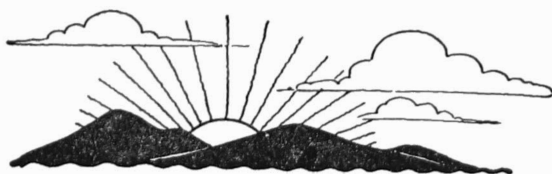
Ἄχ, πόσο θἆν᾽ γλυκότερο σὲ μιὰ πλατιὰν ἀγάπη,
σ᾽ ἕνα πιστὸ συνταίριασμα, σὲ πλέριον ταυτισμό,
νά καρτερᾶμε ἀταραχτὰ τῆς μοίρας τὸ δρολάπι
ποὺ θὰ μᾶς ρίξη κάποτε στὸ μαῦρο ἀφανισμό.

....

Ὄχι! δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος πλασμένος νὰ ὑποφέρη·
ψέμα πὼς τὸν κυνήγησαν ἀπ᾽ τὴν Ἐδὲμ μακριά,
μονάχος του τ᾽ ἀπόδιωχνε τῶν ἀδερφῶν τὸ χέρι
κι ἀπόμενε ἔτσι ἀβόηθητος σὲ πόνο καὶ σὲ χρειά.

Μπορεῖ, ἂν τὸ θέλη, ἐλεύτερα καὶ γελαστά, νὰ ζήση
στὰ λίγα χρόνια ποὔρχεται στὸν κόσμο, νὰ φθαρῆ,
μπορεῖ κι᾽ αὐτὸς σὰν τὰ πουλιὰ τρελλὰ νὰ κελαϊδήση,
μπορεῖ κι αὐτὸς νὰ χαίρεται. Μπορεῖ, μπορεῖ, μπορεῖ!

(Συλλογή: Κοινωνικὴ Συμφωνία)

ΥΜΗΤΤΟΣ

Ὄρος ἀρχαίων προσευχῶν

Ὁμιλία τοῦ κ. ΔΗΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ
στὸν Ἀρχαιόφιλο Ὅμιλο Ἐκδρομῶν

Ὁ γνωστὸς στοὺς ἀναγνώστας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, γιὰ τὴν φυσιολατρικὴ καὶ πνευματική του δρᾶσι, Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν, ἔκαμε καὶ ἐφέτος, τὴν κατὰ τὸ ἔθιμο του ἐκδρομὴ τὸν Δεκέμβριο* στὸν Ὑμηττό, γιὰ νὰ ἑορτάση τὴν 37η ἐπέτειο τῆς πρώτης του ἐκδρομῆς. Ὁμιλητὴς ἦτο ὁ κ. Δημ. Ἰωαννίδης. Παραθέτομε περίληψι τῆς ὁμιλίας του, περὶ τῆς σημασίας τοῦ Ὑμηττοῦ.

★

Συμπληρώνει ἐφέτος τριανταεπτὰ χρόνια ὁ Ἀρχαιόφιλος Ὅμιλος Ἐκδρομῶν, ἀπὸ τὴν ἐκδρομική του ἐξόρμησι, ποὺ τὴν ἔκαμε στὰ 1927, 11 τοῦ Δεκεμβρίου. Γιὰ τὴν πρώτη του ἐκείνη ἐκδρομὴ οἱ ἱδρυταὶ τοῦ Ὁμίλου, ἄνθρωποι φιλοσοφημένοι, φυσιολάτρες πραγματικοὶ καὶ συνειδητοὶ θαυμασταὶ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος τῆς πατρίδος μας, ἐδιάλεξαν τὸ βουνὸ αὐτὸ τῆς Ἀττικῆς, ποὺ τὸ φωτίζουν πανάρχαιες παραδόσεις καὶ θρῦλοι πνευματικοί, θρῦλοι μιᾶς δόξας τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἔτσι ἔγινε καὶ σ' ἐμᾶς συνήθεια, παράδοσις εὐγενική, νὰ ἐρχόμαστε ἐδῶ κάθε χρόνο, στὰ μέσα Δεκεμβρίου, γιὰ νὰ ἐνθυμούμεθα τὴν πρώτη ἐκείνη ἐκδρομή, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐκφράζωμε τὴν ἀγάπη μας στὸ θεῖο αὐτὸ βουνό, ποὺ ἔχει τόσο μεγάλη πνευματικὴ ἱστορία. Καὶ τὸ βουνὸ αὐτὸ σὰν γιὰ ἀνταπόδοσι, μᾶς περιβάλλει πάντα μὲ μιὰ πνοὴ στοργική, μᾶς χαρίζει τὴ γαλήνη καὶ δίδει χαρὰ στίς ψυχές μας. Εὐλογημένος νὰ εἶναι ὁ θεῖος Ὑμηττός!

(*) 13 Δεκεμβρίου 1964.

Πολλὴ μακρινὴ παράδοσις, θρῦλοι ἀρχαῖοι, ἔχουν τοποθετήσει ἐδῶ στὸν Ὑμηττό, σὲ χρόνους πανάρχαιους, ποὺ χάνονται στὰ βάθη τῆς προϊστορίας τοῦ τόπου μας, τὰ Μυστήρια τῶν Λυκομηδῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Πελασγοί. Ἡ παράδοσις αὐτὴ ὀνομάζει τοὺς Λυκομήδας «θεολόγους», δηλαδὴ ἀνθρώπους ἐναρέτους καὶ σοφούς, ποὺ ἀσκοῦσαν στὸ βουνὸ αὐτὸ καθήκοντα θρησκευτικὰ τῆς πανάρχαιης ἐκείνης λατρείας. Ἱεροφάντας θείους μιᾶς φυσιολατρείας πνευματόδοξης καὶ ἱερῆς.

Ἄλλη παράδοσις συνταυτίζει τὰ Μυστήρια τῶν Λυκομηδῶν μὲ τὰ προϊστορικὰ Ἐλευσίνια, ποὺ κατόπιν κατέβηκαν, καθὼς λέγουν, στὶς ὄχθες τοῦ Ἰλισοῦ, κοντὰ στὸν Ἀρδηττό, καὶ τέλος, στὰ μυκηναϊκὰ ἴσως χρόνια,ἔφθασαν ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα ἡ Ἐλευσίνα, ὅπου ἐλειτούργησαν καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς.

Προϊστορικὰ εὑρήματα, ἀπὸ ὅ,τι τουλάχιστον γνωρίζω, δὲν ἔχουν μέχρι τώρα σημειωθῆ στὸν Ὑμηττό, ἐκτὸς ἀπὸ κάτι λεπίδες καὶ αἰχμὲς ἀπὸ βέλη, φτιαγμένες ἀπὸ ὀψιανό, τὸ σκληρὸ ἀλλὰ μὲ εὔκολη σχισμὴ αὐτὸ πυριτικὸ πέτρωμα, ποὺ βρέθηκαν σὲ κάποιο ψήλωμα τοῦ βουνοῦ.

Σὲ ἄλλους ὅμως τόπους τῆς Ἀττικῆς, ὑπάρχουν εὑρήματα, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς. Ὅπως π.χ. στὴ Κωλιάδα ἄκρα (Ἅγιο Κοσμᾶ), στὴν Ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν, στὴν Ἐλευσῖνα.

Γιὰ τὴν πανάρχαιη λοιπὸν λατρεία στὸν Ὑμηττό, μόνον ἐνδείξεις ἠμποροῦν νὰ σημειωθοῦν ἀπὸ διάφορες παληὲς ὀνομασίες στὸν τόπο αὐτό, ποὺ διατηροῦνται, παρεφθαρμένες βέβαια, μέχρι σήμερα, σὲ συσχετισμὸ μὲ ὀνόματα ἀπὸ ἀρχαίους μύθους. Ἄλλη ἔνδειξις ἐπίσης εἶναι ὅτι στὰ ἱστορικὰ χρόνια, καθὼς βεβαιώνεται ἀπὸ διάφορα εὑρήματα, ὑπῆρξαν στὸν Ὑμηττὸ κέντρα λατρείας, ποὺ πολὺ καλὰ ἠμποροῦν, χωρὶς οἱ συλλογισμοὶ νὰ εἶναι αὐθαίρετοι, νὰ θεωρηθοῦν σὰν συνέχεια τῆς προϊστορικῆς λατρείας. Καὶ ἀκόμη, ἀπὸ ὅσα γράφει σχετικὰ ὁ Παυσανίας στὰ «Ἀττικά» του, γιὰ ἀρχαίους δήμους τῆς Ἀττικῆς, κοντὰ στὸ βουνό, προκύπτει ὅτι στὰ ἱστορικὰ χρόνια εἶχαν βωμοὺς καὶ ναοὺς λατρείας, ἐπάνω στὸν Ὑμηττό.

Ἂς πάρουμε λοιπὸν αὐτὲς τὶς ἐνδείξεις καὶ πρῶτα-πρῶτα ἂς ἐξετάσουμε τὶς διάφορες ὀνομασίες, ποὺ εἴπαμε.

Οἱ Λυκομῆδαι ἦσαν ἄνθρωποι τῶν Μυστηρίων. Θεολόγους τοὺς ὀνομάζει ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τους μᾶς λέγει πολλά: λύκη=φῶς, μήδομαι=σκέπτομαι. Δηλαδὴ Λυκομῆδαι εἶναι οἱ φωτεινοὶ στὴ σκέψι.

Τὸ ὄνομα Ὑμηττός, κατὰ τὸν Ν. Ἐλευθεριάδη, τὸν ἀνατολιστή,

προέρεται ἀπὸ τὸ πελασγικὸ ὄνομα Humudu ἢ Humuttu, ποὺ θὰ πῆ ὄρος ἱερό, ὄρος αἴνων, ὄρος προσευχῆς. Καθαρά, λοιπόν, φαίνεται πὼς τὸ βουνὸ τοῦτο ἦτο ἄλλοτε κέντρο λατρείας.

Τῆς πηγῆς στὸν Ὑμηττό, ποὺ βρίσκεται σὲ μικρὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὴν Καισαριανή, τὴν ὁποία λέγουν σήμερα Καλλοπούλα, τὸ ὄνομα της εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος ποὺ εἶχε στὴν ἀρχαιότητα. Τὴν ἔλεγαν τότε Κυλλοῦ—Πήρα. Δηλαδὴ σακκούλα τοῦ χωλοῦ, τοῦ κουτσοῦ (πήρα=σακκούλα, κυλλὸς=χωλός).Χωλὸς κατὰ τὸν ἀρχαῖο μῦθο ἦτο ὁ θεὸς Ἥφαιστος, γιατὶ ὅταν ἔπεσε ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο στὴ Γῆ ἐκτύπησε τὸ πόδι του καὶ δὲν εἶχε πλέον ἐδῶ στὸ περιβάλλον μας τὴν εὐκινησία ποὺ εἶχε στὴν οὐρανία πατρίδα του. Ὅ,τι θεϊκό, σὰν κατέβει στὴ Γῆ κάτι χάνει ἀπὸ τὴ δύναμι του. Τὸ ἴδιο δὲ σημαίνουν οἱ μεταμορφώσεις τοῦ Θεοῦ Διός, ποὺ περιγράφει ἀλληγορικὰ ἡ Μυθολογία, ὅταν ἔρχεται ἐδῶ, κάτω στὴ Γῆ, γιὰ νὰ βοηθήση τὶς ἀγνὲς ψυχές. Τὶς νύμφες. Γι' αὐτὸ μερικοὶ τοποθετοῦν στὴν Κυλλοῦ-Πήρα τοῦ Ὑμηττοῦ τὸ πανάρχαιο Ἡφαιστεῖον. Κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοσι, μέσα στὴ σακκούλα τοῦ θεοῦ Ἡφαίστου ἐκρύβοντο τὰ μυστικὰ τῶν Θεῶν.

Κατὰ μίαν ἄλλην πανάρχαιη παράδοσι, ποὺ ἔχει φθάσει στὶς ἡμέρες μας, τὸ νερὸ τῆς Κυλλοῦ-Πήρας γιάτρευε τὴν στειρότητα τῶν γυναικῶν. Ἀλληγορικὴ ἀλήθεια. Γιάτρευε τὴν στειρότητα, τὴν ἀδράνεια, τῶν ψυχῶν. Ἄλλη ἔνδειξις αὐτὴ πὼς ἐκεῖ στὴν σημερινὴ Καλλοπούλα, ἦταν πανάρχαιο κέντρο λατρείας.

Ἡ ὀνομασία πάλι τῆς Καισαριανῆς, καθὼς πολλοὶ λέγουν, εἶναι παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας τοῦ τόπου Σαισαρία. Σαισαρία, ὅμως, ἦταν τὸ ἀρχαῖο ὄνομα τῆς Ἐλευσῖνος. Προέρχεται ἀπὸ τὸ Σαισάρα, ποὺ κατὰ τὸν μῦθο ἦτο ἱέρεια καὶ κόρη τοῦ Κελεοῦ, τοῦ μυθικοῦ βασιλέως — ἱεροφάντου τῆς Ἐλευσῖνος. Ἀδελφὴ τοῦ Τριπτολέμου τοῦ μυσταγωγοῦ τῆς Ἐλευσῖνος, ποὺ ἦταν θεοδίδακτος, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ θεὰ τῶν Μυστηρίων, ἡ Δήμητρα, τὸν ἐδίδαξε, κατὰ τὴν παράδοσι, πῶς καλλιεργοῦν τὸν σῖτο. Καὶ ἐκεῖνος μὲ τὴ σειρά του ἔμαθε τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἐλευσῖνος τὴν καλλιέργεια τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου φυτοῦ—ἱεροῦ, γιατὶ ὑπῆρξε τὸ σύμβολο ὄχι μόνον τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐλευσῖνος, ἀλλὰ ὅλων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, μαζὶ μὲ τὸ φυτὸ τοῦ Διονύσου, τὴν ἄμπελο. Συμβολικὲς καὶ ἀλληγορικὲς εἰκόνες ποὺ στὰ χρόνια μας τὶς πέρνουν κατὰ γράμμα καὶ τὶς λερώνουν. Τῆς θεϊκῆς γεωργίας, τοῦ σίτου τῶν ψυχῶν (καὶ ὄχι τοῦ σταριοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κάνουν τὸ ψωμὶ ποὺ τρῶμε) ἦταν θεὰ ἡ Δήμητρα. Τῆς γεωργίας, τῆς καλλιεργείας, τῶν ἁγνῶν ψυχῶν στὰ Μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος.

Ἡ Σαισάρα εἶναι ἀκόμη ἀδελφὴ τοῦ Δημοφῶντος, ἐκείνου ποὺ τὸν ἔβαζε κάθε μέρα στὴ φωτιὰ ἡ θεὰ Δήμητρα, ὅταν ἦτο μικρός, γιὰ νὰ τὸν κάμη ἀθάνατο, καθὼς λέγει ὁ μῦθος.

Ὁ Κελεός, καθὼς εἴπαμε,

ἦταν ὁ βασιλιᾶς — ἱεροφάντης τῆς Ἐλευσῖνος. Ὁ ἀνατολιστὴς Ν. Ἐλευθεριάδης, ποὺ ἀναφέραμε, μᾶς λέγει στὸ βιβλίο του «Πελασγικὴ Ἑλλάς», πὼς τὸ ὄνομα Κελεὸς ἔχει τὴν ἴδια ρίζα μὲ τὸ πελασγικὸ ρῆμα g.l.a., ποὺ σημαίνει ψήνω, μαυρίζω καὶ ὅτι τὸ Κελεός, ἀπὸ τὸ Κελαινός, θὰ πῆ ὁ ψημένος ἀπὸ τὸν Ἥλιο, ὁ ἡλιοκαής. Μεταφορικά, Κελεός, πρέπει νὰ δηλώνη ἐκεῖνον ποὺ ἔχει καλὲς πνευματικὲς σχέσεις μὲ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου. Καὶ τέτοιος ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας μυσταγωγός. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὸν μυθικὸ Μελάμποδα τῶν Αἰγοσθένων, ὁ ὁποῖος ἦτο μάντης καὶ ἰατρός. Ἐκείνου τὰ πόδια εἶχαν μαυρίσει ἀπὸ τὸν Ἥλιο, εἶχε ἡ ψυχή του γερὲς βάσεις ἡλιακές, πνευματικές...

Ἀπὸ κάτι λοιπὸν τέτοιες ἐνδείξεις ἠμποροῦμε νὰ βγάλουμε πολλὰ ποὺ δείχνουν τὴν πανάρχαιη πνευματικὴ δόξα τοῦ Ὑμηττοῦ.

Ἄλλη ἔνδειξι, καθὼς εἴπαμε, εἶναι τὰ εὑρήματα στὸν Ὑμηττὸ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, καθὼς καὶ ὅσα γράφει ὁ Παυσανίας.

Ἂς πάρουμε, πρῶτα τὸν Παυσανία. Καθὼς γράφει, ἐπάνω στὸν Ὑμηττὸ ἦταν στὰ χρόνια του τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὑμηττίου Διὸς καὶ βωμοὶ τοῦ Ὀμβρίου Διὸς καὶ τοῦ Προοψίου Ἀπόλλωνος. Ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι στὸν δῆμο τῆς Φλύας καὶ στὸν δῆμο τοῦ Μυρρινοῦντος ὑπῆρχαν στὸν καιρό του βωμοὶ καὶ ναοὶ Θεῶν. Ἰδοὺ τὸ κείμενον:

> «Φλυεῦσι δὲ εἰσι καὶ Μυρρινουσίοις τοῖς μὲν Ἀπόλλωνος Διονυσιοδότου καὶ Ἀρτέμιδος Σελασφόρου βωμοί, Διονύσου τε Ἀνθίου καὶ Νυμφῶν Ἰσμηνίδων καὶ Γῆς, ἣν Μεγάλην Θεὸν ὀνομάζουσι· ναὸς δὲ ἕτερος ἔχει βωμοὺς Δήμητρος Ἀνησιδώρας καὶ Διὸς Κτησίου καὶ Τιθρωνῆς Ἀθηνᾶς καὶ Κόρης Πρωτογόνης καὶ Σεμνῶν ὀνομαζομένων Θεῶν· τὸ δὲ ἐν Μυρρινοῦντι ξόανον ἔστι Κολαινίδος».

Τώρα, ποῦ ἦσαν ὅλα αὐτά; Τὸν δῆμο τῶν Φλυέων τοποθετοῦν ἄλλοι κοντὰ στὸ Χαλάνδρι, ἄλλοι κατὰ τὸ Κορωπί. Τῶν Μυρρινουσίων δὲ τὸν δῆμο τὸν θέλουν πλησίον τοῦ Πόρτο-Ράφτη. Χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι σχεδὸν τίποτε βέβαιον.

Καὶ τώρα λίγα λόγια γιὰ τὰ εὑρήματα τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς, ποὺ κι' αὐτὰ προδίδουν, καθὼς εἴπαμε, τὴ συνέχεια στὰ ἱστορικὰ χρόνια τῆς θρυλούμενης προϊστορικῆς λατρείας τῶν Λυκομηδῶν στὸν Ὑμηττό.

Στὴν Καισαριανὴ ἡ ἐκκλησία ποὺ εἶναι μέσα στὸν περίβολο τοῦ μοναστηριοῦ εἶναι κτισμένη στὰ θεμέλια ἀρχαίου ναοῦ (συνηθισμένο πρᾶγμα) καὶ διάφορα κομμάτια ἀπὸ τὸν ναὸ φαίνονται στὰ τειχίσματα τῆς ἐκκλησίας. Στὸν περίβολο πάλι ἔχουν μείνει μερικὲς κολῶνες ἀρχαῖες. Ἐκεῖ κοντὰ διακρίνεται καὶ ἕνα κυκλι-

κὸ κτίσμα, διάφορα κομμάτια ἀρχαῖα μάρμαρα καὶ ἡ περίφημη στήλη τοῦ 4ου αἰῶνα μὲ ὀνόματα ἱεροφαντῶν δαδούχων καὶ ἄλλων ἀξιωματούχων τῆς λατρείας τῆς Ἐλευσῖνος. Κάτι λοιπὸν μᾶς λέγει καὶ ἡ στήλη αὐτὴ γιὰ τὴν μνήμη στὰ ἱστορικὰ χρόνια τῆς πανάρχαιης λατρείας τοῦ Ὑμηττοῦ.

Σὲ ἀνασκαφὴ ποὺ ἔγινε κοντὰ στὸ μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς, πρὶν ἀπὸ 40 χρόνια, βρέθηκαν διάφορα ἀρχαῖα κομμάτια ἀπὸ μάρμαρο καὶ πήλινα εἴδη τοῦ 8ου ἢ τοῦ 7ου αἰῶνα. Στὸ μικρὸ μουσεῖο πάλι τῆς Καισαριανῆς ἔχουν φυλαχτῆ διάφορα εὑρήματα ἀρχαῖα.

Στὸν Ἅγιο Μάρκο ἐπίσης, κοντὰ στὴ μονὴ τῆς Καισαριανῆς, καὶ στὴν ἐκκλησία τῆς μονῆς τοῦ Ἀστεριοῦ, πιὸ ἐπάνω στὸν Ὑμηττό, διακρίνονται κομμάτια ἀρχαῖα ποὺ εἶναι τειχισμένα στὶς δύο αὐτὲς ἐκκλησίες.

Στὸ διάσελο τοῦ Κορωπιοῦ, κοντὰ στὸν Προφήτη Ἠλία, ἔχει εὑρεθῆ βωμὸς καὶ θεμέλια ἀρχαίου ναοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πεισιστράτου (6ος αἰών).

Καὶ γιὰ νὰ τελειώνουμε μὲ τὰ σπουδαιότερα εὑρήματα τῆς ἀρχαίας λατρείας στὸν Ὑμηττό, θ' ἀναφέρουμε τὴ σπηλιὰ τοῦ Νυμφολήπτου, ἐκείνου δηλαδὴ ποὺ εἶχε σχέσεις πνευματικὲς μὲ τὶς νύμφες, τὶς ἁγνὲς συνειδήσεις — στὰ νότια τοῦ βουνοῦ, κοντὰ στὴ Βάρη μὲ τὰ ἀρχαῖα γλυπτά της. Ἀλλὰ γιὰ τὶς σχέσεις αὐτὲς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος καθαρὸς ἀπὸ τὶς διάφορες κακίες, τὰ πάθη καὶ τὶς προλήψεις.

Ὅλα αὐτὰ ποὺ εἴπαμε γιὰ τὶς ὀνομασίες σὲ συσχετισμὸ μὲ τὶς ἀρχαῖες παραδόσεις καὶ μύθους, καθὼς καὶ γιὰ τὴ λατρεία στὸν Ὑμηττὸ κατὰ τὰ ἱστορικὰ χρόνια, καθὼς νομίζω, θεμελιώνουν κάποια ἐπαλήθευσι στοὺς θρύλους γιὰ μιὰ πανάρχαιη ἱερὴ λατρεία στὸ βουνὸ αὐτό, στὸ βουνὸ τῶν προσευχῶν, καθὼς λέγει τὸ ὄνομά του, λατρεία ποὺ χάνεται στὰ βάθη τῆς προϊστορίας τῆς Ἀττικῆς.

Τὰ παλαιότερα μέλη τοῦ Ὁμίλου μας ἐλπίζουν καὶ εὔχονται νὰ διατηρηθῆ ἡ παράδοσις του ἀπὸ ὅλους τοὺς κατόπιν συνεργάτας των καὶ νὰ συνεχιστῆ τὸ ἔθιμο νὰ ἔρχωνται στὰ μέρη αὐτὰ τοῦ Ὑμηττοῦ κάθε Δεκέμβριο, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐξεθέσαμε, ὅσα χρόνια κι' ἂν περάσουν... Ἔτσι, θὰ μείνουν συνεπεῖς στὴν ἰδεολογία τοῦ Ὁμίλου μας, ποὺ γιὰ τριλογία του ἔχει τρεῖς μεγάλες ἔννοιες: «Φύσις - Ἀλήθεια - Ἀνθρωπισμός». Ἀλλά, γιὰ τὴν πραγματοποίησι αὐτοῦ, ποὺ ἐλπίζουμε, τὸν πρῶτο λόγο πρέπει, βέβαια, νὰ ἔχουν οἱ νεώτεροι. Ἡ ἡλικία τους τοὺς ἐπιτρέπει μεγαλύτερη δραστηριότητα,ἀφοῦ ἔχουν μέσα τους περισσότερη ζωὴ ἀπὸ τοὺς παληοὺς καὶ μεγάλον ἐνθου-

σιασμό. Τοὺς δίδεται λοιπὸν ὁ λόγος, ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρο νὰ κάνουν τὸν λόγον αὐτὸν ἔργα, ἔργα εὐγενικὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ ἀγαπητοῦ μας Ἀρχαιοφίλου Ὁμίλου Ἐκδρομῶν.

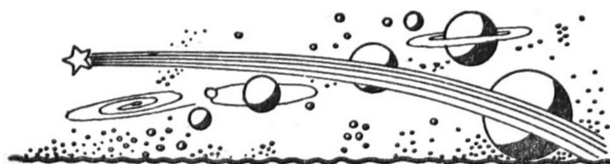

Ποιός ἀπὸ σᾶς μπορεῖ:

1. Νὰ διατηρήση τελεία σιωπὴ ἐπὶ πέντε, δέκα, δεκα-πέντε λεπτά; ἢ
2. Νὰ σταθῆ ἢ νὰ καθήση ἐντελῶς ἀκίνητος ὅπως παγωμένο ζῶο ἐπὶ δύο, πέντε, δέκα λεπτά; ἢ
3. Νὰ κρατήση τὸ χέρι του τεντωμένο καὶ ἀκίνητο ἐπὶ ἕνα, δύο ἢ τρία λεπτά; ἢ
4. Ν' ἀναπνέη ἀργὰ καὶ βαθειὰ ὄχι περισσότερο ἀπὸ δέκα, πέντε ἢ τρεῖς φορὲς τὸ λεπτό; ἢ
5. Νὰ παρατηρῆ σταθερὰ ἕνα δέντρο ἢ μιὰ εἰκόνα ἢ ἕνα ἄγαλμα ἢ ἕνα ἄνθος ἐπὶ ἕνα, δύο, τρία λεπτά; ἢ
6. Νὰ μὴ θίξη ἁλμυρὴ τροφὴ ἢ γλυκίσματα ποὺ ἐκτίθενται μπροστά του ἐπὶ μιὰ ὁλόκληρη ἡμέρα, ἢ
7. Νὰ μὴν εἶναι δύστροπος καὶ νὰ μὴν γκρινιάξη κατὰ τὶς δώδεκα ἑπόμενες ὧρες; — τέτοιες ἀσκήσεις ἀποβαίνουν ὠφέλιμες στὸν αὐτο—ἔλεγχο.

Ἡ μετάδοσις τοῦ πυρσοῦ τῆς ζωῆς ἄσβεστου, μάλιστα λαμπρότερου, πρὸς ἀνάπτυξιν μιᾶς νέας γενεᾶς καλύτερης ἀπὸ κάθε ἄποψι τῆς προηγουμένης — αὐτὸ εἶναι τὸ πρώτιστο χρέος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καθὼς ἐπίσης γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν. Ἔτσι μόνον μποροῦν νὰ ἐξοφλήσουν τὶς κοινωνικές των ὀφειλὲς καὶ νὰ κερδίσουν τὴν ἐλευθερία των.

Bhagavan Das

Ἐπιστημονικὸς Ἀπολογισμὸς 1964

«Ὁ ποταμὸς τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου ρέει μὲ ὁρμὴν πρὸς τὰ ἐμπρὸς—καὶ ἡ ἀνθρωπότης εὔχεται νὰ ἐκβάλη εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν»

ΤΟ ΕΤΟΣ 1964 ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὰ γόνιμο σὲ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα. Πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν του, ὁ ΙΛΙΣΟΣ παρουσιάζει μιὰ σύνοψι τῶν σχετικῶν ἐπισήμων ἀνακοινώσεων τῶν δύο μεγάλων δυνάμεων τοῦ κόσμου, ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ Ἀμερικῆς καὶ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ. Δὲν εἶναι δυνατόν, φυσικά, νὰ γίνη ἐδῶ μιὰ πλήρης ἔκθεσις τῶν ἐπιστημονικῶν ἄθλων τοῦ παρελθόντος ἔτους. Πρόκειται μόνον γιὰ μιὰ σύνοψι καὶ αὐτὴ ἐκλεκτική, ποὺ ἀποβλέπει στὸ νὰ δώση μιὰν ἀμυδρὰ εἰκόνα τῶν νέων πρὸς τὰ ἐμπρὸς βημάτων τῆς Ἐπιστήμης.

Α΄ ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Ὁ πλέον ἀπομεμακρυσμένος ἀστὴρ

Στὸν τομέα τῆς ἀστρονομίας εἴχαμε δύο ἐντυπωσιακώτατες ἐξελίξεις, ποὺ προκάλεσαν εὐρύτατο ἐνδιαφέρον. Πρόκειται πρῶτα γιὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ ἀστρονόμου Τόμας Μάθιους, ὁ ὁποῖος

ἐχρησιμοποίησε τὸ μεγαλύτερο ἐπὶ γῆς τηλεσκόπιο, γιὰ νὰ φωτογραφήση τὸν πλέον ἀπομεμακρυσμένον ἀπ᾽ αὐτῆς ἀστέρα. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ὠνομάσθη 30—147, ἀπομακρύνεται δὲ ἀπὸ τὴ γῆ μὲ ταχύτητα 122.000 χιλιομέτρων τὸ δευτερόλεπτο. Ἡ ἀπόστασίς του ἀπὸ τὴ γῆ ἀντιστοιχεῖ πρὸς μερικὰς χιλιάδας δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός!

Ὁ εἰς τεραστίαν ἀπόστασιν εὑρισκόμενος ἀστὴρ οὗτος, ἐν τέλει ἴσως νὰ μὴ ἀποδειχθῇ ὁ πλέον ἀπομεμακρυσμένος χάρις σὲ μιὰ εἰδικὴ λυχνία ποὺ κατεσκεύασεν ἡ ἑταιρία RCA. Προστιθεμένη εἰς τὰ τηλεσκόπια, ἡ λυχνία αὕτη τριπλασιάζει τὴν ἰσχύν των — γεγονὸς τὸ ὁποῖον θὰ ὁδηγήση ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν πληθώρας τῶν ἄστρων καὶ ἀστερισμῶν καὶ θὰ ἐπιτρέψῃ στὸν ἀνθρώπινο ὀφθαλμὸ νὰ «εἰσχωρήση» βαθύτερα ἐντὸς τοῦ κοσμικοῦ χώρου.

Διαστημικὰ Ἐπιτεύγματα

Στὸν τομέα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Διαστήματος, ἀσφαλῶς, τὸ σημαντικώτερο γεγονὸς τοῦ 1964 ὑπῆρξε ἡ θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία τῆς εἰδικῆς ἀποστολῆς τοῦ «τηλεφωτορεπόρτερ» τοῦ Διαστήματος «Ρέηντζερ—Ἑπτά». Τὸ ἐξερευνητικὸ αὐτὸ διαστημόπλοιο τῆς Ἐθνικῆς Ὑπηρεσίας Ἀεροναυτικῆς καὶ Διαστήματος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐφωτογράφησε μὲ ἀφαντάστως λεπτομερειακὴ σαφήνεια ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα περιοχὴ τῆς φωτεινῆς πλευρᾶς τῆς σελήνης, διεβίβασε δὲ στὴν γῆ 4316 εἰκόνας, μερικαὶ τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν ἀπὸ ἀπόστασιν μόλις ἡμίσεος μιλίου. Ἡ εὐκρίνεια τῶν φωτογραφιῶν εἶναι κατὰ χιλίας φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἰσχυροτέρων σημερινῶν τηλεσκοπίων τοῦ κόσμου. Ἐπίσης ἐξηκοντίσθη ἐπιτυχῶς τὸ ἐξερευνητικὸ ὄχημα «Μάρινερ 4», ἀποστολὴ τοῦ ὁποίου εἶναι νὰ μελετήσῃ καὶ φωτογραφήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν πλανήτη Ἄρη καὶ νὰ διαβιβάσῃ τὰς πληροφορίας ποὺ θὰ συλλέξῃ σχετικῶς πρὸς τὴ γῆ.

Ἔρευναι στοὺς βυθοὺς τῶν ὠκεανῶν

Κατὰ τὸ ἔτος ποὺ πέρασε συνεχίσθησαν αἱ ἔρευναι καὶ εἰς τὸ λεγόμενο «ἔσω Διάστημα», δηλαδὴ τὸν βυθὸν τῶν ὠκεανῶν. Σημαντικὸν γεγονὸς ἀπὸ τὰ συνδεόμενα μὲ τὰς ἐξερευνήσεις αὐτὰς ἦτο ἡ καθέλκυσις τοῦ εἰδικοῦ γιὰ τὰ μεγάλα θαλάσσια βάθη σκάφους «Ἀλουμιναύτης», τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τελειότερον τοῦ εἴδους του καὶ ἔχει προορισμὸν νὰ κάμη μελέτας καὶ ἐρεύνας ἰδιαιτέρας σημασίας.

Σχετικὴ ἄλλωστε μὲ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἐρευνῶν εἰς τὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν εἶναι καὶ ἡ ἀνακάλυψις μιᾶς πλαστικῆς μεμβράνης, ἡ ὁποία ἀντικαθιστᾶ τὰ βράγχια τῶν ἰχθύων καὶ ἐπιτρέπει εἰς πειραματόζωα νὰ ἀναπνέουν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἡ τελειοποίησις τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου πιστεύεται ὅτι θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς δύτας τοῦ μέλλοντος νὰ ἀν-

τλοῦν ἀναπνευστικὸν ἀέρα κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ νερό, γεγονὸς τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ σήμερον δύσχρηστα, δαπανηρότατα καὶ περιωρισμένης ἀποδόσεως ἀναπνευστικὰ μηχανήματα.

Ἀπὸ τὰς θαλάσσας πιστεύεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθοῦν μεγάλαι ποσότητες τροφίμων, ἱκανῶν νὰ διαθρέψουν τὸν ἐκρηκτικῶς αὐξανόμενον πληθυσμὸν τῆς γῆς, ὡς ἐπίσης πληθώρα ὀρυκτῶν, καταλλήλων νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ ταχέως ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἐξαντλούμενα σχετικὰ ἀποθέματα. Δι' ἀμφοτέρους τοὺς σκοποὺς διηξήχθησαν τὸ 1964 σημαντικώταται καὶ ἐκτενέσταται ἔρευναι.

Βήματα πρὸς τὴν τεχνητὴ δημιουργία ζώσης ὕλης

Δεκαετεῖς ἔρευναι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πολιτείας Οὐϊσκόνσιν, σχετικαὶ μὲ τὰ χημικὰ ἐκεῖνα συστατικὰ ποὺ πιστεύεται ὅτι ἐλέγχουν τὴν κληρονομικότητα καὶ τὴν ζωὴν γενικώτερον ἀπέδωσαν καρπούς, ὅταν οἱ ἐπιστήμονες ἠδυνήθησαν ἐπὶ τέλους νὰ παρέμβουν εἰς τὰ ἐν λόγῳ χημικὰ συστατικὰ καὶ νὰ ἐπιτύχουν ἀποτέλεσμα σύμφωνον πρὸς τὰς ἐπιθυμίας των. Μὲ τὴν βοήθειαν τῆς σχετικῶς κτηθείσης πείρας, οἱ ἐπιστήμονες τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πολιτείας Οὐϊσκόνσιν θὰ ἐπιχειρήσουν τώρα νὰ δημιουργήσουν συνθετικὴν πρωτεΐνην. Σχετικὴ ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν Σίντνεϋ Φὸξ καὶ Καόρου Χαράντα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλώριδας, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ κατασκευάσουν συνθετικὰ ἀμινοξέα, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἀποτελοῦν βασικὰ συστατικὰ τῆς ζώσης ὕλης. εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἐγχείρημά των οἱ δύο ἐπιστήμονες ἐπέτυχον, δημιουργήσαντες τεχνητῶς συνθήκας ὁμοίας ἐκείνων ποὺ ἐπεκράτουν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν πρῶτον ἐνεφανίσθη ἐπ' αὐτῆς ζωή.

Β' ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

Ἐγχειρήσεις καρδίας

Ὁ καθηγητὴς Μπορὶς Πετρόβσκι, ἀντιπρόεδρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνώσεως καρδιαγγειακῆς χειρουργικῆς ἐδήλωσεν ὅτι αἱ ἐγχειρήσεις τῆς καρδίας ἀπετέλεσαν ἐποχήν. Τὸ 1964 οἱ ἰατροὶ ὅλου τοῦ κόσμου ἐφήρμοσαν εὐρέως τὴν τεχνητὴ κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Οὕτω ὄχι μόνον ἐπραγματοποίησαν ἐπιτυχῶς πολυπλόκους ἐγχειρήσεις τῆς καρδίας καὶ τῆς ἀορτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπλούτισαν τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν ζωὴν κλινικῶς ἀποθαμένων. Ὁ Πετρόβσκι, ἡλικίας 56 ἐτῶν, διευθύνει τὸ Ἰνστιτοῦτον Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν κλινικῆς καὶ πειραματικῆς χειρουργικῆς τῆς Μόσχας. Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο κέντρον ἀντικαθιστᾶ τμήματα τῆς ἀορτῆς καὶ θεραπεύει ριζικῶς τὸ ἀνεύρισμα τῆς καρδίας καὶ τῆς ἀορτῆς. Αἱ ἐγχειρήσεις γίνονται καὶ εἰς τὴν πλέον ἀπελπιστικὴν περίπτωσιν, ἤτοι εἰς τὴν περίπτωσιν διατρήσεως τοῦ ἀνευρίσματος ἢ τοῦ κιρσοειδοῦς ἀνευρίσματος.

Μεταμόσχευσις ἱστῶν καὶ ὀργάνων

Ὁ καθηγητὴς Πετρόβσκι ὑπεγράμμισε τὴν σημασίαν τῶν ἐγχειρήσεων στὰ ἀγγεῖα ποὺ τρέφουν τοὺς νεφρούς. Ἐπίσης εἶπεν, ὅτι ἐπιτυχίαι ἐσημειώθησαν καὶ εἰς τὰς ἐγχειρήσεις αἱμοφόρων ἀγγείων, ποὺ τρέφουν τὸν ἐγκέφαλον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς σκληρύνσεως τῶν καρωτίδων. Προβλέπει ταχεῖαν ἀνάπτυξιν πολλῶν πλευρῶν τῆς χειρουργικῆς. Εἰδικώτερον τῆς μεταμοσχεύσεως ἱστῶν καὶ ὀργάνων. Ἂν καὶ αἱ θεωρητικαὶ πλευραὶ τῆς μεταμοσχεύσεως ὀργάνων δὲν ἔτυχον ἀκόμη ἐπαρκοῦς ἐπεξεργασίας, ὑπάρχει κάθε λόγος νὰ πιστεύωμε ὅτι ἡ ἐπιστήμη θὰ εὕρη ταχεῖαν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀνοσολογίας, ποὺ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἄρσιν τῆς ἀσυμφωνίας τῶν ἱστῶν, σημαντικωτάτου βιολογικοῦ προβλήματος. «Εἶμαι βέβαιος, προσέθεσεν, ὅτι ἡ μεταμόσχευσις ὀργάνων θὰ εἶναι ἐντὸς ὀλίγου προσιτὴ εἰς τοὺς χειρουργοὺς ὡς αἱ ἐγχειρήσεις τῆς καρδίας».

Δια στρικὸν ὑδρογόνον

Τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἔγιναν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἕνωσιν ἔρευναι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνακαλυφθοῦν δύο γραμμαὶ διαστρικοῦ ὑδρογόνου, ποὺ θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἄμεσον μελέτην τῶν διαπύρων περιοχῶν τοῦ σύμπαντος, ὡς τὸ κέντρον τοῦ Γαλαξίου μας. Ἡ ἀνακάλυψις αὐτὴ ἔγινεν ταυτοχρόνως εἰς Πούλκοβο καὶ Σεριούχωφ, ὅπου οἱ ραδιοαστρονόμοι ἀνεκάλυψαν τὴν ραδιογραμμὴ τοῦ σύμπαντος μὲ μῆκος κύματος 3,5 ἑκατοστόμετρα. Ὁ Σοβιετικὸς ἀστροφυσικὸς Νικολάϊ Καρντασώφ προεῖπεν τὴν ὕπαρξίν των τὸ 1958.

Ἡ πτῆσις τοῦ «Βοσχὸντ» ἀπὸ ἰατρικῆς πλευρᾶς.

Ὁ Βασίλι Πάριν, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῆς ΕΣΣΔ, ἐχαρακτήρισε τὴν πτῆσιν τοῦ πληρώματος τοῦ διαστημοπλοίου «Βοσχόντ» ὡς τὸ μέγιστον γεγονὸς τῆς διαστημικῆς ἰατρικῆς τοῦ 1964. Ὁ ἐπιστήμων αὐτὸς μετέσχεν εἰς τὰς προετοιμασίας τῶν πτήσεων ὅλων τῶν Σοβιετικῶν ἀστροναυτῶν καὶ κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας διὰ τὴν θεμελίωσιν ἐπὶ βιολογικῶν θέσεων τῶν ὅρων ἀσφαλείας παραμονῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ διάστημα. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἰατροῦ φυσιολόγου Μπορὶς Γεγκόρωφ εἰς τὴν διαστημικὴν πτῆσιν διηύρυνε σημαντικῶς τὸ πρόγραμμα ἰατρικῶν ἐρευνῶν. Μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ «Βοσχόντ» οἱ ἰατροὶ ἐπραγματοποίησαν εὐρυτέρας ἐρεύνας τῶν ἐνδείξεων διὰ τὴν ἱκανότητα πρὸς ἐργασίαν, τὴν συναισθηματικὴν συμπεριφορὰν καὶ ἄλλας σημαντικὰς πλευρὰς τῆς ζωῆς τῶν ἀστροναυτῶν κατὰ τὴν κοσμικὴν πτῆσιν.

Χάρις εἰς τὰς συσκευὰς τοῦ διαστημοπλοίου «Βοσχόντ» ἐλήφθησαν εἰς τὴν Γῆν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πτήσεως αἱ βασικαὶ ἐνδείξεις ζωῆς (ἀναπνοή, κυκλοφορία τοῦ αἵματος)

τῶν τριῶν ἀστροναυτῶν. Μὲ εἰδικὴν συσκευὴν ἐπετεύχθη ἠλεκτροεγκεφαλογράφημα, ποὺ δίδει εἰκόνα τῆς ἀνωτέρας νευρικῆς λειτουργίας καὶ τῶν ἐνδείξεων τῶν πλέον ἐλαχίστων συντονιστικῶν κινήσεων. Μὲ τὴν συσκευὴν αὐτὴν ἀνελύθη μία τῶν λειτουργιῶν, ποὺ χαρακτηρίζουν τὸν ἄνθρωπον, ἡ ἱκανότης του νὰ γράφη.

Κατὰ τὴν πτῆσιν οἱ ἀστροναῦται ἔκαμνον τὰς σημειώσεις των ἐπὶ συσκευῆς ποὺ μετέτρεπον τὰ γράμματα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς εἰς ἠλεκτρικὰ σήματα. Τὰ σήματα αὐτὰ ποὺ μετεδόθησαν εἰς τὴν Γῆν, συνεκρίθησαν μὲ τὰ γραπτὰ τῶν ἀστροναυτῶν πρὸ τῆς πτήσεως.

Εὐχαὶ Εἰρήνης

῾Ο Βασίλι Πάριν ἐτελείωσε τὰς ἀνακοινώσεις του μὲ μίαν ἀναγνώρισιν τῆς ἐργασίας τῶν ἐπιστημόνων ἄλλων χωρῶν καὶ μὲ μίαν εὐχὴν ἐξακολουθήσεως τῆς μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων εἰρηνικῆς συνεργασίας.

«Γνωρίζομεν καλὰ — εἶπε — τὰς διαστημικὰς ἐρεύνας ποὺ γίνονται εἰς τὰς ἄλλας χώρας καὶ ἀποδίδομεν φόρον τιμῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῶν συναδέλφων μας. Μὲ μεγάλον ἐνδιαφέρον καὶ ζωηρὰν ἱκανοποίησιν ἀντηλλάξαμεν τὴν πεῖραν μας κατὰ τὰς διαφόρους διεθνεῖς συναντήσεις μας. Νομίζω ὅτι θὰ συνεχισθοῦν εὐρεῖαι διεθνεῖς ἀνταλλαγαὶ πείρας κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Καὶ ἀπὸ ἀμερικανικῆς πλευρᾶς, εἰς τὴν ἀνασκόπησιν τοῦ ἔτους ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «῾Ο ποταμὸς τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου ῥέει μὲ ὁρμὴν πρὸς τὰ ἐμπρὸς — καὶ ἡ ἀνθρωπότης δέεται νὰ ἐκβάλῃ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν».

᾿Απὸ τὶς γκάφες τῶν πολιτικῶν: ῾Ο γερουσιαστὴς Κηφῶβερ, ὑποψήφιος ἀντιπρόεδρος τῶν Η.Π.Α. (στὸ ψηφοδέλτιο τοῦ ὑποψηφίου προέδρου Στίβενσον, ποὺ νικήθηκε τὸ 1956 ἀπὸ τὸν στρατηγὸ ᾿Αιζενχάουερ) χαιρέτησε ἕνα ἀγοράκι σὲ μιὰ πόλι τοῦ Μίντλ Οὐέστ. «Πῶς πάει ὁ πατέρας σου;» τὸ ρώτησε. «῎Εχει πεθάνει», ἀπάντησε τὸ παιδί. Τὴν ἴδια μέρα, στὴν ἴδια πόλι, ὁ Κηφῶβερ ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησι στὸ ἴδιο παιδί, νομίζοντας πὼς ἦταν ἄλλο. «Πῶς πάει ὁ πατέρας σου;». «Πεθαμένος εἶναι ἀκόμα», ἀπάντησε ὁ μικρός.

Η ΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῶν Φιλικῶν. Ὁ διάλογος μὲ τὸν καθηγητὴν κ. Τρεμπέλαν. Σχολαὶ συντηρούμεναι ἀπὸ τὸν Τεκτονισμόν. Ἡ κοινωνικὴ ἰδεολογία τῶν Τεκτόνων

Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Προέδρου
κ. ΑΛ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Πληροφορούμεθα ὅτι περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. συνῆλθεν ἡ ἐτησία Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Τεκτονικοῦ Ἱδρύματος, καθ' ἣν ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ κ. Ἀλέξ. Τζαζόπουλος προέβη εἰς ἀπολογισμὸν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1964.

Ὁ ἀπολογισμὸς ἐν ἀρχῇ ἐστράφη εἰς τὴν 150ὴν ἐπέτειον ἱδρύσεως τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ ἀνεφέρθη ὅτι ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ ἐκήρυξε τὸ 1964 «Ἔτος Φιλικῆς Ἑταιρίας» καὶ ἐκάλεσεν ὅλας τὰς ὑπὸ τὴν αἰγίδα της Στοάς,

ὅπως ἀφιερώσουν ἐργασίας των, εἰς ἀνάτασιν πνευμάτων καὶ ψυχῶν τῶν μετεχόντων εἰς αὐτάς, πρὸς τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἰδεολογικὴν ὀργάνωσιν, παρασκευὴν καὶ διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἑορταστικῶν καὶ τιμητικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ γεγονός, ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Ἑλλάδος ἐτέλεσε τὴν 18ην Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. τρισάγιον εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς, ἐν τῷ Α' Νεκροταφείῳ, ἀνεγερθὲν καὶ προσφάτως ἀνακαινισθὲν μνημεῖον τοῦ Ἐμμ. Ξάνθου, καταθέσασα δάφνινον καὶ χάλκινον στεφάνους, διὰ δὲ τῆς Στοᾶς «Ὑψηλάντης», κατέθεσε δάφνινον στέφανον εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου.

Ὡσαύτως ἡ Μεγάλη Στοὰ τῆς Ἑλλάδος ὠργάνωσε τὴν 22αν Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. ἑορταστικὴν συγκέντρωσιν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡμίλησεν ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Παν. Κρητικὸς μὲ θέμα: «Φιλικὴ Ἑταιρία καὶ Τεκτονισμὸς — Συμβολὴ των εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους».

Εἰς τὸν ἀπολογισμὸν γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς σημειωθείσης ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ, κατὰ τὸ 1964, «ὑπὸ τῶν αὐτῶν πάντοτε εὐαρίθμων κατ' ἐπάγγελμα ζηλωτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως», τὴν φορὰν δὲ αὐτὴν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐράνου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντικαρκινικῆς Ἑταιρίας, διὰ τὸν λόγον, ὅτι τοῦ διοικητικοῦ αὐτῆς συμβουλίου μετέχουν καὶ τέκτονες, «πρόσωπα, δηλαδή, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀναγνωρίζουν ἰδιότητας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπαγγέλλονται μόνον ἑαυτοὺς κοσμουμένους, τοῦ Χριστιανοῦ, δηλαδή, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐντίμου ἀνθρώπου».

Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο μὲ πρωτοφανῆ λύσσαν, δυστυχῶς δὲ ἐσημειώθη καὶ συμπαράστασις ἢ ἀνοχὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἀρνητικόν, διότι οἱ συκοφάνται δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπηρεάσουν οὐδεμίαν ἐκ τῶν χιλιάδων Κυριῶν, διαφόρου κοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, αἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐράνου, οὔτε καὶ τὸν τύπον, ἡμερήσιον καὶ περιοδικόν, ὁ ὁποῖος, τοὐναντίον, ἔγραψεν ἄρθρα ἐναντίον τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐράνου εἰς τὰς λαϊκὰς ἰδίως συνοικίας ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν.

Περαιτέρω ἀνεφέρθη ὁ γενόμενος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος «διάλογος» μεταξὺ τοῦ Προέδρου τοῦ Τεκτονικοῦ Ἱδρύματος κ. Τζαζοπούλου (δημοσιεύσαντος διαφωτιστικὰ ἄρθρα εἰς τὸν ΙΛΙΣΟΝ) καὶ τοῦ καθηγητοῦ Θεολογίας τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Τρεμπέλα.

«Ἐδέχθην τὸν διάλογον — ἐδήλωσεν ὁ κ. Τζαζόπουλος εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν — οὐχί, πρὸς Θεοῦ, διότι ἐφαντάσθην, ὅτι δι'

αὐτοῦ θὰ μετέβαλε γνώμην ὁ μεθ' οὗ ὁ διάλογος, ἀλλὰ διότι ἐδίδετο εὐκαιρία διαλόγου μετ' ἀτόμου, παρεσκευασμένου εἰδικῶς καὶ ἐφωδιασμένου δι' ὅλων τῶν στοιχείων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν περὶ τοῦ Μασωνισμοῦ ὡς θρησκείας κ.λ.π. λεγομένων καί, μάλιστα, ἐν τῇ προσπαθείᾳ ταύτῃ, μὴ διστάζοντος νὰ χρησιμοποιήσῃ πᾶν μέσον πρόσφορον πρὸς τὴν σκοπόν του. Ἐκ τοῦ διαλόγου δὲ τούτου μετὰ τοῦ οὕτω πως ἐφωδιασμένου, θὰ ἦτο εὔκολον εἰς πάντα καλῆς πίστεως ἄνθρωπον νὰ κατατοπισθῇ καὶ σχηματίσῃ τὴν δέουσαν γνώμην περὶ ὅσων κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ λέγονται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν τῶν λεγόντων».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ κ. Τζαζόπουλος ἀνέφερεν ὅτι τὰ κείμενα τῶν ἄρθρων του εἰς τὸν ΙΛΙΣΟΝ καὶ τὰ τῶν ἀπαντήσεων τοῦ κ. Τρεμπέλα, ὡς καὶ ἄλλα κείμενα ἱστορικὰ λίαν ἐνδιαφέροντα, ἐξεδόθησαν εἰς «Λευκὴν Βίβλον» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Τεκτονισμός».

Ἀφοῦ ἀνέφερε λεπτομερῶς τὰ τοῦ διαλόγου, ὁ κ. Τζαζόπουλος κατέληξεν εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ἔκρινα σκόπιμον ν' ἀπασχολήσω τὴν Συνέλευσιν μὲ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα σκιαγραφοῦν τὸ ψυχικὸν καὶ διανοητικὸν εἶναι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν.

» Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Ἐράνου, ὅσον καὶ ἂν ἀποτελῇ ἐκδήλωσιν ξένην πρὸς τὴν ὁλότητα σχεδὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν παύει νὰ εἶναι φαινόμενον καὶ μάλιστα μοναδικόν, μισαλλοδοξίας καὶ σκοταδισμοῦ, ἀντιτιθέμενον εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος, εἰς ἐποχὴν θαυμασίων ἐπιτευγμάτων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, βλάπτον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ ἐκθέτον τὴν Ἑλλάδα ὡς χώραν καθυστερημένην. Ὡς τοιοῦτον τὸ φαινόμενον αὐτὸ δέον νὰ ἐπισύρῃ ἀμέριστον τὴν σκέψιν παντὸς στοχαζομένου ἀνθρώπου, ἰδιαίτατα δὲ παντὸς τέκτονος, ἔχοντος ὡς κύριον ἔργον καὶ ἰδανικὸν τὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων τῆς κοινωνίας.

» Τὸ ἄλλο, τὸ τοῦ διαλόγου, χαρακτηριστικὸν ἔχει τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον, ὡς καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη κατὰ τὴν διεξαγωγήν του, ὁ καλύτερον παρεσκευασμένος καὶ ἐξωπλισμένος, ἔχων, μάλιστα, καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας. Ταῦτα, ἀποτελοῦντα συκοφαντικὴν διαστροφὴν ἀρχῶν, ἀπόψεων καὶ ἐπιδιώξεων, παραμορφώνουν τὴν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν τῆς χώρας καὶ ἀποτελοῦν ἐκδήλωσιν ἀσυνήθη εἰς τὸ εἶδος της.

Ἡ γνῶσις τῶν γεγονότων τούτων καὶ ὁ ἐπ' αὐτῶν στοχασμὸς μᾶς φέρει εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν παρ' ἡμῖν πραγματικότητα καὶ συνάμα μᾶς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ τὴν ἐκτιμήσωμεν εἰς τὰς πραγματικὰς αὐτῆς διαστάσεις. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραγνωρίζωμεν τὴν ἀξίαν τῆς

γνώσεως ταύτης, ἐφ' ὅσον τελικὸς σκοπὸς τοῦ Τεκτονισμοῦ εἶναι ἡ συμβολὴ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς κοινωνίας».

Ὁ κ. Τζαζόπουλος, ὁμιλῶν διὰ τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἀνέφερεν ὅτι κατεβλήθη κατὰ τὸ 1964 προσπάθεια διὰ τὴν ἀρτιωτέραν λειτουργίαν τῶν παρ' αὐτοῦ συντηρουμένων πλέον τῶν 20 σχολῶν, χάρις εἰς τὰς ὁποίας τὸ Τεκτονικὸν Ἵδρυμα εὑρίσκεται εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῆς προσπαθείας ἐξυψώσεως τῆς κοινωνίας καὶ ἰδίως εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἀγῶνα. (Ἡ Στοὰ «Μέλης» συντηρεῖ 11 σχολὰς νυκτερινάς,ὁ «Ἡσίοδος» δύο σχολάς, οἱ «Δελφοί» μίαν, ὁ «Σκεντέρμπεης» ἓν νυκτερινὸν γυμνάσιον, ὁ «Σπυρίδων Νάγος» ἔχει υἱοθετήσει τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ χωρίου Μήλεσι, ὁ «Φοῖνιξ» Κερκύρας Καλλιτεχνικὴν καὶ Βιοτεχνικὴν Σχολήν, ὡς καὶ Σχολὴν ἀναλφαβήτων ἀπόρων παίδων, ὁ «Ἑρμῆς» Σύρου τὸ Βερναρδάκειον Ὀρφανοτροφεῖον, ὁ «Βενιαμὶν Λέσβιος» ἐπαγγελματικὴν σχολήν, ἀγροτολέσχας κλπ.).

Μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς διάφορα ὀργανωτικὰ θέματα, ὁ Πρόεδρος κ. Τζαζόπουλος εἶπεν ἐν κατακλεῖδι τὰ κάτωθι:

«Φίλτατοι Ἀδελφοὶ Ἀντιπρόσωποι,

Εἴμεθα εἰς τὸν κόσμον μία ἄλυσις ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, οἱ ὁποῖοι δυνάμεθα νὰ προσβλέπωμεν πρὸς ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς, νὰ ἀνταλλάσσωμεν τὰς γνώμας μας ἐν πλήρει γνώσει, ὅτι, παρὰ τὰς διαφόρους ἐνδεχομένως γνώμας, τὰς ὁποίας δυνατὸν νὰ ἔχωμεν, δὲν θὰ ἔλθωμεν ποτὲ εἰς σύγκρουσιν.

Εἴμεθα μερικὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἐχόντων συναίσθησιν τοῦ συνδέοντος ἡμᾶς δεσμοῦ, ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς πραγμάτωσιν τῶν τελικῶν καὶ κυρίων ἐπιδιώξεων τοῦ Τάγματος, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις μιᾶς θρησκείας ἢ ἐκκλησίας, μιᾶς ἐπιστήμης, ἑνὸς κράτους ἢ πολιτεύματος, ἑνὸς κοινωνικοῦ συστήματος, ἀλλὰ μόνον τῶν γενικῶν ἀγαθῶν τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεωδῶν, ὅπως εἶναι ἡ συναδέλφωσις ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀνάδειξις ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ὡς μόνων ρυθμιστῶν τῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεων, τῆς Στάθμης καὶ τοῦ Γνώμονος.

Τὸ ἔργον μας αὐτό, τῆς δημιουργίας ἑνὸς χαρούμενου κόσμου, ὅπου θὰ πρυτανεύῃ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀδελφοσύνη, εἶναι δυσχερές.

Ἐδιδάχθημεν ὅμως ἐκ τῆς ἀλληγορίας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐξετυλίχθη κατὰ τὴν πρώτην εἴσοδόν μας εἰς τὴν παγκόσμιον Ὀργάνωσίν μας, ὅτι καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἐμμένει βαδίζων ἐπὶ τῆς ἀτραποῦ τῆς ἀρετῆς, τὰ ἐμπόδια ὑποχωροῦν καὶ αἱ δυσχέρειαι ὑπερνικῶνται.

Ἔχομεν, πρὸς τοῦτο, τὸ πᾶν εἰς τὴν διάθεσίν μας: Τὰ ἐργαστήριά μας, τὰ σύμβολά μας, τὰ τυπικά μας, τὰς τελετάς μας, τὰς ἐξό-

χους ἐκ παραδόσεως μεθόδους μας καὶ τὴν προκαλοῦσαν τὸν χρόνον παγκοσμιότητα τῆς Ὀργανώσεώς μας.

Δὲν εἴμεθα αἰχμάλωτοι οὐδενὸς δόγματος καὶ οὐδεμιᾶς θεωρίας. Ἀνήκομεν εἰς τὸ μόνον, ἐξ ὅλων τῶν πνευματικῶν συγκροτημάτων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, τὸ ὁποῖον θέτει τόσα πλεονεκτήματα εἰς τὴν διάθεσίν μας καὶ μάλιστα, εἰς μίαν στιγμήν, ὅπου ἡ ἐκ παραδόσεως πνευματικότης ἐν τῇ κοινωνίᾳ χαλαροῦται καὶ ἐπιβάλλεται ν' ἀντικατασταθῇ δι' ἄλλης.

Εἴθε τὸ ἀθάνατον τεκτονικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὑπερίπταται ἡμῶν καθὼς καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν προγόνων μας, αἱ ὁποῖαι πτερυγίζουν ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν ἐργαστηρίων μας, νὰ διατηροῦν ἀναλλοιώτους τοὺς μεταξὺ ἡμῶν ἀδελφικοὺς δεσμούς, ἐμπνέουν καὶ ἐνισχύουν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἐλευθέρως ἀπεδέχθημεν, ζητήσαντες καὶ λαβόντες τὴν ἰδιότητα τοῦ τέκτονος. Εἴθε ἡ δρᾶσις τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ νὰ ἐμφανίσῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μίαν ἐλπίδα τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, τὴν ἐλπίδα μιᾶς καλυτέρας αὔριον».

Τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος

Τοῦ Παγκοσμίου Προέδρου τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ΝΙΛΑΚΑΝΤΑ ΣΡΙ ΡΑΜ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ τῆς Ἀνθρωπότητος ἐξαρτᾶται, πρῶτα, ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου ἀτόμου καί, ἔπειτα, ἀπὸ τὰς σχέσειςμεταξὺ ἀνθρώπων. Ἐκ πρώτης ὄψεως εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακὴ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ποὺ κατοικοῦν στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, διότι περιλαμβάνουν πολλοὺς τύπους ἐξελίξεως φυλετικῆς, ἱστορικῆς καὶ ἐν γένει κοινωνικῆς. Ἀλλὰ ἐμβαθύνοντες βλέπομε ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν διαφορὰ ὑπάρχει ἡ ἑνότης: Ἡ Ἀνθρωπότης εἶναι στὴν προέλευσί της βασικὰ μία, μὲ δυνατότητες διαφοροποιήσεως, σὰν ἕνα δέντρο μὲ πολλοὺς καὶ διαφορετικοὺς κλάδους. Ἡ διαφοροποίησις ἀπαντᾶται γενικὰ στὴν Φύσι, ἀλλὰ καὶ ὁ συντονισμός, ἡ σύνθεσις, ἡ μέσα ἀπὸ τὰ διάφορα σχήματα ἁρμονία.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ εἰδικὴ ἐξέλιξις μέσα στὴν πλατύτερη ἐξέλιξι τῆς ζωῆς, ἂν καὶ ἔχει νοῦ μὲ τάσι ἀνεξαρτησίας καὶ ἱκανότητες, ποὺ τὸν ἀνεβάζουν ψηλότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα εἴδη ζωῆς. Ὡστόσο, κατὰ τὴν ἄποψι τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, ὅπως τὴν διετύπωσεν ἡ Μπλαβάτσκυ καὶ ἄλλοι παλαιοὶ διδάσκαλοι—ἐσωτερικῆς κατὰ τὴν ἔννοια ὅτι ἰχνογραφεῖ τὶς ἐσωτερικὲς αἰτίες τῶν ἀποτελεσμάτων, ποὺ τὰ θεωροῦμε φαινόμενα—ζωὴ ὑπάρχει στὸ πᾶν μέσα στὴ Φύσι. Καὶ ἡ ἐξέλιξις, ποὺ εἶναι ἡ διαδικασία τῆς προόδου, μεταβάλλει βαθμηδὸν τὴν μορφὴ τῆς ζωῆς, ἄλλοτε μὲ ἁπλὴ προσαρμογὴ στὶς μεταβαλλόμενες συνθῆκες τοῦ περιβάλ-

λοντος, καὶ ἄλλοτε μὲ ἀλλαγή, ὥστε νὰ μὴν διακρίνεται ἡ προηγούμενη ὁμοιότης ἀπὸ μιὰ περίοδο χρόνου. Στὴν περίπτωσι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ διαδικασία διαιρεῖται σὲ φάσεις, ὥστε τὸ δρᾶμα τῆς ἐξελίξεως παίζεται σὲ πράξεις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνέλθουν στὴν ἐνέργεια ἱκανότητες ποὺ προηγουμένως ἀνεπτύσσοντο σὲ λανθάνουσα κατάστασι.

Σήμερα βλέπομε τὴν ἀνθρωπότητα σὲ μιὰ ἀδιάκοπη νοητικὴ δραστηριότητα, ἐνῷ παράλληλα ἐξελίσσονται συγκρούσεις ἰδεῶν, ἀναγκῶν καὶ χαρακτηριστικῶν. Ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ φθάση τελικὰ στὴν ἀνάδειξι νέων αἰσθήσεων, ποὺ ἀνταποκρίνονται στὴν βασικὴ φύσι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου, αἰσθήσεων ἁρμονίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἴμεθα τεχνητά, ὄχι πραγματικά, ἀτομικισταί. Καὶ τοῦτο διότι ὑφιστάμεθα τὴν ἐπίδρασι τοῦ πλήθους ἢ τῆς μάζης, τοῦ περιβάλλοντος, ἀκόμη καὶ τῆς προπαγάνδας τῆς ἐποχῆς μας. Ἀτομικισταὶ εἴμεθα μόνον διότι βασίζομε τὴν στάσιν μας στὶς ὑφιστάμενες διαιρέσεις, στὶς διακρίσεις, εἴτε εἶναι προϊόντα τῆς Φύσεως, εἴτε παράγωγα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τεχνητές.

Ἐὰν οὐσιαστικὰ ὑπάρχη μία συνείδησις, ἡ ὁποία στὰ διάφορα ἄτομα ἐπηρεάζεται ἀπὸ διάφορες ἐμπειρίες καὶ ταυτίζεται τυφλὰ μαζί τους, πρέπει ἡ διάνοιά μας ν᾽ ἀφυπνισθῆ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ γεγονός, καθὼς καὶ ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα περισσότερον ἁρμονικῆς ἐναλλαγῆς μεταξὺ τῶν ἀτομικῶν ἐκδηλώσεων τῆς συνειδήσεως.

Σήμερα ἡ ἀνθρωπότης εὑρίσκεται σ᾽ ἕνα σημεῖο, ὅπου μέγα μέρος τοῦ παρελθόντος της θρυμματίζεται γύρω ἀπὸ τὸ ξεκίνημα τοῦ μέλλοντός της· σ᾽ ἕνα σημεῖο, ὅπου ὀφείλει νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν τυφλὴ προσήλωσι στὶς τεχνητὲς διαφορὲς καὶ νὰ συναισθανθῆ τὴν ἀλήθεια τῆς θεμελιώδους ἑνότητος. Ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς ταυτότητος αὐτῆς καὶ τὴν ἀντίληψίν της πρέπει ν᾽ ἀναβλύση μιὰ νέα ἔμπνευσις γιὰ τὴ ζωὴ καὶ μιὰ νέα σχέσις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἄνθρωπος ἀνέπτυξε τὸ νοῦ του σὲ ἐξαιρετικὴ ἔκτασι, ἀλλὰ μόνον σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸ πεδίον τῆς ὕλης. Κατ᾽ οὐσίαν εἶναι ἕνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον, παρὰ τὴν εὐφυΐα του καὶ τὴν ἀπόδοσί του στοὺς παρόντες σκοπούς του, ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτιμήση τὴν βαθύτερη σημασία τῶν πραγμάτων. Ἐνῶ ὅμως αὐτὸ εἶναι ἡ γενικότης, ὑπάρχει δυνατότης καὶ μάλιστα ἤδη παρουσιάζεται τὸ ξεκίνημα ἑνὸς νέου αἰσθήματος, καθὼς καὶ μιᾶς νέας προσεγγίσεως γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, βάσει ἀξιῶν ἀνωτέρας εὐαισθησίας, καθὼς καὶ οἰκουμενικότητος, τελείως δὲ διαφορετικῶν ἀπὸ ἐκεῖνες, ποὺ ἦσαν παραδεδεγμένες ἀπὸ τὴν ἀμάθειά μας. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ σημάδι μιᾶς γνησίως νέας ἐποχῆς, ἡ ὁποία θὰ ἀκολουθήση τὴν παροῦσα σύγκρουσι ἀντιλήψεων. Διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ στὸ ἐπίπεδον τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ ἡ νόησις, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ συνδεθῆ, νὰ πειραματισθῆ καὶ νὰ ἐκφρασθῆ ἀπὸ τὸν πλοῦτο μιᾶς φύσεως, ποὺ ὑπάρχει μέσα του ἀξετύλικτη ἀκόμη.

Βλέπομε σὲ σπάνιες στιγμὲς καὶ σὲ σπάνια ἄτομα ἀναλαμπὲς αὐτῆς τῆς ἀνωτέρας συνειδητότητος, ἡ ὁποία ὄχι μόνον δὲν ἔχει ἀκόμη ἀξιοποιηθῆ, ἀλλὰ οὔτε ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ τὴν μεγάλη πλειονότητα τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐὰν ἐκεῖνο ποὺ ἐξελίσσεται εἶναι αἱ μορφαὶ τῆς ζωῆς ἢ αἱ ἀτομικότητες, ἐνῶ ἡ ζωὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι μία θεμελιώδης ἐνέργεια, τότε τὸ τέλος τῆς διαδικασίας τοῦ κόσμου ἢ σταδιοδρομίας τῆς ἀνθρωπότητος, μπορεῖ νὰ ἔλθη μόνον ὅταν αὐτὴ ἡ ἐνέργεια φθάση σὲ μιὰ νέα κατάστασι, ὅταν τὸ ἐξελισσόμενον — Νοῦς, Ψυχή, Πνεῦμα, ὅροι ἀνταποκρινόμενοι σὲ διάφορες ἀπόψεις του — εὕρη τὴν δέουσαν ἔκφρασιν καὶ ἐκπλήρωσιν. Ἔστω καὶ ἂν γίνεται καταστροφὴ σὲ μεγάλη κλίμακα ἐξ αἰτίας τῆς ἀνθρώπινης παραφροσύνης, τῶν διαστροφῶν τοῦ νοῦ του καὶ τῶν τερατωδῶν μορφῶν ποὺ λαμβάνει, τὸ ἀνθρώπινο δέντρο καὶ τὸ δέντρο τῆς ζωῆς εἶναι ἄτρωτο. Ἡ Ζωή, ἤτοι ὁ χείμαρρος τῆς συνειδήσεως, εἶναι πολὺ διαφορετικῆς φύσεως ἀπὸ τὴν ὕλη. Κυλάει ἀπὸ κάποια ἄλλη «διάστασι», ἀπὸ «ψηλά». Καὶ ἡ συνείδησις ἀρχίζει στὴ ζωὴ ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς ὕλης, καθὼς γνωρίζομε τὴν ὕλη, γιὰ νὰ ἀνέλθη σὲ βαθμοὺς σημαντικὰ ἀνώτερους ἀπὸ τὴν ταυτισμένη μὲ τὴν ὕλη ζωή. Ἔχομε κάποια ἰδέα τῆς ἀνωτερότητος αὐτῆς ἂν συγκρίνωμε τὶς φυσικὲς αἰσθήσεις τῆς ὕλης μὲ τὶς ἰδέες τῆς ἀγάπης, τοῦ κάλλους, τῆς ἀρετῆς.

Ζοῦμε σήμερα σὲ μιὰ ἐποχὴ ἐπιστήμης καὶ δημοκρατίας, παγκοσμίων σχέσεων καὶ μεγάλων τεχνολογικῶν ἐξελίξεων, ποὺ ὀφείλονται στὴν πρὸς ὡρισμένη διεύθυνσι δραστηριότητα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Ἡ διεύθυνσις αὐτὴ εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς μας ἑαυτός, τὰ πράγματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως. Ἡ τεχνολογία μαζὶ μὲ τὴν ἐπιστήμη ἐπλούτισαν τὸν κόσμο μὲ ἐφαρμογές, μὲ μέσα, μὲ ἐπικοινωνίες, ποὺ ἔδωσαν τεράστια ὤθησι στὸν ἀνθρώπινο νοῦ. Ὅμως, ὁ ἄνθρωπος φαίνεται νὰ ἔχη χάσει τὴν συναίσθησι τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι μία φύσις βαθύτερη, ὀμορφότερη καὶ σπουδαιότερη ἀπὸ ὅλα τὰ ἕως τώρα ἐπιτεύγματα τοῦ νοῦ του.

Ἔτσι, σήμερα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἡδονὲς ἀλλὰ ὄχι χαρά, ἔχουν γνώσεις ἀλλὰ ὄχι σοφία, ἔχουν προόδους ἀλλὰ ὄχι εἰρήνη. Ὁ κόσμος σὰν σύνολο, μὲ τοὺς κινδύνους του, εἶναι θλιβερός. Ὁ κόσμος εὑρίσκεται σ' ἕνα σημεῖο, ποὺ πρέπει ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος εἶναι γυρμένος πρὸς τὴν ὕλη, νὰ ἀνυψωθῆ πρὸς τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν δεσποτεία τῶν ἐπιδράσεων, πρὸς τὴν καθ' ἑαυτὴν ἐλευθερία.

Πάντοτε ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν προχωρημένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ ἦταν μιὰ διαφορετικὴ ἐμπειρία, ὅπως ἦσαν οἱ μεγάλοι πνευματικοὶ Διδάσκαλοι. Ἡ ἀνθρωπότης καλεῖται τώρα νὰ στραφῆ σὰν σύνολο πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ἀναπτύξεως τῆς φύσεως τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Μόνον μία τέτοια στροφὴ θὰ ἐπηρέαζε τὴν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου.

Πρέπει νὰ ἀρχίσωμε μὲ τὴν

αἴσθησι τῆς ἀνθρωπίνης ἑνότητος, αὐτῆς τῆς ἑνότητος τὴν ὁποίαν ἀπαρνοῦνται ἡ ἄγνοια καὶ αἱ αὐταπάται τοῦ νοῦ. Ἡ ἀνθρωπότης πρέπει νὰ ὀργανωθῆ σὲ ἕνα σῶμα, μὲ συνείδησιν τῆς βασικῆς της ἑνότητος, ἡ ὁποία καὶ μόνον θὰ τὴν διατηρήση σὰν σύνολο. Καὶ προφανῶς αὐτὸ τὸ καθῆκον ἐπείγει. Ὁ νοῦς, ποὺ θὰ ἀνταποκριθῆ στὴν ἑνότητα καὶ θὰ τὴν αἰσθανθῆ σὰν πραγματικότητα, θὰ εἶναι ἕνας νέος νοῦς. Ἕνας νοῦς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐκτιμήση τὴν ἀλήθεια στὶς διάφορες μορφές της, στὶς διάφορες φιλοσοφίες καὶ θρησκεῖες, στὶς διάφορες περὶ καλοῦ καὶ ὡραίου ἀπόψεις τῶν διαφορετικῶν πολιτισμῶν. Ἡ αἴσθησις τῆς ἑνότητος θὰ ἀναπτυχθῆ καὶ θὰ ἐκδηλώση τὸ κάλλος της, στὶς διάφορες μορφὲς ἀλήθειας ἢ κάλλους, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀλληλεπιδράσεως καὶ ὄχι τῆς χωριστικότητος. Ἔτσι θὰ μποροῦσε νὰ φθάσωμε σὲ μιὰ ἁρμονία ἐπὶ τῶν λεπτοτέρων σημείων τῶν πολιτισμῶν, ἀδιάφορα τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσεως. Ἡ γεωγραφικὴ αὐτὴ διαίρεσις ἀντιπροσωπεύει μορφὴ ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως δευτερευούσης ἀξίας. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ἡ χωρὶς προκαταλήψεις ἢ φόβο ἐκτίμησις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου. Ἀλλὰ ἡ λέξις ἐκτίμησις εἶναι πολὺ πτωχὴ γιὰ νὰ ἐκφράση τὸ εἶδος τῆς ἀνταποκρίσεως, ποὺ πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ ὅλη τὴν ὕπαρξί μας, αὐθόρμητα, ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ὑπάρξεώς μας, νοητικό, αἰσθηματικό, πνευματικό. Μιὰ τέτοια σωστὴ ἐκτίμησις εἶναι ἡ ἀδελφότης.

Ἕνας κόσμος, στὸν ὁποῖον ὁ νοῦς θὰ εἶναι ἀνοικτὸς στὶς ἀληθινὲς ἀξίες τῶν πραγμάτων, θὰ εἶναι κόσμος εὐτυχοῦς συνεργασίας, ἀδιατάρακτης εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας. Θὰ εἶναι κόσμος στὸν ὁποῖον θὰ ἐκδηλωθῆ ἕνα νέο πνεῦμα, ἕνας νέος τρόπος ζωῆς, ποὺ θὰ ἔχει ἀπομακρύνει πολέμους καὶ δεσμωτήρια — παραδείγματα τῆς ἀπανθρωπίας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἄνθρωπο — σφαγεῖα καὶ παρόμοιους θεσμούς, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς αἰτίες τῆς ὠργανωμένης ἰδιοτελείας.

῾Ο Κρισναμοῦρτι

Γιὰ τὴν ἥσυχη μικρὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως

ΕΤΕΘΗ στὸν Κρισναμοῦρτι, κατὰ τὴν παραμονή του στὸ Λονδῖνον, ἡ ἐρώτησις : «Τί εἶναι ἐκείνη ἡ ἥσυχη μικρὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως; Μὴν εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ποὺ μιλᾶ μέσα στὸν καθένα μας;»

Καὶ ὁ Κρισναμοῦρτι ἀπήντησε:

«Φοβοῦμαι ὅτι σ' αὐτὴν τήν, ὅπως λέτε, ἥσυχη μικρὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως θὰ πρέπει ἐντελῶς νὰ δυσπιστοῦμε, ἀκριβῶς ὅπως πρέπει νὰ δυσπιστῆ κανεὶς καὶ ν' ἀμφιβάλλη γιὰ τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ μέσα του. ῾Η φωνὴ αὐτὴ μιλᾶ σ' ὅλους τοὺς ἁγίους, σ' ὅλους τοὺς στρατηγούς, σ' ὅλους τοὺς ἐμπόρους πολέμου, καθὼς ἐπίσης σὲ σᾶς καὶ σὲ μένα. Τέτοιαν φωνὴ θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀρνηθοῦμε ὁλοκληρωτικά, γιατὶ μᾶς παραπλανᾶ καταστρεπτικά. Γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ δική τους ἐπιθυμία, ὁ πόθος τους, ὁ ταυτισμός τους μὲ μιὰν ἰδιαίτερη χώρα, μὲ μιὰ πίστι ἢ ἰδέα. Εἶναι εὔκολο νὰ παράγετε μιὰ φωνὴ τοῦ Θεοῦ μέσα σας — καταπληκτικὰ εὔκολο. Καὶ ἂν συμβῆ νὰ εἴσαστε ἕνας διοργανωτὴς μὲ κάποια ἱκανότητα στὸ ὁμιλεῖν, θὰ γίνετε ἕνας ἀρχηγός, καὶ θὰ ὁδηγήσετε τοὺς ἀνθρώπους στὴν καταστροφή, σὲ μεγαλύτερη ἀθλιότητα.

Σὲ ἄλλη ἐρώτησι «τὶ εἶναι Θεός», ὁ Κρισναμοῦρτι ἀπήντησε:

«Θέλετε, πραγματικά, νὰ λάβετε ἀπάντηση σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα; Καὶ πῶς θὰ τὸ βρῆτε; Θὰ παραδεχθῆτε τὴν πληροφορία ἑνὸς ἄλλου; Ἢ θὰ προσπαθήσετε νὰ δῆτε σεῖς τὸ εἶναι Θεός; Εὔκολο εἶναι νὰ θέτωμε ἐρωτήσεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ βροῦμε κάτι χρειάζεται μεγάλη νοημοσύνη καὶ ἐξέτασις καὶ ἔρευνα. Τὸ πρῶτο ζήτημα εἶναι ἂν θὰ παραδεχθῆτε τὶ λέγει ὁ καθένας πάνω σ' αὐτό, εἴτε ὁ Κρισνᾶ, εἴτε ὁ Βούδδας, ἀδιάφορο ποιός. Εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ κάνω λάθος, βεβαιότατα, ἐγώ, ὁ ἀγαπητός σας διδάσκαλος. Ἔτσι, τὸ πρῶτο ποὺ πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῆ, προκειμένου νὰ βρῆτε ὁποιαδήποτε πραγματικὴ ἢ βαθειὰ ἀλήθεια, εἶναι ἂν ὁ νοῦς σας εἶναι ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο ς

νὰ ἐρευνήση, νὰ βρῆ κ α τ' ε ὐ θ ε ῖ α ν, ὄχι νὰ παραδεχθῆ. Διότι μπορῶ ἐγὼ νὰ σᾶς δώσω μιὰ περιγραφὴ τῆς ἀλήθειας, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι τὸ ἴδιο, ὅπως τὸ νὰ βλέπατε ἐσεῖς τὴν ἀλήθεια. Πολλὰ βιβλία δίνουν περιγραφές, ὅλα τὰ Ἱερὰ βιβλία περιγράφουν μὲ λέξεις τὶ εἶναι ὁ Θεός. Ἀλλ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ὁ Θεός. Ἡ λέξις «Θεὸς» δὲν εἶναι ὁ Θεός. Ἤ εἶναι; Ὥστε, γιὰ νὰ βρῆτε, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ παραδέχεσθε, ἔτσι δὲν εἶναι; Οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐπηρεάζεσθε ἀπὸ τὸ τὶ λένε τὰ βιβλία, οἱ διδάσκαλοι ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Διότι ἂν ἐπηρεάζεσθε, θὰ βρῆτε αὐτὸ ποὺ ἐκεῖνοι θέλουν νὰ βρῆτε. Λοιπόν, ἐξωτερικά, δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάζεσθε ἀπὸ κανέναν διδάσκαλο ἢ βιβλίο.

Ἐξ ἄλλου, πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ὰ ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ δημιουργήση αὐτὸ ποὺ θέλει. Μπορεῖ νὰ φαντασθῆ τὸν Θεὸ μὲ γενειάδα, μὲ ἕνα μάτι, γαλάζιο, ἢ κόκκινον. Ὥστε πρέπει νὰ φυλάγεσθε ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες σας, διότι αὐτὲς οἱ ἐπιθυμίες σας, τὰ θελήματά σας, ἡ λαχτάρα σας, μποροῦν νὰ προεκβάλουν καὶ νὰ δημιουργήσουν μέσα στὸ νοῦ σας τὰ πράγματα ποὺ ἐσεῖς θέλετε. Ἂν εἶσθε λυπημένοι καὶ ζητᾶτε παρηγοριά, ἂν αἰσθάνεσθε πὼς καταπιέζεσθε στὴ ζωή, ἂν νιώθετε τὸν ἑαυτό σας χαμένον, ἂν εἶσθε συναισθηματικοὶ καὶ ρωμαντικοί, ἐνδεχομένως νὰ δημιουργήσετε ἕνα Θεό, ὁ ὁποῖος θὰ σᾶς χορηγήση ὅλα ὅσα ζητᾶτε. Ἀλλ' α ὐ τ ὸ δὲν θὰ εἶναι ὁ Θεός.

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ νοῦς σας πρέπει νὰ εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθερος· καὶ μόνον τότε μπορεῖ νὰ βρῆ, νὰ ἀνακαλύψη, ὄχι νὰ παραδεχθῆ τὶ γράφει ἕνα βιβλίο ἢ ν' ἀκολουθήσετε τὶ λέγει ἕνας διδάσκαλος. Μόνον ὅταν ἔχετε αὐτὴ τὴν ἐλευθερία — τὴν πραγματικὴν ἐλευθερία ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὴ ἐπίδρασι καὶ ἀπὸ κάθε προσωπικὴν ἐπιθυμία καὶ λαχτάρα — καὶ ὅταν ὁ νοῦς σας εἶναι διαυγής, τότε μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ βρῆτε τὶ εἶναι Θεός. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ εἶσθε συνειδητοί, νὰ ἔχετε ἐγρήγορσι ἔναντι ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων ποὺ σᾶς ὠθοῦν πρὸς ὡρισμένη κατεύθυνσι, ἐπίσης νὰ ἔχετε συνείδησι τῶν ἐπιθυμιῶν σας, συνειδητῶν ἢ ὑποσυνειδήτων, ὥστε νὰ ἐλευθερωθῆτε ἀπὸ ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ εἶναι ὁ νοῦς σας διαυγής, ἀνεπηρέαστος, ἕτοιμος καὶ ἱκανὸς νὰ ἰδῆ..»

———

WALT WHITMAN

ΛΕΩ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ...

Λέω στὴν ἀνθρωπότητα: Μὴν ἔχεις γιὰ τὸ Θεὸ περιέργεια,
Γιατ᾽ ἐγὼ ποῦμαι περίεργος γιὰ τὸ κάθε τί, δὲν ἔχω γιὰ τὸ Θεὸ καμμιὰ περιέργεια,
(Κανένα ἀράδιασμα ἀπὸ λέξεις δὲ θὰ μπόρειγε νὰ ἐκφράσει τὸ πόσην ἡσυχία βαθιά μου νιώθω γιὰ τὸ Θεὸ καὶ γιὰ τὸ θάνατο).
᾽Ακούω καὶ βλέπω τὸ Θεὸ μέσα στὸ κάθε τί, μὰ δὲν τὸν νοιώθω μήτε τόσο δά,
Κι᾽ οὔτε μπορῶ νὰ νοιώσω πῶς μπορεῖ ποτὲ νὰ ὑπάρχει τίποτα πιὸ τεράστιον ἀπὸ μὲ τὸν ἴδιο.
Γιὰ ποιόνε λόγο τάχα νὰ ποθήσω νάϊδω τὸ Θεὸ καλύτερα ἀπὸ τὶ τόνε θωρῶ τὴ μέρα ἐτούτη;
Βλέπω καὶ κάτι τὶ ἀπὸ τὸ Θεὸ κάθε ὥρα ἀπὸ τὶς εἰκοστέσσαρες, κάθε λεφτὸν ἀκόμα,
᾽Απὰ στὰ πρόσωπα ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, στὸ ἴδιο τὸ πρόσωπό μου στὸν καθρέφτη, τὸ Θεὸ ἀντικρύζω,
Βρίσκω γραφὲς ριγμένες ἀπ᾽ τὸ Θεὸ στὴ στράτα, καὶ ξανοίγω καὶ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Θεοῦ σὲ κάθε μιὰ βαλμένη,
Καὶ τὶς ἀπαρατάω ἐκεῖ ποὺ βρίσκουνται, τὶ ξέρω πὼς ὅπου κι ἄν μοῦ τύχει νὰ βρεθῶ κι ὅπου νὰ πάω,
Κι ἄλλες θὰ βγαίνουνε ἀπαράλλαχτες μπροστὰ μου, ἀδιάκοπα καὶ πάντα.
Κι ὅσο γιὰ σένα, Θάνατε, καὶ σένα, τῆς θανῆς πικρὸν ἀγκάλιασμα, τοῦ κάκου νὰ μὲ σκιάζουνε πασχίζουνε οἱ κραυγές σου.
῾Ο μαιευτήρας, στὸ ἔργο του, τραβάει μπροστὰ μὲ δίχως νὰ δειλιάζει,

Βλέπω τὸ χέρι τὸ δεξί, ποὺ πιέζει, παίρνει, ὑποστηρίζει,
Σκύφτω μπρὸς στὸ κατώφλι τῆς λυγερῆς τῆς θύρας τῆς
ἀσύγκριτης
Κι ἀτενίζω τὸ διάβα καὶ τὴν ἔξοδο καὶ βλέπω τὸ ξανάσασμα
καὶ τὴν ξελευτεριά.
Κι ὅσο γιὰ σέ, Κουφάρι, συλλογιέμαι πὼς κάνεις μόνο γιὰ
καλὸ φουσκί, μὰ αὐτὸ δὲ μὲ πικραίνει,
Μυρίζομαι τὰ κάτασπρα τριαντάφυλλα τὰ μοσκομυρουδάτα,
ποὺ φυτρώνουν,
Ἀγγίζω σ' ἀνθοπέταλα — ὅμοια χείλια — κι ἀγγίζω τὴ
γυαλιστερὴ τοῦ πεπονιοῦ τὴ ράχη.
Κι ὅσο γιὰ σένα, Ζωή, λογιάζω πὼς θὲ νᾆσαι τ' ἀπομεινάρια
ἀπὸ κάμποσους θανάτους,
(Σίγουρ' ἀτός μου ἐγὼ θᾆχω πεθάνει δέκα χιλιάδες φορὲς
πρὶν ἀπὸ τώρα).
Σᾶς ἀγροικάω ποὺ μουρμουρίζετε ἐκειδά, Ὦ οὐράνια ἀστέ-
τέρια,
Ὦ ἥλιοι, Ὦ χλόη τῶν κιβουριῶν, Ὦ ἀδιάκοπες μεταφορὲς
καὶ προαγωγές,
Ἂν ἐσεῖς δὲ λέτε κάτι, πῶς νὰ μπορέσω ἐγὼ γιὰ νὰ τὸ εἰπῶ;

Ἀπὸ «ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΜΟΥ»
Μετάφρ. Ν. Προεστοπούλου

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

ΑΠΟ ΤΑ "ΔΕΚΑΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ"

Γιὰ στερνὴ φορὰ τάχα μὲ περνᾶτε
στοὺς τροχούς σας, ὁρμές, βασανιστήρια,
κ᾿ ἐσεῖς, ἐπιθυμιές, ποὺ σὰν ξεσπᾶτε,
(καὶ εἶστε μουλάρια καὶ εἶστε τρεχαντήρια)

στὰ τραχιὰ μονοπάτια στ᾿ ἀκρωτήρια
τοῦ συντριμμοῦ καὶ τοῦ γκρεμοῦ μὲ πᾶτε;
Πρόσωπα, χέρια, θεῖο κορμί, ποτήρια,
γιὰ στερνὴ φορὰ τάχα μὲ κερνᾶτε;

Ὅταν ἡ γῆ τὴ σάρκα μου σκεπάσῃ,
θὰ σκεπάσῃ καὶ τὸ εἶναι μου; Καὶ ὦ πλάση
μὲ τὶς Χάρες καὶ μὲ τὶς Ἐρινύες,

Δὲ θὰ ὑπάρχῃς; Ἢ μὴ καὶ στὸ βυθὸ
τῆς γῆς γραφτὸ νὰ ξαναγεννηθῶ
μ᾿ ἐσᾶς, θεοί μου ἀθάνατοι, Λαγνεῖες;

Γ. ΑΘΑΝΑ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΟΥΪΤΑ

Ν᾽ ἀκούγω θέλω οἱ φυλλωσιές, σὰ μήνυμα ποὺ ἐπείγει,
στὰ νέφη νὰ τηλεγραφοῦν τὰ νευρικά τους ρίγη·
κι ὁ τραγικός τους ψίθυρος, ἀγγίζοντας τὰ νέφη,
ὡσὰν ἠχὼ τῆς μουσικῆς σιωπῆς μου νὰ ἐπιστρέφη...

Νὰ βλέπω θέλω ἀτάραχος ν᾽ ἀργοπεθαίνη ἡ Μέρα,
χωρὶς δειλία νὰ δέχωμαι τῆς Νύχτας τὴ φοβέρα,
νὰ κρούω μὲ γλυκαπαντοχὴ τὴν πόρτα, πού, ἂν ἀνοίξη,
πικρὸ τὸ Αἰώνιο Τίποτε θὰ βγῆ νὰ μὲ ρουφήξη!

Τὸ Αἰώνιο Τίποτε; Μὰ ἐγώ, στὶς μέρες ποὺ θὰ ᾽ρθοῦνε,
θά ᾽μαι ὅλα αὐτὰ ποὺ πέθαναν, θά ᾽μαι ὅλα αὐτὰ ποὺ ζοῦνε!
᾽Αδύνατο νὰ φανταστῶ τοῦ ᾽Απριλομάη τὸν κῆπο
ὁλάνθιστον σὰν ἄλλοτε καὶ μόνο ἐγὼ νὰ λείπω!...

Δὲν ξέρω ἂν θά ᾽μαι ἀνθόφυλλο, φτερὸ πουλιοῦ ἢ σκουλήκι,
μὰ κάποιο αἰώνιο κύτταρο ζωῆς θαρρῶ μοῦ ἀνήκει,
κι ὅσο θὰ ζῆ τὸ ζούμπερο τὸ κρύο νερὸ ἢ τὸ κρίνο
μὲ τὴν ἀνυπαρξία μου θὰ ὑπάρχω μὲς σ᾽ ἐκεῖνο!

Συλλογὴ «ΕΥΔΟΚΙΑ»

ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Η ΜΕΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΥ ΚΥΚΕΩΝΑ

Παλιὸ ἱερὸ ποτὸ
Κυκεώνα,
ὡς μὲ λουσμένη τὴν ψυχὴ σὲ ὠκεανό,
ἱερός, θεωρός,
μ' ὁλόαγνην ἀναπνοιά,
μὲ μέλη λεῖα στ' ἀγέρος τὴν ἀφή,
ντυμένος τῆς σιγῆς μου τὸ λινό,

σ' ἔνιωθα ὀμπρὸς στὰ χείλη μου νὰ πνές,
ὢ μυρωδιὰ ὅλων τῶν καρπῶν μαζί,
τῶν σπόρων ὅλων ὢ χυμέ,

καὶ μιὰ λαχτάρα,
τῶν αἰσθήσεων ἡ πεντάδα,
ξάνοιγε νὰ σὲ δεχτεῖ ὡς τὰ βάθη,
σὰν τὸ στόμα,
μπρὸς ἀπ' τὸ μεγάλο φτερωτὸ πατέρα,
τοῦ χελιδονιοῦ
Κυκεώνα·

ὢ τρίσβαθη ἀναγάλλια τῶν φρενῶν μου
ποὺ προσμένανε ὀργωμένα τὴ σπορά,
τὴν ἄμετρη τῆς γνώρας σου σπορὰ
ποὺ δίνει ὅμοια λαχτάρα στὸ κορμί,

ἔτσι
ποὺ ὁ νοῦς μεγάλωνε,
χορεύοντας σὰν κριάρι,
πέρα ἀπὸ τὸ μέτρο τῶν ἀνθρώπων

καὶ μ' αὐτούσια μέσα του τὴν παγκόσμια χαρά,
ἀνοίγει τὰ δυὸ χέρια ἐδῶ κι' ἐκεῖ,
τάνυζε αἰφνίδια,
μυστικὸς Τιτάνας,
τὰ θεοδύναμα φτερά.

«Λυρικὸς Βίος» Β'

Οἱ ψίθυροι τῆς Σιωπῆς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Σιγῆς

Τοῦ κ. ΙΩ. ΞΕΝ. ΚΟΛΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, ἰατροῦ

Ὁ μεγάλος μας Καζαντζάκης (καὶ ὅσο ὁ χρόνος περνᾶ, τόσο νοιώθουμε πιότερα τὸ μέγεθος τῆς προσφορᾶς του) στὸ βαθυστόχαστο ἔργο του, ποὺ κλείνει σὲ λίγες γραμμὲς ὅλο τὸ φιλοσοφικὸ στοχασμό του, στὴν «Ἀσκητική», μᾶς μιλάει γιὰ τὸν ἀνώτερο βαθμὸ τῆς ἄσκησης ποὺ λέγεται Σιγή [1].

Ὄχι γιατὶ τὸ περιεχόμενο εἶναι ἡ ἀκρότατη ἄφραστη ἀπελπισία, ἢ ἡ ἀκρότατη ἄφραστη χαρὰ καὶ ἐλπίδα. Μήτε γιατὶ εἶναι ἡ ἀκρότατη γνώση, ποὺ δὲν καταδέχεται νὰ μιλήσει, ἢ ἡ ἀκρότατη ἄγνοια ποὺ δὲν μπορεῖ.

Μὲ λίγες λέξεις, ἐκφράζει τὸ ἀνέκφραστο βαθὺ νόημα τῆς σιγῆς. «Σιγὴ θὰ πεῖ: Καθένας, ἀφοῦ τελέψει τὴ θητεία του σὲ ὅλους τοὺς ἄθλους, φθάνει πιὰ στὴν ἀνώτατη κορφὴ τῆς προσπάθειας—πέρα ἀπὸ κάθε ἄθλο, δὲν ἀγωνίζεται, δὲ φωνάζει· ὡριμάζει ὁλάκερος σιωπηλά, ἀκατάλυτα, αἰώνια μὲ τὸ Σύμπαντο—».

Ἰδιαίτερα οἱ μυστικοὶ ἔνοιωσαν βαθειὰ μέσα τους τὸ πνεῦμα τῆς σιγῆς, τὸ ἴδιο τὸ πνεῦμα τῆς παντοδύναμης ἀνέκφραστης θεότητος.

«Ἐλθὲ ὁ μόνος πρὸς μόνον, ὅτι μόνος εἰμὶ καθάπερ ὁρᾶς.

»Ἐλθὲ ὁ χωρίσας καὶ ποιήσας με μόνον ἐπὶ τῆς γῆς...» γράφει ὁ Συμεών, ὁ νέος θεολόγος, καὶ αἰσθάνεται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁλομόναχος, καὶ ὅτι ἡ μοναξιά του εἶναι ὅμοια μὲ τὴν μοναξιὰ ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ εἶν' ἔρημος.

«Πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος», ὁλομόναχο καὶ ἔρημο πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργία, στὸ χάος.

«Φρὴν ἱερὴ καὶ ἀθέσφατος ἔπλετο μοῦνον», εἶναι ὁ συγκλονιστικὸς στίχος τοῦ Ἐμπεδοκλῆ.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅμως ποὺ ἔπλασε τὸν κόσμον, «τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», δὲν εἶναι πιὸ μονάχος ὁ Μέγας Πλάστης τοῦ Σύμπαντος, εἶναι μαζί του, οἱ ψυχὲς αὐτῶν ποὺ ταξιδεύουν σὲ φωτεινότερους κόσμους, εἶναι οἱ ἄγγελοι, εἶναι οἱ ἀόρατοι κόσμοι τῶν

---

(1) Ὁ Καζαντζάκης ἔγραφε στὸν Πρεβελάκη: «Διορθώνω τὴν Ἀσκητική. Πρόσθεσα ἕνα μικρὸ κεφάλαιο: Σιγὴ-μπόμπα, ποὺ θ' ἀνατινάξη ὅλη τὴν Ἀσκητική. Μὰ σὲ λίγων ἀνθρώπων τὴν καρδιὰ θὰ ἐκραγῆ». (Νέα Ἑστία, Χριστούγεννα 1959, σ. 82).

ψυχῶν, ὅλη ἡ ἄυλη ὑπόσταση τοῦ Σύμπαντος.

Ἡ εὐαισθησία ὅμως τῆς ψυχῆς τῶν μυστικῶν καὶ τῶν ποιητῶν τὸν θέλει μονάχο.

Ὁ μεγάλος ποιητὴς Ρίλκε ἐκφράζει συμπεπυκνωμένη ὅλη αὐτὴ τὴν εὐαισθησία σ' ἕνα ἔξοχο ποίημά του·

«Γείτονα Θεέ μου, ἂν μὲς τὴν νύχτα τὴν ἀτέλειωτη σ' ἐνοχλῶ καμμιὰ φορὰ μὲ τοὺς σκληρούς μου χτύπους, τὸ κάνω γιατὶ σπάνια τὴν ἀνάσα σου ἀκούγοντας, εἶχα τρομάξη, καὶ ξέρω· εἶσαι ὁλομόναχος στὴν κάμαρα!
Κι ἂν κάτι χρειάζεσαι, κανεὶς δὲν εἶναι νὰ τρέξῃ νὰ σοῦ φέρῃ νερό.
Ἐγὼ ἀφουγκράζομαι ἀδιάκοπα.
Δῶσε μου ἕνα μικρὸ σημάδι μόνο.
Εἶμαι τόσο κοντά σου...
Ἕνας φτενὸς μεσότοιχος μονάχα ἀνάμεσά μας
βρίσκεται κατὰ τύχη.
Καὶ θάφτανε ἕνα κάλεσμα ἀπ' τὸ δικό σου ἢ τὸ δικό μου στόμα, γιὰ νὰ πέσει ὁ μεσότοιχος
χωρὶς κρότο καὶ χωρὶς ταραχή» (2).

Ὁ Ἰωάννης, μὲ μιὰ συμβολικὴ παραστατικὴ εἰκόνα μᾶς προτρέπει ν' ἀνοίξωμε τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας γιὰ μιὰ μυστικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό. Στὴν «Ἀποκάλυψι» ἐμφανίζεται ὁ Θεὸς ἔξω ἀπὸ τὴν «πόρτα» τοῦ καθενὸς μας:

«Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω, ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ».

Γιὰ νὰ ἀκούσωμε ὅμως τὸν κτύπο τοῦ Θεοῦ στῆς ψυχῆς μας τὴν πόρτα, πρέπει νὰ παύσουν οἱ θόρυβοι καὶ ἡ ὀχλοβοή, νὰ μείνουμε στὴ γόνιμη Σιωπὴ μιᾶς ὥρας ἀληθινοῦ στοχασμοῦ, ἢ σ' ἕνα βαθὺ διαλογισμό.

Τότε θὰ αἰσθανθοῦμε τὴν μυστικὴ ἐπικοινωνία, ποὺ ἐκφράζει καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος μὲ μιὰ βαθυστόχαστη φράσι:

«Ὁ σιωπῆς φίλος προσεγγίζει Θεόν....
Ἰησοῦ σιωπὴ ἐνέτρεψε Πιλάτον».

Ὁ Κώστας Λεονταρίτης, σὲ μιὰ ἐνδιαφέρουσα φιλοσοφικὴ καὶ μυσταγωγικὴ ἔρευνα γιὰ τὸν Χριστό, μὲ τὸν τίτλον. «Ὁ ὕπατος Ἱεροφάντης» (3), γράφει (σελ. 255).

«Τὸν Ὀρφέα τὸν ἐφόνευσαν αἱ μαινάδες, τὸν Διόνυσον οἱ Τιτάνες, καὶ εἰς ὅλα τὰ Μυστήρια, εἰς τὴν μύησιν τοῦ βαθμοῦ τούτου λαμβάνουν μέρος οἱ «ἀχρεῖοι ἑταῖροι» οἱ ὁποῖοι φονεύουν τὸν Διδάσκαλον.

Αὐτὸν τὸν ρόλον ἐξετέλεσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισσαῖοι οἱ ὁποῖοι ἐπίεζαν τὸν Χριστὸν νὰ φανερώσῃ τὴν ταὐτότητά του. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως ἐτήρει τὴν «σιγὴν» τοῦ «Μύστου» καὶ μόνον ὅταν τὸν ἐκάλεσε ἐνόρκως ὁ ἀρχιερεὺς «ἐξορκίζω σὲ κατὰ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ;» Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς «Σὺ εἶπας» (Ματθ. κς' 64).

Ὅταν δηλαδὴ ὁ Θεάνθρωπος ἐκλήθη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἱερατείου νὰ βεβαιώσῃ ἢ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἰδιότητά του δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ σιωπᾷ καὶ ἀπήντησε σὰν μεμυημένος. «Ἐσὺ τὸ ἐφανέρωσες»!

Εἶναι γενικὴ ἀρχὴ στοὺς μυημένους στὰ μυσταγωγικὰ τάγματα ποτὲ νὰ μὴν δίδουν καταφατικὴ ἀπάντησι, ἀλλὰ νὰ ἀπαντοῦν πάντοτε μ' ἕνα τρόπο συνθηματικό.

Ὁ Χριστὸς σ' ὅλους προηγουμένως συνιστοῦσε «σιωπή». «Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη τῆς Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων: Τίνα μὲ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι ἐγὼ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

Οἱ δὲ εἶπον, ἄλλοι μὲν Ἰωάννην τὸν

(2) Ἐλεύθερη μετάφρασις, βασισμένη κυρίως στὴν ἀπόδοσι τοῦ Ἄρη Δικταίου» Ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε, (Ι. 957 σελ. 75—76).

(3) Μιὰ παρόμοια ἀνάλυσι ἀπαντᾶ κανεὶς καὶ στὸ βιβλίο τοῦ Γιόγκι Ραμαχαράκα, «Ὁ Μυστικὸς Χριστιανισμὸς ἢ Ἐσωτερικὴ Διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ 1961».

Βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν καὶ ἄλλοι Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

Λέγει πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ σεῖς τίνα μὲ λέγετε ὅτι εἶμαι; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων Πέτρος εἶπε, Σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν:

Μακάριος εἶσαι Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι σὰρξ καὶ αἷμα δὲν σοὶ ἀπεκάλυψε τοῦτο ἀλλὰ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (Ματθ. ις' 13—17) [4].

Καὶ παρήγγειλεν αὐστηρῶς εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ λέγουσι εἰς μηδενὶ περὶ αὐτοῦ (Λουκ. κ' 30).

Ἡ σιγὴ καὶ ἡ ἐχεμύθεια φανερώνουν τὸν ἀληθινὸ Μύστη καὶ ἀποτελοῦν τὴν βάσι καὶ τὴν πηγὴ κάθε ἐσωτερικῆς διδασκαλίας.

Ἄλλωστε ἡ λέξις «μύστης» ἐκ τοῦ μύω (μυ-mutus — ἄφωνος) ποὺ σημαίνει κλείνω τὸ στόμα ἢ τὰ μάτια ἔχει τὶς ρίζες της στ' ἀρχαῖα μυστήρια.

Μύστης ἐσήμαινε ἢ τὸν μυημένο στὴν ἐσωτερικὴ διδασκαλία, ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τηρῇ σιγὴ καὶ ἀπόλυτη ἐχεμύθεια ἢ ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμη ἀνοίξῃ τὰ μάτια γιὰ νὰ δῇ ὅσα ἐγίνοντο στὰ Μυστήρια.

Ὁ Σουίδας λέγει «μυστήρια» ἐκλήθησαν παρὰ τοὺς ἀκούοντας μύειν τὸ στόμα καὶ μηδενὶ ταῦτα ἐξηγεῖσθαι». Ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀπὸ τοὺς Νεοπλατωνικοὺς ἔδωσε μιὰ πιὸ εὐρύτερη σημασία στὴ λέξι, ποὺ γι' αὐτὸν ἐσήμαινε ἐκεῖνον ποὺ εἶχε ξεκόψει κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων γιὰ νὰ δεχθῇ τὸν θεῖο Φωτισμό.

«Μύσται, λέγει ὁ Ἡσύχιος, ἐκ τοῦ μύω, μύοντες γὰρ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἔξω τῶν σαρκικῶν φροντίδων γενόμενοι οὕτω τὰς θείας ἀναλάμψεις ἐδέχοντο» [5].

Ὁ Καλκὸττ γράφει «ὅτι ἐὰν στρέψουμε τὰ μάτια μας πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, θὰ βροῦμε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι τόσο πολὺ ἐνδιαφέροντο γιὰ τὴν σιγὴ καὶ τὴν μυστικότητα στὰ μυστήριά τους ὥστε μπροστὰ ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Μυστηρίων εἶχον τοποθετήσει τὸν Θεὸν Ἁρποκράτην».

Ὁ Ἀπουλήιος, ποὺ εἶχε μυηθῇ στῆς Ἴσιδος τὰ Μυστήρια, λέγει ὅτι μὲ κανένα τρόπο, ποτὲ δὲν θὰ ἀποκαλύψῃ σὲ ἀμύητο, ὅσα τοῦ ἐμπιστεύτηκαν.

Ὅταν ἐρώτησαν τὸν Ἀριστοτέλη τί θεωρεῖ πιὸ δύσκολο νὰ τηρήσῃ ἕνας ἄνθρωπος ἀπήντησε: τὴν ἐχεμύθεια καὶ τὴν σιγή. «Μονάχα ἡ σιγὴ εἶναι μεγάλη, ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἀδυναμία» μᾶς λέγει ἕνας Γάλλος ποιητής.

Ὁ δὲ Μωρὶς Μαίτερλιγκ στὸ «Θησαυρὸ τῶν ταπεινῶν» γράφει ἐπιγραμματικά: «Οἱ ψυχὲς ζυγίζονται στὴ σιγὴ ὅπως τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσῆμι ζυγίζονται στὸ καθάριο νερό, καὶ τὰ λόγια ποὺ προφέρουμε δὲν ἔχουν νόημα παρὰ χάρι στὴ σιωπὴ ποὺ ἔχουν λουσθῆ».

Τὴν σιωπὴ αὐτὴ ποὺ ἡ ἔκφρασίς της εἶναι πιὸ εὔγλωττη ἀπ' τὰ λόγια, τὴν συναντᾶμε στοὺς δραματικοὺς ν'

---

(4) Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ τῆς Ἀποκαλύψεως τῆς ἀληθινῆς οὐσίας τοῦ Ἰησοῦ ὡς Θεανθρώπου τὸ περιγράφουν καὶ ὁ Ματθαῖος (ις' 13-17) καὶ ὁ Μάρκος (η' 27-30) καὶ ὁ Λουκὰς (θ' 18-20). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει: (ἐπιστολὴ Α β' 10) «Εἰς ἡμᾶς δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε αὐτὰ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ἐρευνᾷ τὰ πάντα καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ». Ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ ἀγαπημένος μαθητής, γράφει: (ἐπιστολὴ Αδ' 15) «Ὅστις ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς μένει ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη καὶ ὅστις μένει τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ».

(5) Ἐπίσης Φίλωνος περὶ θυσίας Ἀβραὰμ 15 «Ἵνα ἡ ψυχὴ τῶν τελείων μύστης γενομένη τελετῶν, μηδενὶ προχείρως ἐκβάλλει τὰ θεῖα μυστήρια, ταμιευομένη δὲ αὐτὰ καὶ ἐχεμυθοῦσα ἐν ἀπορρήτῳ φυλάττῃ». Περὶ Χερουβεὶμ 14 «ταῦτα, ὦ μῦσται, ὡς ἱερὰ ὄντως μυστήρια ψυχὰς παραδέχεσθαι καὶ μηδενὶ τῶν ἀμυήτων ἐκλαλήσατε».

ἀποκτᾶ μιὰ τ ρ α γ ι κ ὴ ἔνταση (6).

Ὁ ἀθάνατος Αἰσχύλος, στὸν «Προμηθέα Δεσμώτη», ἔδωσε στὴ σιωπὴ τὴν δυνατότητα νὰ ἐκφράσῃ τὸ βαθὺ πόνο, τὸ ἀβάσταχτο μαρτύριο τῆς περήφανης ψυχῆς ἑνὸς ἡμιθέου.

Στοὺς χλευασμοὺς τοῦ Κράτους καὶ τῆς βίας, στ' ἄγρια χτυπήματά τους ἀπαντᾶ ὁ Προμηθέας μ' ἀπόλυτη σιγή, μὲ ὑπεράνθρωπη καρτερία, μὲ σφιγμένα τὰ δόντια, μὲ κλειστὸ τὸ στόμα. Μόνο ὅταν οἱ βασανιστές του φύγουν καὶ χαθοῦν καὶ μείνει μονάχος ἀπέναντι στὴ φύσι καὶ στὸν ἑαυτό του, θὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Καὶ τότε τὰ λόγια του θὰ μᾶς φανερώσουν τὸν ἀνέκφραστο πόνο του ποὺ τὸν ἔπνιγε στὴν ὑπομονὴ καὶ στὴ σιωπή.

«Ὦ ἅγιε αἰθέρα, κι ὦ γοργὲς φτερωτὲς αὖρες, πηγὲς τῶν ποταμῶν καὶ τῶν θαλασσίων κυμάτων, χαμογέλασμα ἀρίθμητο κι' ὁλωνῶν μάννα, ὦ Γῆ! καὶ σύ, ποὺ ὅλα,τὰ πάντα βλέπεις, Ἥλιε· δῆτε μ' ἐγώ, Θεὸς ἀπὸ τοὺς Θεοὺς τὶ πάσχω».

Ἡ σιωπὴ ποὺ προηγήθηκε ἀπὸ τὸ ξέσπασμα, δίνει στὸ δραματικό του μονόλογο μιὰ ὑψηλὴ τραγικὴ ἔντασι.

Μόνο μὲ τὴν σιωπὴ ἐκφράζουν οἱ δραματικοὶ τὸν βαθὺ πόνο, τὸν βαθὺ ἔρωτα. Στὸν «Οἰδίποδα τύραννο» ἡ Ἰοκάστη, ὅταν τῆς ἀποκαλύπτεται ἡ φρικτὴ ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνδρας καὶ τὸ παιδί της εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο, δέχεται τὴν ἀποκάλυψη μὲ σφιγμένα χείλη. Καὶ δὲν τ' ἀνοίγει πιά, γιατὶ τὰ σφραγίζει μὲ τὸ θάνατο. Ἀπαγχονίζεται.

Ἡ σ ι ω π ὴ της γίνεται α ἰ ώ ν ι α. Ὁ θάνατος ἐκφράζει τὴν πιὸ ὁριστικὴ ἐπιστροφή μας στὴν αἰώνια Σ ι ω π ή.

Γι' αὐτὸ πάντα ὁ ἄνθρωπος σ ω π α ί ν ε ι στὶς κορυφαῖες στιγμές του: ἀντίκρυ στὸν θάνατο καὶ στὸν μεγάλο πόνο, στὸν βαθὺ ἔρωτα καὶ στὴν ἀληθινὴ προσευχή.

Ἡ σ ι ω π ὴ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ἀ λ ή θ ε ι α. Γι' αὐτὸ μᾶς εἶναι τόσο δύσκολο νὰ τὴν ἐκφράσουμε τὴν σιωπή, νὰ ἀνιχνεύσουμε καὶ νὰ ἀποκαλύψουμε τὸ πνεῦμα τῆς σιγῆς μὲ τὸν λόγο.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ συνεργάτης τοῦ Ἰλισοῦ Νικ. Λούβαρις «μίλησε» μὲ ἰδιαίτερη ἐκφραστικότητα γιὰ τὴ σιωπή.

Τὸν ἔθρεψε τὸ πνεῦμα τῆς σιγῆς καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶναι του, τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου, ἀκούγονται οἱ ψίθυροι τῆς σιωπῆς. Ἂς τοὺς ἀφουγκραστοῦμε:

«Μόνον μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν, γράφει ὁ Λούβαρις, μέσα εἰς τὴν σιγήν, τὴν ὁποίαν δὲν διαταράττουν αἱ κραυγαὶ τοῦ παροδικοῦ καὶ τοῦ ἐπουσιώδους, εἶναι δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος ν' ἀκούῃ τὴν μουσικὴν τοῦ αἰωνίου, ὅπως οἱ ψαράδες τοῦ δραματικοῦ Χάουπτμαν, ἀκούουν τὰς μυστικὰς φωνάς, ποὺ ἀδυνατοῦν πλέον νὰ λησμονήσουν, μέσα εἰς τὴν σιγὴν τοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον τῆς ἐσωτερικότητος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐπανεύρεσιν τῆς οὐσίας μας, εἰς τὴν καθαγίασιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὕψωσιν αὐτῆς ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ βεβήλου»(7).

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ οἱ μυούμενοι στ' ἀρχαῖα μυστήρια περνοῦσαν ἀπὸ τὴν δοκιμασία τῆς σιγῆς, τῆς γόνιμης πνευματικῆς σιγῆς. Μάθαιναν νὰ σωπαίνουν καὶ ν' αὐτοσυγκεντροῦνται, ποὺ ἦταν πραγματικὰ μιὰ ἔξοχη πνευματικὴ πειθαρχία.

Ὁ καθηγητὴς Γεώργιος Σακελλαρίου (ποὺ ταξίδευσε γιὰ φωτεινότερους κόσμους) στὴν περὶ «Πυθαγόρα» μελέτη του (σελ. 86) γράφει:

«Οἱ ἐπιλεγόμενοι, νεόφυτοι, ἀκουσματικοὶ (ἐξωτερικοὶ) καὶ οἱ Πυθαγόρειοι (ἐσωτερικοὶ) ἐγίνοντο δεκτοὶ τὸ πρῶτον ὡς μαθητευόμενοι, συνηθίζοντες ἵνα ὑπακούωσι μετ' ἀγάπης σιωπῶντες».

Σ' αὐτούς, ποὺ ἔπαιρναν τὸν βαθμὸ

(6) Πρβλ. σχετικὴ ἀνακοίνωσι τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ μας Σπύρου Μελᾶ στὴν Πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς 30.12.64 τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

(7) Νικ. Λούβαρη: «Συμπόσιον Ὁσίων» σελ. 73 (1962).

τοῦ μαθητοῦ, ὁ Πυθαγόρας προσέταττε σιωπὴν πενταετῆ καὶ ἔτσι τοὺς ἐδοκίμαζε στὴν ἐγκράτειαν τῆς γλώσσης ποὺ τὴν ἐθεωροῦσε μαζὺ μὲ τὴν ἐχεμύθεια «χαλεπωτέραν τῶν ἄλλων ἐγκρατευμάτων».

Γιὰ νὰ μπορέσουν δὲ νὰ ἐπιτύχουν στὴ δύσκολη αὐτὴ πειθαρχία τῆς σιωπῆς, τοὺς βοηθοῦσε ἰδιαίτερα ἡ καθημερινὴ παρατήρησις ἑνὸς ἀγάλματος ποὺ ἔδειχνε μιὰ γυναῖκα μὲ πέπλο νὰ φέρνη τὸ δάκτυλό της πάνω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ποὺ ἐσυμβόλιζε τὴ Μοῦσα τῆς σιωπῆς (κάτι ἀνάλογο μὲ τὸν θεὸν Ἁρποκράτη τῶν Αἰγυπτίων).

Μὲ τὴ σιωπὴ λοιπὸν ἀσκοῦσαν τὴ βούλησί τους, τὴν αὐτοκυριαρχία καὶ τὸν αὐτοέλεγχο ποὺ τόσο τὰ παραμελοῦμε στὴν καθημερινή μας ζωή. Συγκρατούσανε τὴν ὀργὴ καὶ τὰ νεῦρα τους καὶ ἀπέφευγαν τὶς προστριβές.

Σήμερα δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς Πυθαγόρειος ἢ νὰ ἀνήκη σὲ φιλοσοφικὰ τάγματα, γιὰ νὰ κατανοήση τὸ γόνιμο πνεῦμα τῆς σιγῆς.

Μονάχος «ἐνώπιος ἐνωπίῳ», μέσα σὲ στιγμὲς σιωπῆς καὶ διαλογισμοῦ μπορεῖ νὰ «ὡριμάζει» πνευματικὰ καὶ ψυχικά. Μέσα στὴ βαθειά, ἀπόλυτη αὐτοσυγκέντρωσι μπορεῖ νὰ εὑρίσκη τὴν ἴδια τὴν οὐσία καὶ τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς του.

Τότε ὁ λόγος του, θὰ διασπάση «τῆς σιωπῆς τὸ τεῖχος» σὰν βέλος ποὺ τὸ ἐξακοντίζει καὶ τὸ σπάει ἡ ὑπερέντασις τῆς ἀγρύπνιας, τῆς ψυχικῆς ἐγρηγόρσεως καὶ τοῦ πύρινου στοχασμοῦ. «Λέγε σιγῆς κρείττονα ἢ σιγὴν ἔχε», ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι. Ὁ λόγος ἀξίζει ὅταν εἶναι μονάχα ὁ ὥριμος καρπός, ὄχι τῆς ἀνθρωπίνης σιωπῆς μὰ τῆς ἄλλης, τῆς ἄχρονης τῆς ἀπεριόριστης, τῆς σιωπῆς, τοῦ ἀπείρου καὶ τῆς αἰωνιότητος. Αὐτὴ τὴ Σιωπή, δηλαδὴ τὴ σιωπὴ τῆς Ἀνυπαρξίας καὶ τῆς Αἰωνιότητος, ζητᾶ ν' ἀποκρυπτογραφήση, νὰ ἀνιχνεύση, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα.

Πρέπει ὅμως νὰ μαθητεύσουμε στὸν κόσμο τῆς ἀνέκφραστης πνευματικῆς σιωπῆς, νὰ βιθιστοῦμε στὰ σκοτεινὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς μας, γιὰ νὰ συλλάβουμε τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Μέσα στὸ πνεῦμα τῆς σιγῆς θὰ βροῦμε κάτι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, κάτι ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος.

Τότε θὰ ἀκούσουμε τὴ φωνὴ τῶν μεγάλων μυστῶν καὶ ποιὸς ξέρει ἴσως καὶ αὐτὴ τὴν ἴδια τή... φωνὴ τοῦ Θεοῦ.

«Ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω ἐάν τις ἀκούση τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξει τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ».

Ἰδοὺ γὰρ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν».

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ Μελετήματα — ΣΤ. ΓΑΖΗ Περικλέους Ἐπιτάφιος — ΜΙΧ. ΙΑΤΡΟΥ Ὁ ἀριθμὸς 7 — Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς

Σημειώματα τοῦ κ. ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. Μελετήματα (Ἀθῆναι, 1965)

Ἔπειτα ἀπὸ τόσα ἔργα του, ἀσφαλῶς, δὲν ἔχει ἀνάγκη συστάσεων, εἰδικὰ γιὰ τοὺς φίλους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ὁ διευθυντής του κ. Κωστῆς Μελισσαρόπουλος. Ὡστόσο, πρέπει νὰ ἐπαινεθῆ ἡ ἀπόφασίς του νὰ ἐκδώση σὲ χωριστὸ τόμο τὰ «Μελετήματα», ποὺ ἐδημοσιεύθησαν στὰ 9 χρόνια τοῦ περιοδικοῦ, διότι ἔτσι δὲν τὰ συγκεντρώνει ἁπλῶς σὲ μιὰ πνευματικὴν ἑνότητα, ἀλλὰ καὶ τὰ καθιστᾶ προσιτὰ σὲ πλατύτερο κοινόν. Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἁπλῆ ἀπαρίθμησι τῶν θεμάτων, τὰ «Μελετήματα» τοῦ κ. Μελισσαροπούλου ἔχουν μιὰν ἑνότητα, κινοῦνται ἀπὸ μιὰ πηγή, ἐξελίσσονται πάνω σ' ἕνα σχέδιο, συνθέτουν δηλαδὴ μιὰ φιλοσοφία τῆς ζωῆς.

Πρόκειται γιὰ τὴν π ν ε υ μ α τ ό δ ο ξ η φιλοσοφία (διότι ὁ ὅρος «μεταφυσική» δὲν ἀποδίδει τὴν οὐσία, ἀφοῦ τὰ πάντα, ἑρμηνευμένα καὶ ἀνερμήνευτα, φυσικὰ εἶναι). Καὶ πρόκειται ἀκόμη γιὰ μιὰ φιλοσοφία Ἑλληνική. Διότι, μὲ ἐξαίρεση τὰ «Ἰνδικὰ» τοῦ Γαλανοῦ, τὴν μετάφρασι τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς συνοψίζει καὶ ἀναλύει, πηγαὶ τῆς φιλοσοφίας εἶναι οἱ Σωκρατικοὶ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, κυρίως, βέβαια δὲ καὶ ἡ σύγχρονη Θεοσοφία. Ἔτσι, σ' αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ καὶ ἰδεολογικὸ πλαίσιο, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Μελετημάτων» ἀσχολεῖται μὲ τὴν προέλευσιν καὶ τὸ πεπρωμένο τῆς ζωῆς (ἐξέλιξις ἢ ἀνακύκλησις, ἔννοια τοῦ Θεοῦ, περιεχόμενο τοῦ θανάτου), ἀλλὰ πιὸ πολὺ μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωή, κηρύσσοντας ὅτι ζωὴ εἶναι κάθε μ ί α στιγμή, ποὺ πρέπει ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ τὴν χαίρεται, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν χρησιμοποιῆ σὰν σκαλοπάτι, γιὰ μιὰ ζωὴ πληρέστερη, ὑψηλότερη, ζωὴ πολιτι-

σμοῦ, ἀγάπης, εἰρήνης, ἀδελφότητος.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ. Ἔμμετρος ἐλευθέρα ἀπόδοσις ὑπὸ Στέλιου Γαζῆ (Θεσσαλονίκη, 1964)

Συνήθως, κείμενα ποιητικὰ μεταφέρονται στὸν πεζὸ λόγο, χάριν πλέον πιστῆς ἀποδόσεως, δίχως τὰ δεσμὰ τοῦ στίχου. Ἐδῶ, ὁ πεζὸς λόγος τοῦ Θουκιδίδου μεταφέρεται στὸν ἐλεύθερο στίχο, ἴσως χάριν ἐμφανίσεως πλέον ἐπιβλητικῆς. Δυστυχῶς, ἡ ἀπόδοσις ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, τὸ ἀγνοεῖ ἢ καὶ τὸ παραποιεῖ, μὲ τελικὸ ἀποτέλεσμα νὰ χάνεται ἡ ἀληθινὴ ποίησις.

Θ᾽ ἀναφερθῶ σὲ μερικὰ μόνον σημεῖα τῆς συμπαθοῦς μέν, ἀλλ᾽ ἀτυχοῦς προσπαθείας:

Ποικίλα σκεύη στέφανους, ἀρώματα καὶ ἄνθη
Οἱ Ἀθηναῖοι ἔφεραν ἐφέτος στοὺς νεκρούς των.
Στοὺς ἥρωες ποὺ ἔπεσαν γενναῖα στοὺς πολέμους.

Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μεταφράσεως καὶ ἀναφέρεται στὴν πρώτη φράση τοῦ Θουκυδίδου: *«Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι οἱ Ἀθηναῖοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο»*, ποὺ σημαίνει κατὰ τὸν α ὐ τ ὸ ν χειμῶνα, τὸν ἴδιον χειμῶνα, τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431—430 π.Χ.) ἔκαμαν οἱ Ἀθηναῖοι δημοσίαν ταφὴν καὶ ὄ χ ι γενικὰ γιὰ «τοὺς πολέμους». Ἔπειτα, παραβάλλετε τὴν λιτότητα τοῦ ἀρχαίου κειμένου μὲ τὴν διακόσμησι τῆς μεταφράσεως.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ μεταφραστὴς ἀναφέρει ὅτι πῆγαν νὰ θάψουν τὰ ὀστᾶ «ποὺ δ ύ ο μέρες τώρα» ἦσαν ἐκτεθειμένα, ἐνῷ τὸ κείμενον περιγράφει τὰ ὀστᾶ «πρότριτα», ἤτοι ἐκτεθειμένα τ ρ ε ῖ ς ἡμέρες πρὸ τῆς ταφῆς. Καὶ πρόκειται περὶ ἐθίμου κάποιας σημασίας.

Ἡ λιτὴ καὶ ἐπιβλητικὴ φράσις *«γυναῖκες ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι»* μεταφράζεται πάλι διακοσμητικά: *«Κλαυθμὸς καὶ θρῆνος, κοπετοὶ τὴν ὥρα τῆς κηδείας».*

Ὁ Θουκυδίδης περαιτέρω περιγράφει: *«λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι φυλῆς ἑκάστης μίαν, ἔνεστι δὲ τὰ ὀστᾶ ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. Μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν εἰς ἀναίρεσιν».* Καὶ ὁ μεταφραστὴς «ἐξοφλεῖ» μὲ δύο στίχους:

Τὶς κάλπες σέρνουν ἅμαξες, κάθε φυλῆς τὴν κάλπη.
Κι᾽ ἀκόμα μία ἀδειανὴ τῶν ἀφανῶν τὴν κάλπη.

ποὺ δὲν ἀποδίδει τὴν πραγματικότητα, διότι τὴν κάλπη τῶν ἀφανῶν, τῶν μὴ εὑρεθέντων νεκρῶν, δὲν τὴν μετέφεραν ἅμαξες, ἀλλὰ ἐ φ έ ρ ε τ ο ἐπὶ «κλίνης», ἤτοι φερέτρου, βασταζομένου διὰ τῶν χειρῶν, τιμῆς ἕνεκεν.

Γιὰ τὴν χαρακτηριστικὴ φράση τοῦ ἀρχαίου κειμένου: *«Τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι»* ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ νεκροὶ τῶν πολέμων, πλὴν τῶν Μαραθωνομάχων, ποὺ εἶχαν τὸν εἰδικὸν

τύμβον, ἐθάπτοντο σὲ δημόσιο ταφεῖον, στὸ πλέον περίβλεπτο σημεῖον τῆς πόλεως, τίποτε δὲν ἀναφέρεται στὴν μετάφρασι, ἡ ὁποία, ἐξ ἄλλου, ἐπιδίδεται σὲ ἴδιον λυρισμό:

Εἶναι ἡ ὥρα παγερὴ χειμῶνας. Ξεροβόρι!
Οἱ τάφοι χάσκουν ἀνοιχτοί, τὰ δέντρα γυμνωμένα,
Ἀπομεσήμερο πικρό, βαθειὰ ἀπελπισμένο....

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτοὶ οἱ στίχοι, ὅλως ξένοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς «φιλοκαλίας μετ᾽ εὐτελείας». Ἂς ἰδοῦμε τὸ πλέον φημισμένο κομμάτι τοῦ Ἐπιταφίου, τὸ σχετικὸ μὲ τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων. Ἰδοὺ ἡ «ἔμμετρος ἐλευθέρα ἀπόδοσις»:

Πολίτευμα δὲν ἔχουμε ποὺ νὰ ζηλεύῃ ξένο
οὔτε ἀπὸ ξένους παίρνουμε νόμους καὶ συμβουλές.
Ἐμεῖς παράδειγμα γι᾽ αὐτοὺς μποροῦμε νὰ σταθοῦμε
καὶ δὲν γυρεύουμε ποτὲ νὰ μιμηθοῦμε ἄλλους.
Δημοκρατία λέγεται αὐτὸ ποὺ ἀκλουθοῦμε
ἐνσαρκωμένο ὄνειρο σὲ ὅλων τὶς ψυχές.
Ἴσοι μπροστὰ στοὺς νόμους μας γιὰ κάθε διαφορά μας
ἀναδεικνύουμ᾽ ἄξιους μόνον τοὺς ἱκανούς.
Ποτέ μας δὲ θυμώνουμε μὲ τὸν ἀντικρυνό μας,
ἂν τοῦτος κάτι ἔκαμε ὅπως τὸ πεθυμοῦσε.
Καὶ στὴ δημόσια ζωὴ σεβόμαστε τοὺς νόμους
καὶ πειθαρχοῦμε πιὸ πολὺ σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν γίνει
νὰ προστατεύουν πάντοτε τὸν κάθε ἀδικημένο.

Καὶ ἰδοὺ μία πιστὴ τοῦ πρωτοτύπου μετάφρασις, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν σύγκρισι καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀποξένωσι τῆς μεταφράσεως ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ποιητικὴ οὐσία τοῦ πρωτοτύπου:

Ἔχομε πολίτευμα, ποὺ δὲν ἐπιζητεῖ τοὺς νόμους τῶν ἄλλων. Ἐμεῖς δὲν μιμούμεθα ἄλλους, ἀλλὰ μᾶλλον εἴμεθα παράδειγμα γιὰ κάθε ἄλλον. Ὅσο γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ πολιτεύματός μας, ἐπειδὴ στηρίζεται ὄχι στοὺς ὀλίγους, ἀλλὰ στοὺς περισσοτέρους, καλεῖται δημοκρατία. Ὡστόσο, τοῦτο δὲν σημαίνει πὼς εἶναι πολίτευμα μιᾶς μερίδος, ἔστω τῆς μεγαλυτέρας, διότι ὅλοι ἔχουν, κατὰ τοὺς νόμους, ἴσα δικαιώματα εἰς κάθε ἰδιωτικὴν των διαφοράν. Καὶ εἰς ὅποιον κλάδον ἔχει εὐδοκίμησιν καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, κανένας δὲν προτιμᾶται γιὰ τὰ πολιτικά του φρονήματα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἱκανότητά του. Καὶ ἂν εἶναι φτωχὸς καὶ ἂν εἶναι κοινωνικῶς ἀφανής, πάλι δὲν ἐμποδίζεται νὰ ἐργασθῇ ἐπωφελῶς γιὰ τὴν πόλι. Ἡ ἐλευθερία χαρακτηρίζει τὰς δημοσίας σχέσεις μας ὡς πολιτῶν, ἀλλὰ ἐπηρεάζει καὶ τὰς ἰδιωτικάς μας σχέσεις ἀκόμη, διότι, ἂν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι φυσικὸ νὰ προκαλοῦν μεταξύ μας καχυποψία, δὲν ὀργιζόμεθα κατὰ τοῦ ἄλλου, ὁσάκις πράττει κάτι ποὺ τοῦ ἀρέσει, οὔτε καὶ κάνομε ἐκδηλώσεις δυσαρεσκείας, ἀβλα-

βεῖς βέβαια, ἀλλά πάντως, ἐνοχλητικάς. Καὶ ἐνῶ συμπεριφερώμεθα ἀνενοχλήτως στὴν ἰδιωτική μας ζωή, εἰς τὴν διαγωγή μας πρὸς τὸ δημόσιο δὲν παρανομοῦμε, προπάντων ἀπὸ σεβασμό, πειθαρχοῦντες καὶ εἰς τοὺς ἑκάστοτε ἄρχοντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς νόμους, ἰδιαιτέρως δὲ σ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν θεσπισθῆ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀδικουμένων, ἀλλ' ἀκόμη καὶ στοὺς ἄγραφους ἐκείνους νόμους, ποὺ εἶναι ριζωμένοι στὴν συνείδησιν καὶ τὴν ψυχὴ τῆς κοινωνίας καὶ ποὺ ἡ παράβασίς των προκαλεῖ ἀναμφισβήτητη καταισχύνη.

ΜΙΧ. ΙΑΤΡΟΥ. Ὁ ἀριθμὸς 7. (Ἀθῆναι 1965)

Εἶναι ἕνα βιβλίο ἀσυνήθιστο γιὰ τὸν τόπο μας. Καὶ ἀποτελεῖ ἀπάνθισμα τῶν περὶ ἀριθμολογίας, εἰδικὰ τοῦ «θεμελιώδους» ἀριθμοῦ 7, πληροφοριῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ συγχρόνων λεξικῶν, δικῶν μας καὶ ξένων. Ὁ ἀριθμὸς 7 ἐξετάζεται ὡς δηλωτικὸν ποσότητος (μὲ τὰ ἀριθμητικά του περίεργα), ὡς ἱερὸς καὶ μυστικὸς ἀριθμός, ἤτοι ὡς «κοσμονομικὸν» στοιχεῖον (ὁρισμὸς τοῦ συγγραφέως, πρὸς ἔκφρασιν καὶ ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας, ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ σύμπαντος διέπεται ἀπὸ ἀριθμητικούς, γεωμετρικοὺς καὶ ἀναλογικοὺς κανόνες).

Τὸ βιβλίο ἔχει μᾶλλον ἐγκυκλοπαιδικὸν χαρακτῆρα καὶ περιέχει πλῆθος πληροφοριῶν. Θὰ ἦταν, πιστεύω, ὁλοκληρωμένον ἐὰν εἶχε καὶ μία εἰσαγωγὴ περὶ τῆς πνευματικότητος τῶν ἀριθμῶν ἐν γένει, δεδομένου εἰδικὰ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία εἶναι πτωχοτάτη στὸ θέμα αὐτό. Γιὰ τὴν σημασία τῶν ἀριθμῶν, ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὸν διάσημο Ἄραβα ἰατρὸ Ἀβικέννα (1000 π.Χ.) διακριτικὸ μεταξὺ ζώου καὶ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὁ λόγος ἀλλὰ ἡ ἀρίθμησις. Bruta non numerant.

Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς (ἐκδ. Φέξη, 1965)

ΜΑΡΚΟΣ Ο ΕΥΓΕΝΙΚΟΣ, ἐπίσκοπος Ἐφέσου, εἶναι ὁ μόνος μὴ ὑπογράψας τὴν συμφωνία τῆς Φλωρεντίας (1439) γιὰ τὴν ἕνωση τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολική, μὲ ἀναγνώριση τοῦ Λατινικοῦ δόγματος περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Τὸ ὄνομά του, ὡς ἀδιαλλάκτου καὶ ἀνενδότου προμάχου τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀπετέλεσε, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους, τὴν πολεμικὴ σημαία τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ καλογήρων τῆς Μονῆς Πεντέλης στὸν «ἀγῶνα» των κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, γιὰ τὸ «ἔγκλημα» τῆς συναντήσεως μὲ τὸν Πάπα Παῦλο ΣΤ' στοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ τῆς διαπραγματεύσεως ἑνὸς «διαλόγου» τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Ὁ κ. Ἰωάννης Κουτσοχέρας, γιὰ τὸν Μᾶρκο τὸν Εὐγενικὸ προφανῶς ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν τρέχουσα προσπάθεια γιὰ τὴν συνεργασία καὶ ἑνότητα (ὄχι ἕνωση) τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡστόσο δὲν θέλησε νὰ ἀναφερθῇ σὲ μερικὲς ἀπόψεις τοῦ ἰδίου τοῦ Ἐπισκόπου Ἐφέσου, ὁ ὁ-

ποῖος, ὄχι μόνον δὲν ἀπέκρουσε κ α τ ' ἀ ρ χ ὴ ν τὴν ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξέφρασε βαθύτατο πόνο γιὰ τὸν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ χωρισμό των.

«Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἴμεθα Χριστιανοί, ἀρχηγοὶ Ἐκκλησιῶν, καὶ νὰ ἔχωμε 500 χρόνια νὰ ποῦμε κ α λ η μ έ ρ α; Τότε, τί θὰ κάμη ὁ ἄλλος κόσμος;» — αὐτὰ τὰ λίγα λόγια εἶπε, πέρυσι τέτοιον καιρό, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ἐνῶ, Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, σὲ γ ρ α π τ ό χαιρετισμό του πρὸς τὸν Πάπα Εὐγένιο Δ' μίλησε μὲ ἀσυγκρίτως βαθύτερο πόνο καὶ ὑψηλότερη ἔξαρση ὑ π ὲ ρ τῆς ἐπαφῆς καὶ ὑ π ὲ ρ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως.

«Σήμερον — εἶπε, γιὰ τὴν συνάντηση τῆς Φλωρεντίας — τῆς παγκοσμίου χαρᾶς τὰ προοίμια, σήμερον αἱ νοηταὶ ἀκτῖνες τοῦ τῆς εἰρήνης Ἡλίου, τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ προανατέλλουσι, σήμερον τὰ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος μέλη, πολλοῖς πρότερον χρόνοις διεσπαρμένα τε καὶ ἐρρηγμένα, πρὸς τὴν ἕνωσιν ἐπείγεται. Οὐ γὰρ ἀνέχεται ἡ κεφαλὴ πάντων Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐφιστάναι διῃρημένῳ τῷ σώματι, οὐδὲ τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐξ ἡμῶν ἀνηρῆσθαι παντάπασιν ἡ ἀγάπη βούλεται... Διὰ τοῦτο... καὶ ἡμᾶς ἁπανταχόθεν συνήθροισε καὶ μακρᾶς ὁδοῦ καὶ πελάγους καὶ κινδύνων ἑτέρων κατατολμῆσαι πεποίηκεν... δεῦρο δὴ οὖν, ἁγιώτατε πάτερ, ὑπόδειξαι τὰ σὰ τέκνα μακρόθεν ἐξ Ἀνατολῶν ἥκοντα, περίπτυξαι τοὺς ἐκ μακροῦ διεστῶτας τοῦ χρόνου, πρὸς τὰς σὰς καταφυγόντας ἀγκάλας. Θεράπευσον τοὺς σκανδαλισθέντας, ἅπαν σκῶλον καὶ πρόσκομμα τῆς εἰρήνης κωλυτικὸν ἐκ μέσου γενέσθαι κέλευσον. Εἰπὲ καὶ αὐτὸς τοῖς ἀγγέλοις, ὡς τοῦ Θεοῦ μιμητής, ὁδοποιήσατε τῷ λαῷ μου καὶ τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε. Μέχρι τίνος οἱ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως βάλλομεν ἀλλήλοις καὶ κατατέμνομεν; Μέχρι τίνος οἱ τῆς αὐτῆς Τριάδος προσκυνηταὶ δάκνομεν ἀλλήλους καὶ κατεσθίωμεν, ἕως ἂν ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῶμεν καὶ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ μηκέτι εἶναι χωρήσωμεν; Μὴ γένοιτο, Χριστὲ Βασιλεῦ, τοῦτο... Σύναψον ἡμᾶς ἀλλήλοις καὶ σεαυτῷ... Ἱλάσθητι Κύριε, πρόσχες, Κύριε, ἀντιλαβοῦ ἡμῶν, Κύριε....»

Ἂν καὶ ἡ σύνοδος ἐκείνη ἀπέβλεπε στὴν δογματικὴ συνθηκολόγηση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς κ α ὶ μετέσχε τῶν ἐργασιῶν της κ α ὶ μὲ τέτοια ἱερὴ συγκίνηση, ποὺ ἀποπνέει ἀπὸ τὰ κείμενά του, τὴν ἐχαιρέτησε καὶ εὐχήθηκε τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν, βέβαια, μὲ τὸ ἄθικτον τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἔγινε λοιπὸν κ α π η λ ε ί α τοῦ ὀνόματος τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους «ζηλωτάς». Καὶ ἔτσι, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τόσο πόνο διηρωτᾶτο «μέχρι τίνος οἱ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως κατατέμνομεν ἀλλήλους» καὶ «μέχρι τίνος οἱ τῆς αὐτῆς Τριάδος προσκυνηταὶ δάκνομεν ἀλλήλους καὶ κατεσθίωμεν», ὁ ὁποῖος ἐκραύγαζεν ὅτι «ἡ κεφαλὴ πάντων, Χριστὸς ὁ Θεός, οὐκ ἀνέχεται τὴν

διαίρεσιν», κατήντησε νὰ ὑψωθῆ σύμβολο τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ σκοταδισμοῦ!

Τὶ ὄμορφο ποὺ θὰ ἦταν, τὶ χριστιανικὸ καὶ τὶ ποιητικό, νὰ ὕψωνε σὰν ρομφαία τὸ λόγο του ὁ ποιητὴς γιὰ νὰ ἀποκαλύψη καὶ νὰ κερματίση τὴν καπηλεία...Ἀλλά, ὁ ποιητής, ἄν καὶ ἐμνευσμένος ἀπὸ τὴν ἐπικαιρότητα, τὴν ἀποφεύγει, δυστυχῶς.

Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κουτσοχέρα μοιάζει ἴδιο, σὲ μορφὴ καὶ ὕφος, μὲ τὰ προηγούμενα θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως ἔργα του, τὸν «Δεῖπνο τῆς Βηθανίας», τὸν «Ἀείροο Ἰορδάνη» καὶ τὸν «Γολγοθᾶ». Στίχος ἐλεύθερος, τόνος διθυραμβικός. Ξεκινάει μὲ παράθεση μονολεκτικῶν χαρακτηρισμῶν, ποὺ ἠχοῦν σὰν βαρύς τυμπανισμός:

Ὀρθός,
κατακόρυφος
ἀλύγιστος,
ἀνένδοτος,
ἀδάμαστος,
ἀδέκαστος,
ἀρραγής,
ἀμετάθετος,
λίθος ἀκρογωνιαῖος,
δρῦς,
Ἀσκητής,
ἡσυχαστής,
ἀγωνιστής,
ποιητής.

Αὐτὸς ὁ πληθωρισμὸς ἐπιθέτων, φοβοῦμαι ὅτι, πέραν ἀπὸ τὴ μονοτονία τῶν ἐπαναλήψεων, ἀγνοεῖ χαρακτηρισμοὺς τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρκου, ὄχι μόνον περιγραφικώτερους, ἑπομένως πληρέστερους, ἀλλὰ καὶ ἀνώτερους ποιητικά. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τοὺς χαρακτηρισμοὺς ποὺ ἀπεδόθησαν στὸν Μᾶρκο, ὡς «τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχον κράτιστον, τῆς ἀληθείας θεόσοφον κήρυκα καὶ τῆς προσωπικότητος ἀδάμαντα ὑπέροχον», καθὼς καὶ τὸ ὡραιότατον ἐπιτύμβιον ἐλεγεῖον τοῦ Σχολαρίου: «Γνώμη προσηνής, εὔλαλον ρέον στόμα, σοφώτατος νοῦς, τεχνικὴ λόγων φράσις, αἴσθησις ἁγνὴ καὶ Θεοῦ πόθος ζέων, κόσμου φυγὴ σύμπαντος, ἥσυχος βίος, μαρτυρικὸν φρόνημα, δοξῶν ὀρθότης, ἐν τοῖς καλοῖς ἄτρεπτος, ἀνδρεῖος τόνος, τοῦ πατρὸς ἦν τούτου τάδε γνωρίσματα. Ποιμὴν ἀληθής, ἱερεὺς ὄντως μέγας, Ἐφεσίων πρόεδρος, ἀστὴρ γῆς πάσης, πῦρ ἐμπιπρῶν τὰς ἀντιδόξους φατρίας καὶ φῶς ὁδηγοῦν εὐσεβεστάτας φρένας...»

Περαιτέρω ὁ κ. Κουτσοχέρας βιογραφεῖ τὸν Μᾶρκο τὸν Εὐγενικό, πλήρης ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου εἶναι μία ψυχή, ποὺ κτίζει μὲ τὰ ἔργα του σκαλοπάτια γιὰ τὸν οὐρανό. Ὁ σπουδαστὴς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τον Πυθαγόρου, κοντὰ στὸν Πλήθωνα τὸν Γεμιστό, κάνει βίωμά του αὐτὸ ποὺ σήμερα ὀνομάζεται «Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός». Στὴ βιβλιοθήκη του οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀδελφωμένοι μὲ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Στὰ χειρόγραφά του, τὰ βυζαντικὰ κοντάκια ἀκολουθοῦν τὰ Ὁμηρικὰ ἑξάμετρα. Μοιράζει τὰ ὑπάρχοντά του σὲ φτωχοὺς καὶ ἀπόκληρους. Λειτουργεῖ στὸ ναὸ καὶ λειτουργεῖ στὸν οὐράνιο θόλο, μιλῶντας «μὲ τ' ἄστρα, μὲ τὴ

θάλασσα, μὲ τοὺς γρύλλους, μὲ τὸ ἀγέρι, μὲ τὶς φυλλωσιὲς τῶν δέντρων».

Ἕως ἐδῶ, κελαρύζει ἡ καθαρὴ ποίησις. Ὁ γνώριμος ποιητής, ὁ τρυφερός, ὁ ἀρωματικός. Ἀλλά, ἕως ἐδῶ... Ὅταν ἀρχίση τὴν τοποθέτηση τοῦ ἥρωός του στὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του, θ' ἀρχίση καὶ ὁ προβληματισμός.

Ὁ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, παρὰ τὴν ἀσκητικὴ καὶ τὴν ποιητικὴ του ψυχοσύνθεση, δὲν ἄκουγε μόνο τὰ ἀηδόνια καὶ «τῆς νύχτας τὴ σιγή τὴ μεγάλη», ἀλλὰ καὶ τὰ «βήματα» ποὺ προχωροῦσαν κατὰ τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ἦσαν δύο εἰδῶν βήματα. Τὰ «βαρειά, τραχειά, θανατερά» βήματα τοῦ Ἰσλάμ, τῶν ἀλλοθρήσκων. Καὶ κάποια ἄλλα βήματα «βουβά, θολά, δίβουλα, ἐπίβουλα κι ἀμφίβολα»: βήματα τῶν «ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν» Λατίνων.

Καὶ ὁ Μᾶρκος διαλέγει ἀπὸ τοὺς κινδύνους ποὺ ἀπειλοῦσαν τὸ Βυζάντιο, ἐκεῖνον ποὺ θεωροῦσε «μικρότερο κακό». Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν Τοῦρκοι, ἁπλῶς ἐχθροί. Ἐνῶ οἱ Λατῖνοι, ἦσαν «φίδια» καὶ «χριστέμποροι», ἐχθροὶ χειρότεροι. Ἡ πολιτικὴ δουλεία στοὺς Τούρκους ἦταν «ἄγρια μπόρα ποὺ περνάει». Ἐνῶ ἡ θρησκευτικὴ ὑποταγὴ στοὺς Δυτικοὺς ἀντεπροσώπευε «τὰ λιμνάζοντα νερά, τὰ ὑποχθόνια». Καὶ

— Ἂν χαθεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους,
διαλογίζονταν ὁ Μᾶρκος,
τὰ θεμέλια θὰ νωτίσουν,
θὰ ραγεῖ τὸ φράγμα,
θὰ χαθεῖ ἡ φυλὴ γιὰ πάντα.

Ἡ «ἐκλογὴ» τοῦ Μάρκου, ἀντιπροσωπεύει τὴν νοοτροπία μιᾶς ὁλοκλήρου τάξεως τοῦ Βυζαντίου, τοῦ καλουμένου τότε «ἐθνικισμοῦ», τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε μὲ τὸν ὠμότερο τρόπο ὁ μέγας δοὺξ Λουκᾶς Νοταρᾶς, ὁ ὁποῖος ἐπροτιμοῦσε τὴν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ὑποδούλωση στοὺς Τούρκους, παρὰ τὴν δογματικὴ ὑποταγὴ στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ὅταν,καθὼςἀναφέρειὁ Δούκας, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυκλώθη ἀπὸ τὸν Ὀσμανικὸ στρατὸ καὶ οἱ κάτοικοι ἔλεγαν μετανοημένοι «εἴθε παρεδίδομεν τὴν πόλιν εἰς τοὺς Λατίνους, τοὺς πιστεύοντας τουλάχιστον εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Θεοτόκον, ἵνα μὴ ἀπορριφθῶμεν εἰς τὰς τῶν ἀσεβῶν παλάμας», ὁ Νοταρᾶς ἀνέκραξε: «Κρειττότερον ἐστιν ἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν Λατινικήν».

Ὁ ποιητής, ἐπανειλημμένως, ἐμφανίζει τὸν Μᾶρκο τὸν Εὐγενικὸ νὰ ἀνησυχῆ, κατὰ κύριο λόγο, γιὰ τὴν ἀπειλὴ κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὸν «ἀφανέρωτο ἐχθρό», ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἀπειλοῦσε τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ τὸ φρόνημα, τὸ «μεγάλο φράγμα» τοῦ ἔθνους.

Μὲ τέτοια φιλοσοφία ἐμφανίζεται ὁ Μᾶρκος νὰ ξεκινᾶ γιὰ τὴν Ἰταλία, ἀκόλουθος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννη Η΄, τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ Β΄, ἀντιπροσώπων τῶν πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, πλήθους ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, 700 περίπου στὰς 27 Νοεμβρίου

Ὑπῆρξε πολὺ θλιβερὴ ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις — καὶ ὡς Πινακοθήκη προσώπων καὶ ὡς ση-

μάδι ἐποχῆς παρακμῆς — ἀλλὰ δὲν θίγονται οὔτε κατ' ἐλάχιστον τὰ γεγονότα στὸν «Μᾶρκο τὸν Εὐγενικὸ» τοῦ κ. Κουτσοχέρα. Ἂν καὶ ὀνομάζει «ποιητικὴ σύνθεση» τὸ ἔργον του, φαίνεται ὅτι πρόθεσίς του ἦταν νὰ δώσῃ, μᾶλλον, ἕνα ποιητικὸν πανηγυρικόν. Καὶ ὅπως εἰς τὸ θέατρο συχνὰ ὁ προβολεὺς συγκεντρώνει τὸ φῶς του σ' ἕναν πρωταγωνιστή, ὅλο τὸ ἔργον ἀναφέρεται στὴν προσωπικότητα τοῦ Μάρκου, ἀφήνοντας νὰ σκεπάση καὶ τοὺς ἄλλους παράγοντες τῶν συνόδων Φερράρας καὶ Φλωρεντίας, ὅσο καὶ ὁλόκληρη τὴν ἐποχή, βαθὺ σκοτάδι.

Θεωρεῖ ὁ ποιητὴς ὡς «δεδομένα» τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ περιγράφει τὸν ἥρωα του, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται νὰ περιγράψη τοὺς ἄλλους, πολὺ λιγώτερο νὰ τοὺς δικαιολογήσῃ. Καὶ ὅμως, θὰ ἦταν πολὺ ἐνδιαφέρουσα μιὰ ἀληθινὴ «σύνθεσις», ὅπου νὰ εὕρουν ὅλοι οἱ παράγοντες τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐκείνης περιπετείας ὀλίγον οἶκτον.

Ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ δέχονται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Παλαιολόγος Ἰωάννης ὁ Η' ἐπίστευε ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ Βυζαντίου ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν βοήθεια τῆςΔύσεως, ποὺ θὰ ἐλάμβανε ὑπὸ τὸν ὅρον ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἄλλη ἐλπίδα δὲν ὑπῆρχε. Ἐνόμισε χρέος του νὰ ἐπιχειρήση μία νέα προσπάθεια συμβιβασμοῦ μὲ τὸν Πάπα, ὄχι γιὰ νὰ προδώση τὴν Ὀρθοδοξία, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώση τὴν Πόλη. «Ἐπρυτάνευσεν ὁ πολιτικὸς ὑπολογισμός», ὅπως ἐδέχθη καὶ ὁ Μέγας Ἐκκλησιάρχης Σύλβεστρος Συρόπουλος.

Δέχονται ἀκόμη οἱ ἱστορικοί, ὅτι δὲν μποροῦσε ὁ Πάπας, καὶ νὰ ἤθελε, νὰ βοηθήση, ἀποτελεσματικὰ τὸ Βυζάντιον. Ὁ καθολικὸς κόσμος τῆς Δύσεως ἦταν βαθειὰ διηρημένος, μόλις ἔξη χρόνια μετὰ τὸν τερματισμὸ τοῦ Ἑκατονταετοῦς Πολέμου. Ὁ Πάπας Εὐγένιος Δ' δὲν διέθετε ἀνεγνωρισμένο κῦρος οὔτε στὴν δυτικὴ Ἐκκλησία. Στὴ Γαλλία, Ἱσπανία, Ἰταλία, καὶ κεντρικὴ Εὐρώπη ὑπῆρχαν δύσκολα προβλήματα καὶ καμμία διάθεσις ἐκστρατείας ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου. Ἐξ ἄλλου, ὁ φανατισμὸς τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν Λατίνων, ποὺ τόσο ὠμὰ τὸν ἐξέφρασε ἀργότερα ὁ Νοταρᾶς, εἶχε τὸν ἄλλο πόλο του στὴ Δύση, ὅπου, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πετράρχης, οἱ Ἕλληνες ἐθεωροῦντο, ὡς «σχισματικοί», χειρότεροι ἐχθροὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ὅμως, 21 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἅλωση, ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ προβλέψη — καὶ ἂν προέβλεπε, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ἀδιαφορήση, νὰ μὴν ἀγωνισθῆ γιὰ βοήθεια στὴ Δύση;

Τὸ μόνο πρόβλημα τῆς ἐποχῆς ἦταν ἂν ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ ζητηθῆ, νὰ ἐπιδιωχθῆ αὐτὴ ἡ βοήθεια, μὲ τὴν ὑποχώρηση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στὰ δογματικὰ ζητήματα. «Ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῆ — λέγει ὁ Συρόπουλος, ὁ χρονογράφος καὶ ὑποστηρικτὴς τοῦ Μάρκου — τίνες ὀρθότερον ἐσκέπτοντο».

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπίεζε ἀφόρη-

τα τοὺς κληρικούς, νὰ τελειώνουν, γιὰ νὰ ξεκινήση κατόπιν ἡ διαδικασία τῆς Δυτικῆς βοηθείας. Οἱ Ἕλληνες προσπάθησαν νὰ φθάσουν σ' ἕναν ἀνεκτὸ συμβιβασμό, σχετικὰ μὲ τὴν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Νὰ ποῦν «ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ». Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέμεινε. «Σκέψασθε οὖν εἰ ἐνδέχεται στέρξαι καὶ ἡμᾶς τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Καὶ ὅταν ἀντελήφθη ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ὑποχωρήσουν — δὲν ἦταν μόνον ὁ Μᾶρκος — τοὺς ἀπείλησε. Νὰ μὴ ξεχνοῦν, ὅτι εἶναι ὁ αὐθέντης των. Μπορεῖ νὰ τοὺς κάμη ὅ,τι θελήση. Μπορεῖ νὰ τοὺς ἐξορίση «εἰς χώρας ἀγνώστους καὶ μεταξὺ βαρβάρων ἀνθρώπων». Ὑπέγραψαν. Ὑπέκυψαν στὴ βία ἢ στὸ νομιζόμενον συμφέρον τῆς πατρίδος. Ὅσο γιὰ τὸν Μᾶρκο, μὲ τὴν «ἀδούλωτη κι ἄπιαστη ψυχή», χωρὶς νὰ ὑπάρχει πρόθεσις νὰ μειωθῆ ἡ ἀξία του, ἀναφέρεται, ὅτι εἶπε τὸ τόσον ὑμνούμενον ΟΧΙ μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος, εἰδικὰ αὐτόν, τὸν ἀπήλλαξε τῆς ὑποχρεώσεως ὑπογραφῆς.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἡ ποιητικὴ περιγραφὴ ἔχει χαρακτῆρα προσωπολατρικόν. «Μονάχα ὁ Εὐγενικὸς εἶπε τῆς φυλῆς μας τὸ «ΟΧΙ». Ἐνῶ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ὅτι καὶ ἄλλοι πρὶν ἀπὸ τὸν Μᾶρκο (ὅπως ὁ Φώτιος καὶ ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος) καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν (ὅπως ὁ Σχολάριος καὶ ὁ Κύριλλος Λούκαρις) ἀντετάχθησαν στὴν Ρώμη, μὲ ἀφετηρία τὴν ἴδια ἀντίληψη, ὅτι ἡ περιφρούρησις τῆς θρησκευτικῆς ὀρθοδοξίας ἀποτελοῦσε τὴν σωστὴ ἄμυνα καὶ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ τὸ ἡρωϊκὸν ΟΧΙ ἐλέχθη κατόπιν ἀδείας.

Πιθανὸν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐγκατέλειψε περὶ τὸ τέλος τὴν ἀδιαλλαξία του, διότι ἀντελήφθη ὅτι φροῦδος καὶ ματαία ἦταν ἡ προσδοκία βοηθείας. Οὔτε, ἄλλως τε, ἔδειξε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συμφωνίας. Διήγειραν, σχεδὸν μὲ τὴν ἀνοχή του, οἱ λεγόμενοι «ἐθνικισταὶ» τὰ πλήθη καὶ ἔγιναν τότε ἐκεῖνες οἱ θλιβερὲς σκηνὲς μὲ τοὺς ἀνθενωτικοὺς νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὶς ταβέρνες «κρατοῦντες ἐν χερσὶ φιάλας πλήρεις ἀκράτου καὶ νὰ προβαίνωσιν εἰς ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῶν ἑνωτικῶν, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς Εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, παρακαλοῦντες αὐτὴν νὰ γίνῃ προστᾶτις καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως κατὰ τοῦ Μωάμεθ, ἀνακράζοντες δ' ἐπὶ τέλους: τὴν γὰρ Λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἕνωσιν χρήζομεν». Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ ἐφαρμόση τὴν συμφωνία καὶ νὰ πανηγυρίση τὴν ἕνωση μὲ λειτουργία στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας (12 Δεκεμβρίου 1452) προφανῶς ἦταν ἀργά. Καὶ ἂν δὲν παραδεχθοῦμε τὴν ἀφήγηση τοῦ Δούκα, ὅτι τὴν θρυλικὴ Κερκόπορτα τὴν ἄνοιξε στοὺς Τούρκους εἰσβολεῖς ἕνας καλόγηρος ἀνθενωτικὸς (προτιμῶντας τὸ τουρκικὸν φακιόλιον ἀπὸ τὴν λατινικὴν καλύπτραν), δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ δώσουμε προσοχὴ στὸν Βασίλιεφ, ὅτι ἡ ἔλλειψις ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν ἐνεθάρρυνε τὸν σουλτᾶνο, καὶ στὸν

Φραντζῆ, ὅτι ἡ ἔκβασις τῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας, μὲ τὸ «Ὄχι» τοῦ Μάρκου, ἀπετέλεσε τὴν «πρώτη καὶ μεγάλη» αἰτία τῆς πολιορκίας, καὶ στὸν Παπαρρηγόπουλο, ὅτι ἡ Ἅλωσις θὰ γινόταν καὶ χωρὶς τὴ σύνοδο, ὅμως δὲν χωρεῖ ἀμφισβήτησις ὅτι ἐπεταχύνθη ἡ κρίσις. Καὶ ἀκόμη, ὀφείλομε νὰ μὴ λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἱστορία γράφει ὅσα ἔγιναν, δὲν μπορεῖ νὰ γράψη τὶ δυνατὸν νὰ μὴ γινόταν. Καὶ ὑπάρχει πάντα ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀληθινὴ συνέπεια τῆς ὀρθοδόξου ἀκαμψίας τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ στὴν τύχη τοῦ Βυζαντίου.

Κατὰ τὸν ποιητή, ὁ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς ΔΕΝ πέθανε — ποὺ δυνατὸν νὰ σημαίνει ὅτι καὶ σήμερα ζῆ καὶ εἶναι ἐπίκαιρος — καὶ τὸ ράσο του πάντοτε «ἔσκιζε τὸν ἄνεμο, σφύριζε κι ἐκραύγαζε: Φύλακες γρηγορεῖτε! Τὸ Βυζάντιο!» — ποὺ δυνατὸν νὰ σημαίνει ὅτι φύλαξ εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ὀρθοδοξία καὶ σήμερα γιὰ τὸ ἔθνος τὸ ἑλληνικό, γιὰ τὴν ὁποίαν ὅμως, μόνον μερικοὶ ἀρχιμανδρῖται, καὶ καλόγηροι στὴν Πεντέλη «γρηγοροῦν»...

Ὅμως νομίζω ὅτι σήμερα, ποὺ δὲν τίθεται ζήτημα δογμάτων, ἀλλὰ μόνον ζήτημα ἀποκαταστάσεως ἑνὸς ἀδελφικοῦ διαλόγου μεταξὺ Χριστιανῶν, ἐνῶ κοινὸς εἶναι ὁ ἔξωθεν ἀπειλητικὸς κίνδυνος τόσον ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ, ὅσο καὶ ἀπὸ τὶς ὑλιστικὲς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔσωθεν κίνδυνος ἀπὸ τὶς δυνάμεις τὶς σηψιγόνους, ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ θὰ ἦταν περισσότερο σύμφωνο μὲ τὸ πνεῦμα του καὶ περισσότερο πρακτικὸ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μας, ἐκεῖνο τὸ παλλόμενο ἀπὸ χριστιανικὴ ἀδελφωσύνη κήρυγμα στὴ Φλωρεντία: «Τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψωμεν... Χριστὲ Βασιλεῦ, σύναψον ἡμᾶς ἀλλήλοις»...

Καὶ εἶναι κρῖμα ποὺ ὁ κ. Κουτσοχέρας, ὁ ποιητὴς τῆς «πολιτείας τῆς εὐαισθησίας», τῶν ψυχικῶν ἐξάρσεων καὶ τῆς ἀνωτέρας πνευματικότητος, δὲν μᾶς ἔδωσε ἕναν τέτοιο Μᾶρκο Εὐγενικό.

●

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

Κ.Θ. Παπαλεξάνδρου: «Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας». Ἀθῆναι.

Χρήστου Σολομωνίδη: «Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, ὁ Σμυρναῖος Ἀρχιστράτηγος». Βραβεῖον Ἀκαδημίας. Ἀθήνα 1964.

Ι. Θ. Κακριδῆ Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ ξένες γλῶσσες», 1964.

Μιχαὴλ Ἰ. Ἰατροῦ: «Ὁ ἀριθμὸς 7». Ἀθῆναι 1965.

Γ.Κ. Σταμπολῆ. «Κοινωνικὴ Συμφωνία». Ποιήματα, 1964.

Γεωργ. Θ. Μαλτέζου: «Σκιὲς τῆς σιωπῆς» Ποιήματα. Ἀθῆναι 1965.

Ὀρφέα Παρνασσίδη «Τὸ μανιφέστο τῆς ἀνθρωπιᾶς», Ἀθήνα 1965.

Στέλιου Α. Γαζῆ: «Θουκυδίδου Ἐπιτάφιος Περικλέους». Ἔμμετρος ἐλευθέρα ἀπόδοσις, Θεσ/κη 1964.

Ἄνθου Πωγωνίτη: «Γραμμὲς σὲ καθρέφτη». Ποιήματα, Θεσ/κη 1964.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Παναθήναια, ὁ Αἰών, οἱ Δρόμοι τῆς Εἰρήνης, Δωδωναῖον Φῶς, Σφίγξ, Σύγχρονη Ἐκπαίδευσις, Φωτεινοὶ Ὁρίζοντες.

Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ : Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας

Ἐκυκλοφόρησεν εἰς καλαίσθητον ἔκδοσιν ἡ «Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας» Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου. Καλύπτει τὴν φιλοσοφικὴν κίνησιν ἀπὸ τῶν Ἀρχαιοτάτων Ἀνατολικῶν Λαῶν μέχρι καὶ τοῦ συγχρόνου Ὑπαρξισμοῦ. Εἶναι βιβλίον γραμμένον μὲ ἐξαιρετικὴν διαύγειαν, εὔληπτον, προσιτὸν καὶ εἰς τὸν μέσον ἀναγνώστην, ποὺ θέλει νά ἔχει μίαν συνολικὴν ἐποπτείαν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως ὅλων τῶν καιρῶν, εἰς τοὺς κυριωτέρους σταθμούς της. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου. Νά δοθοῦν μὲ εὐκρίνειαν καὶ ἁπλότητα ἀλλά καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἀπὸ τὸ θέμα ἐνδελέχειαν τά κύρια καὶ τά οὐσιωδέστερα τοῦ φιλοσοφικοῦ προβληματισμοῦ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόπους, μέσα εἰς 256 σελίδας.

Περιεχόμενα: Φιλοσοφία τῶν Ἰνδῶν, τῶν Σινῶν, Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων, Ἰουδαίων κλπ—Οἱ Ἕλληνες Προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι—Σοφισταί, Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης—Αἱ Σχολαὶ ἀκτινοβολίας τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, Στωικοί, Κυνικοί, Ἐπικούρειοι, Νεοπλατωνικοὶ κλπ. Ἡ φιλοσοφία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Ἀπολογηταί, ἡ Γνῶσις, Σχολαστικὴ Φιλοσοφία. Ἀναγέννησις. Ἡ Φιλοσοφία τῶν νεωτέρων χρόνων, Καρτέσιος, Λάιμπνιτς, Σπινόζας. Ἡ Ἀγγλικὴ Αἰσθησιαρχία, Χόμπς, Λόκ, Μπέρκλευ, Ἐμπειρισμός, Βάκων. Διαφώτισις καὶ Ἐγκυκλοπαιδισταί, Ρουσσώ. Ὁ Κριτικισμὸς τοῦ Κάντ. Ὁ Γερμανικὸς Ἰδεαλισμὸς καὶ Ρωμαντισμός, Φίχτε, Σέλλινγκ, Ἕγελος. Θεωρία τῆς Ἐξελίξεως. Σπένσερ, Βουλησιαρχία καὶ Ζωτικοδοξία, Σοπενχάουερ, Χάρτμαν, Νίτσε, Γκυγιώ, Βούντ, Ντίλταυ. Μπέρξον καὶ Μπερξονισμός. Πραγματισμός, Οὐίλιαμ Τζαίημς. Ὁ Θετικισμὸς τοῦ Κόντ καὶ ὁ Ἐκλεκτισμὸς τοῦ Κουζὲν. Ἡ Φιλοσοφικὴ κίνησις τῆς Ἐποχῆς μας, ἡ Φαινομενολογία τοῦ Χούσερλ, ὁ Περσοναλισμὸς τοῦ Τάϋχμύλερ. Ὁ Ὑπαρξισμός, Κίκενγκαρντ, Μερντιάεφ, Σάρτρ. Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τῶν Ἡμερῶν μας.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σενέκα

Συμπληρώθηκαν 2000 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ μεγάλου Ρωμαίου φιλοσόφου καὶ ποιητὴ Σενέκα.

Ἔλεγε: Ἡ φύσις δὲν δίνει τὴν ἀρετή· τὸ νὰ γίνῃς ἕνας ἄνθρωπος τοῦ Καλοῦ εἶναι τέχνη.

Ὁ δρόμος διὰ τῆς νουθεσίας εἶναι φορτικός· διὰ τοῦ παραδείγματος εἶναι σύντομος καὶ ἀποτελεσματικός.

Ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ δὲν δέχεται νὰ γίνῃ δοῦλος κανενὸς ἄλλου καὶ ποὺ δὲν ζητάει κανεὶς ἄλλος νὰ γίνῃ δοῦλος δικός του.

Θέλεις νὰ ἐπιβάλῃς σὲ κάποιον τὴ σιωπή; Σίγα σὺ πρῶτος.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἄλογο

Ο ΓΝΩΣΤΟΣ Ἄγγλος συγγραφέας Οὐΐλλιαμ Χόλτ πραγματοποιεῖ τὸν γῦρο τῆς Εὐρώπης μὲ ἄλογο.

Δὲν κοιμᾶται ποτὲ σὲ ξενοδοχεῖο. Περνᾶ τὴ νύχτα του συντροφιὰ μὲ τὸ ἄλογό του, στοὺς σταύλους, πλάϊ στὸ παχνί, ὅπου στρώνει μιὰ ψάθα καὶ τὸ σλῆπιγκ-μπάγκ.

Ἐδήλωσε: Θἆναι ἀτιμία νὰ τὸ ἀποχωριστῶ τὴ νύχτα. Καὶ ἐλεεινὸς ἐγωϊσμός.

Ὁ Ἀϊνστάϊν «ἐξηγεῖ»...

Ζήτησαν κάποια φορὰ ἀπὸ τὸν Ἀινστάιν κάποιοι ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένη κατάρτισι, νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ «ἂν μποροῦσε, μὲ λίγα λόγια» τὴν θεωρία τῆς σχετικότητος. Καὶ τοὺς ἀπήντησε:

«Πῶς νὰ σᾶς ἐξηγήσω... Θὰ σᾶς πῶ, καλύτερα, μιὰ ἱστορία. Κάποτε, προσέφεραν ἕνα ποτήρι γάλα σ' ἕναν τυφλό, ποὺ ἀγνοοῦσε αὐτὸ τὸ ὑγρόν. Προσπάθησαν νὰ τοῦ τὸ περιγράψουν:

— Εἶναι ἕνα ἄ σ π ρ ο ὑγρόν.

— Ὑγρόν; Γνωρίζω τὶ εἶναι τὸ ὑγρόν. Ἀλλὰ ἄ σ π ρ ο τί εἶναι;

— Τὸ ἄσπρο εἶναι τὸ χρῶμα τῶν φτερῶν τοῦ κύκνου.

— Φτερά; Ξέρω. Ἀλλὰ ὁ κ ύ κ ν ο ς τὶ εἶναι;

— Ἕνα πουλὶ μὲ μακρὺ καὶ γυρτὸ λαιμό.

— Ξέρω τὶ εἶναι ὁ λαιμός. Ἀλλά, πῶς εἶναι γ υ ρ τ ό ς;

— Νά, ἔτσι. (Ἔπιασαν τὸ μπράτσο του. Τὸ τέντωσαν. «Αὐτό, εἶπαν, θὰ πῆ ἴ σ ι ο». Κατόπιν, τὸ ἔκαμψαν στὸν ἀγκῶνα. «Αὐτὸ θὰ πῆ γυρτό. Ὁ λαιμὸς τοῦ κύκνου εἶναι ἔ τ σ ι γυρτός».

— Κατάλαβα! εἶπε ὁ τυφλός. Τώρα, κατάλαβα τὶ εἶναι τὸ γάλα...»

1965: ΕΤΟΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος Τζόνσον ἐκήρυξε τὸ 1965 «Ἔτος διεθνοῦς συνεργασίας», σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα, καθὼς ἀνεγράψαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος, ἐνέκριναν τὴν περὶ τούτου πρότασιν τοῦ ἐκλιπόντος Ἰνδοῦ ἡγέτου Παντὶτ Νεχρού. Ὁ Πρόεδρος Τζόνσον ἐκάλεσε τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κυβερνητικὰς καὶ μή, νὰ ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ «Ἔτους» καὶ ἐντείνουν ἀναλόγως τὰς δραστηριότητάς των. Καὶ παρατηρεῖ ὁ κ. Τζόνσον: «... Ἐν πρώτοις ἡ διεθνὴς συνεργασία δὲν εἶναι ἁπλῶς μία ἰδέα ἢ ἓν ἰδανικόν. Νομίζομεν ὅτι εἶναι μία ἀνάγκη διὰ τὴν ἐπιβίωσίν μας. Ὅσον μεγαλύτερον εἶναι ἓν κράτος, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀνάγκη νὰ συνεργασθῇ μὲ ἄλλα κράτη, ἄλλα ἔθνη, ἄλλους ἀνθρώπους. Δεύτερον, ἡ διεθνὴς συνεργασία δὲν εἶναι ἓν ἀκαδημαϊκὸν θέμα, εἶναι γεγονὸς τῆς ζωῆς καὶ καλούμεθα ὄχι νὰ συζητήσωμεν τὴν θεωρίαν ἢ τὴν σύλληψιν τῆς ἰδέας, ἀλλὰ νὰ βελτιώσωμεν, νὰ τελειοποιήσωμεν καὶ νὰ ἐνδυναμώσωμεν τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμούς, οἱ ὁποῖοι ἤδη ὑπάρχουν. Τὸ 1965 ἡ ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις ἐλπίζει ὅτι τὸ «Ἔτος Διεθνοῦς Συνεργασίας» θὰ δώσῃ μίαν χρήσιμον θεώρησιν τοῦ παρελθόντος καὶ ἕνα χρήσιμον προγραμματισμὸν διὰ τὸ μέλλον».

Παράλληλα, συνεκροτήθη στὸν ΟΗΕ ἕνα μεγάλο διεθνικὸν συμβούλιον γιὰ τὴν προετοιμασία τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ «Ἔτους». Σ' αὐτὸ τὸ συμβούλιον ἀντιπροσωπεύεται καὶ ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία (ὡς ὀργάνωσις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος) μὲ τὸν Παγκόσμιο Πρόεδρό της Ν. Σρὶ Ράμ, καθὼς καὶ μὲ τὸ Θεοσοφικὸν Τάγμα Ὑπηρεσίας. Πολλοὶ ἄλλοι παγκόσμιοι ὀργανισμοὶ θὰ ἑνώσουν τὰς προσπαθείας των γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ «Ἔτους».

Ἡ κ. Θάλεια Ν. Κολυβᾶ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, 17 Ἰαν.) χαιρετίζει τὴν πρωτοβουλία αὐτή. Ὑπενθυμίζει τὴν φρᾶσιν τοῦ Τζὼν Κέννεντυ «ἡ ἐλευθερία μας κινδυνεύει ἂν στεκόμαστε στὴ στιγμὴ κι' ἂν παράλληλα δὲν κάμουμε ἀποφασιστικὰ βήματα πρὸς τὴν συνεννόηση, γιατὶ οὔτε ὁ κόσμος, ουτε οἱ ἄνθρωποι θὰ σταματήσουν τὴν πορεία τους. Ἡ ἀλλαγὴ εἶναι ὁ νόμος τῆς ζωῆς κι' ὅσοι κυττάζουν τὸ παρελθὸν εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ χάσουν τὸ μέλλον. Ἀναφέρει ὅτι συζητοῦνται τὰ ἀκόλουθα θέματα τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἔτους: α) γυναίκα καὶ οἰκογενειακὴ ζωή, β) παιδιὰ καὶ ἔφηβοι, γ) πρόγραμμα εἰρήνης γιὰ τὶς κυβερνήσεις δ) τίμια πληροφοριοδότηση κι' ἀμερόληπτη μετάδοση τῶν γεγονότων. Καθολικὴ εἶναι ἡ τάση εὐρύτατων στρωμάτων τῆς κοινῆς γνώμης ὅλων τῶν χωρῶν γιὰ τὴν προσέγγιση τῶν ἀπόψεών τους σὲ ζητήματα ἔχοντα ἄμεση σχέση μὲ τὴν διασφάλιση τῆς εἰρήνης καὶ τὴν διάδοση τοῦ πνεύματος συνεργασίας μεταξὺ τῶν λαῶν.

Καὶ ἡ κ. Κολυβᾶ καταλήγει: «Τὸ ἔτος Διεθνοῦς Συνεργασίας τοποθετεῖται σὲ καίρια κοινωνικὰ θέματα τῆς ἐποχῆς μας καὶ χαράζει μέσα σ' αὐτὰ τὴν κατευθυντήρια γραμμή του. Ξεχωρίζουν τὰ προβλήματα διατροφῆς, κατοικίας, φυσικῆς καὶ διανοητικῆς ὑγείας, ἐκπαίδευσης, ἐργασίας στὴν

πολλότητά τους καὶ στὴν ἀχώριστη ἐπίδρασή του στὴν καθημερινὴ ζωή. Προτείνονται στὶς ἐπιδιώξεις τους ἡ μελέτη τοῦ τρόπου ζωῆς καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ὁμάδων καὶ ἀτόμων καὶ ἡ ἐξουδετέρωση μὲ τὴν προσπάθεια τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ τὴ διεθνῆ βοήθεια τῆς πείνας καὶ τῆς ἀρρώστειας, τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας. Μέσα στὴν παραζάλη καὶ τὸν καλπασμὸ τῶν ἐξοπλισμῶν, μιὰ σταυροφορία γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ δίκαιά του γιὰ τὴν φιλία στὸν κόσμο, τὴν εἰρήνη καὶ τὴ συνεργασία εἶν' ἕνα μήνυμα ἀνθρωπιᾶς, ποὺ θ' ἀκουστῆ παγκόσμια.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΕΝΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ἡ Ἐνοριακὴ Καθολικὴ Λέσχη Ἁγίου Διονυσίου Ἀθηνῶν ὠργάνωσε εἰς τὴν αἴθουσαν διαλέξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας συγκέντρωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεπτύχθησαν διάφοροι ἀπόψεις περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως προσεγγίσεως αὐτῶν. Διὰ τὰς σχετικὰς ἀπόψεις τῶν ὀρθοδόξων ὡμίλησε διὰ μακρῶν ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος, τὰς ἰσχυούσας δὲ ἀπόψεις τῶν Καθολικῶν ἀνέπτυξαν ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν Ἐρρῖκος Σκάσσης καὶ ὁ πατὴρ Ἐλπίδιος Στεφάνου.

Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος ἐτόνισεν ὅτι ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἐχθρότης καὶ διαίρεσις σημαίνει περιφρόνησιν τῆς περὶ ἀγάπης διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ἡ ἀναληφθεῖσα προσπάθεια οἰκουμενικῆς κινήσεως διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν χριστιανῶν παίρνει πλέον τραγικὸν χαρακτῆρα, διότι ἐνῷ οἱ λεγόμενοι χριστιανοὶ κοιμῶνται καὶ θεολογοῦν ὑπάρχει ἀπέναντί των ἕνα ἑνιαῖον μέτωπον ποὺ ἐπιδιώκει τὴν διάλυσιν τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἤδη γίνεται προσπάθεια διὰ τὴν συγκρότησιν ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ μεταβῆ στὴ Ρώμη πρὸς διακρίβωσιν τῶν δυνατοτήτων «διαλόγου».

«ΕΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ»

Ἐξ ἄλλου, μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, ἔγινε εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην συγκέντρωσις Ἱεραρχῶν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν: ἀλβανικῆς, βουλγαρικῆς, καρπαθορρωσικῆς, ρουμανικῆς, ρωσικῆς, συριακῆς καὶ οὐκρανικῆς. Ἀνεγνώσθησαν προσευχαὶ ὑπὲρ τῆς ἑνότητος εἰς διαφόρους γλώσσας καὶ ὡμίλησεν ὁ Ἀγγλικανὸς ἐκπρόσωπος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Εἰς μήνυμά του ἐξ ἄλλου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνότητος μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι «ζῶμεν εἰς τὰς παραμονὰς μιᾶς νέας δημιουργίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἑνώση ὅλους τοὺς Χριστιανούς, νὰ ἑνώση τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μεταβάλη τὴν Ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον εἰς Οἶκον τοῦ Θεοῦ».

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΙ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Ἡ κοινὴ γνώμη ἐσκανδαλίσθη ἀπὸ τὰς δημοσιογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἐγκαταλειφθείσης περιουσίας τοῦ ἐκδημήσαντος Μητροπολίτου Νευροκοπίου Ἀγαθαγγέλου. Ἔγινε λόγος περὶ εὑρέσεως ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν, ὁμολογιῶν ἀξίας 600.000 δραχμῶν καὶ 600 χρυσῶν λιρῶν. Ἐπίσης περὶ ἰδιοκτησίας πολυκατοικίας ἐν Ἀθήναις.

«Σὲ πολὺ δύσκολη θέση — ἔγραψεν ὁ κ. Κυριακίδης, χρονογράφος τοῦ «Βήματος» θὰ βρεθῆ φθάνοντας μπροστὰ στὸν Ἅγιο Πέτρο ὁ ἀποδημήσας πρὸς Κύριον Μητροπολίτης Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν. Τί θὰ πῆ καὶ πῶς θὰ δικαιολογηθῆ ὁ σεβασμιώτατος, ὅταν ὁ Προκαθήμενος τὸν ἐρωτήση: «Πόθεν ἔσχες», τέκνον μου, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἐγκατέλιπες ἐπὶ τῆς Γῆς; Καὶ διὰ ποῖον τὰ προώριζες; Ποῖον

ετάχθης νὰ ὑπηρετῆς: τὸν Θεὸν τὸν Μεγαλοδύναμον ἢ τὸν Μαμμωνᾶν; Ἢ καὶ ἀμφοτέρους; Λησμονεῖς, τέκνον ἐν Χριστῷ, ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν: ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι;...

Καὶ σύ, τέκνον πονηρόν, δὲν εἶχες μόνο δύο χιτῶνας, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον εἶχες ἕνα ἑκατομμύριον δραχμάς, ἑξακοσίας λίρας χρυσᾶς Ἀγγλίας, ὁμολογίας διαφόρων δανείων ἀξίας ἑξακοσίων χιλιάδων, τὰ πολύτιμα ἄμφια, τὴν μητροπολιτικὴν μίτραν, τὰ χρυσοποίκιλτα ἐγκόλπια, τὸν χρυσοῦν σταυρὸν καὶ τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον. Καὶ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ μετρητὰ καὶ τὸ χρυσίον, ἔσπευσες νὰ ἐπενδύσῃς καὶ ἄλλα μετρητὰ εἰς ἀκίνητα πρὸς πλήρη καὶ ὁλοκληρωτικήν σου ἀσφάλειαν ἐπὶ τῆς Γῆς. Εἰς τὸ Κτηματολόγιον φέρεσθε ἰδιοκτήτης μιᾶς πολυκατοικίας εἰς Πειραιᾶ καὶ μιᾶς οἰκίας εἰς Καλλιθέαν».

Ἀνάλογα σχόλια ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς ἄλλας ἐφημερίδας. Ἀλλὰ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀναφερθέντος «θησαυροῦ» διεψεύσθη ἀπὸ τὸν δικηγόρον κ. Βασ. Μαυρολέοντα, δηλώσαντα κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ πολυκατοικία εἶναι ἀνύπαρκτος, μόνη δὲ περιουσία ἦτο κατάθεσις 200.000 δραχμῶν, μάλιστα κληροδοτηθεῖσα ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν. Ἀλλὰ ἡ διάψευσις αὐτὴ ἐγείρει ἕτερον ζήτημα, διότι ὁ κ. Μαυρολέων ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ περὶ περιουσίας ψευδῆ καὶ συκοφαντικὰ «ἐχαλκεύθησαν παρ' ἀναξίων κληρικῶν, ὀπαδῶν ἢ φίλων τοῦ διαβοήτου πλέον «τάγματος», οὗτινος δεινὸς καὶ ἀμείλικτος πολέμιος ὑπῆρξεν ὁ ἐκλιπών, πρὸς τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ὅπως δημιουργήσωσι τήν, ἣν καὶ ἐπέτυχον, σύγχυσιν καὶ προκαλέσωσι τὰ διατυπωθέντα ἀτυχῆ σχόλια καὶ οὕτω μετριάσωσι τάς, ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς εἰς βάρος των, κυκλοφορησάντων δημοσιευμάτων ἐντυπώσεις εἰς τό, παρ' αὐτῶν ἐμπαιζόμενον, πλήρωμα τῶν πιστῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ διαλέξωμε ἂν ὑπάρχουν Μητροπολῖται «χρυσοδάκτυλοι» ἢ κληρικοὶ ἀνάξιοι καὶ ἐμπαίζοντες τοὺς πιστούς...

Πάντως, ὁ θόρυβος ἰσοζυγίσθη μὲ τὴν διαθήκην τοῦ Μητροπολίτου Κορινθίας Προκοπίου:

«Παιδία μου, εἰς τὴν ζωήν σας νὰ προσέξετε, νὰ μὴ ἐκδικῆσθε, ἀλλὰ πάντοτε νὰ συγχωρῆτε. Νὰ συγχωρῆτε. Νὰ συγχωρῆτε. Μὴ βλάψετε ποτὲ κανένα, ἀντιθέτως φροντίσατε νὰ ὠφελῆτε, ἀλλὰ πρὸ παντὸς συγχωρῆτε». Αὐτὰ γράφει εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν διαθήκην του ὁ πρό τινος ἀποθανὼν μητροπολίτης Κορινθίας Προκόπιος, ὁ ὁποῖος, ἐν συνεχείᾳ συγχωρεῖ, ὅσους ἐπὶ γῆς λόγῳ ἢ ἔργῳ τὸν ἔβλαψαν ἢ ὁπωσδήποτε τὸν ἐπίκραναν καὶ αἰτεῖται συγχώρησιν ἀπὸ ὅσους ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἔβλαψε. Καὶ προσθέτει: «Χρήματα δὲν ἔχω νὰ κληροδοτήσω, ἀντιθέτως δέ, ἴσως εὑρεθῶσι καὶ χρέη τινά, τὰ ὁποῖα καταλείπω καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ζητῶ συγγνώμην». Γενικὸν κληρονόμον του, διὰ τῆς διαθήκης, καθιστᾶ τὴν Μονὴν τοῦ Ὁσίου Παταπίου ἐκτελεστὴν δὲ αὐτῆς τὸν ἀρχιμανδρίτην Νεκτάριον Μαρμαρινόν. Τὰ ἀρχιερατικά του ἄμφια, ἐγκόλπιον, σταυροὺς ἐπιστηθίους, πατερίτσας, μίτρας κλπ. καταλείπει εἰς τοὺς κληρικοὺς Πέτρον Δακτυλίδην, Προκόπιον Κόκλαν, Προκόπιον Τσακουμάκαν, εἰς δὲ τὸν ἀρχιμανδρίτην Προκόπιον Παπαδόπουλον ἐπιθυμεῖ νὰ δοθῇ, ὡς εὐλογία, ὁ ἐπιστήθιος σταυρὸς μὲ τοὺς δικεφάλους ἀετούς. Εἰς ὅλους τοὺς συνεργάτας του συνιστᾶ ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀγάπην μεταξύ των καί, τέλος, παρακαλεῖ αὐτοὺς καὶ τοὺς 38 νέους, τοὺς ὁποίους ἐβοήθησε νὰ σπουδάσουν, ὅπως, ὁσάκις προσεύχωνται, μνημονεύωσι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΛΟΓΡΑΙΩΝ

Ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος δὲν ἐγκρίνει τὸ ἀπαρνητικὸν τῆς κοινωνίας σύστημα τῶν καλογραιῶν. Προτιμᾶ νὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς ἔργα φιλανθρωπικά. Καὶ ἐφήρμοσε τὰς ἰδέας του.

«Ἔχω — ἐδήλωσεν — ἕνα γυναικεῖο μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Ραφαήλ, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκπαιδεύωνται, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὰ ἱδρύματα τῆς πόλεως, ὡς πνευματικαὶ ἀδελφαί. Ἔτσι, θὰ ἔρχωνται τὴν Δευτέρα στὰ ἱδρύματα, θὰ προσφέρουν τὶς

ὑπηρεσίες τους, καὶ τὸ Σάββατο θὰ ἐπιστρέφουν στὴν Μονὴ τῆς μετανοίας των, γιὰ ψυχικὴ περισυλλογή. Θὰ τὶς χρησιμοποιήσω στὰ νοσοκομεῖα, στὸ γηροκομεῖο, στὰ οἰκοτροφεῖα, στὰ συσσίτια τῶν ἀπόρων μαθητῶν καὶ ἔτσι οἱ ὑπηρεσίες ποὺ θὰ προσφέρουν στὴν κοινωνία θὰ εἶναι περισσότερο οὐσιαστικὲς καὶ θετικές».

Εἰς τὴν Μυτιλήνην ὑπάρχουν 22 γυναικεῖα μοναστήρια μὲ 500 καλογρηές, εἰς ὅλην δὲ τὴν Ἑλλάδα αἱ καλογρηὲς πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν τὰς 5 χιλιάδας. Τεραστία δύναμις ἀχρησιμοποίητος, ἀλλὰ καὶ πνευματικὰ διαστρεβλουμένη...

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Παν. Μπρατσιώτης ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ἐπαινετὴ ἡ προσπάθεια στροφῆς τῶν καλογραιῶν πρὸς τὴν κοινωνικὴν ὑπηρεσία.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ

Συνεχίζεται, ἂν καὶ ἀτονεῖ πλέον, ὁ θόρυβος περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τὰς φιλοσοφικὰς ἰδέας του. Παρόμοια πολεμικὴ εἶχεν ἐξαπολυθεῖ καὶ κατὰ τὸ 1950, ὅταν ὁ κ. Παπανοῦτσος κατεῖχε τὴν ἰδίαν θέσιν, μάλιστα ἐναντίον τοῦ τότε ἐκδοθέντος συγγράμματός του «Ἠθική», μὲ παράθεσιν, ἐξ ὁλοκλήρων περιόδων τοῦ συγγράμματος, μιᾶς μόνον ἀποκομμένης προτάσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ χάνεται ἡ ὅλη ἔννοια. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς σοφιστείας ἡ μέθοδος τῆς κρίσεως παντὸς λόγου ἀπὸ μέρους. Ταύτην κατεδίκαζαν ἤδη οἱ Ἀρχαῖοι καὶ δὴ ρητῶς ὁ Ἀριστοτέλης, εἶτα δὲ οἱ Ρωμαῖοι νομικοὶ προκειμένου περὶ ἑρμηνείας νόμου ἢ δικαιοπραξιῶν χαρακτηρίζουν τὴν μέθοδον αὐτὴν ἀπολίτιστον, ἀνάνθρωπον.

Μὲ τὴν ἰδίαν μέθοδον, ἐπηυξημένην, προσεπάθησαν νὰ διεγείρουν καὶ τώρα τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐξ ἄλλου, προσεπάθησαν, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, νὰ ὑποκινήσουν διαμαρτυρίας «κουλουροπωλῶν». Αὐτὴν τὴν φοράν, ἦτο διαφανὴς ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης καὶ ἡ προσπάθεια, συντελοῦντος καὶ τοῦ ὅλως διαφόρου κλίματος, συνετρίβη.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀναγκάσθηκε ὁ κ. Παπανοῦτσος νὰ δημοσιεύσῃ (ΒΗΜΑ, 17 Δεκ. 1964) ἕνα ἀπάνθισμα παλαιοτέρων (1961—62 καὶ εἰς «ἀνύποπτον χρόνον», κατὰ τοὺς νομικούς) ὁμιλιῶν του, ἀπὸ τὰς ὁποίας προκύπτει ἡ βαθειὰ πνευματικότης καὶ ἠθικὴ συγκρότησις.

Ἀξίζει νὰ μεταφέρωμε ἐδῶ μία περικοπή:

«Ἡ ἀρετὴ ὡς πρωτότυπη ἐνέργεια, ὡς πράξη γενναία καὶ ἀποφασιστική, ὡς ἀξιοθεσία καὶ ἱεράρχηση ἀγαθῶν, εἰσβάλλει στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου σὰ σεισμός. Ἀνατρέπει γιὰ νὰ στηρίξῃ. Γιὰ νὰ χτίσῃ, γκρεμίζει. Μόνο σχῆμα λόγου εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγε ὁ Χριστός: «Δὲν ἦρθα γιὰ νὰ καταλύσω τὸ νόμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν κάνω πλήρη». Ἡ ἀρετὴ καταλύει. Πλήρωση ποὺ δὲν εἶναι κατάλυση, δὲν εἶναι πλήρωση ἀληθινή. Ἀπόδειξη ὅτι ὁ Χριστὸς κηρύττει: «Τί; Ἀγαπᾶς τοὺς συντρόφους σου; Βοηθεῖς ἐκείνους ποὺ σὲ βοηθοῦν; Τιμᾶς ἐκείνους ποὺ σὲ τιμοῦν; Ἔ! λοιπόν, δὲν κάνεις τίποτα τὸ σπουδαῖο. Αὐτὸ τὸ κάνουν καὶ οἱ λῃστές... Ἔπειτα ὅλες αὐτὲς οἱ πράξεις ἔχουν τὴν ἀμοιβή τους ἐδῶ. Εἶναι γραμμάτια ποὺ ἐξοφλοῦνται ἀμέσως στὸ ὁλόκληρο. Ἐγὼ διδάσκω μιὰν ἄλλη ἀρετή. Ἐκείνη ποὺ σοῦ παραγγέλλει ν' ἀγαπᾶς τὸν ἐχθρό σου. Νὰ εὐγνωμονῆς ἐκεῖνον ποὺ σὲ κακολογεῖ. Νὰ εἶσαι ὑποχρεωμένος σὲ κεῖνον ποὺ σὲ καταδιώκει. Αὐτὸ δὲν τὸ κάνουν οἱ λῃστές. Οὔτε τὸ πληρώνουν οἱ ἄνθρωποι. Δὲν ἔχεις λοιπὸν νὰ περιμένῃς ἀπ' ἀλλοῦ τὴν τιμὴ γι' αὐτὸ ποὺ κάνεις...».

Ὄχι σὲ ὅλες τὶς ὧρες τῆς ζωῆς, οὔτε στὶς κοινὲς ὑποθέσεις της, ἀλλὰ στὶς κρίσιμες ὧρες, στὶς ὑποθέσεις τὶς πολὺ δύσκολες, δείχνει ὁ ἄνθρωπος τὸ μέτρο τῆς ἀρετῆς του.

Καὶ πράγματι ὁ κ. Παπανοῦτσος ἔδειξε τὸ πνευματικό του ἀνάστημα σ' αὐτὴν τὴν δύσκολη ὥρα...

ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΣΒΑΙΤΣΕΡ

Τὸν Ἰανουάριο ἐφέτος ὁ Ἀλβέρτος Σβάιτσερ ἔγινε 90 ἐτῶν. Καὶ «ἀπὸ τοῦ 90οῦ ὑψώματος» ἐξακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς δυστυχίας.

«Ἀνήκω σ' ἐκείνους — εἶχε γράψει πρὶν λίγα χρόνια — ποὺ προσπάθησαν νὰ διατηρήσουν τὶς νεανικές τους σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματά τους καὶ παλαιψα μὲ τὶς διαψεύσεις τῆς πείρας γιὰ νὰ κρατήσω ἄθικτη τὴ σκέψι μου στὸ καλὸ καὶ στὴν ἀλήθεια. Στὴν ἐποχή μας, ποὺ ἡ βία, κάτω ἀπ' τὸ προσωπεῖο τῆς ψευτιᾶς, πιὸ ἀπειλητικὴ ἀπὸ ποτέ, ἔχει στήσει τὸν θρόνο της στὸν κόσμο, ἐγὼ παύω νἄχω τὴν πεποίθησι ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγάπη, τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης, ἡ ἠρεμία καὶ ἡ καλωσύνη εἶναι ἰσχυρότερες ἀπὸ κάθε ἄλλη δύναμι. Μιὰ μέρα ὁ κόσμος θ' ἀνήκη σ' αὐτὲς τὶς δυνάμεις, ἀρκεῖ μονάχα ἕνας σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀνθρώπων νὰ φυλάξουν μέσα στὴν ψυχή τους καὶ νὰ ἐφαρμόσουν στὴ ζωή τους μὲ ἀγνότητα καὶ σταθερότητα τὸ πνεῦμα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀλήθειας τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καλωσύνης. Πόσο βάθος ὑπάρχει στὰ παράδοξα λόγια τοῦ Χριστοῦ. «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσωσι τὴν γῆν».

Ο «ΧΙΟΝΑΝΘΡΩΠΟΣ» ΞΑΝΑΓΥΡΙΖΕΙ

Εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Καλκούτα ἀναφέρουν ὅτι ὁ «Γέτι» ὁ περίφημος «Ἀπαίσιος Χιονάνθρωπος», ποὺ τόσο ἔχει ἀπασχολήσει ζωολόγους, ἀνθρωπολόγους, ἐθνολόγους καὶ τὸ εὐρὺ κοινόν, ξανάκανε τὴν ἐμφάνισίν του στὶς κορυφὲς τῆς Στέγης τοῦ Κόσμου κοντὰ στὸ Ἀσσάμ.

Οἱ ἀναγνῶσται τοῦ ΙΛΙΣΟΥ γνωρίζουν ἀπὸ προηγούμενα ἐκτενῆ δημοσιεύματα ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ «Ἀνθρώπου τῶν χιόνων», ὅπως ἀποκαλεῖται ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς τῶν Ἰμαλαΐων, τοῦ «Γέτι» ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ σκοτεινότερα μυστήρια τῆς ζωολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐξερευνηταὶ ἔχουν φωτογραφίσει τὰ ἴχνη του στὸ χιόνι, ἰθαγενεῖς φυλάσσουν στὰ μοναστήρια τοῦ Θιβέτ τεμάχια ἀπὸ τὴν οὐράν του, πολλοὶ αὐτόπται μάρτυρες ἔχουν ἰσχυρισθῆ πὼς τὸν ἔχουν δῆ μακρυά, κι' ὅμως κανεὶς κυνηγός, κανεὶς ζωολόγος δὲν κατώρθωσε ὥς τώρα οὔτε νὰ τὸν δῆ οὔτε νὰ τὸν φωτογραφίση.

«ΜΑΓΟΣ - ΓΙΑΤΡΟΣ»

Ὑπὸ τὸν τίτλον αὐτὸν «Μάγος-Γιατρὸς» ἐξεδόθη ἕνα ἐνδιαφέρον βιβλίο τοῦ Μάικλ Γκέλφαντ, μέλους τοῦ Βασιλικοῦ Ἰατρικοῦ Κολλεγίου τοῦ Λονδίνου καὶ καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιον Ροδεσίας καὶ Νυασαλάνδης. Ὁ συγγραφεὺς ἔχει καταγίνει εἰδικῶς εἰς μελέτας διὰ τὴν Ἰατρικὴν εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου δροῦν πάντοτε οἱ «μάγοι-γιατροί». Ὁ Γκέλφαντ ἀφηγεῖται ἀκριβῶς πῶς γίνονται θεραπευτὲς αὐτοὶ οἱ μάγοι, ποιὰ εἶναι ἡ θέση τους στὴν κοινότητα, καθὼς καὶ ποιὲς εἶναι οἱ μέθοδοι τῆς διαγνώσεως καὶ θεραπείας. Τοὺς περιγράφει ἔξυπνους, τίμιους καὶ ἀφοσιωμένους στοὺς ἀρρώστους τους. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἡμέρας τὸ περνοῦν στὰ χωράφια τους ἢ βόσκοντας τὰ κοπάδια ἢ κάνοντας τὸ νοικοκυριό, γιατὶ σημειωτέον ὑπάρχουν καὶ γυναῖκες ἀνάμεσά τους.

Ὁ κάθε θεραπευτὴς μαθαίνει τὴν τέχνη του ἀπὸ τοὺς παλαιότερους καὶ κατόπιν εἰδικεύεται ἢ ὡς θεραπευτὴς - μάντης ἢ ὡς βοτανολόγος. Οἱ μάντεις στέλνουν συνήθως τοὺς ἀρρώστους μετὰ τὴν διάγνωση στοὺς βοτανολόγους γιὰ τὴν θεραπεία. Αὐτοὶ παρασκευάζουν καὶ φυλαχτὰ γιὰ τὴν προστασία τῶν διαφόρων μελῶν μιᾶς οἰκογενείας, γιὰ τὴν προστασία τῶν κοπαδιῶν ἀπὸ τὶς κλοπὲς καὶ γιὰ τὴν προστασία τῶν γυναικῶν ἐὰν οἱ σύζυγοι δὲν βρίσκονται ἐπὶ τόπου γιὰ νὰ τὶς φυλᾶνε. Ὑπάρχει καὶ ἕνα φυλαχτὸ ποὺ βοηθᾶ τὸν κάτοχό του νὰ περάση τὶς ἐξετάσεις γιὰ τὴν ἀπόκτηση διπλώματος ὁδηγήσεως.

Οἱ μάντεις ὅμως εἶναι οἱ πιὸ ἐνδιαφέροντες. Ἡ τέχνη τους στηρίζεται στὴν θεωρία ὅτι κάθε ἀρρώστεια ἢ μεγάλη δυστυχία ὀφείλεται σ' ἕνα προσβεβλημένο πνεῦμα.

ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΑΓΥΡΤΕΙΑΣ

'Αλλά, ἂς μὴ σπεύσωμε νὰ οἰκτείρωμε τοὺς δυστυχεῖς 'Αφρικανούς. Ἕνα ἄρθρον τοῦ Παρισινοῦ δημοσιογράφου Πὼλ Μασσὲν ἀναφέρει ὅτι στὴν Γαλλικὴ πρωτεύουσα ὑπάρχουν πολὺ περισσότεροι μάγοι, παρὰ γιατροὶ καὶ ἱερεῖς, ἐν ἀναλογίᾳ μὲ τὸν πληθυσμὸ (ἕνας ἱερεὺς σὲ 5.000 κατοίκους, ἕνας γιατρὸς σὲ 514 κατοίκους καὶ ἕνας «μάντης» σὲ... 120 Παρισινούς(!)—μὲ πελατεία ἀπὸ ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα, ἀκόμη καὶ τὰ λεγόμενα ἀνώτερα).

«Ὅλοι αὐτοὶ — γράφει σὲ χρονογράφημά του («ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», 12 'Ιαν.) ὁ κ. Σπῦρος Μελᾶς — γυρίζουν σὲ χρόνους περασμένους καὶ σκοταδερούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀνθρωπότης ἔπρεπε νὰ ντρέπεται. Ὁ 'Αλῆ Πασᾶς, τὸ λιοντάρι τῆς 'Ηπείρου, ποὺ τὴ σκληρότητά του καὶ τὴν πολιτική του πονηρία ἔτρεμε κι' ἐθαύμαζε ὁ κόσμος, εἶχε στὸν τοῖχο τῆς κάμαράς του ἕναν κύκλο μὲ «ναὶ» καὶ «ὄχι» καὶ στὴ μέση ἕναν περιστρεφόμενο δίσκο, ποὺ τὸν γύριζε μὲ μιὰ δυνατὴ σπρωξιά. Ὅπου σταματοῦσε, στὸ «ναὶ» ἢ στὸ «ὄχι», ἔδινε ἀπάντησι στὴν ἐρώτησι, μὲ τὸ νοῦ του, ἂν θάπρεπε νὰ κάνῃ πόλεμο καὶ νὰ καταστρέψῃ μιὰ ἐχθρικὴ περιοχὴ ἢ νὰ ἐξοντώσῃ μὲ τὴ φωτιὰ καὶ μὲ τὸ σίδερο ἕναν ἀντίπαλό του. Αὐτὸ ἦτανε τὸ ἀπρόσωπο μαντεῖο του. Ὁ 'Αβδοὺλ Χαμίτ, ποὺ τὸν κατέβασε ἀπὸ τὸ θρόνο τὸ νεοτουρκικὸ κίνημα, εἶχε ἕναν ἐπίσημο μάντη, τὸ διαβόητο 'Εμπουλχουδῆ μπέη ἀπὸ τὴ Χαλκίδα. Αὐτὸς ἐδιάβαζε στ' ἄστρα ὅλα τὰ μελλούμενα· Στὶς 22 τοῦ μηνὸς μιὰ μπόμπα θὰ σκάσῃ ἀπὸ σκοτεινοὺς συνωμότες στὸ Γαλατᾶ... Καὶ ἡ μπόμπα ἔσκαζε ἀλάνθαστα, σύμφωνα μὲ τὴν προφητεία, γιατὶ ὁ 'Εμπουλχουδᾶ μπέης ἐφρόντιζε μὲ ὄργανά του νὰ ἐκπληρώνωνται κατὰ γράμμα οἱ προφητεῖες του. Κλαίγοντας παρακαλοῦσε τοὺς νεοτούρκους νὰ μὴν πάρουν ἀπὸ κοντά του τὸν χρησιμώτατο αὐτὸν ἄνθρωπο

— Πάρτε μου ὅ,τι ἄλλο θέλετε! Ὄχι ὅμως αὐτόν, ποὺ εἶναι τὰ μάτια μου καὶ τὸ φῶς μου!

— Καὶ ὅμως αὐτός — τοῦ ἀπαντοῦσαν — δὲν ἐπροφήτεψε τὴν ἐπανάστασί μας, οὔτε σοῦ προεῖπε ὅτι θάχανες τὸ θρόνο σου...

Τίποτα... 'Εξακολουθοῦσε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ παρακαλῇ.

'Αλλὰ αὐτὸς καὶ τόσοι ἄλλοι, ἀγόμενοι καὶ φερόμενοι ἀπὸ ἐπαγγελματίες προφῆτες, ἦσαν ἀγράμματοι ἄνθρωποι καὶ κούτσουρα ἀπελέκητα. Πῶς ἐξηγεῖται ὅμως, ὅτι σήμερα ἄνθρωποι μὲ ἀνώτερη μόρφωσι πιστεύουν σὲ ἀγῦρτες καὶ κοινοὺς ἀπατεῶνες καὶ παίρνουν τοὺς χρησμούς τους σὰν ἀποκαλυπτικὰ λόγια τῆς Μοίρας; Αὐτὸ παρατηρεῖται σχετικὰ μ' αὐτὰ τὰ θύματα τῆς ἀγυρτείας. Ὅτι διψοῦν γιὰ προγνώσεις πρὸ πάντων τὶς ταραγμένες ἐποχές, ποὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν ξέρουν ἂν θὰ ξημερώσῃ. Ὅταν τὰ γεγονότα γύρω παρουσιάζουν κάθε μέρα, κάθε στιγμή, ἐκπλήξεις, ἀπρόοπτα δυσάρεστα, μεταβολὲς ξαφνικές, ποὺ διαψεύδουν κάθε λογικὴ συνέπεια καὶ πρόβλεψι πῶς νὰ μὴν ἁρπαχτοῦν ἀπὸ τὰ λόγια ἀγυρτῶν, ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι βλέπουν τὸ μέλλον σὰν νὰ ἦτανε παρόν; Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φτιαγμένος νὰ πιστεύῃ σὲ ὑπερφυσικὲς δυνάμεις καὶ νὰ τὶς ἀποδίδῃ σ' ἐξαιρετικὰ προικισμένους μὲ τέτοια δύναμι».

ΖΩΑ ΦΩΝΗΕΝΤΑ...

Κλείνοντας τὴν ἐτήσια σύνοδό της, στὸν Καναδᾶ, ἡ 'Αμερικανικὴ Ἑταιρία γιὰ τὴν Πρόοδο τῆς 'Επιστήμης ὠργάνωσε ἕνα διεθνὲς συμπόσιο μὲ θέμα τὴν συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρωποειδῶν. Ὁ δρ. Στιούαρτ Ἄλτμαν, ζωολόγος ποὺ ἐφοίτησε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Χάρβαντ, καὶ ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ ὁ ὀργανωτὴς τοῦ συμποσίου, παρετήρησε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια λίγοι ἐπιστήμονες, ἂν ὄχι καὶ κανένας, μελετοῦσαν ἐπὶ τόπου τὴν συμπεριφορὰ τῶν πιθήκων. Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστημόνων αὐτῶν ἦταν τουλάχιστον 20 καὶ ὑπάρχουν σήμερα ἑφτὰ κέντρα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ποὺ ἐνεργοῦν ἐργαστηριακὲς ἔρευνες στὸν τομέα αὐτόν.

Ὁ δρ. Γκόρτον Τζένσεν, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Οὐάσιγκτων, πρώην παιδίατρος στὸ Γιέηλ, ἀνεκοίνωσε

πὼς ἕνα εἶδος μακροούρων πιθήκων, ποὺ μεγάλωσαν μὲ τὶς μητέρες τους, ἀλλὰ χωρὶς παιγνίδια, παρουσίασαν καθυστέρησι στὴν ἀνάπτυξί τους καὶ ἐξηρτῶντο σὲ ὑπερβολικὸ βαθμὸ ἀπὸ τὶς μητέρες τους. Ἐνῶ ἐκεῖνα, ποὺ τοὺς εἶχαν δώσει παιγνίδια, ἦσαν ἀπολύτως κανονικά.

Συνοψίζοντας τὰ ἀποτελέσματα τῆς συνόδου αὐτῆς, ὁ δρ. Ἄλτμαν εἶπεν ὅτι οἱ μελέτες ποὺ ἔχουν γίνει φαίνεται νὰ ἀποδεικνύουν ὅτι ὅλα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης ἐμφανίζονται στὶς ἐπικοινωνίες μεταξὺ μερικῶν, ἂν ὄχι ὅλων, τῶν πιθήκων,

Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ ἐκθέσεις ποὺ ἔρχονται ἀπὸ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου ἀπεκάλυψαν τὴν διαφορὰ τῶν «λέξεων» καὶ ἄλλων σημείων, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ διάφορα εἴδη πιθήκων. Πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ὅπως οἱ ἄνθρωποι στὶς διάφορες χῶρες τῆς γῆς, ἔτσι καὶ οἱ πίθηκοι ἔχουν δικούς τους τρόπους «ὁμιλίας» ποὺ διαφέρει ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἀνθρώπων «κατὰ βαθμόν, ὄχι κατ' εἶδος», ὅπως εἶχε πῆ ὁ Κάρολος Δαρβῖνος, ὁ πατέρας τῆς θεωρίας «περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν εἰδῶν».

Η ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Μὲ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν (355—170) ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἐψήφισε τὴν κατάργησιν τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ στὰ ὑπολειπόμενα ἀδικήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα προεβλέπετο μετὰ τὸν αἰσθητὸν περιορισμὸ τῆς ἐσχάτης ποινῆς τὸ 1957. Ἄλλοτε, ἐπεβάλλετο θανατικὴ ποινὴ σὲ 240 περιπτώσεις. Βαθμηδὸν περιωρίζετο. Τώρα περιορίζεται μόνον σὲ πέντε κατηγορίες φόνου, καθὼς καὶ στὴν κατηγορία τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἀνταρσίας. Οἱ πέντε κατηγορίες ἀναφέρονται στὸν φόνο μετὰ ληστείας, φόνο ἀπὸ ὁπλοφοροῦντα ἄτομα, φόνο ἀστυνομικοῦ — οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄοπλοι πάντοτε στὴν Βρεττανία— ἢ δεσμοφύλακα καὶ φόνο ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ εἶχε ἤδη διαπράξει ἄλλο φόνο.

Ἡ μεγάλη πλειοψηφία ὑπὲρ τῆς πλήρους καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀποδεσμεύσεως τῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὴν κομματικὴ πειθαρχία.

Χρειάζεται, ὅμως, ἐπιψήφισις τοῦ νόμου καὶ ἀπὸ τὴν Βουλὴ τῶν Λόρδων, ὅπου ἐπικρατοῦν μᾶλλον συντηρητικαὶ ἀντιλήψεις, ἢ ἐκ νέου ψήφισίς του ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ἂν ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων δὲν τὸν ἐπικυρώση, ὥστε νὰ ἰσχύση κανονικά. Ἤδη ὅμως ἀνεστάλη κάθε ἐκτέλεσις, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖον ἐξεδήλωσε τὴν χαρά του ὁ ἴδιος ὁ... δήμιος. Θὰ ἡσυχάση, ἀπασχολούμενος ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν ταβέρνα του. Ἐπὶ πλέον, ὁ Χάρρυ Ἄλλεν, ἰδιοκτήτης τοῦ «Ἄσσου σπαθὶ» στὸ Λανκασάιρ, χρησιμοποιούμενος κατὰ τὰ τελευταῖα 25 χρόνια ὡς δήμιος (ἔξοδα ταξιδίου καὶ ἔκτακτος ἀμοιβὴ 20 χαρτίνων λιρῶν κατὰ κεφαλὴν) πιστεύει ὅτι ἡ κρεμάλα ἔχει πρὸ πολλοῦ παύσει ν' ἀποτελῆ μέσον ἀνασχέσεως τῆς ἐγκληματικότητος. Κατὰ τὴν γνώμην του, ποινὴ 12 ἐτῶν εἶναι πολὺ σκληρότερη γιὰ τὸν ἐγκληματία.

Ο ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΙΟΠΗΣ

Δύο ράδιο - ἀστρονόμοι τοῦ Πανεπιστημίου Στάντφορντ τῆς Καλιφορνίας, οἱ δρ. Κρίσνας καὶ Τόμσον, ἐπιβεβαιώνουν μιὰ γαλλικὴ ἀνακάλυψι, ποὺ εἶχε γίνει τὸ 1962. Ἀφορᾶ εἰς τὸν σχηματισμὸ ποὺ καλεῖται Κασσιόπη Α, καὶ εἶχε ἐπισημανθῆ ἀπὸ τὸν δρα Λεκὲ τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων.

Ἡ Κασσιόπη Α παρουσιάζεται μὲ τὴ μορφὴ ἑνὸς σφαιρικοῦ κοχλία, ποὺ ἐκπέμπει ραδιοκύματα. Ἡ διάμετρος τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ κοχλία εἶναι κάπου 13 ἔτη φωτὸς καὶ τὸ πάχος του κάπου 3 ἔτη φωτός, δηλαδὴ ἀντιστοίχως 121. 600.000.000 χιλιόμετρα καὶ 27.200. 000.000 χιλιόμετρα.

Ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς ἰσχυρότερες πηγὲς ἐκπομπῆς ραδιοκυμάτων τοῦ σύμπαντος.

Οἱ μετρήσεις, ποὺ ἔκαναν οἱ ἀστρονόμοι τοῦ Στάνφορντ εἶναι οἱ ἀκριβέστερες ποὺ ἔγιναν ποτὲ γιὰ κύματα 3.300 μεγαλύκλων, προερχομένων ἀπὸ τὸ διάστημα.

Ἡ ραδιο - πηγὴ Κασσιόπη Α, ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴ Γῆ κάπου 11.000 ἔτη φωτός, σχηματίσθηκε ἀπὸ κάποιον ὑπερνόβα. Ὁ ὑπερνόβας αὐτὸς διερράγη πρὶν 250 περίπου χρόνια, ἀπελευθερώνοντας ἕνα ἀεριῶδες, σύννεφο ποὺ ἐκπέμπει ραδιοκύματα καὶ σχηματίζει ἕνα κάλυμμα γύρω ἀπὸ τὸν ἀστέρα.

ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΙ 150.000 ΠΛΑΝΗΤΑΙ...

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς συναντήσεως μὲ ἄλλα ὄντα στὸ Διάστημα; Ὄχι, ἀκόμη. Ἀλλά, μιὰ ἡμέρα θὰ εἰσέλθωμε. Καὶ ἡ πιθανότης εἶναι νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν ἡλιακόν μας γαλαξίαν «τουλάχιστον» 150.000 πλανῆται κατοικούμενοι.

Ὁ Ρῶσος ἀστρονόμος καθηγητὴς Μπορὶς Κουκάρκιν, λέγει σχετικῶς. «Γνωρίζομεν μόνον μίαν μορφὴν ζωῆς, ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὰς συνθήκας τῆς Γῆς. Καὶ ἡ μοναδικὴ αὐτὴ μορφὴ εἶναι φυσικῶς προσηρμοσμένη εἰς τὰς γήινας συνθήκας. Δυνάμεθα νὰ διεξάγωμεν ἀτέρμονας συζητήσεις διὰ τὸ ἂν ὑπάρχη ἢ ὄχι ζωὴ στὸν Ἄρη καὶ στὴν Ἀφροδίτη. Ἡ συζήτησις αὐτὴ θὰ τελειώση μόνον ὅταν ἐπισκεφθῶμεν τοὺς πλανήτας, στὴν ἀρχὴ μὲ αὐτόματα ὄργανα, καὶ μετὰ ὅταν μεταβῆ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ».

Ὁ βιολόγος καθηγητὴς Γιοῦρι Ράλ, ὁ ὁποῖος ἐτιμήθη μὲ τὸ Βραβεῖον τῆς Σοβιετικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, λέγει σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «Τὰ λογικὰ ὄντα τοῦ Σύμπαντος εἶναι εἰς ἕνα βαθμὸν ἄνθρωποι, ἔχουν πολλὰ κοινὰ μὲ τὸν ἄνθρωπον τῆς Γῆς, μέχρις ἀκόμη καὶ τὴν ἐξωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος. Δύνανται νὰ ἔχουν ὀλίγας ἀνατομικὰς διαφοράς, ἄλλο χρῶμα δέρματος, διαφορετικὸ κόψιμο τῶν ματιῶν, στενὸ κρανίο κλπ. Βασικῶς ὅμως πρέπει νὰ θυμίζουν ἄνθρωπον».

Η ΔΙΟΓΚΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ

Κατὰ τὸ ἀμερικανικὸν γραφεῖον δημογραφίας, ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς γῆς τῶν 3.300.000.000 κατοίκων μπορεῖ ν' αὐξηθῆ κατὰ ἕνα δισεκατομμύριο μέχρι τοῦ 1980. Ὁ παγκόσμιος πληθυσμὸς αὐξάνει κατὰ 200.000 ψυχὰς τὴν ἡ μ έ ρ α. Κάθε χρόνο προστίθεται στὸν κόσμο μία ἀκόμη Μεγάλη Βρεττανία 65 ἑκατομμυρίων. Τὸ ἔτος 2.000 ὁ πληθυσμὸς μπορεῖ νὰ φθάση τὰ 7 δισεκατομμύρια. «Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς Γῆς, γράφει ὁ Φρέμλιν εἰς τὸν «Νέον Ἐπιστήμονα» ἀνέρχεται εἰς 3 περίπου δισσεκατομμύρια καὶ διπλασιάζεται ἀνὰ 37 ἔτη. Μὲ τὸ φωτοσυνθετικὸν πλαγκτόν, ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς θὰ δύναται νὰ τρέφεται ὥστε νὰ ἔχη τὸν χρόνον νὰ διπλασιασθῆ τρεῖς ἀκόμη φορὰς μέχρις ὅτου φθάση κατὰ τὸ ἔτος 2334 τὸν ἀριθμὸν τῶν 3.000 δισεκατομμυρίων. Θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ διατραφῆ πενταπλάσιος ἀκόμη πληθυσμος ἐφ' ὅσον δορυφοροποιηθοῦν τεράστια κάτοπτρα τὰ ὁποῖα θὰ ἀντανακλοῦν τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου ἐπὶ τῶν πολικῶν πάγων καὶ θὰ ἀναβιβάσουν τὴν θερμοκρασίαν ὁλοκλήρου τοῦ πλανήτου εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς θερμοκρασίας τοῦ Ἰσημερινοῦ.

«Ὁ πληθυσμὸς θὰ αὐξηθῆ ἀκόμη καὶ θὰ παράγωνται συνθετικὰ τρόφιμα ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν, τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ ἀπορρίμματα. Τὰ ἀνθρώπινα πτώματα θὰ μετατρέπωνται εἰς τρόφιμα δι' εἰδικῆς ἐπεξεργασίας».

Ἀλλὰ τί θὰ γίνη ὅταν ὁ πληθυσμὸς φθάση νὰ διαθέτουν κάθε δύο ἄτομα ἕνα τετραγωνικὸ μέτρον; Οἱ ἐπιστήμονες ὁμιλοῦν διὰ κτίρια 2.000 ὀρόφων, διὰ πυράκτωσιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, διὰ μαζικὴν ἀποδημίαν σὲ ἄλλα ἄστρα... Ὅλα αὐτά, ἂν θὰ ὑπάρξη ε ἰ ρ ή ν η.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΣΕ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ

Βάσος Κριμπᾶς - Πᾶνος Κωστόπουλος

Ὁ θάνατος ἀφήρπασε, διὰ νὰ μεταφέρη εἰς τὴν πέραν τῆς ἐπιγείου ζωῆς ὄχθην τῆς φωτεινοτέρας ὑπάρξεως, δύο ἐκλεκτοὺς Ἕλληνας: Τὸν ΒΑΣΟΝ ΚΡΙΜΠΑΝ καὶ τὸν ΠΑΝΟΝ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΝ.

Ὁ Βάσος Κριμπᾶς ἐγεννήθη εἰς Μερόπην τῆς Μεσσηνίας τὸ ἔτος 1890. Ἦτο μηχανικὸς-γεωπόνος, διπλωματοῦχος τῆς ἐν Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας Ἐθνικῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς, διδάκτωρ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ πτυχιοῦχος τῆς Χημείας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἧς διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ Πρύτανις. Ἀνώτατος Ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τοῦ ὁποίου διετέλεσε καὶ Γενικὸς Γραμματεύς. Ὑπῆρξεν Πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρίας. Ἐξετέλεσε πλείστας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας. Πρό τινων ἐτῶν ἐξελέγη τακτικὸν Μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Εἶχε τιμηθῆ διὰ παρασήμων ἑλληνικῶν καὶ ξένων.

Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους καὶ κατὰ τὸν πρῶτον εὐρωπαικὸν πόλεμον ὡς ἔφεδρος λοχαγὸς τοῦ Μηχανικοῦ.

Ὁ Βάσος Κριμπᾶς ἀνέπτυξεν ἐπίσης ἔξοχον πνευματικὴν δρᾶσιν. Τὴν 23ην Ἰανουαρίου 1918 ἐμυήθη εἰς τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμὸν καὶ ἀνῆλθε μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων αὐτοῦ βαθμίδων. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦτο μέλος τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1950 ἦτο Ὕπατος Μέγας Ταξιάρχης τῶν φιλοσοφικῶν ἐργαστηρίων, διατηρήσας τὸ ἀξίωμα τοῦτο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὅτε ὑπέβαλε παραίτησιν διὰ λόγους ὑγείας. Ἐξ ἄλλου, τὸ 1928 ὁ Βάσος Κριμπᾶς ἦτο μεταξὺ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐθνικοῦ τμήματος τῆς Παγκοσμίου Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας.

Ὅλην τὴν ζωήν του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν γεωργικὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἠθικοφιλοσοφικῆς κινήσεως, περιεβάλλετο δὲ ἀπὸ πολλὰς καὶ ἐκλεκτὰς φιλίας, λόγῳ τοῦ ἀνωτέρου χαρακτῆρος του.

ΒΑΣΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ

ΠΑΝΟΣ Ι. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Καλαματιανοῦ μεγαλεμπόρου - Τραπεζίτου Ἰωάννου Φ. Κωστοπούλου καὶ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ νῦν Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, κ. Σταύρου Κωστοπούλου, καὶ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπέζης Ἐμπορικῆς Πίστεως, κ. Σπύρου Κωστοπούλου, ὁ Πᾶνος Κωστόπουλος ἐγεννήθη εἰς Καλαμάταν τὸ ἔτος 1891. Μετὰ τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἀνωτάτην Ἐμπορικὴν Σχολὴν Μασσαλίας, τῆς ὁποίας ἀνηγορεύθη ἀριστοῦχος διδάκτωρ. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς Μάντζεστερ τῆς

Ἀγγλίας ὅπου ἐπὶ διετίαν εἰδικεύθη εἰς τὰ Τραπεζιτικὰ συστήματα.

Ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐγκατεστάθη εἰς Καλαμάταν ἐργασθεὶς εἰς τὸ ἐμποροτραπεζιτικὸν κατάστημα τοῦ πατρός του. Ἔλαβεν μέρος εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς πολέμους τῆς περιόδου 1912—1922 ὡς ὑπαξιωματικός. Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Τραπέζης Καλαμῶν καὶ τῆς διαδόχου Τραπέζης Ἐμπορικῆς Πίστεως ἧς τὰς ἐργασίας ἐν Πελοποννήσῳ διηύθυνε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μεσοπολέμου. Ἐχρημάτισεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου, Πρόεδρος τῶν Ἀλεξανδρακείων Κληροδοτημάτων, τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Λαικῆς Βιβλιοθήκης Καλαμάτας.

Ὀλίγον πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου διωρίσθη ἄμισθος ὑποπρόξενος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας εἰς Καλαμάταν, ἐργασθεὶς μετὰ ζήλου διὰ τὴν εὐόδωσιν τῶν κοινῶν συμμαχικῶν σκοπῶν. Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ μετώπου διέφυγεν εἰς Αἴγυπτον καὶ Ν. Ἀφρικήν, ἐπανῆλθεν δὲ ἐκεῖθεν εἰς Καλαμάταν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἀπὸ τοῦ 1948 ἐγκατεστάθη μονίμως ἐν Ἀθήναις συνεργαζόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του μετὰ τῆς Τραπέζης Ἐμπορικῆς Πίστεως.

Ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μεσοπολόμου ἐδέσποσεν εἰς τὴν οἰκονομοεμπορικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῆς Καλαμάτας καὶ συνέβαλεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἐν γένει πρόοδον τῆς πόλεως καὶ τῆς Μεσσηνίας ὁλοκλήρου. Βαθύτατα καὶ πλατειὰ καλλιεργημένος πνευματικὸς ἄνθρωπος, μὲ ἀκτινοβολοῦσαν προσωπικότητα καὶ σπανίας ἀρετάς, ὁ ἐκλιπὼν ἐνδιεφέρετο ἰδιαιτέρως διὰ τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὴν πνευματικὴν ζωήν, ἃς ἐνίσχυσε ποικιλοτρόπως ὡς Πρόεδρος Κοινωφελῶν Ἱδρυμάτων καὶ Συλλόγων ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδιώτης.

Κοινωνικός, ἀγαθὸς καὶ πρᾶος τὴν φύσιν, φιλάνθρωπος ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν, ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων ἐκείνων οἵτινες τὸν ἐγνώριζον ἢ μεθ' ὧν συνειργάσθη.

Ὁ Πᾶνος Κωστόπουλος ἐπίσης ἐδέχθη τὸ Τεκτονικὸν φῶς καὶ τὸ διέδωσεν, ἱδρύσας τὴν Στοὰν Καλαμάτας «Ἀριστομένης» καὶ τὸ φιλοσοφικὸν ἐργαστήριον «Καρτερία», τῶν ὁποίων κατεῖχεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ, τοῦ ὁποίου ἀμφότεροι οἱ μεταστάντες ἀδελφοὶ ἦσαν φίλοι καὶ συνδρομηταὶ, εὔχεται ὅπως ἡ ψυχή των τύχῃ εὐτυχίας εἰς τοὺς πνευματικοὺς λειμῶνας τῶν ἀνωτέρων κόσμων.

Π. ΧΑΤΖΗΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ὑπὸ συνθῆκας δραματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικῆς εὐθανασίας, ἀπῆλθε τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἕνας διαλεκτὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος. Νεώτατος, ὁ Τάκης Χατζηαθανασίου, μόλις 44 ἐτῶν, ἀπέθανε κατὰ τὴν διάρκειαν διαδρομῆς μὲ ταξὶ εἰς Ἀθήνας, ἐνῶ ἐκινεῖτο διὰ τὴν προώθησιν θεμάτων τῆς ἐν Πάτραις Σχολῆς κωφαλάλων.

Ὁ ἐκλιπών, χημικὸς τὸ ἐπάγγελμα, εἶχεν εὐρυτέρας πνευματικὰς ἀσχολίας καὶ ἦτο παράγων τῆς Πατραικῆς προόδου. Σύμβουλος τῆς Διακιδείου Σχολῆς Λαοῦ καὶ ὁμιλητὴς ὁ ἴδιος, μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς Στοᾶς «Ἔρευνα», ἐπίσης ποιητὴς μὲ συμπαθητικὴν φλέβα, τείνων ἰδιαιτέρως εἰς τὸν μυστικισμόν. Καλόκαρδος καὶ πάντοτε πρόθυμος διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ Καλοῦ, ἠγαπᾶτο ἀπὸ ὅλην τὴν Πατραικὴν κοινωνίαν, ἡ ὁποία συνεκλονίσθη ἀπὸ τὸν ἀδόκητον θάνατόν του. Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἀπευθύνει τὰς πλήρεις ἀγάπης σκέψεις του πρὸς τὴν οἰκογένειάν του.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6, Τ.Τ.122 (Πλατ.Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ κάθε πρωΐ 10—1 καὶ ἀπογεύματα μόνον Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 6—8.

Οἱ συνδρομηταὶ ποὺ ἀλλάζουν διευθύνσεις ἢ βλέπουν τὴ διεύθυνσί τους νὰ ἀναγράφεται λανθασμένη, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν ἀμέσως.

Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀγοράση βιβλία ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν τιμοκατάλογον πωλουμένων εἰς τὰ Γραφεῖα μας βιβλίων—διότι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἀποστέλλωμεν ἄλλα βιβλία—πρέπει νὰ ἐμβάση μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ τὸ ἀκριβὲς ἀντίτιμον τῶν βιβλίων ποὺ θέλει, ἀναγράφων εἰς τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων. Θὰ τὰ λάβη ἀμέσως.Χωρὶς ἀποστολὴν τοῦ ἀντιτίμου δὲν ἀποστέλλονται βιβλία, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τηροῦνται λογ)σμοί.

— Κάθε ἔμβασμα πρέπει νὰ γίνεται μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή, «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122». Ἀποστολὲς μὲ τραπεζιτικὲς ἐπιταγὲς ἢ ἐντολὲς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμο καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως. Πίσω ἀπὸ τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς νὰ γράφεται λακωνικὰ ὁ λόγος τῆς ἀποστολῆς τῶν χρημάτων.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ζητεῖ ἐκ τῶν συνδρομητῶν του Ἀντιπροσώπους εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὸν ΙΛΙΣΟΝ καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον του παρακαλοῦνται νὰ μᾶς γράψουν.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ
εἰς τὴν Κύπρον
Ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ
δι' ὁλόκληρον τὴν Κύπρον:
Βιβλιοπωλεῖον Ἀντ. Στυλιανοῦ
Λεμεσὸς—Κύπρου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ - ΠΑΛΑΙΟΙ ΤΟΜΟΙ

Ἐτησία συνδρομὴ	Δρχ.	60
Διὰ τοὺς παλαιοὺς συνδρομητὰς	»	50
Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν	»	50
Τιμὴ μεμονωμένου τεύχους	«	10
Τιμὴ πίνακος ὁ «Αἰώνιος Δεῖπνος»	»	10

Τόμοι ἔτους 1962 ὑπάρχουν μόνον χωρὶς τὸ τεῦχος Νο 25.

Μεμονωμένα τεύχη ἐτῶν 1956—1959 (Νο 1—16) δὲν ὑπάρχουν. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη Νο 23, 25, 29.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ, διὰ νὰ ἐνθαρρύνη τὴν ἐγγραφὴν νέων συνδρομητῶν, παρατείνει μέχρι 30ῆς Ἀπριλίου τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς νέων συνδρομητῶν, ὑπὸ παλαιῶν, μὲ ἔκπτωσιν 50ο)ο, ἤτοι ἀντὶ μόνον δρχ. 30. Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομηταὶ μας νὰ φροντίσουν ἐγκαίρως διὰ τὴν ἐγγραφὴν νέων συνδρομητῶν μὲ τὴν οὐσιώδη αὐτὴν ἔκπτωσιν 50 %.

Τί ἀναζητεῖ;

Πάντως, ὄχι νέους συνδρομητὰς στὸν ΙΛΙΣΟ.

Γι' αὐτὸ τὸν σκοπό, δὲν θὰ ἐχρειάζετο τηλεσκόπιο, ὅπως ΔΕΝ χρειάζεσθε οὔτε καὶ ΣΕΙΣ!

Οἱ ὑποψήφιοι συνδρομηταὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ὑπάρχουν πολὺ ΚΟΝΤΑ σας, στὸ φιλικό σας περιβάλλον. Καὶ ἔχετε ΕΦΕΤΟΣ τὴν ἐξαιρετικὴν δυνατότητα νὲ τοὺς προσελκύσετε, διότι σᾶς διευκολύνει ἡ καθιερωθεῖσα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΜΕ ΕΚΠΤΩΣΙΝ 50%
ΜΟΝΟΝ ΜΕ 30 ΔΡΑΧ.

δι' ὅσους ἐγγραφοῦν διὰ πρώτην φορὰν τώρα.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους νέα ἐξόρμησις τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, μὲ τὴν ἔκδοσίν του ΑΝΑ ΔΙΜΗΝΟΝ, μὲ τὸν μεγαλύτερον ΑΡΙΘΜΟΝ ΣΕΛΙΔΩΝ καὶ ἐν γένει τὴν πλέον καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν εἰσαγωγὴν ΝΕΑΣ ΥΛΗΣ πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ ὑγιοῦς ψυχαγωγίας, σᾶς διευκολύνει εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ περιοδικοῦ.

ΕΦΙΣΤΩΜΕΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΜΑΣ:

Ἡ πρόοδος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν αὔξησιν τῶν συνδρομητῶν ΚΑΙ ἀπὸ τὴν ἔγκαιρον ἀποστολὴν ὅλων τῶν συνδρομῶν. Διαφορετικά, μπορεῖ νὰ κινδυνεύσῃ. Καὶ ἂς μὴν εἶναι ἀπὸ Σᾶς, ποὺ αὐτὴν τὴν στιγμὴν μᾶς διαβάζετε. Ἄς γίνετε πρωτοπόρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος.

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕΝ

ΧΡΗΣΤΟΥ Σ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ

ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Διάλεξις 18ης Φεβρουαρίου 1965 στὸν «Παρνασσό», ὠργανωμένη ἀπὸ τὸ Φιλολογικὸν καὶ Ἀρχαιολογικὸν Τμῆμα του, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Σύλλογο «Δελφικὲς Ἀμφικτιονίες»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ»
ΤΕΥΧΟΣ 37 - 38 1965

ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

῾Ο ᾿Ερνέστ Ρενάν, πού δίκαια ὀνομάστηκε ὁ «εὐγενέστερος τῶν ᾿Αθηναίων», εἶπε πὼς ἡ ῾Ελλάδα δημιούργησε τὴν ᾿Αλήθεια καὶ τὴν ᾿Ομορφιά, ὁ δὲ ἁβρὸς Γάλλος ποιητὴς Σουλὺ Προυντώμ, τόνισε πὼς ὅ,τι ἔχει ἡ ἀνθρωπότητα στὴν Τέχνη καὶ στὸ Πνεῦμα τὸ κληρονόμησε ἀπὸ τὴν ῾Ελλάδα».

᾿Αλλ᾿ ἂν ἡ Πατρίδα μας θεωρεῖται ἡ κοιτίδα ἀθάνατων ἀριστουργημάτων γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν, ἂν ἡ ψυχὴ τῆς Τέχνης, τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ, ἐδῶ στὴν ῾Ελλάδα πρωτοφάνηκε, τὴν ψυχὴ αὐτὴ πολλὲς ἀπὸ τὶς εὐρωπαικὲς χῶρες καὶ ἰδιαίτερα ἡ Γαλλία ἔκαναν ἰδική τους.

῾Η Γαλλία, μὲ τοὺς μεγάλους σοφοὺς καὶ τοὺς ἀσύγκριτους καλλιτέχνες της, ἀνταπέδωκε στὴ μικρὴ μὰ πάντα ἔνδοξη χώρα μας τὸ ἁγνὸ γάλα, ποὺ θήλασε ἀπ᾿ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, τὸν Φειδία καὶ τὸν Πραξιτέλη. Κι ἐπέστρεψε ἀκόμη, μὲ τὸ κοσμογονικὸ πνεῦμα της τοῦ 1789, τὰ τροφεῖα πρὸς τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Δημοσθένη, ποὺ τῆς δίδαξαν τὴν ἰδέα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἀτόμου.

῾Η γαλλικὴ ψυχὴ μὲ τὰ ὑψηλὰ της ἰδανικὰ καὶ τὴ λατρεία πρὸς τὴ θεία μορφὴ τῆς Τέχνης ἐπεζήτησε νὰ βρῆ στ᾿ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ συντρίμμια τὴν τελειότητα τῶν ρυθμῶν.

῎Ετσι, μόλις ἀναστήθηκε ἡ ῾Ελλάδα ἀπὸ τὴ μακρόχρονη δουλεία, ποὺ τόσο συντέλεσε γι᾿ αὐτὸ ἡ Γαλλία, ἔστειλε στὴν πατρίδα μας διαλεχτοὺς ἑταίρους τῶν γαλλικῶν Πανεπιστημίων, προσκυνητὲς καὶ μελετητὲς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

῞Ιδρυσε στὴν ᾿Αθήνα τὴ Γαλλικὴ ᾿Αρχαιολογικὴ Σχολὴ κι᾿ ἐργάστηκε ἀκαταπόνητα, γιὰ ν᾿ ἀναδυθοῦν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὰ μαρμάρινα κρῖνα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ποὺ ἐπὶ αἰῶνες ἦσαν θαμμένα.

῾Η γαλλικὴ ἀξίνη ξέθαψε μὲ προσοχὴ καὶ παρουσίασε στὸ ἑλληνικὸ φῶς τὴν Πύλη καὶ τὰ τείχη τῆς ᾿Ακροπόλεως, τῆς ᾿Ακροπόλεως, ποὺ κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Λαμαρτίνου, εἶναι «ποίημα γραμμένο μὲ μάρμαρα» κι᾿ ἀνάσυρε ἀπ᾿ τὰ ἑλληνικὰ χώματα στὴν Τεγέα

καὶ στὴ Δῆλο, στὴ Μαντινεία καὶ στὴ Θάσο κι' ἀλλοῦ, μαρμάριν ἑλληνικὲς ὁμορφιές στήνοντάς τις σὰν τρόπαια δόξας,ὅσα ἡ γῆ αἰῶνες σκέπαζε καὶ ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ καταλύση.

'Ανάμεσα στοὺς ἀκαταπόνητους ἑταίρους τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς 'Αθηνῶν, φλογερὸς ἐραστὴς τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ὑπῆρξε ὁ διαπρεπὴς ἐπιστήμων Θεόφιλος 'Ωμόλ.

Συνεπαρμένος ἀπὸ τὸ πνευματικὸ φῶς τοῦ πανανθρώπινου ἱεροῦ χώρου, τοῦ «ὀμφαλοῦ τῆς Γῆς», καὶ μεθυσμένος ἀπ' τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ θαῦμα, ἐργάστηκε ἀκούραστα ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα χρόνια, 1893 μὲ 1903, στὶς ἀνασκαφὲς τῶν Δελφῶν κι' ἀποκάλυψε τοὺς ἀμύθητους μαρμάρινους καὶ ὀρειχάλκινους θησαυρούς, ποὺ κοσμοῦν τὸ ἐκεῖ Μουσεῖο.

Γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς τῶν Δελφῶν ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις δαπάνησε 1.000.000 χρυσᾶ φράγκα καὶ ὁ 'Ανδρέας Συγγρὸς ἄλλες 150.000 γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ ἐκεῖ Μουσείου, ποὺ τὰ ἐγκαίνιά του ἔγιναν μὲ λαμπρότητα κι' ἐπισημότητα τὸν 'Απρίλη τοῦ 1903.

Τρία Γαλλικὰ πολεμικά, τὰ «Κοντόρ», «Βωτοὺρ» καὶ «Μονὲτ» καὶ δυὸ 'Ελληνικὰ μὲ ναύαρχο τὸν Ζῶτο, σημαιοστολισμένα κι' ἐπανδρωμένα μὲ ἀγήματα, μετέφεραν .Γάλλους κι "Ελληνες 'Υπουργούς, Βουλευτές, Κόμητες, Πρέσβεις, Καθηγητὲς Πανεπιστημίου καὶ ἄλλους ἐπισήμους στὴν 'Ιτέα.

Πλήθη κόσμου εἶχαν συγκεντρωθῆ στὴν παραλία καὶ μὲ ἀκράτητο ἐνθουσιασμὸ ὑποδέχτηκαν τοὺς ἐπισήμους. Μαθητὲς καὶ μαθήτριες. κρατῶντας γαλλικὲς καὶ ἑλληνικὲς σημαῖες, ζητωκραύγαζαν. ἐνῶ ἡ μουσικὴ ἀνέκρουε τὴ Μασσαλιώτιδα καὶ τὸν 'Εθνικό μας "Υμνο.

"Ολος ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν 'Ιτέα ὥς στοὺς Δελφοὺς ἦταν κατάμεστος ἀπὸ κόσμο, ποὺ εἶχε σπεύση νὰ χαιρετίση τοὺς ἐπισήμους καὶ νὰ πανηγυρίση τὸ μεγάλο γεγονός, ποὺ συνετελεῖτο στὴν περιοχή του.

Στὸ γραφικὸ χωριὸ Χρυσὸ — τὴν ἀρχαία Κρίσσα — ἐκεῖ ποὺ θρυλεῖται πῶς ὁ 'Απόλλων σκότωσε μὲ τὰ βέλη του τὸν δράκοντα Πύθωνα, εἶχαν συναχτῆ οἱ χωρικοὶ μὲ τὶς φανταχτερὲς φουστανέλλες τους κι' ἀποθέωσαν τοὺς ξένους ἐπισκέπτες, ἐνῶ παιδιὰ τοὺς ἔρραιναν μὲ ροδοπέταλα.

'Η ἀνάβαση ἀπὸ τὴν 'Ιτέα ὥς στοὺς Δελφοὺς μὲ ἁμάξια, ἄλογα καὶ ἡμίονους, διήρκεσε τρεῖς περίπου ὧρες. Γερμανὸς δημοσιογράφος, ποὺ παρακολούθησε τὴν πομπή, ἔγραψε στὸ Βιενναῖο «'Ελεύθερο Τύπο»:

«Ὁ δρόμος, ποὺ φέρει ἀπὸ τὸ μικρὸ λιμάνι τῆς 'Ιτέας ὥς στοὺς Δελφούς, περνᾶ ἀπὸ εὐρύτατη πεδιάδα κι ἐκτεταμένο δάσος μὲ ἐληές, τὸ σύμβολο αὐτὸ τῆς εἰρήνης ποὺ βλαστάνει ἄφθονα στὴν 'Ελλάδα. Τὰ ἑλληνικὰ δάση δὲν μοιάζουν διόλου μὲ τὰ γερμανικὰ καὶ χαίρεσαι νὰ τὰ βλέπης. Μοναδικὴ εἶναι ἡ γραφικότητα τῶν χωριῶν ποὺ δια-

σχίσαμε κατὰ τὴν διαδρομή μας. Κάθε βουνὸ ἔχει κλασσικὴ ρωμαντικότητα. Πόσο ἀγέρωχη εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ! Ἐδῶ ὁ πνευματικὸς πατέρας τῆς Ἑλλάδας, ὁ Ἀπόλλων, ἐγκατέστησε τὸ ἱερό του. Βράχοι καὶ γκρεμνοὶ ἀπροσπέλαστοι χρησιμοποιήθηκαν γιὰ θεμέλιό του. Στὴν περιφέρεια τῶν Δελφῶν βρήκαμε ταπεινὸ ξενοδοχεῖο μὲ τὸν ὑπερήφανο τίτλο «Μέγα Ξενοδοχεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος».

Ὁ Γάλλος πάλι δημοσιογράφος Θεόφιλος Καλάς, ἔγραψε:

«Αἰσθάνθηκα ὅλη τὴν αὐστηρὴ μορφὴ τῆς γύρω φύσεως καὶ τὴ μαγεία ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀνάμνηση τῆς γῆς αὐτῆς. Ὡραματίστηκα τὴν ἱερὴ Θεωρία, ποὺ διέσχιζε τὴν Ἱερὰ Ὁδὸ ἀνάμεσα σὲ διπλῆ σειρὰ ἀπὸ κίονες, ὀρειχάλκινους ταύρους, μαρμάρινους θεούς, πολυποίκιλα ἀναθήματα καὶ τρίποδες, ποὺ ἀνάδιναν τοὺς ἀρωματικοὺς καπνοὺς τοῦ λιβανωτοῦ.

«Τὸ τοπίο εἶναι μαγευτικὸ κι᾽ ἔχει ἄγρια μεγαλοπρέπεια. Ἔνοιωσα τὸ δέος τοῦ θείου. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν᾽ ἀνέβης στὸν τρίποδα τῆς Πυθίας, οὔτε καὶ ν᾽ ἀναπνεύσῃς τοὺς ἀτμούς, ποὺ ἐνέπνεαν τὴ Σίβυλλα γιὰ νὰ ἐκστασιασθῆς. Οἱ βράχοι τῶν Φαιδριάδων θαῦμα τῆς φύσης. Στὰ πόδια τους λαμπυρίζει ἡ κρήνη τῆς Κασταλίας κι᾽ ἀκοῦς τὸ δυνατὸ πάφλασμά της. Στὸ βάθος ὁ Παρνασσὸς μὲ τὴν ψηλὴ κορφή του φαίνεται σὰ νὰ μιλᾶ μὲ τὸν οὐρανό. Στὰ τραχειὰ στήθια του τοποθέτησαν οἱ Ἕλληνες τὸ διασημότερο τους ἱερό».

Ὁ Παρνασσός, ποὺ συνδέθηκε μὲ τὴν ἀπολλώνεια θρησκεία, τὸ βουνό, ποὺ εἶναι τραγοῦδι ὅλο, μᾶς κάνει νὰ θυμόμαστε τοὺς στίχους τοῦ μεγαλόπνευστου ποιητῆ τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιᾶ»:

Διπλὲς ἐμένανε οἱ κορφές, διπλὸ καὶ τ᾽ ὄνομά μου,
ὁ γέρος εἶμαι ὁ Παρνασσὸς καὶ ἡ Λιάκουρα ἡ λεβέντρα.
Κ᾽ εἶμαι σὰν ἕνα ἀντρόγυνο, κ᾽ εἶμαι σὰν δυό, σὰν ταῖρι
σφιχτοδεμένο, ἀχώριστο, μιὰ πλάση κ᾽ ἕνας κόσμος.
Εἶμαι ἄντρας κόσμος καὶ γυναῖκα πλάση· ἀρχαῖος κόσμος,
νιὸς ἥλιος πάντα στ᾽ οὐρανοῦ τ᾽ ἀστέρια.
Τὰ δυὸ τὰ πάναγνα, τὸ φῶς καὶ τὸ νερὸ ἐδῶ πέρα,
πήρανε σάρκα, γίνανε πλάσματα, γίναν πλάστες
καὶ τὤνα ὑψώθηκε θεός, Ἀπόλλωνα τὸν εἶπαν,
καὶ τ᾽ ἄλλο βλάστησε θεά, κ᾽ εἶναι θεά, εἶν᾽ ἡ Μοῦσα
ἡ ἐννιάδιπλη κ᾽ ἡ ἐννιάψυχη κ᾽ ἡ ἐννιὰ φορὲς μητέρα.
Καὶ νά! στὰ πόδια μου ὁ ναὸς ὁ ἀλαφροκαμωμένος
μὲ τὸ κερὶ τῆς μέλισσας καὶ τὸ φτερὸ τοῦ κύκνου,
καρδιὰ τῆς γῆς, προσκύνημα τῆς οἰκουμένης ὅλης.
.. Ἐγὼ εἶμ᾽ ἡ πλάση ἡ δίκορφη ποὺ δείχνομαι μακριάθε
μὲ καισαρίκι κάτασπρο, καὶ μὲ στολὴ γεράνια,
κ᾽ ἐμένα εἶναι τὰ πλάγια μου κ᾽ εἶναι ζυγοί μου, πότε
γυμνοὶ καὶ ροδοκόκκινοι, καὶ πότε μοῦ φοροῦνε
τὴν καταχνιὰ πουκάμισο, τὸ σύγνεφο μαντήλι·

σὰν τὸ δοξάρι τ᾽ οὐρανοῦ, τὰ χρώματα ὅλα τἄχω
ταιριάζοντάς τα ὅπως ποθῶ, φορῶντας τα ὅπως θέλω.
Κ᾽ οἱ βράχοι εἶναι τὰ κάστρα μου, τὰ ἐλάτια ὁ στρατός μου,
καὶ τὰ πουλιά μου είν᾽ ὁ λαός, κ᾽ οἱ ἀητοί μου οἱ πολεμάρχοι.

Ἡ τελετὴ τῶν ἐγκαινίων ἦταν μυσταγωγικὴ καὶ συγκινητική. Πρῶτος μίλησε ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Μαυρομιχάλης, ποὺ ἐξεπροσώπησε καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση:

«Εὑρισκόμενος, εἶπε, εἰς τὸν ἱερὸν τόπον, τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ὡς τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, καὶ λαμβάνων τὸν λόγον ἐπ᾽ αὐτοῦ τούτου τοῦ τόπου ὅπου ὁ Θεὸς τοῦ φωτός, ὁ Θεὸς Ἀπόλλων, ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐδίδαξε, καθωδήγησε καὶ ἐφώτισε τὸν κόσμον διὰ τῶν χρησμῶν του, δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἐπεκταθῶ ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τὴν ὁποίαν κέκτηνται ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως αἱ ἀνασκαφαὶ τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπεχείρησε καὶ ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας.

»Ὑπὸ τῶν σοφῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν ὠθούμεναι αἱ Κυβερνήσεις τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, εἰργάσθησαν ἀκαταπόνητοι καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς θυσίας διὰ νὰ ἀνασύρουν ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς καὶ νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὸ φῶς τοὺς κεκρυμμένους θησαυροὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

»Ἀλλὰ μεταξὺ πάντων τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἡ Γαλλικὴ τῶν Ἀθηνῶν Σχολή, ἡ πρεσβυτέρα πασῶν τῶν ἄλλων τῶν ἔκτοτε ἱδρυθεισῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐστερέωσε τὴν ἀναμφισβήτητον ταύτην ὑπεροχὴν τῆς Γαλλίας.

»Ἐκφράζω τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν ἔνδοξον Γαλλίαν τὴν προστάτιδα ἡμῶν».

Γεμᾶτος συγκίνησι μίλησε ἔπειτα ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Ὡμόλ, ποὺ εἶχε ἐνεργήση τὶς ἀνασκαφές:

«Θὰ ἦταν ἄτοπο, εἶπε, νὰ ἐπαινέσωμε τὸ ἔργο μας, οὔτε καὶ θὰ προσπαθήσωμε νὰ τὸ περιγράψωμε. Σὲ λίγο θὰ διασχίσετε τὴν Ἱερὰ Ὁδὸ καὶ θὰ ἐπισκεφθῆτε τὶς αἴθουσες τοῦ Μουσείου. Ἔτσι θὰ μπορέσετε νὰ τὸ κρίνετε μόνοι σας.

»Δὲ μπορῶ ὅμως,νὰ μὴν ἀναφέρω πὼς ἡ ἐξερεύνησις τῶν Δελφῶν σχεδιάστηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο Κυβερνήτη τῆς πατρίδας σας, τὸν Καποδίστρια, ἄρχισε ἀπὸ τὸν Ὄὔρλιχ Μύλλερ καὶ συνεχίστηκε κι ἀποπερατώθηκε ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Σχολή, ὕστερα ἀπὸ ἐντατικὴ ἐργασία δέκα ὁλοκλήρων ἐτῶν.

»Καὶ τώρα παραδίδω στὴν ἑλληνικὴ Κυβέρνηση τὸν ἀσύγκριτο

θησαυρὸ τῶν Δελφῶν, τὴν ἀτίμητη αὐτὴ παρακαταθήκη, ποὺ μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ ἐμπιστευθῇ.

»Εἶναι γιὰ μένα, πιστέψτε, συγκινητικὴ ἡ στιγμὴ αὐτή. Μοιάζω μὲ πατέρα, ποὺ παραδίδει τὴν κόρη του στὸ μελλόνυμφο. Χαίρεται γιατὶ ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον της, μὰ λυπᾶται γιατὶ τὴν ἐγκαταλείπει. Ἀναλογίζεται ἀκόμη μήπως δὲν θὰ τὴν ἀγαποῦν καὶ δὲν θὰ τὴν περιποιοῦνται τόσο, ὅσο στὸ πατρικό της σπίτι.

»Τὰ ἴδια αὐτὰ συναισθήματα μὲ κατέχουν ἀποχαιρετῶντας τὸν τόπο τῶν ἀνασκαφῶν, ὅπου ἔζησα δέκα ὁλόκληρα χρόνια κι᾽ αἰσθάνθηκα τὶς μεγάλες χαρὲς καὶ συγκινήσεις ποὺ προξενοῦν οἱ ἀνασκαφές. Προσπάθησα νὰ ἐξωραΐσω τὸ τοπίο ὅσο μποροῦσα περισσότερο. Τρέφω τὴν πεποίθησι πὼς μὲ στοργὴ καὶ σεῖς θὰ τὸ ἀντικρύζετε».

Ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἔκανε ὁ λόγος τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ Σωμιέ, ποὺ ἐπακολούθησε:

«Οἱ Γαλάτες, λέγει ἡ παράδοση, εἶχαν φτάση ὥς στοὺς Δελφοὺς μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς λεηλατήσουν καὶ βεβηλώσουν τὸν ἱερὸ αὐτὸ χῶρο. Ὅταν ὅμως ἀντίκρυσαν τὴν ὀργὴ τοῦ Ἀπόλλωνα παραιτήθηκαν ἀπὸ τὸν ἱερόσυλο σκοπό τους».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ λόγου τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ θὰ κάνωμε μιὰ μικρὴ παρέκβαση. Πράγματι οἱ Γαλάτες εἶχαν φτάση, κατὰ τὸν τρίτο αἰῶνα, ὥς στοὺς Δελφοὺς μὲ πρόθεση νὰ συλήσουν τοὺς Θησαυροὺς τοῦ Μαντείου. Τότε ὅμως ὁ Ἀπόλλων, προστάτης καὶ προασπιστὴς τοῦ Μαντείου, «κατέπεμψε ἐναντίον των δεινὰ ἀπροσδόκητα καὶ ἀκαταμάχητα». Σχετικὰ ὁ Παυσανίας ἀναφέρει:

«Ρῖγος τε ἰσχυρὸν καὶ νιφετὸν ἦν ὁμοῦ τῷ ρίγει· πέτραι τε ἀπολιθαίνουσαι τοῦ Παρνασσοῦ μεγάλαι καὶ κρημνοὶ καταρρηγνύμενοι σκοπὸν τοῖς βαρβάροις εἶχον, καὶ αὐτοῖς οὐ κατὰ ἕνα ἢ δύο, ἀλλὰ καὶ τριάκοντα καὶ ἔτι πλείστιν, ὡς ἕκαστος, ἐν τῷ αὐτῷ φρουροῦντες ἢ καὶ ἀναπαυσάμενοι τύχοιεν, ἀθρόοις ἡ ἀπώλεια ἐγένετο τῆς ἐμβολῆς τῶν κρημνῶν».

Καὶ δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορά, ποὺ ὁ Ἀπόλλων ἔσωζε τὸ μαντεῖο του στοὺς Δελφούς. Ὅταν οἱ Πέρσες, τὸν πέμπτο πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἐπέδραμον κατὰ τῶν Δελφῶν, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς «κατέπεμψε ἀστραπὰς καὶ βροντὰς» καὶ κατρακύλησε ἀπὸ τὸν Παρνασσὸ ὀγκώδεις βράχους κι ἐσκότωσε τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ἂς ἀκούσωμε καλύτερα τὴν διήγηση τοῦ Ἡροδότου:

«Οἱ Δελφοὶ ὅταν ἄκουσαν πὼς πλησιάζαν οἱ βάρβαροι κυριεύτηκαν ἀπὸ πανικὸ καὶ ρώτησαν τὸ Μαντεῖον ἂν πρέπει νὰ καταχώσουν στὴ γῆ τοὺς ἱεροὺς θησαυροὺς ἢ νὰ τοὺς πᾶνε σ᾽ ἄλλη χώρα. Ὁ Ἀπόλλων τοὺς εἶπε νὰ μὴ τοὺς μετακινήσουν καὶ πὼς ἦταν αὐτὸς ἱκανὸς νὰ τοὺς προφυλάξῃ. Ἔτσι οἱ κάτοικοι φρόντισαν μόνο γιὰ τοὺς ἑαυτούς των. Τὶς μὲν γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ ἔστειλαν στὴν Ἀχαΐα,

ὅλοι δὲ σχεδὸν οἱ ἄνδρες ἀνέβηκαν στὶς κορυφὲς τοῦ Παρνασσοῦ ἢ κατέφυγαν στὴν Ἄμφισσα καὶ στὴ Λοκρῖδα. Στοὺς Δελφοὺς ἔμειναν μόνο ἑξῆντα ἄνδρες μὲ τὸν ἑρμηνευτὴ τῶν χρησμῶν, τὸν μάντι.

»Ὅταν πλησίασαν οἱ βάρβαροι τόσο, ὥστε νὰ διακρίνουν τὸ ναό, τότε ὁ μάντις παρατήρησε πὼς ἐμπρὸς στὸ ναὸ πρόβαλαν ἀπὸ μόνα τους τὰ ἱερὰ ὅπλα, ποὺ σὲ κανένα ἄνθρωπο δέν ἐπετρεπόταν νὰ τὰ μεταφέρῃ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ. Ἀμέσως ὁ μάντις ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὸ θαῦμα στοὺς ἄνδρες ποὺ εἶχαν παραμείνῃ στοὺς Δελφούς.

»Ὅταν οἱ βάρβαροι ἔφτασαν ἐμπρὸς στὸ ναὸ τῆς Προναίας Ἀθηνᾶς, συνέβησαν θαύματα ἀκόμη πιὸ μεγάλα ἀπὸ τὸ προηγούμενο. Ἀπ' τὸν οὐρανὸ ἔπεσαν πάνω τους δυὸ κεραυνοί, ἀπὸ δὲ τὸν Παρνασσὸ ἔπεσαν βράχοι μὲ πολὺ πάταγο, ποὺ σκότωσαν πολλούς. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς Προναίας ἀκούστηκε ἀλαλαγμός. Ὅλα αὐτὰ προκάλεσαν τὸν πανικὸ στοὺς βαρβάρους κι' ἐτράπησαν σὲ ἄτακτη φυγή. Ὅταν ἔμαθαν αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν τοὺς κατεδίωξαν καὶ σκότωσαν πολλούς, λίγοι δὲ μόνο σώθηκαν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καταφεύγοντας στὴ Βοιωτία. Ὅσοι διασώθηκαν διηγόνταν ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω ὑπερφυσικὰ γεγονότα ποὺ σημειώθηκαν στοὺς Δελφούς, παρατήρησαν καὶ δυὸ ὁπλῖτες, πολὺ ψηλότερους ἀπὸ κάθε ἄλλο ἄνθρωπο, νὰ τοὺς καταδιώκουν καὶ νὰ σκοτώνουν πολλούς. Οἱ δυὸ αὐτοί, ὅπως λέγεται στοὺς Δελφούς, ἦσαν ἐπιχώριοι ἥρωες καὶ ὠνομάζονταν Φύλακος καὶ Αὐτονόος, ἀνήγειραν δὲ οἱ κάτοικοι πρὸς τιμήν τους δυὸ τεμένη κοντὰ στὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνα».

Τοὺς βράχους, ποὺ ἔρριξε ὁ προστάτης τῶν Δελφῶν θεὸς ἀπὸ τὸν Παρνασσό, ὅπως ἀναφέρει καὶ πάλι ὁ Ἡρόδοτος, ἔβλεπαν οἱ σύγχρονοί του νὰ κεῖνται στὸν περίβολο τῆς Προναίας Ἀθηνᾶς. Καὶ σήμερα ἀκόμη, στὸν ἴδιο χῶρο, βρίσκονται λείψανα ἀπὸ τὰ ἀπροσμάχητα αὐτὰ ὅπλα τοῦ Ἀπόλλωνα.

Ὕστερα ἀπ' τὴ μικρὴ αὐτὴ παρέκβαση ξαναγυρίζομε στὸ λόγο τοῦ Γάλλου Υπουργοῦ:

«Τὴν ἀνάμνηση τῆς παλαιᾶς ἱερόσυλης ἀπόπειρας τῶν Γαλατῶν οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοί τους εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὴν ἐξαλείψουν καὶ νὰ ἀποπλύνουν τὸ στῖγμα αὐτό, ἀνασταίνοντας τὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνα. Μὲ βαθύτατη, γιὰ τὸ λόγο τοῦτο, χαρὰ παρακολουθήσαμε τὸ ὑπέροχο ἔργο τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐξαίρετου διευθυντοῦ της. Σήμερα τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα παραδίδονται στὸ φῶς καὶ ὁ Ἀπόλων, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς τὰ χρυσίζει καὶ πάλι μὲ τὶς ἀστραφτερές του ἀκτῖνες.

»Δὲν δίστασα οὔτε στιγμὴ νὰ κάνω τὸ μακρυνὸ αὐτὸ ταξίδι γιὰ νὰ βρεθῶ τώρα, ἐδῶ. Ἀντικρύζοντας τὰ πλήθη ποὺ μᾶς χαιρετοῦσαν στὴ διαδρομή μας, ἔνοιωσα τὴ γαλλικὴ ψυχή, ποὺ γαλουχήθηκε

μὲ τὰ νάματα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, νὰ ἔχη τὸν ἴδιο παλμὸ μὲ τὴν ἑλληνική.

»Σὲ λίγο θὰ ἀκολουθήσωμε τὸν ἴδιο δρόμο ἐκείνων, ποὺ ἐρχόνταν ἐδῶ γιὰ νὰ πατήσουν τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Θὰ ρωτήσωμε καὶ μεῖς τὴ χρησμοδότιδα:

— Ποιὸς ὁ ὑπέρτατος τῆς ἀνθρωπότητας νόμος;

Καὶ ἡ χρησμοδότις, ποὺ δὲν ἔπαψε νὰ ζῆ, θὰ μᾶς ἀπαντήση:

— Ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδας, ἡ λατρεία τῶν ἡρώων, τὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας.

»Θ' ἀκούσωμε τὴν ἀπάντηση αὐτὴ καὶ θὰ βαδίσωμε μαζὶ γιὰ ἕνα μέλλον γεμᾶτο ὀμορφιὰ καὶ φῶς. Ὁ ἄνθρωπος γεννήθηκε γιὰ νὰ ὑψώνη τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Οὐρανό. Μὲ τὸ βλέμμα προσηλωμένο πρὸς τὰ ψηλὰ θ' ἀγωνιστοῦμε γιὰ ἕνα καὶ μόνο σκοπό: Γιὰ μιὰ καλύτερη ἀνθρωπότητα ἑνωμένη μὲ τὸ αἰώνιο κάλλος, τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν παγκόσμια ἁρμονία».

Σύντομη περιγραφὴ τῆς τελετῆς τῶν Δελφῶν δίνει ἡ ἐφημερὶς «Νέον Ἄστυ».

«Εἰς τὸ Στάδιον τῶν Δελφῶν, τὸ θέαμα ὑπῆρξε μεγαλοπρεπέστατον. Δεκασχίλιοι χωρικοὶ ἐπλήρουν τὰς βαθμίδας καὶ ἕνας φυρμὸς διπλωματικῶν στολῶν, φουστανελλῶν, μαντηλίων ἀραχωβίτικων καὶ καπέλλων ἔδιδε ἐντύπωσιν γραφικότητος καὶ ζωῆς, κινήσεως καὶ χρωμάτων. Δέκα εὐσταλεῖς χωρικοὶ ὠργάνωσαν ἀγῶνα δρόμου καὶ ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς τοὺς ἔδωσε βραβεῖα καὶ συνέκρουσεν αὐτὸς καὶ ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς ποτήριον καμπανίτου. Τὸ στάδιον τῶν Δελφῶν ἀντήχησε ἀπὸ τὰς ἐπευφημίας. Ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς διαρκῶς ἐπανελάμβανε: Ζήτω ἡ Ἑλλάς! ἐνῶ γύρω δὲν ἠκούετο παρὰ — Ζήτω ἡ Γαλλία! — Ζήτω ὁ Ὠμόλ! Ἡ ἡμέρα ἔκλεισε μὲ μίαν λάμψιν δόξης ἐαρινῆς, ἡ ὁποία ἐχρύσωνε τὰς ἀκρωρείας καὶ ἔρριπτε χρώματα μαγείας ἐπὶ τῶν μαρμάρων, τὰ ὁποῖα ἀφυπνίζοντο ἀπὸ τὸ ὄνειρον τόσων αἰώνων, ἐρωτῶντα:

— Ἐπανῆλθον ἆρά γε οἱ χρόνοι οἱ παλαιοί;»

Ἂς πορευτοῦμε τώρα γιὰ ἕνα νοερὸ προσκύνημα στὴν ἱερὴ γῆ τοῦ Ἀπόλλωνα. Ἂς βρεθοῦμε, γιὰ λίγο, στὸ ἱερὸ κέντρον τῶν Ἑλλήνων, στὰ παλαιὰ ἄδυτα τῶν ἀδύτων τους. Στοὺς βράχους, στὸ χῶμα, στὰ μάρμαρα, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν πεμπτουσία τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου.

Ὅλα μᾶς μιλοῦν μὲ τὴ φωνὴ τῶν ἀρχαίων καιρῶν. Ἡ ψυχὴ τῶν ὡραίων πραγμάτων, ἐνσαρκώνεται μέσα μας καὶ μᾶς χαρίζει μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὴ ζωή της. Μέσα σὲ ἄσπρο φωτοστέφανο δόξας ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ἀναδεύεται ἐμπρός μας ἐναρμόνιος, ὅπως τὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦσαν οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου κι ἀκούγονταν μελωδικοὶ σκοποὶ ἀπ' τὴ λύρα τοῦ Ἀπόλλωνα.

Καλλιμάρμαροι ναοί, περήφανα ἐπιστύλια, ἁρμονίες κιόνων, γλαφυρότητες γλυπτῶν ζωφόρων, λευκοφόροι ἱερεῖς μὲ χρυσᾶ στέμματα, μυστηριακὲς Σίβυλλες, καπνοὶ θυσιῶν, πομπὲς προσκυνητῶν, πίστις, λατρεία, θυμιάματα, χρησμοί.

Ἀκολουθοῦμε, τώρα τὴν ὁδηγὸ καὶ συνοδό μας λογοτέχνιδα Δώριδα Χρηστίδου:

«Νὰ οἱ Φαιδριάδες! Σκληρὲς κι ἀνήλεες ξεθηκαρώνουν τὶς ἀτσάλινες λεπίδες τοῦ ξεσκελιασμένου γρανιτόβραχού των γιὰ νὰ προστατέψουν τὸ ἱερό. Ἀνοίγουν τὰ χέρια κυριαρχικὰ κι' ἀγκαλιάζουν, σὲ ἀσφυκτικὸ ἀγκάλιασμα, τὸ τέμενος ποὺ ἦρθε νὰ χτίση φωλιὰ στὸν κόρφο τους. Ἀπὸ τότε, ποὺ ἄδραξε ὁ Ποσειδῶνας τὴν τρίαινα κι' ἔσεισε τὰ συθέμελα μπήγοντας στὴ γῆ, ἀπὸ τότε μένουν πιὰ ἐδῶ.

»Χωρὶς ἀνθρώπινο πρόσωπο παίζεται ἐδῶ ἀπὸ αἰῶνες τώρα, μιὰ καὶ μόνη παράστασις. Ἡ πρωταρχικὴ παράστασις τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου. Μιὰ τρομερὴ τιτανομαχία, μᾶς διηγεῖται, ξεσήκωσε τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὰ συγκλόνισε συθέμελα, τὰ γκρέμισε καὶ αὐτὴ ξέμεσε τὰ σωθικά της στὸν οὐρανό, τοὺς σκληροτράχηλους βράχους, σηκώνοντας σὲ ὀργισμένο ξεφύσημα σύγνεφο ἀπὸ χῶμα καὶ πέτρα. Καὶ ὅταν ξεθύμανε πιὰ ὁ θυμός, σὰ στέριωσε ἡ νίκη τῶν θεῶν, σὰν πατῆσαν τὸ πόδι πάνω στοὺς τιτᾶνες καὶ κατεκάθησε τὸ γκρέμνισμα, μέρωσε τὸ κατρακύλισμα, ἦρθε νὰ βάλη χέρι τρυφερὸ στὴ γήϊνη πληγὴ νὰ τὴ θερμάνη, νὰ τὴ γιάνη, ἀποδιώχνοντας τὸν ἄγριο Ποσειδῶνα καὶ τὸν τερατόμορφο Πύθωνα, καὶ ἀδερφώνοντας μὲ τὴ μάνα Γῆ, ἦρθε νὰ λάμψη ὁ Ἀπόλλωνας. Ἐδῶ οἱ βαθυσκισμένες ἀπὸ τὴ δόνησι τοῦ σεισμοῦ, οἱ κοκκινότεφρες Φαιδριάδες». Οἱ Φαιδριάδες!

Ἀθάνατη ὀμορφιὰ ποὺ συνεπαίρνει
στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου τὸ τραχὸ
τὸ ὕψος τους σκορπᾶ ἀνατριχίλα
ὁ ἀντίλαλος τους κάτι θεϊκό,

τραγουδᾶ ἡ Κούλα Παπαδημητρίου.

Ἀντικρυστὰ στὶς Φαιδριάδες ἡ Κίρφη γυμνὴ τινάζει πάνω ἀπ' τὸ ποτάμι τὸν τραχὺ ὄγκο της, σημαδεμένον ἀπ' τὸ μονοπάτι ποὺ ἀνεβάζει πρὸς τὴ Δεσφίνα, τσακιστό, σὰν ἀπολιθωμένο πέρασμα κάποιου κεραυνοῦ. Σφηνωμένος ἀνάμεσά του, ὁ Πλειστός, ἀγωνίζεται νὰ φτάση στὴν ἐλεύθερη θάλασσα. Ἤρεμο ποταμάκι, ποὺ ἀγωνιᾶ νὰ κυλήση ἀνάμεσα στὰ σκυθρωπὰ καὶ ἀπειλητικὰ βουνά. Ἡ προσπάθειά του παίρνει μορφὴ ἀγκομαχητοῦ. Κάτι ἀπ' τὴν ἀγωνία, ποὺ πλανιέται στὸν ἀγέρα τῶν Δελφῶν.

Νὰ καὶ τὸ θέατρο στὸν κόρφο τῶν Φαιδριάδων. Βουΐζει ἀπὸ τὴν ἀντιλαλιὰ τοῦ φαραγγιοῦ καὶ τῶν ψηλῶν βουνῶν. Σὰν στρεῖδι σφη-

νωμένο βαθιὰ στὸ βράχο τοῦ βουνοῦ, κάνει νὰ ἠχῆ ὁλάκερη ἡ δελφικὴ συμφωνία.

Παρακάτω, πιὸ πίσω ἀπὸ τὸ περιτείχισμα τοῦ ἄλσους, προβάλλουν δώματα. Ἕνας πλατύς, μὲ λευκὲς πλάκες δρόμος, ἀργοανεβαίνει φιδωτὸς ἀνάμεσα ἀπὸ ἀφιερώματα, ποὺ ὑψώνονταν, μιὰ φορά, σὲ σχῆμα μικρῶν ναῶν, πλάϊ στὸ δρόμο, ἀνάμεσα ἀπὸ χρυσᾶ ἀγάλματα καὶ λευκὰ μαρμάρινα μνημεῖα, ποὺ στόλιζαν κι' ἀπ' τὶς δυὸ πλευρὲς τὸ δρόμο πρὸς τὸ μεγάλο ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ περιτείχισμα τοῦ ναοῦ, στέκουν, ὄρθιες ἀκόμη, ἰωνικὲς κολῶνες, τὸ λαμπρὸ περιστύλιο τοῦ περίφημου ἀναθήματος τῶν Ἀθηναίων. Ἀληθινὸ ποίημα. Ἀντικρύζοντάς το ἀναλογιζόμαστε πόσο δίκηο εἶχε ὁ Πίνδαρος νὰ γράψη τὴ φράση: «Οἱ παιᾶνες μου εἶναι ναοὶ τραγουδιστοί». Τοὺς Δελφοὺς εἶχε ἀγαπήσει ἰδιαίτερα ὁ Θηβαῖος ποιητὴς κι ἐκεῖ πέρασε τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του. Κι ὅταν πέθανε κανεὶς δὲν πίστεψε πὼς ἔφυγε ἡ σκιά του ἀπ' τὸν ἀγαπημένο του τόπο, καὶ γιὰ τοῦτο οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν, κάθε βράδυ, στέλνανε κήρυκα νὰ φωνάζη ὁλόγυρα: «Πίνδαρος ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῷ Θεῷ», καλώντας τὴ σκιά του νὰ περάση μέσα στὸ ναό, ποὺ εἶχαν στρωμένο τραπέζι γιὰ δύο, τὸν Ἀπόλλωνα κι' αὐτόν.

Ἀριστερά, ψηλὰ στὸ τεῖχος, τοῦ γκρεμοῦ τὸ χεῖλος, ὀρθώνεται, κρεμαστὸς ἀπὸ πάνω, ὁ ὑψηλὸς βωμός. Ἕνα γύρισμα τοῦ δρόμου ἀκόμη καὶ βρισκόμαστε σὲ μιὰ μεγάλη μαρμάρινη πλατεῖα. Στὸ κέντρον ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Οἱ πλατειὲς βαθμῖδες, κομμάτια ἀπὸ τοίχους καὶ σωροὶ σπονδύλων, ἱερὰ λείψανα τοῦ πρώτου μαντείου, ὁ βράχος τῆς Σίβυλλας. Εἶναι τὰ ἴχνη ὅπου βρισκόταν ὁ ἱερὸς ὀμφαλὸς κι' ὅπου, πάνω ἀπὸ βαθειὲς σχισμάδες, θρονιασμένη στὸν τρίποδά της ἡ μάντισσα καὶ προφήτισσα διηύθυνε τὶς τύχες τῶν ἀνθρώπων.

Ἄς σταθοῦμε γιὰ λίγο καὶ κάτω ἀπ' τὴ σκιὰ τοῦ γιγάντιου πλατάνου, ποὺ πῆρε ζωὴ ἀπὸ τὸ νᾶμα τῆς Κασταλίας, ποὺ ἀείρροα περνᾶ ἀπὸ τὶς ρίζες του, ἀπ' τὸ κορμί του. Τὸ θέαμα εἶναι μαγευτικό. Παραμυθένιο πανόραμα. Ἀπ' ἐδῶ ὁ θεὸς τοῦ Ἡλίου μποροῦσε νὰ περιφέρη τὸ βλέμμα του στὸν ἑλληνικὸ κόσμο, νὰ τὸν ἐμψυχώνη καὶ νὰ κατευθύνη τὸ δελφικὸ πνεῦμα.

Μὲ τὴ σκέψη μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἱερότητα τοῦ τοπίου καὶ τ' ἀντίκρυσμα τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαίου θαύματος, εἰσερχόμαστε στὸ Μουσεῖο. Στὴν Κιβωτό, ποὺ φυλάσσονται τ' ἀπομεινάρια τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κάλλους καὶ κλέους. Στὴ λήκυθο, ὅπου βρίσκονται τὰ ὑπόλοιπα ἑνὸς μαρμάρινου κόσμου. Μετόπες, ἀετώματα, ἀγάλματα, γλυπτά. Ἀθάνατα σχήματα, ποὺ διάσημοι σμιλευτές, μὲ τὴν πνοὴ τῆς τέχνης των, τοὺς ἔδωσαν παλμὸ ζωῆς. Κάθε γραμμή, τοῦ ρυθμοῦ ναός, κάθε κολώνα, κλασσικὸ ἀντιστύλι. Νὰ ἡ ζωὴ τῶν μαρμάρων

νὰ φαίνωνται, πολλὲς φορές, περισσότερο ζωντανὰ ἀπὸ τὰ ζωντανὰ πράμματα.

᾿Αριστούργημα ἀριστουργημάτων ὁ ῾Ηνίοχος. Εἶναι ὁ Βάττος, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Κηρυναϊκῆς δυναστείας, ποὺ ὁ ἀπόγονός του ᾿Αρκεσίλας, νικητὴς μὲ τέθριππο στοὺς δελφικοὺς ἀγῶνες στὰ 362 π.Χ., τοῦ ἔστησε ἀναμνηστικὸ ἄγαλμα, κοντὰ στὸ ναὸ τοῦ ᾿Απόλλωνα. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ βρέθηκε, ἀκριβῶς πρὶν 50 χρόνια, ὁ ῾Ηνίοχος. Παριστάνει ἰσχνὸ νέο μὲ τὴν ταινία τοῦ νικητῆ στὰ μαλλιά, μακρὺ χιτῶνα ψηλὰ ζωσμένο καὶ ὕφος σοβαρό, καθὼς ἁρμόζει σὲ ἥρωα ποὺ θὰ δράση στὰ ξένα.

῾Ο Βάττος, ὅπως ὁ Χρῆστος Ζαλοκώστας μᾶς τὸν παρουσιάζει, ἦταν γυιὸς τοῦ Κυκλαδίτη Πολύμνηστου καὶ τῆς μοναχοκόρης τοῦ βασιλιᾶ τῆς Κρήτης ᾿Ετέαρχου, ποὺ ἦταν τόσο ἀκόλαστη ὥστε ἐγκατέλειψε τὸ παλάτι καὶ τὰ πλούτη κι ἔγινε ἑταίρα. ῾Ο Βάττος κληρονόμησε ἀπὸ τὴ μητέρα του κράση τυχοδιώκτη, γλεντοῦσε καὶ τοῦ ἄρεσε νὰ πολεμᾶ. Κατα τὰ 640 π.Χ., τριαντάρης πιά, ἦρθε στοὺς Δελφοὺς νὰ ζητήση ἀπ᾿ τὸ Μαντεῖο τὶ μποροῦσε νὰ κάνη σοβαρώτερο. ῾Ο χρησμὸς τοῦ εἶπε — Βάττ᾿ ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. ῎Αναξ δε σοι Φοῖβος εἰς Λιβύην πέμπει, μηλοτρόφον οἰκηστῆρα». ῏Ηταν ἐθνικὴ τότε ἀνάγκη νὰ πᾶνε ἄποικοι στὴν Τριπολίτιδα γιὰ νὰ σταματήσουν τὴν ἐπέκτασι πρὸς τὴν ᾿Ανατολὴ τῶν Καρχηδονίων ποὺ εἶχαν ἀρχίσει, τὸν ἕβδομον αἰῶνα, νὰ γίνωνται ἐπικίνδυνοι γιὰ τὸν ῾Ελληνισμό.

῾Ο Βάττος ἁρμάτωσε ἀμέσως πλοῖα μ᾿ ἀποφασισμένους συντρόφους, πέρασε στὴν ᾿Αφρικὴ κι᾿ ἔκτισε τὴν πόλη Κυρήνη. ᾿Επὶ σαράντα χρόνια ὁ Βάττος χόρτασε μάχες καὶ νίκες, μὲ λίγους μόνο ἄντρες, κι᾿ ὑπόταξε πολλὲς βαρβαρικὲς φυλές. Πέρασε τὴ Λιβυκὴ ἔρημο, νίκησε τὸ στρατὸ τοῦ Φαραὼ κι᾿ ἵδρυσε ἕνα ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα ἀποικιακὰ κράτη. Αὐτὸν τίμησε ὁ ᾿Αρκεσίλας, νικητὴς στὸ τέθριππο, στήνοντας τὸν περίφημο ῾Ηνίοχο, ποὺ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα πρότυπα τῆς γλυπτικῆς τέχνης.

῍Ας ἀφήσωμε νὰ μᾶς τὸν περιγράψη, μὲ τὴν τέχνη τοῦ λόγου, ἡ Χρηστίδου:

«῾Ο ῾Ηνίοχος! ᾿Ορθός, στητὸς ἀτενίζει τὸ ναὸ τοῦ ᾿Απόλλωνος, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ βουνὰ στὸ βάθος τῆς λαγκάδας, ἐκεῖ, ποὺ κάποτε, στὸν πέμπτο αἰῶνα πρὶν γεννηθῆ ὁ Χριστός, νίκησε τὸ πρωτάθλημα του. Μιὰ μπρούτζινη ὑπερφυσική, κι ὅμως τόσο ἀνθρώπινη κορμοστασιά, ἴσια σὰ κολώνα. Ζυγίζεται ἀνάμεσα στὸ πάθος καὶ στὴ μετριοφροσύνη. Καὶ τὰ δυὸ ὀργιάζουν μέσα του. ῞Ενα φρέσκο χωριατόπαιδο φλογισμένο ἀπὸ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀγῶνα, ζεσταμένο ὥς τὰ μύχια ἀπὸ φλόγα καὶ δύναμη, ἀπὸ πόθο νὰ φτάση πρῶτο στὸ τέρμα. Σπιθίζουν τὰ σμάλτινα μάτια φωτιὰ καὶ προσήλωση, χοντραίνουν οἱ φλέβες καὶ οἱ μῦς στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια, τὰ μόνα γυμνά, ἀνεμίζει ἀνά-

λαφρα ὁ ποδόγυρος τοῦ χιτῶνα. Νάτος, ἔφτασε, πάτησε στὸ τέρμα. Καὶ ἐδῶ συντελιέται τὸ ἀνήκουστο! Ἡ κίνηση γίνεται ἀκινησία. Στὰ μισάνοιχτα χείλη, ἀπ' ὅπου ἔβγαινε ἡ λαχανιασμένη ἀνάσα ἴσαμε τώρα, χαράζεται μόλις καὶ μετὰ βίας ἕνα χαμόγελο. Δὲν εἶναι χαρά, δὲν εἶναι περηφάνεια. Δὲν εἶναι ἱκανοποίηση. Ἕνα ἐξω-ἀνθρώπινο χαμόγελο, μιὰ ἤπια λάμψη σοβαρῆς καὶ πονεμένης γνώσεως καὶ ἐπιγνώσεως στὸ βλέμμα. Ἀπ' τὰ μάτια καὶ τὰ χείλια:

— Θεέ, ἔφτασα πρῶτος, τὴ νίκη τὴ θέλησες ἐσύ, δική σου εἶναι. Τραβῶ τὰ χαλινάρια καὶ σταματῶ στὸ ἀνθρώπινο τέρμα, στὸ δικό μου. Οὔτε καὶ χαίρομαι, μὴ καὶ ἁμαρτήσω, μὴ καὶ ξιππαστῶ».

Δὲν νοοῦνται Δελφοὶ χωρὶς τὸν Ἡνίοχο. Πάντα ἐκεῖνος θὰ δεσπόζῃ στὸ Μουσεῖο. Εἶναι ὁ ἁρματοδρόμος, κεῖνος τ' οὐρανοῦ, ποὺ φαντάστηκε ὁ Πλάτωνας νὰ γυρίζῃ στὸν αἰθέρα, πάνω στὸ ἅρμα μὲ τὰ δυὸ ἄγρια ἄλογα. Νὰ προσπαθῇ χωρὶς ἀνάπαυση, νὰ τὰ τιθασσέψῃ καὶ νὰ τὰ φέρῃ στὴν ἴσια τροχιά.

Στὸ Μουσεῖο θὰ σταθοῦμε νὰ θαυμάσωμε τοὺς περίφημους Ὕμνους πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, μὲ τὰ μουσικὰ σημεῖα: «Ἐλᾶτε νὰ τραγουδήσετε τὸν Πύθιο Ἀπόλλωνα, μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά...» Βρέθηκαν στὴν ἔρευνα τοῦ Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων.

Παράπλευρα, κι' οἱ μετόπες τοῦ Θησαυροῦ αὐτοῦ. Ὡραιότερη ἐκείνη ποὺ εἰκονίζει τὸν Ἡρακλῆ νὰ γονατίζῃ τὸν Ἐρυμάνθιο κάπρο.

Ἀσύγκριτη ἡ ὀμορφιὰ μιᾶς στήλης, ποὺ παριστάνει ἀνθισμένο ἀγκάθι καὶ πάνω του χορεύουν τρεῖς κόρες.

Κι' ἀκόμη ἡ προτομὴ τοῦ ὡραίου ἐφήβου Ἀντίνοου, τοῦ τραγικοῦ ἐρωμένου τοῦ Ἀδριανοῦ, καθὼς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Διόνυσου.

Μεγάλο ἐνδιαφέρον ἔχουν τ' ἀνάγλυφα τοῦ Θησαυροῦ τῶν Σικυωνίων, ἔργο τοῦ ἕκτου αἰῶνα. Ἔργο γεμᾶτο παλμό, ποὺ οἱ γλύπτες δοκιμάζουν ἀκατάπαυστα νὰ ἐκφράσουν κινήσεις. Στὰ ἀνάγλυφα αὐτὰ παριστάνεται, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν τέχνη ὥς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἄλογο κατὰ πρόσωπο. Καὶ τὸ ἐκπληκτικώτερο εἶναι ὅτι ὁ καβαλάρης του δὲν στέκει σὰν αὐτὸ κατὰ μέτωπο, ἀλλὰ σκύβει πρὸς τὸν παριστάμενο Ὀρφέα γιὰ νὰ τοῦ μιλήσῃ. Κάθε κομμάτι τοῦ γλυπτοῦ αὐτοῦ κρύβει τολμήματα: ἀσπίδες ποὺ στενεύουν γιὰ νὰ δείξουν τὴν προοπτική του κλίση, μέρη σωμάτων ποὺ βγαίνουν ἔξω πολύ, ἐνῶ δίπλα τους ἄλλα χώνονται βαθιά, γιὰ νὰ κερδίσῃ τὸ ἀνάγλυφο ζωγραφικότητα.

Στὶς αἴθουσες τοῦ Μουσείου καὶ ὁ ὀμφαλὸς τῆς γῆς, λείψανο φετιχιστικῆς λατρείας. Ἕνας κωνικὸς λίθος μὲ πλούσιες διακοσμήσεις ἀπὸ γλυπτὲς ταινίες. Οἱ ἀρχαῖοι πίστευαν πὼς οἱ Δελφοὶ ἦταν τὸ κέντρο τῆς γῆς. Ἡ παράδοση λέγει πὼς ὅταν ὁ Δίας ἀπόλυσε δυὸ ἀετούς, ἕνα κατὰ τὴν ἀνατολὴ καὶ ἄλλο κατὰ τὴ δύσι, συναντήθηκαν

στοὺς Δελφούς, σημεῖο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πὼς στὸ λιθάρι ποὺ σταμάτησαν οἱ ἀετοὶ ἦταν ἀκριβῶς ὁ ὀμφαλὸς τῆς γῆς.

Καὶ τίποτε δὲ στέκει καλύτερα στὴν ὑψηλοφροσύνη τοῦ μέρους αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς περήφανους ἀετούς, ποὺ φωλιάζουν ἀκόμη καὶ τώρα στὴν κορυφὴ τῶν Φαιδριάδων καὶ ποὺ διαγράφουν μεγάλους κύκλους πάνω ἀπ' τὰ ἔνδοξα καὶ ἱστορικὰ αὐτὰ τοπία.

Στὸ Μουσεῖο τῶν Δελφῶν ὑπάρχει ἀκόμη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολυποίκιλα μαρμάρινα, ὀρειχάλκινα καὶ πήλινα ἀγάλματα, τὰ κρηπιδώματα, τὰ ἐπιστύλια, τὰ ἀετώματα καὶ τὶς ζωφόρες καὶ μιὰ ἄπτερη Νίκη. Βρέθηκε στοὺς Δελφοὺς στὶς 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 1912, ἀκριβῶς τὴ μέρα ποὺ ἡ πατρίδα μας κήρυξε τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Τουρκίας. Αὐτὸ θεωρήθηκε καλὸς αἰωνός. Ἡ Πυθία προέλεγε καὶ προμάντευσε τὸ θρίαμβο τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων ποὺ πράγματι ἐπακολούθησε. Ὁ τότε ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας Γεώργιος Μιστριώτης, ὅλος χαρὰ κι ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ εὕρημα αὐτό, ἔστειλε στὸν ἀρχιστράτηγο Διάδοχο Κωνσταντῖνο, στὸ Μέτωπο, τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς ἐπέτρεψε ἵνα ἐξαχθῇ ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς ἐν Δελφοῖς ἄγαλμα Νίκης, ὡς ἄριστος αἰωνὸς τοῦ ἀρξαμένου ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ τῶν νικῶν, δι' ἃς συγχαίρομεν Ὑμᾶς».

Ὁ Ἀπόλλων, ποὺ τὸν «τρέμαν κι' οἱ θεοὶ κι ὅλοι τὸν προσκυνοῦσαν», κατὰ τὸν θεῖο Ραψωδὸ τῆς Ἰωνίας, ἔκανε τὸ θαῦμα του προμαντεύοντας τὴ νίκη τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων.

Τὰ πλούτη τοῦ Ἀπόλλωνα ἦσαν ἀμύθητα. Ἦταν ὁ πλουσιώτερος ἀπ' ὅλους τοὺς θεούς. Ἀπὸ ἐπιγραφές, ποὺ βρέθηκαν στοὺς Δελφοὺς καὶ στὴ Δῆλο πληροφορούμεθα τὸ πόσο μεγάλη ἦταν ἡ περιουσία του. Βρέθηκαν σὲ λίθους χαραγμένοι προϋπολογισμοὶ τοῦ ἱεροῦ του. Παρὰ τὶς μεγάλες δαπάνες γιὰ τὴν συντήρηση ὁλόκληρης στρατιᾶς ἀπὸ ἱερεῖς, ἱέρειες καὶ βοηθητικὸ προσωπικό, παρὰ τὰ τεράστια ἔξοδα γιὰ τελετὲς καὶ ἀγῶνες, οἱ προϋπολογισμοὶ ἔδειχναν μεγάλα περισσεύματα, ἴσως γιατὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνα ποτὲ δὲ χρησμοδοτοῦσαν χωρὶς σοβαρὸ ἀντάλλαγμα. Ἀκόμη, γιατὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας συνέρρεαν ἀμύθητα πλούτη στὸ δελφικὸ ναό, σὲ χρήματα, σὲ ἀναθήματα καὶ σὲ ἔργα τέχνης.

Αἰῶνες καὶ αἰῶνες κύλησαν ἀπὸ τότε ποὺ ἔσβησε ἡ δόξα τοῦ ἀρχαίου κόσμου τῶν Δελφῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς ξερρίζωσε ἀπὸ τὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἑκηβόλο θεό:

Τώρα οἱ θεοὶ καὶ οἱ θέισες
πιὰ δὲν εἶναι,
κ' οἱ λειτουργοί, οἱ προφήτισσες,
τὰ τάματα, οἱ παιᾶνες,
πᾶν ὅλα! πᾶνε τὰ εἴδωλα

θαμμένα, ἀσβολωμένα,
βάρβαροι τὰ συντρίψανε
καὶ Γαλιλαῖοι τὰ διώξαν,

τραγουδᾶ ὁ Παλαμᾶς.

«Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβην. Οὐ μάντιδα δάφνην. Οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ». Ρημάχτηκε ἡ καλύβα τοῦ Φοίβου Ἀπόλλωνα καὶ στέρεψε τὰ λαλούμενο τῆς Κασταλίας νερό. Πυθίες καὶ Ἡροφίλες καὶ Σίβυλλες χαθῆκαν κι ἔπαψαν τὰ δαφνόφυλλα νὰ καῖν καὶ νὰ λιβανίζουν κι᾽ οἱ μάντισσες σταμάτησαν χρησμοὺς πιὰ νὰ προσφέρουν.

Ἔτσι εἶπαν κι᾽ ἔτσι νόμισαν. Μ᾽ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Κι ἂν ρημάχτηκε ἡ καλύβα τοῦ Μουσηγέτη θεοῦ, κι᾽ ἂν ἔκλεισαν τὰ χείλη τῆς Πυθίας, τὸ πνεῦμα τῶν Δελφῶν καὶ τὸ νόημα τοῦ Ἀπολλώνειου χρησμοῦ πάντα ζεῖ.

Γυιὲ τῆς Λητῶς,
Κι ἂν στρώθηκε συντρίμματα
τὸ θεῖο σου τέμενος στὴ γῆ,
ποὺ εἶναι τῆς γῆς τὸ κέντρο,
ὅμως ἡ δάφνη ἡ μαντικὴ
φυτρώνει πάντα καὶ πετᾶ
βλαστάρια τόσα
γιὰ μιὰν Πυθίαν ποὺ κατοικεῖ
μὲς στὴν ψυχή μας καὶ μιλᾶ
τὴ μυστική της γλῶσσα.

τραγουδᾶ ὁ ἀλησμόνητος Σμυρναῖος ποιητὴς Στέλιος Σπεράντσας.

Μὲ τὴ μυστικὴ γλῶσσα τῆς Πυθίας οἱ ἄνθρωποι κάθε ἐποχῆς καὶ κάθε τόπου, μαζὶ μὲ τὸ θρόϊσμα τοῦ Ἄλσους τῶν Δελφῶν καὶ τὸ κελάρυσμα τῆς ἀείρροης Κασταλίας, θ᾽ ἀκοῦνε καὶ τὰ λόγια τοῦ Φοίβου Ἀπόλλωνα:

— «Νὰ βασιλεύη πάντα στὶς ψυχές σας ἡ Δελφικὴ Ἰδέα. Τὸ πνεῦμα τῶν Δελφῶν ἂς μὴ πάψη ποτὲ νὰ ζῆ καὶ νὰ σᾶς κυβερνᾶ. Ἀπολυτρωθῆτε ἀπὸ τὰ μίση καὶ τὶς ἐχθρότητες. Δημιουργήσετε ἕνα κόσμο ψυχικῆς γαλήνης, ἀνώτερης ἁρμονίας, ἀδελφικόν, ὅλο ἀγάπη. Καὶ κλείσετε μέσα σὲ μιὰ μόνη λέξι, τὴ λέξη ε ἰ ρ ή ν η, ὅλους τοὺς νόμους κι᾽ ὅλο τὸ νόημα τῆς ζωῆς».

ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

ΜΠΥΡΑ ΑΛΦΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ